

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ДУ «НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»
ВСЕУКРАЇНСЬКА СПІЛКА ГОЛІВ ОБЛАСНИХ МЕТОДИЧНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ВИКЛАДАЧІВ
УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ПРОВІДНИХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ МЕДИЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ДВНЗ «ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ КОЛЕДЖ»

ІНТЕГРАЦІЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМУ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ОСВІТИ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції
(з міжнародною участю)

28 січня 2021 року

Чернівці

УДК 378.147.371.311

I 65

I 65 Інтеграція особистісно орієнтованого підходу в систему компетентнісної освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Чернівці, 28 січня 2021 року) / за заг. ред. Т. М. Антонюк, Л. М. Авдіковської, О. В. Кульбабської, О. С. Стрижаківської, Л. П. Українець. Чернівці: Технодрук, 2021. 262 с.

У збірнику репрезентовано результати наукових досліджень, у яких окреслено ключові європейські компетентності в системі профільної освіти України; обґрунтовано стратегії реалізації студентоцентрованого навчання; розглянуто основні способи впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в процесі вивчення української мови студентами закладів вищої та фахової передвищої освіти; запропоновано нові технології навчання української мови та літератури в закладах освіти різних рівнів; визначено інтеграцію базових компетентностей молодших фахових бакалаврів у процесі вивчення загальноосвітніх дисциплін.

Для науковців, викладачів, учителів, магістрантів, аспірантів.

Матеріали надруковано в авторській редакції.

УДК 378.147.371.311

ПЕРЕДМОВА

Однією з пріоритетних проблем, які постійно перебуває в колі уваги освітянської спільноти України, є проблема реформування системи освіти загалом, фахової передвищої зокрема, що зумовлено входженням України до європейського співтовариства, необхідністю модернізації змісту освіти, основних її принципів і технологій.

Саме в такому контексті 28 січня 2021 року в режимі онлайн на базі Чернівецького медичного фахового коледжу (директор, к.мед.н. – Фрозіна КУЗИК) та ДВНЗ «Чернівецький індустріальний коледж» (директор – Василь ЧЕРНІВЧАН), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (ректор – Роман ПЕТРИШИН) проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Інтеграція особистісно орієнтованого підходу в систему компетентнісної освіти» (відповідно до Переліку наукових конференцій з проблем вищої освіти і науки у 2021 році (Лист МОН України ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 13.01.2021 № 221/10-37).

Актуальність проведення конференції зумовлена конструктивними змінами в системі вищої освіти; необхідністю визначення напрямів педагогічної діяльності за умов упровадження інтеграції особистісно орієнтованого підходу в систему компетентнісної освіти; потребою узагальнення кращого досвіду реалізації новітніх методик навчання та виховання майбутніх спеціалістів.

Організаторами конференції виступили Всеукраїнська спілка голів обласних методичних об'єднань викладачів української філології закладів фахової передвищої освіти та провідних фахівців галузі, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», ДУ «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти», Департамент освіти і науки Чернівецької обласної державної адміністрації, ДВНЗ «Чернівецький індустріальний коледж», Чернівецький медичний фаховий коледж, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

До проведення наукового форуму долучилися 147 учасників, які представляли заклади вищої та фахової передвищої освіти України, а також професори з Польщі (м. Познань) і Словаччини (м. Братислава).

Метою конференції було обговорення теоретико-прикладних аспектів і перспектив розвитку освітнього процесу в Україні та Європі, зокрема переходу до студентоцентрованого компетентнісного навчання.

Учасників конференції привітали заступник директора ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», доктор економічних наук, професор Юрій

САФОНОВ; заступник директора ДУ «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти» Микола ХОМЕНКО; завідувач кабінету соціально-гуманітарної освіти ДУ «НМЦ вищої та фахової передвищої освіти» Ірина ЛЕПЕХА; директор Департаменту освіти і науки Чернівецької обласної державної адміністрації, заслужений працівник освіти України Людвиг ЦУРКАН; ректор Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, доктор фізико-математичних наук, професор Роман ПЕТРИШИН; проректор з наукової роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, доктор технічних наук, доцент Андрій САМІЛА; директор ДВНЗ «Чернівецький індустріальний коледж» Василь ЧЕРНІВЧАН; директор Чернівецького медичного фахового коледжу, кандидат медичних наук Фрозіна КУЗИК; голова Всеукраїнської спілки обласних (міських) методичних об'єднань викладачів української філології закладів фахової передвищої освіти та провідних фахівців галузі, заслужений працівник освіти України, викладач-методист ДВНЗ «Чернівецький індустріальний коледж» Тетяна АНТОНЮК, які відзначили актуальність і важливість винесених на конференцію для обговорення дискусійних питань та побажали успіхів у науковій діяльності.

Робота конференції проходила у формі пленарного засідання та п'яти наукових секцій за напрямками:

1. Реалізація компетентнісно-орієнтованого підходу в процесі вивчення української мови студентами закладів вищої та фахової передвищої освіти.
2. Формування базових комунікативних компетентностей під час опанування мови професійного спілкування.
3. Ключові європейські компетентності в системі профільної освіти.
4. Інтеграція базових компетентностей у підготовку молодшого фахового бакалавра в процесі вивчення загальноосвітніх дисциплін.
5. Компетентнісний підхід до реалізації студентоцентрованого навчання.

На пленарному засіданні були представлені ґрунтовні доповіді, з-поміж яких: *«Новітня дидактика: механізми дії, коректність використання, навчальна продуктивність»* (Олена МАЛЕНКО, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства та лінгводидактики Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди); *«Пошук ефективних можливостей викладання української мови як іноземної в умовах пандемії (з досвіду викладання в університеті ім. Адама Міцкевича в Познані – Польща)»* (Тетяна КОСМЕДА, доктор філологічних наук, професор (Україна), професор титулярний Познанського університету, Польща); *«Академічна доброчесність як основа студентоцентрованого навчання»* (Світлана ЛЕНСЬКА, доктор

філологічних наук, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка); «Європейські цінності Словацької освіти» (Фелікс ШТЕЙНБУК, доктор філологічних наук, професор кафедри русистики та східноєвропейських студій Університету Коменського у Братиславі, Словаччина); «Реалізація особистісно орієнтованого підходу в підручнику із синтаксису української мови для студентів-філологів» (Олена КУЛЬБАБСЬКА, доктор філологічних наук, професор кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича).

Під час секційної роботи учасники конференції мали змогу обговорити питання реалізації лінгвокультурологічної компетентності здобувачів вищої та фахової передвищої освіти; використання інноваційних технологій з метою формування мовленнєвої компетентності студентів; вплив фахової передвищої освіти на рівень професійних компетентностей студентів у сучасній освітній парадигмі та багато інших.

Модераторами секційних засідань були провідні фахівці галузі фахової передвищої освіти представники багатьох регіонів країни: *Стрижаківська О. С.* (Чернівецький медичний фаховий коледж); *Бондарєва Т. П.* (Вовчанський фаховий коледж ХНТУСГ); *Мициркіова Л. О.* (Харківський машинобудівний коледж, голова ОМО викладачів української філології Харківської області); *Гура І. В.* (ВСП «Харківський фаховий коледж харчової промисловості ХНТУСГ); *Хомула А. М.* (Криворізький фаховий коледж ДВНЗ КНЕУ ім. В. Гетьмана); *Склярєнко З. М.* (Мелітопольський фаховий коледж культури і мистецтв); *Гандабура М. С.* (ДВНЗ «Чернівецький індустріальний коледж»); *Шабанова Т. В.* (Бериславський фаховий педагогічний коледж ім. В. Ф. Беньковського Херсонського державного університету, голова ОМО викладачів української мови та літератури Херсонської області); *Кабаненко А. М.* (ВСП «Київський фаховий коледж комп'ютерних технологій та економіки Національного авіаційного університету»); *Столяр Н. В.* (ДВНЗ «Чернівецький індустріальний коледж»); *Авдіковська Л. М.* (Чернівецький медичний фаховий коледж); *Українець Л. П.* (Чернівецький медичний фаховий коледж); *Долинська Л. М.* (Мукачівський кооперативний торговельно-економічний коледж); *Тодорюк С. С.* (Чернівецький кооперативний економіко-правовий коледж); *Мацейко С. В.* (ДВНЗ «Чернівецький індустріальний коледж»).

Конференція пройшла в оптимістичній, конструктивній атмосфері обміну досвідом, визначення перспективних напрямів роботи в галузі філологічної освіти, усвідомлення кожним своєї причетності до справи реформування освіти в Україні.

Проведення науково-педагогічного зібрання засвідчило, що освітянська спільнота України об'єднана розумінням важливості філологічної освіти молоді, усвідомленням необхідності інноваційних змін в організації навчального процесу, можливістю конструктивної співпраці освітян різних структурних підрозділів галузі та регіонів України.

Узагальнені матеріали конференції рекомендовані до поширення в закладах фахової передвищої та вищої освіти з метою перейняття кращого досвіду організації навчально-виховного процесу, його науково-методичного забезпечення за умов інтеграції особистісно орієнтованого підходу в систему компетентнісної освіти.

ЗМІСТ

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Космеда Тетяна Анатоліївна

Пошук ефективних можливостей викладання української мови як іноземної в умовах пандемії (з досвіду роботи в університеті ім. Адама Міцкевича, Польща) 14

Ленська Світлана Василівна

Академічна доброчесність як основа студентоцентрованого навчання 18

Кульбабська Олена Валентинівна

Реалізація особистісно орієнтованого підходу в підручнику із синтаксису української мови для студентів-філологів 21

Кузик Фрозіна Василівна, Стрижаковська Ольга Степанівна

Альтернатива студентоцентризму у формуванні спеціальних компетентностей 25

Антонюк Тетяна Миколаївна, Авдіковська Людмила Маноліївна

Компетентнісний підхід у викладанні української мови з метою реалізації студентоцентрованого навчання 27

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Бондарєва Тетяна Павлівна

Компетентнісний upgrade викладача української філології 30

Міщирікова Лариса Олександрівна, Бурлака Ганна Вікторівна

З досвіду застосування прийому лінгвістичного аналізу тексту для формування мовної компетентності майбутніх молодших фахових бакалаврів 32

Попружна Олена Василівна, Ющенко Валентина Василівна

Інновації в професійному розвитку викладача-філолога фахової передвищої освіти 35

Гура Ірина Володимирівна, Ліницька Ірина Вікторівна

Використання сервісів GOOGLE у формуванні культурологічної компетентності на заняттях української мови 37

Кравченко Наталя Олександрівна

Термінологічна компетентність викладача української мови 41

Посохова Віра Олександрівна

Компетентнісний підхід у викладанні української мови 42

Давидченко Інна Дмитрівна

Реалізація компетентісно-орієнтованого підходу в процесі формування лінгвокультурологічної компетентності здобувачами вищої освіти 45

<i>Лозовська Тетяна Іванівна</i>	
Упровадження компетентнісного підходу до навчання української мови студентів закладів фахової передвищої освіти	48
<i>Шатілова Наталія Олександрівна</i>	
Лінгводидактичні засади формування пунктуаційної компетентності студентів-філологів	52
<i>Гнатенко Валентина Анатоліївна</i>	
Активізація пізнавальної діяльності студентів у процесі компетентнісного навчання української мови у медичних коледжах	55
<i>Пономаренко Наталія Петрівна</i>	
Використання соціальної мережі Facebook з метою формування мовленнєвої компетентності здобувачів освіти	58
<i>Мартиросяниця Наталія Віталіївна</i>	
Компетентнісно-орієнтований підхід на уроках української мови як один із способів покращення мовної ситуації	60
<i>Боцуляк Людмила Федорівна</i>	
Формування і розвиток ключових та предметних компетентностей студентів фахової передвищої освіти при вивченні української мови та літератури	62
<i>Хомула Ангеліна Миколаївна, Склярєнко Зінаїда Володимирівна</i>	
Використання прийомів візуалізації як складова компетентнісно-орієнтованого підходу під час підготовки до ЗНО з української мови	65

ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

<i>Гейдел Алла Михайлівна</i>	
Використання технології qr-кодування на заняттях із української мови для формування лінгвістичної компетенції здобувачів вищої освіти	68
<i>Шиянюк Лариса Василівна</i>	
Лінгводидактичні підходи як основа формування україномовної комунікативної компетентності студентів закладів фахової передвищої освіти на заняттях з української мови	72
<i>Максим'юк Оксана Василівна</i>	
Комунікативні ознаки мовлення майбутнього вчителя-словесника	77
<i>Колесник Надія Степанівна</i>	
Формування базових комунікативних компетентностей та методи впровадження особистісно орієнтованого навчання на заняттях української мови за професійним спрямуванням у морському коледжі	80
<i>Шутак Лариса Богданівна, Навчук Галина Василівна</i>	
Основні мотиваційні принципи підготовки до занять української мови за професійним спрямуванням студентами - іноземними громадянами	84

<i>Ткаченко Валентина Миколаївна, Козуб Катерина Іванівна</i>	
Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців за допомогою інтерактивних методів навчання в освітньому середовищі	86
<i>Явтушенко Наталія Георгіївна</i>	
Формування комунікативної компетенції як крок у подальший розвиток бакалавра-професіонала	88
<i>Бойчук Тетяна Василівна</i>	
Формування мовнокомунікативної компетентності студентів комп'ютерних спеціальностей на заняттях «Української мови (за професійним спрямуванням)»	90
<i>Грона Наталія Вікторівна, Михайленко Ірина Іванівна</i>	
Професійне мовлення викладача-філолога: деформації та нормативність	95
<i>Літвінюк Ольга Володимирівна</i>	
Реалізація міждисциплінарних зв'язків на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) для фахівців з туристичного обслуговування	98
<i>Соловійова Оксана Анатоліївна</i>	
Формування комунікативної компетентності на заняттях української мови (інтегрований курс) шляхом інтеграції мовного й літературного компонентів	101
<i>Борис Людмила Миколаївна</i>	
Формування громадянської компетентності студентів засобами інтеграції історії та літератури	104
<i>Слепцова Олена Вікторівна</i>	
Формування загальних і фахових компетентностей на індивідуальних заняттях з постановки голосу на факультетах мистецтв педагогічних університетів	109
<i>Гладун Світлана Миколаївна</i>	
Культура мовлення студента-медика як передоснова фахової компетентності	111
<i>Хомякова Тетяна Володимирівна</i>	
Розвиток комунікативних здібностей студентів-медиків на заняттях з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)»	114

КЛЮЧОВІ ЄВРОПЕЙСЬКІ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СИСТЕМІ ПРОФІЛЬНОЇ ОСВІТИ

<i>Навольський Назар Михайлович</i>	
Організація та оцінка самостійної роботи студентів	116
<i>Подчерняєва Наталія Дмитрівна</i>	
Дидактична гра як форма виховання культури міжнаціонального спілкування студентів медичних коледжів	118

<i>Шабанова Тетяна Віталіївна</i>	
Застосування методики розвитку критичного мислення на уроках української мови та літератури для формування європейських компетентностей	121
<i>Дудченко Антоніна Сергіївна</i>	
Підготовка майбутнього фахівця в безпечному освітньому середовищі коледжу	123
<i>Подавець Василина Григорівна, Храпко Лілія Омелянівна</i>	
Формування професійної компетентності майбутніх фахівців інженерного профілю в коледжі	126
<i>Гальчук Катерина Леонідівна</i>	
Використання сучасних мобільних додатків як метод удосконалення навчання студента-стоматолога	129
<i>Смарчевська Людмила Василівна</i>	
Компетентнісно орієнтоване навчання майбутніх фахівців	131
<i>Коляда Віталіна Анатоліївна</i>	
Важливість формування вмій опрацювання інформації, здобутої з інтернет-ресурсів під час вивчення філологічних дисциплін	134

ІНТЕГРАЦІЯ БАЗОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПІДГОТОВКУ МОЛОДШОГО ФАХОВОГО БАКАЛАВРА В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН

<i>Бондарчук Світлана Леонідівна</i>	
Формування креативної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва в умовах дистанційного навчання	139
<i>Кіцак Тетяна Степанівна</i>	
Семінарське заняття як складова навчання у вузі	142
<i>Хомішин Олександр Тарасович</i>	
Ефективність перевірки знань студентів за допомогою тестового контролю	144
<i>Гончаренко Валентина Анатоліївна</i>	
Сучасні методичні технології в навчанні лікарів-інтернів при проходженні очної частини інтернатури	146
<i>Проворна Інна Олексіївна</i>	
Поєднання інноваційних і традиційних технологій на заняттях з української мови як запорука ефективності освіти студентів	147
<i>Білоніжко Галина Анатоліївна, Злобіна Наталя Володимирівна</i>	
Культурологічний підхід до викладання дисциплін «Англійська мова» та «Українська мова»	150
<i>Говорун Світлана Михайлівна</i>	
Інтеграція базових компетентностей у підготовку фахового молодшого бакалавра в процесі вивчення загальноосвітніх дисциплін	154

<i>Лучко Юлія Іванівна</i>	
Інтеграція ключових компетентностей в процесі вивчення української літератури та історії України у підготовці молодшого фахового бакалавра	157
<i>Мельничук Василь Дмитрович</i>	
Формування професійних компетентностей на заняттях української літератури засобами арт педагогіки	160
<i>Вовк Леся Григорівна, Кучабська Галина Богданівна, Стражнікова Марія Миколаївна</i>	
Інтеграція базових компетентностей у підготовку молодшого фахового бакалавра за спеціальністю «Медсестринство» в процесі вивчення медичної біології	164
<i>Портна Маргарита Григорівна</i>	
Реалізація здоров'язбережувальної компетентності в процесі викладання загальноосвітніх дисциплін в закладах фахової передвищої освіти	167
<i>Галаган Олена Василівна</i>	
Використання можливостей wordart та mindmap для формування ключових компетентностей на заняттях української літератури	170
<i>Ярошинська Наталя Василівна</i>	
Інтеграція базових компетентностей у підготовці молодшого бакалавра в процесі вивчення загальноосвітніх дисциплін	172
<i>Мацейко Світлана Василівна</i>	
Формування життєвих та професійних компетентностей випускника коледжу – вимога часу	174

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО РЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО НАВЧАННЯ

<i>Долинська Любов Михайлівна</i>	
Формування soft skills та найважливіших компетентностей студента коледжу	178
<i>Бойчук Тетяна Іванівна, Гринкевич Людмила Георгіївна</i>	
Педагогічна філософія студентоцентрованого навчання як елемент soft skills	181
<i>Демченко Наталя Дмитрівна</i>	
Формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти	184
<i>Добинда Ірина Романівна, Бичек Тетяна Петрівна</i>	
Використання проблемно-орієнтованого методу навчання при викладанні клінічних дисциплін	186
<i>Гвоздецька Галина Сергіївна, Жукуляк Оксана Миколаївна</i>	
Формування професійної компетентності медичних сестер при вивченні клінічних дисциплін у медичному коледжі ІФНМУ	189

<i>Горохова Вікторія Михайлівна</i>	
Вплив фахової передвищої освіти на рівень професійних компетентностей студентів в сучасній освітній парадигмі в Україні	192
<i>Аржанцева Анастасія Миколаївна</i>	
Активізація уваги студента як умова оптимізації процесу дистанційного навчання	195
<i>Пінчевська Ольга Василівна</i>	
Конкурс профмайстерності – як засіб підвищення фахових компетентностей студентів медичного коледжу (з досвіду роботи викладача догляду за хворими та основ медсестринства О. В. Пінчевської)	198
<i>Кабаненко Алла Миколаївна</i>	
Особистісно орієнтована проблемна ситуація як можливість гуманізації процесу навчання	201
<i>Качура Тетяна Миколаївна</i>	
Формування професійної спрямованості здобувачів освіти – один з напрямів студентоорієнтованого компетентнісного навчання	204
<i>Годованець Оксана Іванівна</i>	207
Індивідуальна освітня траєкторія в системі компетентнісної освіти	
<i>Беркар Валентина Іванівна</i>	
Використання ситуаційних задач на практичних заняттях з акушерства як компетентнісний підхід до реалізації студентоорієнтованого навчання	209
<i>Тарновецька Ольга Анатоліївна</i>	
Interdisciplinarity and integrative teaching as important principles of the competence approach	213
<i>Попович Ганна Борисівна, Савчук Галина Петрівна, Горохов Олександр Ілліч</i>	
Роль особистісно орієнтованого навчання у підготовці майбутніх медичних фахівців	216
<i>Сагун Алла Володимирівна</i>	
Критичне мислення як інструмент виховання мислячої, самостійної, творчої особистості в реалізації студентоорієнтованого навчання	218
<i>Садоху Олена Володимирівна, Варич Наталія Іванівна</i>	230
Міжкультурна компетенція: від відчуження до співтворення	
<i>Вишньовський Іван Орестович, Марчук Ірина Василівна, Марчук Олександр Танасійович</i>	
Загальні засади особистісно-орієнтованого навчання у медичних закладах вищої та фахової передвищої освіти	232
<i>Шевченко Олександра Теодорівна, Ненько Юлія Петрівна</i>	235
Формування резильєнтності медичних сестер як метакомпетенції	
<i>Нацюк Василь Леонтійович</i>	
Підвищення якості підготовки студентів коледжів з фізики та астрономії засобами інформаційних технологій	238

<i>Барвінок Мар'яна Вікторівна, Бідна Іліанна Василівна</i>	
Формування здоров'я у здобувачів освіти закладів вищої освіти як один із компетентнісних підходів до навчання	241
<i>Строкань Валентина Іванівна</i>	245
Компетентнісний підхід до реалізації студенторієнтованого навчання	
<i>Новицька Ірина Олександрівна, Бедик Ніна Миколаївна, Настас Наталя Миколаївна</i>	248
Розвиток soft skills в контексті формування нової генерації бакалаврів медсестринства в умовах реформування вищої освіти	
<i>Тодорюк Світлана Сільвестрівна</i>	251
Технології змішаного навчання як засіб розвитку творчих компетентностей студентів на заняттях української мови за професійним спрямуванням	
<i>Івашенцева Євгенія Геннадіївна</i>	255
Competence approach to the implementation of student-centered learning. How to give student feedback correctly	
<i>Сатуновська Ірина Федорівна</i>	258
Реалізація особистісно-орієнтованого підходу до формування базових комунікативних компетентностей студентів фахового коледжу під час опанування мови професійного спілкування з позиції сучасності	
<i>Романюк Дойніца Григорівна</i>	261
Майстер-клас як форма сучасного інтерактивного навчання на кафедрі стоматології дитячого віку	
<i>Митченко Марія Петрівна</i>	264
Етика та деонтологія в навчальному процесі студента-стоматолога	

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

УДК 811.161.2'243:378.147

Тетяна КОСМЕДА,
докт. філол. наук, професор, завідувач кафедри україністики,
Університет імені Адама Міцкевича в Познані (Польща)

ПОШУК ЕФЕКТИВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ (з досвіду роботи в Університеті ім. Адама Міцкевича, Польща)

Анотація. В умовах пандемії вимушений перехід до дистанційного навчання вимагає застосування нових форм з актуалізацією традиційних. Під час вивчення української мови як іноземної навчання відбувається в малих групах, тому не викликає особливих труднощів. Але виникла необхідність актуалізувати інтригу в навчанні, більш переконливо подавати навчальну мотивацію й стимулювати студентів до креативності, а також створювати електронні підручники нового типу.

Ключові слова: дистанційне навчання, інтрига, креативність, мотивація, українська мова як іноземна.

*Студент – це не посуд, який потрібно заповнити, а факел, який слід запалити
(Плутарх)*

В умовах пандемії, актуалізованого дистанційного навчання, що синтезує, інтегрує наявний досвід, вбирає кращі риси традиційних форм навчання (очної, заочної, екстернату), перед викладачами вищої школи постали нові завдання щодо модернізації навчання, моделювання нових методик, іншого застосування традиційних підходів, принципів, більш активного залучення технічних засобів навчання, створення навчальної літератури нового типу і под.

Звісно, кожному викладачеві потрібно спиратися на власний досвід традиційного викладання й мати хоча б початкові знання про сучасні інформаційні технології та вміння користуватися комп'ютером, засобами телекомунікації, електронними бібліотеками тощо. І в цьому ракурсі пандемія допомогла: вона прискорила потребу в оволодінні новітніми технічними засобами навчання, що само по собі прискорило самоосвіту викладачів у зазначеному ракурсі, оскільки технічні, організаційні та інформаційні можливості Інтернету надали системі дистанційного навчання багато нових дидактичних можливостей, зокрема:

1) оперативна трансформація інформації різного обсягу та в різних формах (текстова, графічна, візуальна, звукова, статична, динамічна і под.) на будь-які відстані;

2) оперативна зміна інформації через мережу Інтернет з будь-якого робочого місця відповідно до наданих адміністратором прав;

3) необмежений термін зберігання інформації в комп'ютері, можливість її редагування, обробки, друкування і под.;

4) широкі можливості спілкування викладачів зі студентами мультимедійними засобами;

5) доступ до різних джерел інформації, передусім до Web-сайтів, віддалених баз даних, матеріалів конференцій, можливість оперативної роботи із цією інформацією;

6) організація електронних конференцій, зокрема в режимі реального часу, комп'ютерних аудіо- та відеоконференцій;

7) активізація оперативного діалогу викладача зі студентами та студентів між собою;

8) можливість запиту інформації з будь-якої проблеми через електронну пошту;

9) можливість перенесення отриманих матеріалів на власні носії, друкування їх і робота з ними в ручному режимі.

Практика показує, що створення навчальним закладом власних інтегрованих інформаційних структур зменшує:

а) часові;

б) просторові;

в) фінансові обмеження поширення інформації,

тому в УАМ й надалі практика дистанційного навчання буде збережена, навіть і після виходу з пандемії.

Дистанційному та традиційному навчанню властиві одні й ті самі дидактичні принципи організації (науковість, системність і систематичність, активність, диференціація та інтеграція тощо), але в дистанційному навчанні вони, зрозуміло, реалізуються за допомогою спеціальних способів, зумовлених специфікою та можливостями інформаційного середовища Інтернет-мережі.

Дещо по-новому сьогодні необхідно інтерпретувати й давню античну мудрість про те, що студент – не посуд, який потрібно заповнити, а факел, який слід запалити. Але як його запалити в умовах дистанційного навчання?

Наголошу, що в Університеті імені Адама Міцкевича дистанційне навчання запроваджено з 15 березня 2020 року, як тільки почала поширюватися пандемія. Керівництво університету спроектувало дистанційне навчання на всі види занять без винятку – і лекції, і практичні, і семінарські заняття. Це стосувалося і великих груп, і малих. Спочатку викладачі діяли за своєю ініціативою й працювали на різних платформах, активно використовували скайп. Єдиного підходу не було. Однак з 2020–2021 н. р. робота зі студентами уніфікована на платформі Teams, де відповідно

до розкладу розподілені «умовні аудиторії» з автоматичним підключенням на початку заняття й відключенням після його закінчення. Для надання консультацій організовані можливості для індивідуальних і групових з'єднань, рекомендовано використовувати не лише он-лайн дошки, але й графічні планшети, що особливо ефективно під час навчання іноземним мовам, коли виникає необхідність оволодівати чужою графікою, зокрема під час вивчення кирилиці.

Під час викладання української мови як іноземної застосовують інтерактивні методики, зокрема поділ аудиторії на групи з 3–5 осіб, створення «робочих кабінетів» для виконання індивідуальних і групових завдань. Викладач по чергово «заходить» до таких кабінетів і проводить індивідуальні роботи, залучаючи традиційні методики. Такий підхід дає змогу створити ілюзію зближення викладача зі студентами, оскільки кожен може бути охоплений викладацькою увагою. Для більшої ефективності перевірки домашніх завдань і актуалізації різних видів підготовки залучаються не лише письмові роботи, які можна перевірити дистанційно, під час фронтального опитування чи індивідуально, зосереджуючись на аналізі умовних зошитів, але й використати аудіозаписи з метою роботи над усним мовленням, що особливо необхідно під час навчання іноземної мови (робота над артикуляцією, інтонацією, правилами орфоєпії, наголосами і под.). Така робота вимагає від викладача більших затрат часу, але вона й більш ефективна. Прослухавши записи усного мовлення, викладач дає індивідуальні рекомендації усім, зважаючи на типові помилки, і кожному окремо, зважаючи на специфіку індивідуального мовлення з рекомендаціями та індивідуалізованими завданнями, що сприяють вдосконаленню мовлення, більш ефективній роботі над помилками, розумінням причин, що приводять до огріхів. Крім того, такі аудіозаписи можна прослуховувати кілька разів і ставити конкретні завдання для критичного аналізу. Дистанційна робота дає можливість одночасно актуалізувати не лише слухові, але й зорові рецептори одночасно, що доцільно здійснювати під час обговорення фрагментів наукових студентських робіт. Має певну ефективність організація конференцій з презентацією доповідей у вигляді навчальної гри, залученням «рецензентів», критиків з-посеред учасників семінару. Аналізуючи текст, поданий на екрані, легко відстежити орфографічні помилки, стилістичні огріхи, технічні недогляди, на що вказують самі студенти. Але при цьому аналізується й усне мовлення, риторична вправність і под. Досвід показує, що за такої форми роботи значно покращується якість усного і письмового мовлення студентів-іноземців. До того ж, така форма роботи їх дуже зацікавлює.

Практика викладання української мови як іноземної, що здійснюється в малих групах (5–8 осіб), показує більшу її ефективність, ніж дистанційна робота у великих аудиторіях, оскільки у великій аудиторії неможливо охопити лекторською увагою всіх студентів, не можна простежити, чи вони

залучені до навчального процесу, у цьому разі потрібні ефективні методи створення ілюзії того, що викладач стежить за всіма.

Як це робити? Як видається, необхідно спиратися на такі чинники, як:

а) *переконлива мотивація* – налаштування на те, що отримані знання потрібні для використання в майбутній фаховій практиці, оскільки сучасні молоді люди дуже прагматичні: їм потрібна чітка орієнтація на те, як і що вони зможуть використати;

б) *моделювання навчальної «інтриги»*: актуалізація уваги з налаштуванням на зворотній зв'язок, орієнтація на лекцію-бесіду із залученням студентів до активної роботи, а не лише пасивного слухання (тут кожний фахівець повинен виявити індивідуальні рефлексії), розуміння студентами того, що в будь-який момент лекції кожному можуть запропонувати висловитися щодо розуміння розглядуваних на занятті питань, «втягнути» студентів у проблемну ситуація, актуалізувати евристичний підхід та ін.;

в) *залучення до вияву креативності*, що розвиває мислення, сприяє активному думанню, кращому усвідомленню та засвоєнню матеріалу.

Подібний підхід доцільно застосовувати на семінарських заняттях, спецкурсах, під час роботи над бакалаврськими чи магістерськими працями, що здійснюється в малих групах, де є добрий контакт зі студентами.

А ще в умовах пандемії студентів дуже приваблює позааудиторна робота, культурно-виховні заходи, на що вони вказували в проведеному анкетуванні. В УАМ був організований конкурс на кращий твір на тему «Мое життя і навчання ід час пандемії». Студенти виявили неабияку активність і креативність. Твори були написані в різних жанрах і формах – вірш, оповідання, гумореска, опис сну, лист до себе з майбутнього, науковий трактат та ін. Оцінювали роботи і викладачі, і студенти. Як підсумок – проведено конференцію-нагородження призерів і обговорення робіт. Як з'ясувалося, студентів привабила й можливість отримати сертифікат участі в цьому конкурсі, про що вони також зазначили в анкеті-опитуванні, оскільки в цьому разі активізується прагматика.

Отже, зміни можливостей спілкування, особливості нових життєвих стандартів, без сумніву, засвідчують те, що дистанційне навчання стає основною формою навчання в ХХІ столітті, що **вимагає розроблення низки системних документів**, правил, навчального матеріалу та ін., зокрема щодо:

1) правового врегулювання на рівні держави і конкретного навчального закладу, що систематично здійснюється в УАМ: основні правила доведені до відома тих, хто бере участь у навчальному процесі, але вони постійно вдосконалюються, при цьому наголошу, що студент має багато прав, можливість вибору щодо способів відвідування занять і особливо складання іспитів і заліків;

2) можливостей навчання викладачів для оволодіння новітніми формами й методами дистанційного навчання, підвищення кваліфікації (семінари, круглі столи в он-лайн формі і под.);

- 3) можливостей вибору роботи на різних платформах;
- 4) чітко прописаних варіантів і варіацій оцінювання знань та форм проведення контролю;
- 5) наявності добротної бази аудіо- та відеотек, що поволі накопичується;
- 6) нових електронних підручників та посібників;
- 7) спеціальних методичних електронних журналів для викладачів з ширшими можливостями їх залучення до навчального процесу (запозичення матеріалів з можливостями їх використання в аудиторії) і под.

Однак, зрозуміло, що ефективність дистанційного навчання залежить від урахування сукупності соціальних, економічних та педагогічних чинників, що потребує подальшого вивчення, аналізу й вироблення пропозицій.

УДК 378.091.12:174

Світлана ЛЕНСЬКА,
доктор філологічних наук, доцент
Полтавського національного педагогічного університету
імені В.Г. Короленка

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ОСНОВА СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. Академічна доброчесність – це основа корпоративної культури в освіті, запорука забезпечення якості освіти, невід’ємний складник створення освітнього середовища в навчальному закладі. У статті стисло розглядається досвід створення й підтримки академічно доброчесного середовища на прикладі Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Ключові слова: академічна доброчесність, якість освіти, корпоративна культура, студентоцентроване навчання.

Метою студентоцентрованого навчання є формування якісного освітнього середовища, в якому здобувачі освіти матимуть можливість самостійно розвивати власні навчальні і наукові інтенції, набувати необхідні загальні і фахові компетентності під керівництвом науково-педагогічного колективу навчального закладу. В умовах дистанційного навчання роль самостійної роботи студентів зростає і водночас з’являється ціла низка додаткових проблем для викладачів: як досягти систематичності в самостійній роботі студентів? як проконтролювати засвоєння здобувачами освіти базових фахових знань і як сформувати професійні компетентності? І, звичайно, актуальним є питання об’єктивного оцінювання знань і вмінь здобувачів освіти в умовах дистанційного навчання.

Для того, щоб навчально-виховний процес був якісним та результативним, недостатньо розробити освітній контент й залучити найкращих науково-педагогічних працівників, треба ще ознайомити студентів, починаючи з першого курсу, з поняттям академічної доброчесності і створити відповідне навчальне середовище в навчальному закладі.

Поняття академічної доброчесності визначене й закріплене в статті 42 Закону України «Про освіту» (2017). Згідно з цим документом, «академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [3]. Тобто це невід’ємний складник корпоративної етики в закладі освіти, який однаковою мірою поширюється на всіх учасників навчально-виховного процесу. У багатьох ЗВО прийняті Кодекси про академічну доброчесність, де зокрема і визначені основні морально-етичні принципи, які складають корпоративну культуру. Насамперед це принципи академічної свободи, відповідальності, чесності, справедливості, прозорості у навчанні і наукових досягненнях, гуманності.

Як показує досвід спілкування зі студентами, під час навчання в школі вони недостатньо поінформовані про принципи академічної доброчесності. У відповідь на питання: «які ви знаєте порушення академічної доброчесності», більшість вказує лише плагіат у наукових роботах. Але в тій же статті 42 визначені й інші форми нечесності. Це:

«самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

необ’єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти» [3].

Одним із найбільш поширених проявів нечесності є списування. В умовах студентоцентрованого навчання ця проблема набуває особливої ваги, адже здобувачі освіти широко використовують інтернет ресурси як для підготовки до поточних занять, так і для підсумкових. Якщо поточні списані роботи можна відстежити і не зарахувати, то списування під час екзаменів, в тому числі й атестаційних, в умовах дистанційного навчання відстежити практично неможливо. А наслідком такого порушення академічної доброчесності може стати необ'єктивне оцінювання, оскільки результати екзаменаційних робіт, проведених онлайн, не завжди відбивають реальний рівень знань і фахових компетентностей здобувача освіти.

З огляду на всі ці виклики сьогодення, особливої ваги набуває комплекс заходів, спрямованих на формування академічно доброчесного середовища в закладі освіти. Розглянемо деякі з них, упроваджені в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка. На офіційному сайті ЗВО є спеціальна вкладка, де розміщені нормативні документи, які прямо чи опосередковано торкаються питань академічної доброчесності: Кодекс АД (перша редакція – 2017, друга редакція – 2020), Положення про запобігання і виявлення академічного плагіату (2017) та інші [1].

В університеті створена комісія з академічної доброчесності, яка має на меті допомогти вирішити конфліктні ситуації, пов'язані з плагіатом та іншими видами порушень.

В ПНПУ імені В.Г. Короленка першокурсникам викладається обов'язкова дисципліна «Університетська освіта та академічне письмо», де зокрема одна з лекцій присвячена питанням академічної доброчесності. Також окрема лекція читається спільно з працівниками бібліотеки, де студентам роз'яснюються численні питання щодо ресурсів і спектру послуг бібліотеки, оформлення використаних в наукових дослідженнях джерел, також першокурсники знайомляться з антиплагіатними програмами.

Університет не обмежується лише просвітницько-інформативними акціями. У нас створена система внутрішнього моніторингу якості освіти, що включає низку заходів, спрямованих на запобігання корупції в ЗВО, постійно підтримується зворотній зв'язок зі здобувачами освіти щодо оцінювання якості освітніх програм та різних питань навчального процесу та взаємин із викладачами. Щорічне анонімне опитування включає широке коло принципів питань і розроблене окремо для здобувачів освіти та для науково-педагогічних працівників. Функціонує «скринька довіри», студенти поінформовані про можливість звернутися зі своїми проблемами на «гарячу лінію». Усі ці заходи дозволяють виявляти проблеми ще на стадії їх виникнення, а відтак оперативно їх вирішувати.

Велику просвітницьку роботу ведуть працівники університетської бібліотеки імені М. Жовтобрюха, які активно працюють навіть в умовах дистанційного навчання: постійно проводяться найрізноманітніші заходи онлайн, створений сайт бібліотеки [2], всіх першокурсників знайомлять з

правилами, можливостями і ресурсами книгозбірні. Також ведеться перевірка кваліфікаційних робіт на антиплагіатних програмах.

Це далеко не повний перелік заходів, спрямованих на формування академічно здорового освітнього середовища. Формами реалізації студентоцентрованого навчання є створення першокурсниками коротких (1-1,5 хвилини) роликів на тему академічної доброчесності, а також написання есе про неї. Студенти акцентують увагу на важливості цих питань, наголошують на важливості чесного і сумлінного навчання, а відтак всі учасники освітнього процесу досягають спільної мети – якісної підготовки фахівців.

Отже, питання академічної доброчесності украй важливі для сучасної школи. Вони потребують подальшої розробки і широкого впровадження.

Список використаних джерел

1. Академічна доброчесність в ПНПУ імені В.Г. Короленка. URL: <http://pnpu.edu.ua/academic-dobro> (дата звернення: 05.01.2021).

2. Бібліотека ПНПУ імені В.Г. Короленка. URL: <http://lib.pnpu.edu.ua/> (дата звернення: 05.01.2021).

3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 05.01.2021).

УДК 811.161.2:371.671]

Олена КУЛЬБАБСЬКА,
доктор філологічних наук, професор кафедри
сучасної української мови
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ПІДРУЧНИКУ ІЗ СИНТАКСИСУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

Анотація. Компетентнісно орієнтоване навчання майбутніх українських філологів поєднує в собі пізнавальні, проєктувальні, організаційні та інформативні вміння, і в кожному з цих умінь виразно представлений особистісно орієнтований підхід, що ґрунтується на механізмах свідомості й самовдосконалення, сприяє виформуванню ціннісних орієнтирів та асимілюється із суб'єктно-діяльним, компетентнісним, синергетичним, комунікативно-діяльним підходами. У тезах доповіді апробовано концепцію підручника із синтаксису для бакалаврів філології, який ґрунтуватиметься на функційно-комунікативному підході.

Ключові слова: *заклад вищої освіти, підручник, синтаксис, особистісно орієнтований підхід, синтаксична компетентність.*

Освітня політика закладів вищої освіти в Україні нині перебуває у процесі реформ, що їх регламентують основні положення Закону України «Про вищу освіту» (2014), Закону України «Про освіту» (2017), Закону щодо змін у вищій освіті (2020), Державної національної програми «Освіта» (Україна ХХІ століття). До того ж Міністерство освіти і науки України 2019 року затвердило два Державні стандарти вищої освіти за спеціальністю 035 – «Філологія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки» для першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти, з опертям на Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти ухвалило Концепцію мовної освіти в Україні (зокрема комунікативної та когнітивної).

У сучасних реаліях організовано освітню діяльність у ЗВО, мета якої – виформування в молоді навичок ХХІ століття відповідно до індивідуальних стилів, темпу, складності та навчальних траєкторій студентів, опанування інтегральних, загальних і спеціальних (фахових) компетентностей на принципах інноваційних технологій та студентоцентризму. Зокрема, компетентісно орієнтоване навчання майбутніх українських філологів поєднує в собі пізнавальні, проєктувальні, організаційні та інформативні вміння, і в кожному з цих умінь виразно представлений *особистісно орієнтований підхід*, що ґрунтується на механізмах свідомості й самовдосконалення, сприяє формуванню ціннісних орієнтирів та асимілюється із суб'єктно-діяльнісним, компетентісним, синергетичним, комунікативно-діяльнісним підходами.

Регламент освітнього процесу та зміст мовної освіти в Україні для всіх типів закладів вищої освіти відображений в освітніх програмах, навчальних планах, робочих програмах і силабусах, підручниках і навчальних посібниках. У цьому аспекті актуалізується проблема – розпрацювання концепцій сучасного підручника з української мови, який би акумулював новітні вимоги до професійної підготовки студентів з предметних спеціальностей 014.01 «Середня освіта (українська мова та література)» і 035.01 «Філологія (українська мова та література)». У подальшому викладі спробуємо представити власне бачення підручника із синтаксису української мови для бакалаврів-філологів.

Авторська концепція курсу з комунікативного синтаксису ґрунтується на інтеграції *Словника* (системи номінативних одиниць), *Морфології* (системи засобів словотворення та словозміни) і *Синтаксису* (правил поєднання слів і словоформ у висловленні). За такого підходу синтаксис витлумачуємо не як статичну систему синтаксичних одиниць (синтаксем, словосполучень і речень), а як сукупність правил поєднання форми, значення та функції одиниць синтаксису, що забезпечує успішну комунікативну діяльність людини.

В освітніх програмах, підручниках і навчальних посібниках із філології зафіксовано окремішнє вивчення лексики, словотвору, словозміни та синтаксису. У результаті цього студент має засвоїти список лінгвістичних термінів й установлювати кореляцію відповідного терміна з конкретним мовним явищем. Утім, нам імponує визначення С. Карамана й В. Тихоші: «**Підручник** – один із найскладніших жанрів навчальної літератури, адже перед авторами стоїть багатоаспектна мета, для здійснення якої потрібно врахувати й пов'язувати в єдине ціле безліч різнорідних вимог – мовних, методичних, соціальних, психологічних, українознавчих тощо» [2, с. 36]. Відповідно структурування підручника із синтаксису на засадах антропоцентризму та функціоналізму ставить перед викладачем і бакалавром складніше завдання – поглянути на рідну мову з іншого ракурсу, оцінити всю складність її системи й навчитися давати відповідь на питання: «Чого з багатого репертуару співвідносних засобів я обираю саме цю форму – морфологічну або синтаксичну – для встановлення стосунку з дійсністю?».

Традиційні підручники для середньої та вищої шкіл репрезентують *морфологічний синтаксис*, що виформовує свої поняття на ґрунті незмінюваного слова й морфологічних форм слова. У центрі зазначеної лінгвістичної концепції представлено морфологічну теорію членів речення, орієнтовану на розв'язання орфографічних і пунктуаційних завдань. Проте вивчення способів оформлення мовлення на письмі – це лише початок пізнання української мови як рідної, державної або іноземної: вивчаючи її різнотипні одиниці, людина пізнає себе, особливості національного мислення та національної картини світу.

Вивчення синтаксичного ладу рідної мови зумовлює поєднання трьох дослідницьких питань – *що, як і навіщо*. «*Що виражено?*» – це питання про позалінгвальний зміст висловлення; «*Як виражено?*» – це питання про конструктивні, формальні засоби вираження цього змісту; «*Навіщо або Чому зміст репрезентовано саме так, а не інакше?*» – це питання про функційний потенціал конкретної синтаксичної одиниці. Отже, синтаксис – це ділянка взаємодії форми, значення та функції. Тому водночас *синтаксис* – *конструктивний*, оскільки охоплює компоненти й конструкції, що мають певну структуру; *синтаксис* – *функційний*, адже кожна синтаксична одиниця виконує роль у граматичній системі; *синтаксис* – *семантичний*, тобто в контексті його одиниці виражають позамовний зміст; *синтаксис* – *комунікативний*, бо його одиниці беруть участь у мовленнєвих актах. Якщо вилучити або обійти увагою хоча б один із зазначених вище аспектів, то це означає звузити об'єкт вивчення синтаксису, зробити його неадекватним реальності.

Підручник із комунікативного синтаксису має охоплювати щонайменше чотири змістові частини: 1) «**Загальні відомості про мовну систему**», у якому репрезентовано співвідношення Словника (лексики і фраземіки), Фонетики (учення про суперсегментні одиниці), Ономасіології (учення про номінацію), Граматики і Стилїстики, що оприявнить центральне місце синтаксису в усій мовній системі, його значення як підсистеми з комунікативною функцією;

2) «**Докомунікативний синтаксис**» ознайомить студентів із репертуаром українських синтаксем, механізмами поєднання слів у словосполученні й технікою семантико-синтаксичних відношень; 3) «**Комунікативний синтаксис**», що охопить кілька етапів: *перший* має на меті розрізняти мінімальні структурні схеми простого і складного речень, а також неелементарні, ускладнені моделі (критерієм дефініції мінімальних побудов послугує взаємодія синтаксису й морфології – семантика синтаксичних компонентів і категорійної семантики частин мови); *другий* – подає синтаксичну інтерпретацію категоріям часу (темпоральності), способу та особи (персональності), що є складниками категорії предикативності, а також категорії стану (*Вітром розбито шибку*); *третій* – ознайомить із категорією модальності та її двома виявами – об’єктивною (диктумом) і суб’єктивною (модусом); *четвертий* – виявляє способи переходу від комунікативного мінімуму до комунікативного максимуму, а саме: розширення та збагачення значення речення, установлює умови варіантності й синонімічності для засобів вираження тотожних або близьких семантико-синтаксичних відношень (з обов’язковим пунктуаційним коментарем), визначає специфіку структурної та комунікативної парадигм; 4) «**Комунікативна типологія мовлення**», що збагатить студентів інформацією про: а) інтенції мовця та способами взаємодії моделей речення в надфразній єдності, тобто процесами конденсації, модифікації, компресії, еліпсування, експресивізації тощо; б) канали отримання інформації (безпосередній або опосередкований – від співрозмовника, з книги тощо); в) типами мовлення (розповіддю, описом і роздумом) і регістрами мовлення (репродуктивно-описовим і репродуктивно-оповідним, інформативно-описовим та інформативно-оповідним); в) граматичні засоби розмежування монологічно або діалогічно зумовлених речень (*питальних / непитальних* – розповідних, спонукальних і бажальних; *повних / неповних; комунікатив; вокативних речень*); г) способи передавання чужого мовлення, у т. ч. і цитацією.

Список використаних джерел

1. Караман С. О., Тихоша В. І. Технологія створення підручників і посібників для поглибленого вивчення української мови в гімназії. *Дивослово*. 2001. Вип. 4. С. 36–48.

Фрозіна КУЗИК,
кандидат медичних наук,
директор Чернівецького медичного фахового
коледжу,
Ольга СТРИЖАКОВСЬКА,
кандидат філологічних наук, заступник
директора з навчально-виховної роботи
Чернівецького медичного фахового коледжу

АЛЬТЕРНАТИВА СТУДЕНТОЦЕНТРИЗМУ У ФОРМУВАННІ СПЕЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Анотація. Постійна трансформація вимоги ринку праці щодо сукупності компетентностей випускників-медиків призводять до необхідності побудови освітнього процесу за студентоцентрованою моделлю, за якою зміст і організація освіти формуються виходячи не із наявних ресурсів (наукових, педагогічних, методичних тощо), а з планованого кінцевого результату. Формування компетентного конкурентоспроможного медика, здатного до нового, інноваційного типу мислення з потребою та навичками навчання впродовж життя «lifelong learner» є парадигмою студентоцентрованого навчання (student-centered education).

Ключові слова: студентоцентрований, компетентності, траєкторія.

Втілення такого навчання у закладах освіти передбачає: застосування різних способів подачі матеріалу (дистанційне навчання moodle, лекції з елементами досліджень та дискусій, тощо); впровадження та вдосконалення гнучких навчальних траєкторій (курс вибіркових дисциплін); систематичне оцінювання та контроль якості успішності учасників освітнього процесу з динамікою покращених досягнень під час консультацій та відпрацювань; наставництво і підтримка викладачів (кураторів); реагування на проблеми та пропозиції студентів (скринька довіри).

Саме таке студентоцентроване навчання – це спосіб якісного перетворення освітнього середовища для здобувачів, розширення їх автономії і здатності до критичного логічного мислення. Таким чином, студент стає центральною фігурою освітнього процесу, виступає повноправним суб'єктом відносин, бере на себе відповідальність за навчання.

В коледжі студент є в центрі освітнього процесу, для цього створені всі умови в тому числі і платформи навчання на офіційному сайті коледжу. Сучасний викладач перетворюється на керівника та куратора студентів, що систематизує та корегує знання у процесі засвоєння нової інформації, формує більш високий рівень компетенцій. Важливими є партнерські стосунки між викладачем і студентом, які забезпечують кінцевий результат навчання – ефективно працевлаштування випускника. Фокус студентоцентрованого

навчання дає можливості: врахувати потреби студентів; взаємоповагу у стосунках «студент-викладач»; автономність особистості студента, з одночасним відповідним супроводом і підтримкою з боку викладача; гнучкі навчальні траєкторії.

Отже, модель студентоцентрованого навчання у коледжі є зручним, інноваційним для студента за формою та методами подання освітніх послуг, інтерактивності та наставництву. Студенти мають бажання та готові докласти певних зусиль для навчання у сучасному закладі освіти, який надає якісну освіту і створює можливості для їх всебічного розвитку. Такі інновації неодмінно позитивно оцінюватимуться студентством, яке буде спроможним фахово впроваджувати результати навчання, надасть вагомих переваг на ринках праці, зокрема, і європейських й надихатиме майбутніх фахівців і професіоналів на розвиток їхніх здібностей і розбудову успішної держави.

Список використаних джерел

1. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) Ухвалено Міністерською конференцією в Єревані, 14–15 травня 2015 р. – Режим доступу: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-andguidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf

2. Концепція забезпечення якості вищої освіти України (за результатами проекту Tempus «TRUST» «Національна система забезпечення якості і взаємної довіри в системі вищої освіти України») // «Імператив якості: вчимося цінувати і оцінювати вищу освіту»: навч. посіб. – Львів: вид. «Компанія «Манускрипт»», 2014. – С. 540–570.

3. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: [монографія] / Ю.М. Рашкевич.– Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 168 с.

4. Ставицький А. Роль викладача-лідера у сучасному університеті: навчальний посібник. К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.

5. Ходань О.Л. Компетентнісний підхід до підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ/ О.Л. Ходань // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Випуск 29. – С. 232–235.

Тетяна АНТОНЮК,
викладач-методист, викладач вищої категорії
ДВНЗ «Чернівецький індустріальний коледж»
Людмила АВДІКОВСЬКА,
викладач-методист, викладач вищої категорії
Чернівецького медичного фахового коледжу

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З МЕТОЮ РЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У статті теоретично обґрунтовано умови впровадження студентоцентрованого навчання майбутніх фахівців, визначена роль компетентнісного підходу, зацентовано на особливостях організації компетентнісно-орієнтованого навчання.

Ключові слова: студентоцентроване навчання, компетентнісний підхід, професійна підготовка, українська мова, компетенції.

Реформування вищої освіти в Україні зумовило розвиток концепції студентоцентрованого навчання, спрямованого на формування конкурентоспроможного фахівця, компетентного, здатного до дослідницько-інноваційного типу мислення з потребою та навичками безперервного професійного розвитку [4,136–138].

Студентоцентрована освіта передбачає таку організацію навчання суб'єктів освітнього процесу, яка максимально орієнтована на їх індивідуальні особливості й специфіку особистісного розуміння світу. Студентоцентрований підхід покладає на студента велику відповідальність, спонукаючи його думати, обробляти, аналізувати, критикувати, вирішувати проблеми і т. ін. [3,112]. У цих умовах відбувається не тільки передача знань, вироблення умінь, але й формування спрямованості пізнавальних інтересів студента, ціннісних орієнтацій, розвиток особистісного потенціалу. Студент стає активним учасником науково-освітнього процесу. Для нього розширюються права, обов'язки і в той же час з'являється новий рівень відповідальності – самоорганізація, самоосвіта, самоуправління.

Саме компетентнісний підхід спрямовує зміст навчання на забезпечення розвитку в студентів активної професійної та життєвої позицій, самостійності в прийнятті рішень через набуття цілісного досвіду вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, вияв компетенцій. Компетентнісний підхід зумовлює не інформованість студента, а розвиток умінь вирішувати проблеми, які виникають у життєвих ситуаціях [5,487].

Для формування свідомої мовної особистості необхідно не тільки дати теоретичні знання з мови, а й сформувати вміння використовувати їх у

практиці соціокультурної взаємодії, розвивати творче мислення і здібності для успішного спілкування у різних формах, стилях та жанрах мовлення.

Майбутній фахівець, особливо у галузі медицини, повинен вміло і легко використовувати відповідно до потреб комунікації мовні засоби, орієнтуватися в мовленнєвому процесі, не відчувати дискомфорту.

Компетентнісний підхід при викладанні гуманітарних дисциплін повинен базуватися на наступних компетенціях: 1) розвиток особистості та професійної діяльності фахівців упродовж життя; 2) самореалізація студентів та адаптація до соціальних змін; 3) вдосконалення комунікативних навичок студентів; 4) формування культури, цінностей та моделі поведінки студентів [1, с.183].

Компетентнісний підхід передбачає організацію такого процесу навчання, де студент стає його активним учасником і стверджує себе як особистість та індивідуальність. Окрім того, потрібно створювати атмосферу для самовдосконалення студента; використовувати дидактичний матеріал, що дозволяє студентам обрати найбільш важливі для них види, форми навчального змісту; заохочувати студентів до виконання різнорівневих завдань; стимулювати їх до висловлювання без страху помилитися; створювати педагогічну «ситуацію успіху» спілкування на занятті, що дозволяє кожному студентові проявити ініціативу.

Серед шляхів реалізації компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх медиків, сприянню розвитку їх мовної компетенції значущими є наступні інтерактивні методи навчання: дискусії, проблемна ситуація, імітаційні ситуації, метод проектів, дидактична гра, метод-дослідження тощо.

Навчальна програма з української мови передбачає поглиблення та узагальнення матеріалу, вивченого в школі. Це дозволяє на заняттях застосовувати проблемні ситуації, в основі яких лежить суперечність між відомим і невідомим, між знанням і незнанням. Цей метод спрямований на самостійне вироблення студентом власної комунікативної компетентності, інтенсивне здобуття (а не одержання) ним знань і вироблення вмінь, розвиток самостійної активної пізнавальної діяльності проблемно-діяльнісного спрямування. Означений тип навчання української мови реалізується за умови введення системи стрижневих понять – проблема, проблемна ситуація, проблемна вправа, завдання, запитання, послідовне вирішення яких активізує учіння і забезпечує процес самостійного «здобування», пошуку студентом нових знань [2].

Проблемні ситуації - це особливий вид інтелектуальних труднощів, що виникають тоді, коли студент усвідомлює завдання, але знань для його виконання в нього бракує. Однак їх цілком достатньо, щоб почати пошук способу розв'язання.

Викладач навмисне створює проблемну ситуацію і стимулює студентів до формування проблеми, координує процес розв'язання проблемної ситуації та корегує висновок. Відповідно студент усвідомлює неможливість

застосувати відомий спосіб і формує проблему, висуває припущення щодо її розв'язування, випробує їх та формує висновок.

Наприклад, для формування та корегування практичних навичок з усіх мовних норм застосовуємо проблемну ситуацію з ускладненням, проблемну ситуацію-діалог, ситуацію-проблему, проблемні вправи та завдання, проблемне запитання. Такі завдання дають змогу стимулювати увагу, вміння будувати міркування, логічно мислити.

Для того щоб даний метод був результативним, проблемна ситуація повинна викликати інтерес до знань чи способів дій, що уможливають розв'язання поставлених задач. Викладач повинен зацікавити студентів, сформувати їхню мотивацію, довести необхідність здобути нові знання і не просто наслідувати їх від викладача, а самостійно шукати у процесі власної пізнавальної діяльності. Така організація навчального процесу має значні можливості для розвитку комунікативної компетентності студента і спроможна забезпечити формування креативного й когнітивного потенціалу мовної особистості майбутнього фахівця.

Компетентнісний підхід допоможе сформувати нову особистість у системі вищої освіти – виховати мовця, який буде забезпечувати висококультурне інтелектуальне спілкування українською літературною мовою на професійному рівні, а також сформує мовну компетенцію майбутніх фахівців, необхідну у професійному спілкуванні. А студентоцентроване навчання відповідає вимогам і запитам сучасного суспільства, котре потребує людини знаючої, творчої та ініціативної.

Список використаних джерел

1. Ісаєва О. С. Компетентнісний підхід як складова змісту гуманітарної освіти вищих навчальних медичних закладів. Матеріали методологічного семінару «Компетентнісний підхід в освіті : теоретичні засади і практика реалізації» Ч.ІІ Київ, 2014. 291 с.

2. Кучеренко І. Технологія проблемного навчання української мови: сутність та лінгводидактичний потенціал. Українська мова і література в школі. 2018. № 3. С.14-21.

3. Лазуренко В. В. Сучасні принципи організації студентоцентрованого навчання Матеріали ЛІІІ навч.-метод. конф. ХНМУ (Харків, 29 січня 2020 р.), 2020. Вип. 10. С.112-114.

4. Носко И. В. Студентоцентрированное образование как основополагающий принцип болонских реформ в высшей школе. Вектор науки ТГУ. 2011. № 1(4). С.136–138.

5. Фурдуй С.Б Компетентнісний підхід у вищій школі в Україні: розробка та впровадження ідей при підготовці фахівців соціономічної сфери. Young Scientist. № 3 (43). March, 2017.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

УДК 399.34

Тетяна БОНДАРЄВА,
Кандидат філологічних наук,
викладач-методист
ВСП «Вовчанський фаховий коледж
Харківського національного технічного
університету сільського г
осподарства імені Петра Василенка»

КОМПЕТЕНТІСНИЙ UPGRADE ВИКЛАДАЧА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Значна кількість сучасних досліджень в галузі науки та освіти присвячена висвітленню питань покращення освітнього процесу шляхом упровадження різних методик та технологій. Так, у зв'язку з пандемією коронавірусу з'явилася значна кількість статей щодо використання дистанційних технологій навчання, зокрема, під час вивчення здобувачами української мови та їх підготовки до складання ДПА у формі ЗНО.

Проте нині актуальним видається аспект не лише покращення технологічне, технічне, інформаційне – освітнього процесу, але й вдосконалення самого педагога.

Отже, чи змінився педагогічний імідж викладача-словесника в умовах компетентісної освіти? Із упровадженням змішаного/дистанційного навчання?

Які принципово нові компетентності необхідно в собі розвивати успішному словеснику?

Із набранням чинності Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (Постанова КМУ № 800 від 21.09.2019 р. [5]) перед кожним педагогічним працівником ЗФПО постає потреба у щорічному підвищенні кваліфікації (тобто, вдосконаленні чи набутті нових компетентностей), яке здійснюється на розсуд викладача (самостійне обрання суб'єктів, методів та форм підвищення кваліфікації), який складає індивідуальну траєкторію розвитку та самоосвіти.

На що варто звернути увагу конкурентоспроможному педагогу під час проєктування саморозвитку?

По-перше, в умовах дистанційної освіти крім ІКТ-компетентності (а це вимога Типового положення про атестацію педагогічних працівників [4]) виникає потреба в освоєнні кіберпсихології. На жаль, отриманих знань з вікової психології та фізіології в університеті нині не вистачає. Вже не викликає сумніву, що поведінка підлітків (а це значна частина контингенту ЗФПО) під

час контактних занять значно відрізняється від поведінки у віртуальному середовищі. Крім того, потреба у такій компетентності настане після впровадження нових стандартів ФПО, які відповідно до ст.47 ЗУПФПО прописують дистанційну форму здобуття освіти абсолютно для кожної спеціальності.

По-друге, зміни вимог до наукової активності (згідно з Ліцензійними умова провадження освітньої діяльності в редакції від 04.05.2020 р. [3]) призведе до того, що значний пласт нових знань, спродукованих останнім часом, наприклад, з української літератури (поява нових інтердисциплінарних досліджень тощо) залишиться поза увагою значної кількості викладачів-філологів. Як наслідок – викладання матеріалу на заняттях не буде виходити за рамки програмового тлумачення і трактування художніх текстів та лінгвістичного матеріалу. Відтак, доцільним є внесення **наукової** компетентності в індивідуальну траєкторію розвитку педагога.

Насамкінець, хочеться звернути увагу на так звані **soft skills**, тобто – «м'які навички». Британська платформа інтернет-навчання SkillsYouNeed виділяє персональні та інтерперсональні навички:

- Персональні: тайм-менеджмент, саморозвиток, управління емоціями.
- Інтерперсональні: комунікація, робота в команді, конфлікт-менеджмент, лідерські здібності.

Відповідно до досліджень щодо м'яких навичок [6], половина стосується комунікативної сфери! Кому, як не викладачеві-словеснику, вдосконалювати soft skills, що дасть змогу ефективно розвивати у здобувачів критичне та дивергентне мислення [1; 2].

Таким чином, компетентнісний upgrade викладача української мови та літератури залежить від того, яку самоосвітню траєкторію ми побудуємо для себе. Це потрібно робити виважено, адже від цього значною мірою залежатиме якість сучасної компетентнісної освіти.

Список використаних джерел

1. Кравцов, А., & Бондарєва, Т. (2020). ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ. Матеріали конференцій МЦНД, 72-73. <https://doi.org/10.36074/13.11.2020.v3.11>
2. Кравцов, А., & Бондарєва, Т. (2020). РОЗВИТОК ЛАТЕРАЛЬНОГО (ДИВЕРГЕНТНОГО) МИСЛЕННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ. Збірник наукових праць ЛОГОС, 74-75. <https://doi.org/10.36074/20.11.2020.v3.23>
3. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text>
4. Типове положення про атестацію педагогічних працівників [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1255-10#Text>

5. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>
6. Soft skills: універсальні навички європейського рівня [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://studway.com.ua/soft-skills/>

УДК 377.6:81'42:811.161.23-11

Лариса МІЩИРІКОВА,
викладач-методист, викладач вищої категорії
Харківського машинобудівного коледжу
Ганна БУРЛАКА,
викладач вищої категорії
Харківського машинобудівного коледжу

З ДОСВІДУ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИЙОМУ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ ФАХОВИХ БАКАЛАВРІВ

Анотація. Про переваги та досвід використання прийому комплексного лінгвістичного аналізу зв'язного тексту в процесі вивчення української мови в закладі фахової передвищої освіти. Формування базових компетентностей майбутніх молодших фахових бакалаврів.

Ключові слова: текст як ілюстративний і дидактичний матеріал, компетентнісний підхід до вивчення мовних явищ, лінгвістичний аналіз тексту.

У забезпеченні компетентнісного підходу до вивчення мовних явищ і вироблення потрібних умінь і навичок свідомого й правильного використання їх у професійному спілкуванні вагомую роль відіграє добір якісного ілюстративного й дидактичного матеріалу.

На наш погляд, упровадження в постійну практику на заняттях комплексного (лінгвістичного) аналізу тексту з погляду єдності його змісту та форми, особливостей функціонування виучуваних одиниць і явищ є ефективним шляхом формування в студентів базових мовних і мовленнєвих компетентностей.

Для лінгвістичного аналізу на занятті української мови використовуємо зразки текстів усіх стилів, а також усні виступи, діалоги тощо. Пропонуємо дати характеристику одиниць різних рівнів – фонетичного, лексико-фразеологічного, граматичного, ставимо завдання пояснити їхню роль у вираженні певного змісту. Здійснення лінгвістичного аналізу художнього тексту потребує, крім знання студентами мови, компетентностей щодо виявлення системи авторських прийомів, з'ясування ідейного задуму

письменника, який визначає добір і функціонування мовних засобів для образного відображення дійсності у творі.

За повнотою проведення лінгвоаналіз може бути повним, частковим, вибірковим. Спираючись на досвід викладання української мови в закладі фахової передвищої освіти, зазначимо, що формування мовних і мовленнєвих компетентностей більш ефективно здійснюється саме під час поглибленої роботи з текстом. За нашими спостереженнями, вивчення нових лінгвістичних понять на матеріалі комплексно аналізованого зразка потребує значно меншого часу, ніж таких самих явищ на прикладі окремих речень, не пов'язаних між собою, а також перетворює засвоєння знань з абстракції на усвідомлену практичну дію.

Використання прийому комплексного аналізу тексту в процесі вивчення української мови дає змогу сформуванню в студентів важливі текстологічні компетентності (розуміння будови зв'язних конструкцій, їхніх логіко-композиційних і поняттєво-змістових ознак), забезпечує вироблення комунікативних компетентностей, а на цій основі – текстотворчих. Таке дослідження в єдності змісту й форми, перехід від розгляду зразка до побудови творів-мініатюр дозволяють на кожному занятті розвивати вміння осмислено сприймати усне й писемне мовлення та створювати власні висловлення, готуватися до написання есе згідно з вимогами зовнішнього незалежного оцінювання.

Крім того, звернення на занятті до цілісного текстуального матеріалу, що використовується з дидактичною або ілюстративною метою, дає змогу на прикладі довершених авторських зв'язних висловлень відповідної тематики й стилю формувати соціокультурні компетентності, сприяє вихованню мовної особистості, оскільки під час такої роботи не лише усвідомлюються й засвоюються певні лінгвістичні поняття та категорії, а й розв'язується велика кількість розвивальних і виховних завдань.

Як засвідчує досвід, інформацію з мовного курсу, яка розглядається на цілісному професійному матеріалі, студенти сприймають з більшим зацікавленням. Використання текстів, пов'язаних з майбутньою діяльністю молодших бакалаврів, сприяє швидшому оволодінню фаховою мовою, ознайомленню зі спеціальністю. Тільки так виучувані професійні терміни постають як цілісна комунікативна система. Освітня діяльність стає більш умотивованою, самостійною, інтенсивною, творчою.

Для лінгвістичного аналізу на занятті добираємо від одного цілісного тексту, насиченого потрібним для розгляду матеріалом (орфограмами, пунктограмами, певними граматичними конструкціями тощо), до двох – трьох зразків, менших за обсягом. Вони можуть бути як пов'язаними тематично, за типом, стилем і жанром, так і різними за цими ознаками, що дозволяє студентам відчувати диференціацію мовлення, збагнути походження, природу й сферу вживання його різновидів. Як правило, починаємо з одного тексту, але в процесі роботи опрацьовуємо три – чотири зразки, адже саме на

таку кількість зорієнтовані оновлені завдання зовнішнього незалежного оцінювання.

Пропонуємо етапи заняття з використанням прийому лінгвістичного аналізу тексту.

1. Робота з текстом (виразне читання, відпрацювання навичок нормативної вимови; усвідомлення теми й головної думки, з'ясування типу та стилю мовлення; визначення структури тексту, його компонентів і засобів зв'язку між ними; аналіз орфограм і пунктограм; лексична робота тощо).

2. Вивчення нового матеріалу на основі проаналізованого тексту.

3. Закріплення та контроль засвоєних знань (виконання усних і письмових вправ, творчих робіт відповідно до єдиної теми заняття, відображеної в тексті).

Отже, добір якісних текстів і побудова системи завдань і вправ для роботи з ними дають змогу цілісно й послідовно реалізувати компетентнісний підхід до вивчення української мови, сформувати активну мовну та професійну особистість майбутнього молодшого фахового бакалавра.

Список використаних джерел

1. Гнаткович Т. Лінгвістичний аналіз тексту як засіб формування мовної компетентності школярів. Дивослово, 2009. № 9. С.2 – 6.

2. Дащенко Н. Л. Лінгвістика тексту й основи лінгвоаналізу: методичні рекомендації до курсу для студ. ф-тів ПВПК. Тернопіль: ТДПУ, 2002. 63с.

3. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. 416 с.

4. Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилїстика української мови. Київ: Вища школа, 2003. 462 с.

Олена ПОПРУЖНА,

старший викладач

Відокремленого структурного підрозділу

«Фаховий коледж транспорту

та комп'ютерних технологій

НУ«Чернігівська політехніка»

Валентина ЮЩЕНКО,

викладач-методист

Відокремленого структурного підрозділу

«Фаховий коледж транспорту

та комп'ютерних технологій

НУ «Чернігівська політехніка»

ІННОВАЦІЇ В ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧА- ФІЛОЛОГА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Висвітлено основні проблеми впровадження та переваги використання дистанційної освіти в освітньому процесі. Проаналізовано та узагальнено досвід упровадження дистанційної освіти викладачами циклової комісії філологічних дисциплін ВСП «Фаховий коледж транспорту та комп'ютерних технологій НУ«Чернігівська політехніка»;

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційна освіта, принципи навчання, перспективні напрями, мотивація.

Сучасна епоха робить грандіозні виклики традиційному суспільству. Із метою запобігання поширення інфекції коронавірусу COVID-19, одним із видів інновацій в організації професійної освіти є введення дистанційного навчання. Дистанційне навчання — це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів на різних етапах навчання і самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі [4, с. 66].

Якщо для багатьох країн світу дистанційне навчання вже давно займає окремих щабель та має неабияку популярність, то більшість українських навчальних закладів не мають такого досвіду, а тому на освітян чекав складний період адаптації. Звичайно, що для викладачів циклової комісії філологічних дисциплін ВСП «Коледж Фаховий коледж транспорту та комп'ютерних технологій Національного університету «Чернігівська політехніка» дистанційне навчання не було чимось невідомим, але все таки потребувало необхідних рішень, знань та впровадження нових напрямків роботи. Такий довгий карантин — передусім, виклик для кожного викладача. Що робити? Як робити? Як краще організувати навчальний процес? Давня істина: учитель живе, поки вчиться, учитель учиться, поки живе. Цей девіз не тільки не втратив свого значення, але й перетворився в гостру соціальну

проблему. Колективно змогли визначитися із найзручнішим способом організації подальшого навчання, опрацювали доступні онлайн ресурси, здійснили оптимальний огляд інструкцій їх використання. Працювати дистанційно важко, тому взаємодопомога колег була дуже необхідною. Важливим сьогодні є не тільки вміння оперувати власними знаннями, але й бути готовим швидко змінюватися і пристосовуватися до нових потреб ринку праці, оперувати й управляти інформацією, активно діяти, оперативно ухвалювати рішення, вчитися протягом життя.

У системі превентивної освіти (зокрема підготовки до ЗНО) великого значення набуває самостійна робота щодо освоєння знань. Досвід роботи в цьому форматі викладачі-словесники піділили виданням «Українська мова. Навчальний посібник для платформ та інструментів навчання онлайн студентів закладів фахової передвищої освіти». Універсальність посібника полягає в тому, що він є зручним інструментом для роботи в паперовому й електронному варіантах (до речі, про співжиття паперової й електронної книжки говорилося в цьогорічному Всеукраїнському радіодиктанті). Матеріали посібника відображають зміст вивчення української мови студентами закладів фахової передвищої освіти в сучасному інформаційному просторі. У посібнику подано основні теоретичні відомості з української мови відповідно до програми курсу, тестові завдання та комплексні вправи, якими ефективно можна скористуватися, розміщуючи їх на платформах дистанційного навчання, зокрема, Google Classroom.

Беззаперечним позитивом дистанційного навчання є те, що кожен викладач може самостійно обирати ту навчальну платформу, яка найбільше зручна як йому особисто, так і студентам, яка найкраще підходить для вивчення конкретної дисципліни, адже вивчення гуманітарних дисциплін має свої особливості.

На нашу думку, перевагами дистанційного навчання є:

- гнучкість – можливість викладення матеріалу курсу з урахуванням підготовки, здібностей студентів. Це досягається створенням альтернативних сайтів для одержання більш детальної або додаткової інформації з незрозумілих тем, а також низки питань – підказок тощо;
- актуальність – можливість упровадження новітніх педагогічних, психологічних, методичних розробок;
- зручність – можливість навчання у зручний час, у певному місці, здобуття освіти без відриву від основної роботи, відсутність обмежень у часі для засвоєння матеріалу;
- модульність – розбиття матеріалу на окремі функціонально завершені теми, які вивчаються у міру засвоєння і відповідають здібностям окремого студента або групи загалом;
- економічна ефективність – можливість одночасного використання великого обсягу навчальної інформації будь-якою кількістю студентів;

- інтерактивність – активне спілкування між студентами групи і викладачем, що значно посилює мотивацію до навчання, поліпшує засвоєння матеріалу;

- більші можливості контролю якості навчання, які передбачають проведення дискусій, чатів, використання самоконтролю, відсутність психологічних бар'єрів;

- відсутність географічних кордонів для здобуття освіти.

Отже, дистанційне навчання може бути настільки ж ефективним, як і аудиторне, якщо методи й технології відповідають завданням, є взаємодія між студентами та є вчасний зворотний зв'язок між викладачем та студентом.

Список використаних джерел

1. Дистанційне навчання школярів під час карантину: все, що потрібно знати URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2020/03/25/240340/>

2. Оксана Пасічник: найкращий сервіс для онлайн-навчання URL: <http://osvita.ua/blogs/71696/>

3. Лемківський К. Якісна освіта – запорука самореалізації особистості / К. Лемківський // Вища школа. – 2010. – № 1. – С. 5–14.

4. Мусієнко О. Л. Дистанційне навчання у вищій школі: моделі і технології / О. Л. Мусієнко, О. В. Зелінська // Наука в інформаційному просторі: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф.; 29-30 верес. 2011 р. – В 7 т. – Д-к: Біла К.О., 2011. – Т. 2. – С. 66–72.

УДК 811.161.2-057.87: 004.588

Ірина ГУРА,
викладач-методист,
Ірина ЛІНИЦЬКА,
викладач

ВСП «Харківський фаховий коледж
харчової промисловості ХНТУСГ»

ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСІВ GOOGLE У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Анотація. Впровадження компетентнісного підходу є одним із важливих концептуальних положень оновлення змісту та якості освіти. Загальнокультурна ключова компетенція стосується сфери розвитку культури особистості в усіх її аспектах. У тезах розглянуто питання формування загальнокультурної компетентності майбутніх фахівців засобами інноваційних технологій у сучасному освітньому просторі, зокрема на заняттях з української мови.

Ключові слова: компетентнісний підхід, загальнокультурна компетентність, сервіси Google, мовна культура

У сучасних умовах реформування освіти простежується беззаперечний вплив наслідків глобалізації та інформатизації суспільства. Сучасна епоха – це епоха змін, інновацій, застосування інформаційно-комунікативних технологій, яка диктує свої умови життя, пропагує інші цінності, висуває нові вимоги до людини. У зв'язку з цим спостерігається тенденція зниження у студентів рівня мовної культури, загальноосвітнього та культурологічного рівнів, падіння інтересу до навчання в цілому й до вивчення предметів філологічного циклу зокрема. А тому викладач, щоб зацікавити студентів, спонукати їх до навчально-пізнавальної діяльності, повинен іти в ногу з часом, використовувати нові методи навчання та виховання. Для цього потрібно відмовитися від цілком традиційного проведення занять, одноманітності дидактичного матеріалу, приділяти більше уваги інтерактивним методам навчання, підвищенню мовної культури студентів, наголошувати на ролі української мови як основного засобу спілкування в різних сферах життя, мотивувати до вивчення української мови як особливого роду словесного мистецтва, що формує соціокультурну, комунікативну, культурологічну компетентності у студентів.

Завдання викладача – розбудити інтерес до навчання, сформувати всебічно розвинену, конкурентоспроможну, творчу, духовно багату особистість, яка вміє відчувати красу, гуманно ставиться до інших людей, дотримується звичаїв, традицій українців, глибоко розуміє культуру та мистецтво, тобто спрямовувати роботу на заняттях української мови на основі культурологічного підходу.

Соціокультурна змістова лінія ґрунтується на культурологічній та суспільній функціях мови, забезпечує зв'язок з історико-культурними надбаннями різних народів й українського, зокрема, забезпечує зв'язок: людина – суспільство – мова – культура. Нам імпонує структура культурологічної компетентності С. Мельника, який, посилаючись на дослідження В. Болгаріна, О. Пометун, С. Троянської та інших, зазначає, що загальнокультурна компетентність студентів формується із взаємопов'язаних компонентів:

- *емоційно-цілісного*: визнання культурних цінностей як власних ціннісних пріоритетів, відчуття емоційного задоволення від творів мистецтва, вияв поважного ставлення до об'єктів національної та світової культури, наявність потреби в постійному підвищенні свого культурного рівня, вияв прагнення жити за законами краси;

- *когнітивного*: знання про роль культури в житті людства, провідні цінності національної та світової культури, основні тенденції її розвитку, знання про шедеври мистецтва, досягнення науки тощо, національні традиції свого народу та інших етносів як відображення їхнього культурного розвитку, знання рідної мови, культурної поведінки в суспільстві та норм взаємовідносин між людьми;

- *операційно-поведінкового*: уміння здійснювати культурно-творчу діяльність різних видів, самостійно освоювати феномени культури, вміння

відстоювати свою позицію стосовно досягнень культури, своєчасно й адекватно змінювати свою поведінку відповідно до прийнятих у суспільстві вимог, уміння дотримуватися правил етикету;

- *особистісного*: гуманізм, чесність, гідність, відповідальність, толерантність, тактовність, комунікабельність тощо.

Оскільки однією із цілей освіти є оволодіння здобувачами культурним досвідом в усьому його різноманітті, то очікуваним результатом має стати культурологічна компетентність, яку можна вважати найважливішим показником досягнення певного рівня освіченості та вихованості людини.

Використання сервісів Google в освітньому процесі сприяє не тільки підвищенню рівнів навчальних досягнень у студентів, а й забезпечує формування інформаційної компетентності, мотивує до навчання, стимулює до пошуку нової інформації, дозволяє дитині розвиватися та самостверджуватися, самотійно працювати над матеріалом, уміло використовувати можливості сучасних інформаційних технологій для навчання та саморозвитку.

Використання сервісів Google для формування культурологічної компетентності на заняттях української мови дають змогу не лише засвоїти навчальний матеріал на високому рівні, а й формують вміння працювати з інформаційним потоком, що збільшується й постійно оновлюється в галузі культури, користуватися різними способами перетворення інформації, ставити питання, самотійно формулювати твердження, висловлювати думки, аргументувати свою точку зору і враховувати думки інших учасників освітнього процесу, сприяють розвитку внутрішньої мотивації до навчання, вмінню орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі.

Для ефективної роботи на занятті добираємо доцільні форми та методи, застосовуючи сервіси Google, зокрема електронну пошту, YouTube, тест-форми, хмарні сервіси, а також метод проєктів, інтерактивні методи («Мозковий штурм», «Мікрофон», дискусія, семінар, ток-шоу, конференції тощо). Перевагою сервісів Google є те, що вони дозволяють наочно, з меншою затратою часу, оперативно опрацьовувати навчальний матеріал, забезпечують його доступність у будь-який час із можливістю змінювати зміст та завантажувати на електронні носії. Ще одна беззаперечна перевага – це перетворення гаджетів студентів (мобільних телефонів, айфонів, смартфонів, планшетів тощо), які вони використовують для розваг, на пристрої для навчання та пошуку інформації.

Доцільно в освітній діяльності користуватися й хмарними сервісами, які зараз активно використовуються. Хмарні сервіси – це віддалені сервери, які дозволяють завантажувати та зберігати інформацію, відеоролики, презентації, живі презентації тощо, обмінюватися ними, надавати доступ до файлів іншим, користуватися необхідними матеріалами в будь-якому місці за наявності інтернету. Одним із таких сервісів є *Google Drive*, який дозволяє створити відповідні папки, завантажувати інформацію й ділитися з нею іншими, а також використовувати безпосередньо на занятті. Ще одним

сервісом Google, який застосовуємо в роботі, є тест-форми. Їх можна використовувати для перевірки домашнього завдання, для закріплення знань, для контрольної перевірки з теми. Є тести, які складаються з різноманітних завдань: безпосередньо тестових, відповіді на запитання, частково творчого завдання й розгорнутої відповіді, а є такі, що вимагають лише вибору однієї або кількох відповідей із чотирьох запропонованих. Вибір тесту обумовлюється типом перевірки знань. Щоб унеможливити списування відповідей, встановлюємо дедлайн. Тести такого типу вчать швидко працювати, знаходити правильні відповіді, стисло формулювати свої думки, привчають до дисципліни. Ще одним із сервісів Google, який активно використовуємо, є електронна пошта – швидкий спосіб обміну інформацією. Користуємося нею, коли потрібно донести певну інформацію до студентів. Вони також надсилають свої творчі роботи на наші електронні скриньки. Перевагою цього сервісу є те, що навіть у вихідні чи канікулярний час можна обмінюватися важливою й терміновою інформацією.

Результативність та правильність обраного напрямку в роботі чітко ілюструють рівні навчальної діяльності студентів, участі в предметних олімпіадах, конкурсах, проєктах. Здобувачі освіти стали проявляти більший інтерес до розвитку сучасної української та світової культури.

Отже, використання сервісів Google у контексті формування культурологічної компетентності студентів дає змогу реалізувати особистісні цілі в оптимальному режимі, кардинально поліпшує контроль і самоконтроль на основі зворотного зв'язку, робить навчання глибшим і різноманітнішим.

Список використаних джерел

1. Донченко Т.К. Уроки мови мають стати уроками словесності . Дивослово. 1995. №4. С. 36-38.
2. Зарицька В.В. Мовно-культурологічний аспект формування професійної культури сучасного педагога. Матеріали міжрегіональної науково-практичної конференції «Українська мова в сучасному культурному просторі Східної України» (Донецьк. 2010 року). Український культурологічний центр, С. 248-249.
3. Пентиліук М. І. Особливості технології уроку. Дивослово. 1998. №4. С. 17-18.
4. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Бібліотека з освітньої політики/ за заг. ред. О.В.Овчарук. Київ : К.І.С., 2004.С.66-72.
5. Садкіна В. І. 101 цікава педагогічна ідея: Як зробити урок. Харків: вид. група «Основа», 2008.

Наталя КРАВЧЕНКО,
викладач-методист
ВСП «Вовчанський фаховий коледж
Харківського національного
технічного університету сільського
господарства імені Петра Василенка»

ТЕРМІНОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У сучасному освітньому просторі в умовах щоденного оперування фаховим мовленням та появи нових понять в термінологічному апараті виникають труднощі в розрізненні та розумінні багатьох освітніх термінів.

Так, із розробкою нових стандартів фахової передвищої освіти в обіг сучасного педагога (вже не кажучи про адміністратора) увійдуть такі поняття, як «освітня кваліфікація», «професійна кваліфікація», «компетентність», «компетенція».

Цей перелік можна доповнювати й іншими термінами, проте наведений перелік обраний через те, що є потреба прослідкувати різницю між цими частково синонімічними поняттями, адже вміння викладача фахово оперувати термінологією – важлива складова його кваліфікації та компетентності.

Отже, в «Методичних рекомендаціях щодо розроблення стандартів фахової передвищої освіти», затверджених Наказом МОНУ від 13.07.2020 № 918 в тезаурусі подаються такі дефініції:

«Кваліфікація – визнана уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей» [1, с. 3].

Кваліфікація за змістом може бути професійною та освітньою.

«Кваліфікація професійна» – визнана та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих компетентностей [1, с. 3].

«Кваліфікація освітня» – засвідчена документом про фахову передвищу освіту сукупність встановлених стандартом ФПО та здобутих компетентностей (результатів навчання) [1, с. 4].

Тобто, після отримання диплома, в якому зазначається освітня кваліфікація, випускник може протягом життя продовжувати безперервно навчатися, вдосконалюючи свої компетентності та отримувати документ про підвищення професійної кваліфікації.

«Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [1, с. 4].

Яким чином це стосується викладачів української мови?

Із упровадженням технологій дистанційного навчання, що призвело до збільшення в повсякденному обігу і викладачів, і здобувачів термінології, що стосується використання дистанційних технологій. Подеколи під час ведення навчально-методичної документації у викладачів особливо професійного циклу виникають труднощі щодо правильного написання термінів, пов'язаних з використанням інтернет-сервісів (наприклад, вебсередовище, офлайн, відеохостинг тощо). Подеколи викладач української філології виступає консультантом не лише у питаннях ведення ділової документації, але і правильного написання та використання термінів, пов'язаних з навчальною діяльністю в умовах дистанційного навчання. Відтак, термінологічна компетентність викладача стає запитаною щонайменше на рівні закладу, і не лише у питаннях дистанційних технологій, але й у питаннях загальнопрофесійної термінології, що стосується понять, наведених вище – «компетентність», «компетенція» тощо.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів фахової передвищої освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-zatverdzheno-metodichni-rekomendaciyi-shodo-rozroblennya-standartiv-fahovoyi-peredvishoyi-osviti>

УДК 399.34

Віра ПОСОХОВА,
ВСП «Вовчанський фаховий коледж
Харківського національного технічного
університету сільського господарства імені Петра Василенка»

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Сучасному суспільству потрібен висококваліфікований спеціаліст, що є освіченою, гармонійно розвиненою особистістю, яка спроможна постійно поповнювати знання, швидко адаптуватися до різноманітних процесів у різних галузях, володіти методами пошуку, здатністю мислити самостійно і творчо. Освіта пов'язана з передачею накопичених знань і різних цінностей від покоління до покоління. Тому головним завданням працівників освіти є сприяння розвитку ключових компетентностей здобувачів та формування їх життєвих навичок, необхідних для становлення основ індивідуально-особистісної життєтворчості.

Формування компетентностей в освітній галузі «Українська мова» у відповідності до вимог Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти відбуваються за двома напрямками:

- ключові компетентності;
- предметні компетентності.

На сучасному етапі навчання методика пропонує різноманітні і цікаві активні, інтерактивні та нестандартні форми роботи.

З метою формування комунікативної компетентності, що є головним завданням формування адаптованого чи конкурентно спроможного фахівця на ринку праці, є гармонійне поєднання звичних чи традиційних форм з інноваційними. Тому на заняттях використовую різні види мовленнєвої діяльності: читання, аудіювання, говоріння, письмо. Проводжу нестандартні уроки, що розвивають комунікативні вміння: урок-суд, урок-подорож, урок-конференція. Великої уваги приділяю діалогічному мовленню з метою розвитку комунікативних навичок: створити діалог на задану тему, що містив би роздум; діалог етикетного характеру – перед відвідуванням театру (з використанням простих односкладних речень), ситуативні завдання – консультація до курсового проекту.

На заняттях студенти отримують завдання створити за поданою схемою багатокомпонентні речення; скласти речення, які б починалися однією фразою; скласти речення до поданої схеми складнопідрядного речення (яке містило б слова *осінь, день, вечоріє*); придумати висновок до поданого твору – такі завдання формують творчу компетентність.

Одним із головних завдань викладання української мови є підвищення полікультурної компетентності здобувачів. З метою прищеплення поваги, любові до історії рідного краю та звичаїв українського народу, беру тексти, що містять історію виникнення рідного міста, водоймища, опис української хати, українського національного одягу (вишиванки), опис свят зимового циклу. Написання класного твору проводжу під музику, що дає можливість емоційно підвищити сприйняття і розуміння матеріалу заняття.

На заняттях української мови практикую різні форми групової роботи (як малі, так і великі групи) з метою формування навичок спілкування, організованості. Під час такої роботи формуються мотиви навчання, висока результативність у засвоєнні знань і формуванні вмінь, студенти критично ставляться до своєї діяльності, вчать поважати думку інших.

Матеріал, що студенти вивчають на 2 курсі – це матеріал-повторення з попередніх класів – він для них не новий. Тому часто використовую випереджальні завдання: підготувати кросворди, питання до мовної вікторини чи мовного диктанту; створювати презентації з теми «Просте односкладне речення». «Складне речення», «Складне багатокомпонентне речення», «Розділові знаки у складному реченні», «Фразеологізми», «Лексикологія».

Актуальним у 2020 році було і є формування інформаційної компетентності. За короткий час було освоєно як студентами, так і

викладачами, значну частину освітніх платформ. Це дало можливість навчити і навчитися працювати з електронними довідниками, Інтернет-ресурсами, електронними навчальними посібниками. Головним було і є усвідомлено виділяти потрібне, аналізувати, оцінювати та систематизувати «вал» інформації.

Отже, формування компетентностей відбувається як під час проведення різноманітних уроків, так і в позааудиторний час. На уроці, під час живого спілкування, відбувається найголовніше – навчання, прищеплення ціннісних орієнтирів у житті, розвиваються здібності дитини. Лише під час індивідуальної роботи ми налагоджуємо тісний зв'язок зі студентами через діалог, який триває від початку до кінця заняття.

Список використаних джерел

1. Антошук Є.В. Швидка педагогічна допомога від «Української Школи Ейдетики». 8 уроків з техніки ефективного запам'ятовування будь-якої інформації / Є.В. Антошук. – Вінниця, 2002.

2. Академічний словник української мови. – Режим доступу: <https://ukrainian.stackexchange.com/questions/3831/>

3. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти. – Режим доступу: www.iitzo.gov.ua.

4. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід : методичний посібник / О. Пометун, Л. Пирожиченко. – К.: А.П.Н., 2002. – С. 27.

5. Нечипоренко Г.Ф., Пономарьова Г.Ф., Подоляк Я. В. Сучасна педагогіка : навчальний посібник. – Харків: 2007, 216 с.

Інна ДАВИДЧЕНКО,
кандидат педагогічних наук,
керівник навчального відділу,
викладач кафедри української лінгвістики,
літератури та методики навчання,
спеціаліст вищої категорії
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У нашому дослідженні компетентісно-орієнтований підхід розглядається як теоретико-методологічна стратегія, що розуміється нами як орієнтація дослідження на уявлення сукупності узагальнених наукових положень із проблеми, характеристика різних напрямів її дослідження й організації теоретичної та практичної діяльності.

Ключові слова: лінгвокультурологічна компетентність, компетентісно-орієнтований підхід, здобувачі вищої освіти.

Професійна підготовка в педагогічному закладі вищої освіти – це підготовка до різноманітної педагогічної діяльності в освітніх установах різних типів і рівнів. Незважаючи на різноманіття профілів педагогічної професії, загальне у них одне – підготовка компетентного, який володіє необхідними теоретичними та практичними знаннями, уміннями, педагога. Однак сьогодні необхідно привернути увагу до лінгвокультурології в освіті педагога, щоб забезпечити не тільки високий рівень професійної підготовки, а й підвищити «загальний» рівень культури, вивчити фіксацію в мові, етнотекстах і дискурсивній практиці духовної й матеріальної культури народу, тобто культурно значущої інформації збережених у колективній пам'яті народу символічних способів матеріального й духовного усвідомлення світу певним етносом, відтворених у його ідеях, схемах мислення й поведінки, системі етичних й естетичних цінностей, нормах, звичаях, обрядах, міфах, віруваннях, забобонах, побуті.

З метою формування лінгвокультурологічної компетентності здобувачів вищої освіти важливо розглянути питання про можливість процесу проектування змісту фахової освіти, при якому освітні та професійні завдання будуть поєднані, взаємопов'язані й будуть спрямовані на розвиток особистості, створення оптимальних умов та успішний рух у майбутньому професійному просторі.

Упровадження компетентісно-орієнтованих технологій у професійне навчання здобувачів вищої освіти пов'язуємо з ефективною перебудовою освітнього процесу, за якого активізується самостійна науково-дослідна і творча робота студентів; зі зміною форми комунікації в освітньому процесі: від викладацького монологу (однобічна комунікація) до багатопозиційного навчання у формі полілогу, що сприяє налагодженню таких взаємин, де всі елементи процесу педагогічної взаємодії більш активні й відкриті (багатостороння комунікація); із реалізацією в освітньому процесі механізму взаємообміну між викладачами та студентами педагогічно-рольовими функціями (діалогічна взаємодія, пошук і репрезентація нової навчально-пізнавальної інформації, аналіз педагогічних ситуацій із позиції викладача та студента).

Із нашого погляду сьогодні пошук шляхів ефективної підготовки студентів у системі вищої освіти ведеться з позицій системного, компетентісно-орієнтованого, особистісно-діяльнісного, технологічного, міжкультурного підходів тощо. Для нашого дослідження як теоретико-методологічне підґрунтя для розробки технології формування лінгвокультурологічної компетентності здобувачів вищої освіти були обрані системно-діяльнісний (загальнонаукова основа), компетентісно-орієнтований (теоретико-методологічна стратегія) і культурологічний (практико орієнтована тактика) підходи.

У низці наукових студій компетентісно-орієнтований підхід як освітній принцип розглядається в працях І. Бега, Н. Бібик, С. Бернацької, Г. Беленької, А. Богуш, Т. Голуб, Р. Гуревича, О. Дубасенюк, О. Локшиної, Т. Нестеренко, О. Овчарук, Т. Отрошко, О. Пометун, О. Савченко, В. Свистун, В. Тушевої, В. Ягупова та ін. Науковці трактують компетентісно-орієнтований підхід як сукупність загальних принципів визначення мети освіти, відбору змісту освіти, організації освітнього процесу та оцінювання освітніх досягнень [3].

Головною ознакою здійснення компетентісно-орієнтованого підходу, його відмінною особливістю в реалізації освітнього процесу вивчення історії української мови є відхід від технологій трансляції знань до активних технологій, орієнтованих на продуктивний творчий процес, процесуальна спрямованість навчання й виховання, мотиваційний аспект, інтегрованість характеристик якостей особистості, що формуються в процесі професійної підготовки.

Дослідженням проблеми формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх фахівців із позиції компетентісно-орієнтованого підходу передбачається аналіз основних ідей:

- лінгвокультурологічною компетентністю майбутніх фахівців об'єднуються інтелектуальна і навчальна складові освіти;

- поняття лінгвокультурологічної компетентності включає не тільки інваріантні компоненти будь-якої компетентності (готовність до цілепокладання, оцінювання, дії, рефлексії), когнітивну й операційно-

технологічну складові, а також мотиваційну, етичну, соціальну й поведінкову;

- лінгвокультурологічна компетентність означає спроможність мобілізувати здобуті знання, уміння, досвід і способи поведінки конкретній професійній ситуації, діяльності;

- у поняття «лінгвокультурологічна компетентність» закладена ідеологія інтерпретації змісту освіти, що формується «від результату» («стандарт на виході»);

- поняття «лінгвокультурологічна компетентність майбутніх фахівців» є поняттям процесуальним, тобто вона як виявляється, так і формує потенціал, який виявляється ситуативно, отже, може бути покладений в основу оцінювання лише відстрочені результати навчання.

Уважаємо, що за компетентісно-орієнтованого підходу виникає можливість розглядати лінгвокультурологічну компетентність здобувачів вищої освіти як найважливіший результат професійної педагогічної освіти й ураховувати її здатність «пронизувати» зміст усіх навчальних дисциплін (як загальнонавчальних так і професійних, і спеціальних), і навчатись на всіх рівнях професійної підготовки.

Ми поділяємо точку зору В. Байденко [1], Г. Беленької [2], М. Мрачковської [4], які вважають, що компетентісно-орієнтований підхід не може бути єдиним для досягнення мети освіти й сутності навчальних досягнень. Однак, із нашого погляду, у межах нашого наукового дослідження цим підходом відображається об'єктивні потреби в посиленні уваги до особистісно-значущих і затребуваних на практиці результатах професійної освіти в цілому та лінгвокультурологічної підготовки здобувачів вищої освіти зокрема.

Список використаних джерел

1. Байденко В. И. Компетентностный подход к проектированию государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования (методологические и методические вопросы): метод. пособие. Москва: Исслед. центр проблем качества подгот. спец., 2005. 114 с.

2. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу: монографія. Київ. ун-т ім. Б. Гринченка, 2011. 320 с.

3. Давидченко І.Д. Формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів: дис. канд. пед. наук. 13.00.04. ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Слов'янськ, 2018. 359 с.

4. Мрачковська М. М. Компетентнісний підхід до формування міжкультурних комунікативно-професійних якостей майбутнього менеджера. *Наука і освіта*. Сер. : Педагогіка і психологія : наук.-практ. журн. Південного наук. центру АПН України. 2008. № 1/2. С. 145–149.

Тетяна ЛОЗОВСЬКА,
викладач-методист
Економіко-технологічного технікуму
Херсонського національного
технічного університету

УПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. порушено проблему впровадження компетентнісного підходу до навчання української мови в контексті положень Нової української школи, з'ясовано суть методу, розглянуто його функції, ознаки, структуру, формування ключових компетентностей, досвід та проблеми реалізації в процесі вивчення української мови студентами закладів фахової передвищої освіти.

Ключові слова: компетентність, уміння, навички, інтегрування, проблемне навчання, дослідження-аналіз, дослідження-моделювання, дослідження-зіставлення, дослідження-реконструювання, дослідження-відновлення, дослідження-переклад, граматична трансформація, творче конструювання

Компетентнісно орієнтований підхід – один із нових напрямків розвитку освіти в Україні та розвинених країнах світу.

На думку сучасних педагогів, саме набуття життєво важливих компетентностей може дати людині можливість орієнтуватися в сучасному суспільстві, сприяє формуванню в особистості здатності швидко реагувати на запити часу. Упровадження компетентнісного підходу - це найважливіша умова, що працює на підвищення якості освіти.

Останнім часом з'являється все більше нових творчих проєктів стосовно впровадження компетентнісного підходу в українській лінгводидактиці (Варнавська І., Вашуленко М., Горошкіна О., Климова К., Коваленко Н., Кучерук О., Ницета В., Остапенко Н., Пентилюк М., Шелехова Г. та ін.), однак досі залишається багато ще не з'ясованих питань і не введених у практику механізмів.

Мета статті – розкрити поняття й сутність компетентності як педагогічного явища, акцентувати увагу на складній проблемі освіти – формуванні ключових компетентностей студентів під час навчання української мови в контексті положень Нової української школи.

Новий Стандарт ґрунтується на компетентнісному підході, що важливо для забезпечення якості освіти, і пропонує інструменти для перенесення цього підходу в навчальні програми. Новий зміст освіти заснований на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в

суспільстві. Процес розвитку, виховання й соціалізація в навчальних закладах покликані зробити випускника конкурентоздатним у XXI столітті.

У Законі «Про освіту», стаття 1, зазначено: «Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [1].

Ключові компетентності – ті, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити життєвий успіх молоді у суспільстві знань.

Усі компетентності однаково важливі й взаємопов'язані. Кожну з них діти набуватимуть послідовно, поступово під час вивчення різних предметів на всіх етапах освіти. Спільними для всіх компетентностей є такі вміння: уміння читати і розуміти прочитане; уміння висловлювати думку усно й письмово; критичне мислення; здатність логічно обґрунтовувати позицію; ініціативність; творчість; уміння вирішувати проблеми, оцінювати ризики та ухвалювати рішення; уміння конструктивно керувати емоціями, застосовувати емоційний інтелект; здатність до співпраці в команді.

Інструментами впровадження компетентнісного підходу в освітні програми і програми навчальних предметів є: 1) зміщення центру ваги від нагромадження фактів до розвитку вмінь; 2) інтегрованість змісту. [2, с. 5].

Серед підходів, які допоможуть формувати компетентності, – проблемне навчання, за якого засвоєння знань не передуює формуванню вмінь, а відбувається через потребу дитини розв'язати конкретну життєву або змодельовану й наближену до життя проблему. Упровадження інтерактивних методів, навчальних проєктів передбачає, зокрема, суттєву зміну ролі викладача: вона полягає більше в супроводі освітнього процесу, наданні зворотного зв'язку, підтримці студентів. У такому разі студент / студентка виконує активну роль «режисера» свого навчання.

У всіх цих підходах відповідальність за процес навчання розподіляється між викладачами, які створюють ефективне й безпечне навчальне середовище, і студентами, які навчаються на своєму досвіді, від своїх ровесників, через командні завдання, групову взаємодію, навчально-дослідницькі проєкти.

У зв'язку з цим, окрім традиційних форм роботи з правопису (орфографії та пунктуації), використовуємо такі, що спрямовані на осмислення й аналіз орфограм і пунктограм, порівняння й зіставлення мовних явищ, розвиток творчих здібностей, уміння міркувати й узагальнювати. Це передовсім орфографічний і пунктуаційний практикуми: систематичне виконання вправ із певною орфограмою чи пунктограмою. Дидактичний матеріал для практикуму добираємо з урахуванням частотності вживання орфограм і пунктограм у писемному мовленні.

Реалізуємо дослідницький підхід у процесі формування правописної грамотності такими видами завдань, як дослідження-аналіз, дослідження-моделювання, дослідження-зіставлення, дослідження-реконструювання, дослідження-відновлення, дослідження-переклад, граматична трансформація, творче конструювання тощо. Систему дослідницьких вправ із правопису будемо за принципом ускладнення: від завдань на формування вмінь аналізувати, спостерігати, класифікувати до завдань на розвиток умінь порівнювати й зіставляти, узагальнювати, знаходити зв'язки й відношення тощо.

У вправах на текстовій основі не лише засвоюються мовні знання, а й закріплюються знання з інших наукових галузей (зокрема біології, математики, географії, історії, літератури тощо), поглиблюється власний науковий світогляд. Завдання ігрового характеру стимулюють пізнавальну активність, пошуково-дослідницьку діяльність.

Наприклад, наведемо систему вправ, що застосовуємо на занятті з теми «Розділові знаки в складнопідрядному реченні»

1. Мовознавча діагностика.

1. Виразно прочитайте вірш В. Симоненка «Україні». З'ясуйте, чим зумовленена виразність поетичного твору. Зверніть увагу на синтаксичну організацію вірша. Запишіть його, розставляючи потрібні розділові знаки.

2. Визначте види підрядних частин і місце їх відповідно до головної частини. Накресліть схеми.

2. Дослідження-моделювання.

1. Об'єднайте прості речення у складнопідрядні. Запишіть їх і поставте потрібні розділові знаки. Яка різниця між простими реченнями і побудованими складнопідрядними?

2. Визначте вид складнопідрядних речень і засоби зв'язку між головною і підрядною частинами (сполучники чи сполучні слова).

3. Дослідження-спостереження з елементами зіставлення й обґрунтування.

Прочитайте речення, дотримуючись відповідної інтонації. З'ясуйте, до граматичних синонімів чи варіантів належать подані синтаксичні конструкції. Обґрунтуйте постановку коми при складених сполучниках.

4. Дослідження-реконструювання.

1. Визначте вид складнопідрядних речень. Трансформуйте їх так, щоб підрядна частина стояла після головної. На прикладах речень доведіть варіантність постановки коми в трансформованих реченнях.

2. За допомогою схем-моделей сформулюйте пунктуаційне правило щодо вживання коми в складнопідрядних реченнях при складених сполучниках.

[...], (для того щоб...). [... для того], (щоб...).

[...], (у зв'язку з тим що ...). [... у зв'язку з тим], (що ...).

[...], (тому що ...). [... тому], (що ...).

2. Дослідіть, що відбувається зі складеним сполучником, якщо коми ставиться перед його останньою частиною (сполучником *що, щоб, як*).

5. Дослідження-зіставлення з елементами редагування.

Зіставте речення. Спостерігаючи за пунктуацією, визначте, який варіант постановки коми при складених сполучниках є недоцільним. Обґрунтуйте свій вибір.

6. Пунктуаційний практикум з обґрунтуванням.

Спишіть речення. Розставте потрібні розділові знаки. Обґрунтуйте вживання коми у складнопідрядних реченнях з однорідними підрядними.

7. Дослідження-аналіз з елементами обґрунтування

Спостерігаючи за пунктуацією в поданих реченнях, з'ясуйте закономірність постановки коми в синтаксичних конструкціях типу *що поки, що мов, що коли, бо хоч* та ін.

Таким чином, компетентнісний підхід висуває на перше місце не інформованість студентів, а вміння розв'язувати проблеми, що виникли у конкретних ситуаціях, за допомогою здобутих знань і набутих умінь. Отже, найвищої оцінки може заслуговувати слухач, що не лише виявляє знання, а й демонструє здатність і досвід ефективного застосування цих знань у запропонованій йому штучній ситуації. Освіта спрямована на те, щоб відповідати особистим, соціальним, професійним та культурним потребам сучасного суспільства. Новий Стандарт ґрунтується на компетентнісному підході, що важливо для забезпечення якості освіти, і пропонує інструменти для перенесення цього підходу в навчальні програми. Результативність формування мовної особистості студента значною мірою залежить саме від правильного вибору методів, прийомів і засобів навчання, цілеспрямованого пошуку шляхів удосконалення організації освітнього процесу, свідомого проектування змісту навчання на основі оптимального поєднання традиційних та інноваційних педагогічних технологій.

Список використаних джерел

1. Закону України «Про освіту» №2145-VIII від. 05.09.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#top> – Загол. з екрану.

2. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України; (Л.Гриневич, О.Елькін, С.Калашнікова та ін.). – К., 2017. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna.../ua-sch-2016/>. – Загол з екрану.

3. Нова українська школа: основи Стандарту освіти. – Львів, 2016. – 64 с.

4. Слаква О.М. Компетентнісно зорієнтований підхід до навчання на уроках української мови і літератури : навчально-методичний посібник / Оксана Миколаївна Слаква. – Біла Церква, 2016. – 53 с.

Наталія ШАТІЛОВА,
кандидат філологічних наук
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПУНКТУАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

Анотація. Визначено засоби формування пунктуаційної компетентності студентів-філологів в об'єктиві компетентнісної парадигми сучасного освітнього дискурсу. Пунктуаційну компетентність студента детерміновано як предметну (фахову), що декларує набуту індивідуальну здатність пунктуаційно грамотно оформляти писемне мовлення відповідно до чинних правописних норм та принципів пунктуації.

Ключові слова: компетентність, предметна компетентність, пунктуаційна компетентність, правописна грамотність, писемне мовлення.

Динаміка розвитку сучасної мовної освіти і стрімке розширення комунікативного простору впотужнює значення правописної грамотності як важливого маркера культури мовлення людини, рівня її мовної свідомості та інтелектуального розвитку. Порушення пунктуаційних норм перешкоджає ефективному спілкуванню, спричиняючи смислові й логічні помилки, а відтак й хибне розуміння писемного тексту. Тож засвоєння правил пунктуаційного оформлення мовлення, чітке й вмотивоване вживання пунктограм, випрацювання стійких навичок грамотного письма – невід'ємний компонент професійної підготовки студентів-філологів.

Одним із усталених базових термінопонять, що детермінують вектор розвитку сучасного освітнього дискурсу, є поняття компетентності – інтегрованого результату навчання, що передбачає не лише накопичення традиційного комплексу знань, умінь і навичок, а й випрацювання у майбутніх фахівців здатності уміло й успішно застосовувати їх на практиці у професійній діяльності, набуття досвіду самостійної навчально-пошукової роботи. Моделювання навчального процесу за індивідуальною освітньою траєкторією, його спрямованість на формування і розвиток ключових (загальних, базових) компетентностей студента, що їх він набуває у процесі виконання певної освітньої програми, вияскравлює перелік предметних (фахових) компетентностей, що визначають зміст вищої освіти в межах певної спеціальності. З-поміж них – мовна компетентність, що охоплює й знання пунктуаційних норм, які регулюють уживання розділових знаків.

Пунктуаційна компетентність студента – набута в ході навчання індивідуальна здатність пунктуаційно грамотно оформляти писемне мовлення відповідно до чинних правописних норм та принципів пунктуації. Пунктуаційну компетентність зараховують до складу лінгвістичної [1] як

субкомпетентність [2]. У контамінації з орфографічною вона є важливим елементом правописної грамотності майбутніх учителів-словесників.

Цілеспрямоване формування пунктуаційної компетентності студентів-філологів відбувається у процесі викладання зафіксованих навчальними планами ЗВО нормативних та вибіркових дисципліни циклу професійної підготовки, що передбачають вивчення пунктуаційних норм української мови (у кожному закладі вищої освіти ці дисципліни мають різні назви), як-от: «Українська пунктуація», «Пунктуаційна вправність студента», «Пунктуаційний практикум», «Практикум з української мови», «Орфографічно-пунктуаційний практикум», «Практикум з українського правопису» тощо, а також «Сучасна українська мова (синтаксис)», адже пунктуаційна вправність нерозривно пов'язана з опануванням синтаксичної теорії.

Зміст пунктуаційної компетентності студентів окреслюють і конкретизують нормативні документи – освітньо-професійні програми, робочі програми та силабуси навчальних дисциплін, укладені на основі державних стандартів вищої освіти, що містять чіткий перелік інтегральних, загальних й спеціальних (фахових, предметних) компетентностей. Пунктуаційну компетентність деталізує й репрезентує комплекс компетенцій (знань, умінь, навичок, цінностей, ставлень), що їх повинен набути студент у ході вивчення дисципліни. Зважаючи на наявність у студентів пропедевтичних знань з основ пунктуації, здобутих у ЗЗСО, вища школа систематизує знання теоретичних аспектів української пунктуації, поглиблює відомості з історії її становлення та розвитку, зосереджує увагу студентів на складних випадках пунктуаційного аналізу, прагне розвивати пунктуаційну пильність, вміння та бажання правильно і грамотно писати, стежити за культурою писемного мовлення, виховуючи шанобливе ставлення до мови в різних її виявах.

Пунктуаційну компетентність студента-філолога виформовують:

1) ґрунтовне опрацювання понятійного обширу базових термінопонять курсу: «пунктуація», «пунктограма», «пунктуаційне правило», «пунктуаційна норма», «пунктуаційні вміння, навички», «пунктуаційна грамотність», «пунктуаційна вправа», «пунктуаційна помилка», «пунктуаційна пильність», «пунктуаційна компетенція»;

2) свідоме засвоєння пунктуаційних норм сучасної української мови, задекларованих у чинному правописному кодексі;

3) осмислення принципів української пунктуації, що відображають специфіку членування писемного тексту за допомогою розділових знаків відповідно до його синтаксичних, смислових та інтонаційних особливостей; обізнаність з інноваційними процесами в українській пунктуації, пов'язаними з функційно-експресивним принципом, що увиразнює індивідуально-авторське вживання розділових знаків, регламентованих комунікативно-прагматичними настановами мовця;

4) усвідомлення функційного потенціалу знаків пунктуації та їх класифікаційних критеріїв за способом уживання, за функційним призначенням, за відповідністю загальноприйнятим пунктуаційним нормам, за будовою;

5) міжпредметні зв'язки: пунктуаційну вправність студенти набувають в процесі вивчення синтаксису (розуміння взаємозалежності між різнотипними синтаксичними структурами та їхнім відповідним пунктуаційним оформленням) та дисципліни, де провідною є робота з різностильовими й різножанровими текстами (стилістика, лінгвістичний аналіз тексту, культура фахового мовлення тощо), у ході написання чи технічного оформлення різнотипних письмових чи друкованих робіт навчального та наукового характеру (диктантів, переказів, есе, реферативних повідомлень, доповідей, наукових статей, курсових та кваліфікаційних робіт тощо);

6) впровадження ефективної системи різних за змістом і формою вправ, спрямованих на удосконалення пунктуаційних навичок (розпізнавання пунктограм під час зорового та слухового сприймання тексту, текстуальне та ускладнене списування, опрацювання текстів із пропусками розділових знаків, добір власних прикладів на пунктуаційне правило, трансформація речень, конструювання за зразком, моделювання за схемами, підбір синонімічних відповідників, зіставлення синтаксичних одиниць та пунктограм, пунктуаційний аналіз речення паралельно із синтаксичним, пунктуаційне редагування свого та чужого тексту, запис діалогічного мовлення та оформлення цитувань чужих висловлень, робота над пунктуаційними помилками, завдання з інфомедійним компонентом тощо);

7) багатоаспектна інтегрована робота з текстами різних функціональних стилів, в яких зреалізовано структурно-синтаксичний, смисловий (логічний) та інтонаційний (ритмомелодійний) принципи пунктуаційного оформлення висловлення;

8) залучення різних навчально-методичних та наукових джерел (підручники, навчальні та методичні посібники, монографії, наукові розвідки, лінгвістичні енциклопедії, довідники, словники, інтернет-ресурси тощо);

9) усвідомлення важливості пунктуаційної вправності як репрезентанта загальної мовної культури людини, що забезпечує точність вираження думки і взаєморозуміння у письмовому спілкуванні;

10) потреба повсякчас удосконалювати пунктуаційні вміння і навички.

Успішне опанування зазначеними компетенціями виформовує пунктуаційну компетентність майбутнього філолога. Утім, актуальним нині є залучення новітніх освітніх технологій, розширення системи методів і прийомів набуття пунктуаційної вправності, упровадження різних способів індивідуальної, групової та колективної форм навчання пунктуації української мови. На часі – випрацювання методичного інструментарію та розробка узагальнених критеріїв об'єктивного оцінювання навчальних

досягнень студентів з пунктуації в умовах дистанційного навчання. Отже, методика викладання пунктуації вимагає подальшого ретельного вивчення.

Список використаних джерел

1. Ковальчук Н. Складові пунктуаційної компетентності. *WORLD SCIENCE*. № 1(5), Vol.3, January 2016. С. 21–25.

2. Рускуліс Л. Методична система формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови у процесі вивчення мовознавчих дисциплін: монографія. Миколаїв. 2018. 419 с.

УДК 811.161.2

Валентина ГНАТЕНКО,

викладач-методист

Комунального закладу охорони здоров'я
«Красноградський медичний фаховий коледж»
Харківської обласної ради

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ КОМПЕТЕНТІСНОГО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖАХ

Анотація. У статті проаналізовано питання розвитку пізнавальної активності, творчих здібностей студентів в умовах компетентнісного навчання української мови в медичному фаховому коледжі. Запропоновано різні методи навчання, які сприяють формуванню пізнавальної творчої комунікативної компетентностей студентів.

Ключові слова: пізнавальна і творча компетентності, мовленнєво-комунікативні вміння, методи навчання.

Яким має бути сучасне заняття в коледжі? Сучасне, де створюються умови для пізнавальної творчої активності студентів, атмосфери співробітництва та взаємної підтримки, яка б давала змогу кожному здобувачеві освіти виявляти ініціативу, самостійність, сприяла б розвитку критичного мислення.

Серед сучасних проблем педагогіки потребують першочергової уваги питання розвитку пізнавальної активності, творчих здібностей студентів, що є проблемою складною і багатоаспектною.

Спостереження показують, що багато студентів навчаються далеко не в повну міру своїх можливостей.

Думка про те, що студент повинен бути активний у навчанні, відома в педагогіці з давніх часів. Ще Сократ спонукав своїх учнів до активного засвоєння знань шляхом постановки навідних питань. З тих пір педагоги часто поверталися до проблеми активності учнів.

Інтерес до навчання як розумової діяльності інтенсивніше спонукає займатися з усіх навчальних дисциплін «добре» успішних студентів. У більшості тих, хто має середню успішність, інтерес до навчальної діяльності високий з окремих, найбільш цікавих і значущих для них предметів, з яких вони добре встигають.

Низькі результати навчання не свідчать про відсутність пізнавальних мотивів. Студенти з низькою успішністю також вказують на бажання отримати певні знання та вміння. Але відсутність звички до розумової праці, невміння володіти раціональними способами навчальної діяльності, наявність прогалин у знаннях в значній мірі ускладнюють успішне оволодіння навчальним матеріалом. Таким чином, інтерес до пізнання не підкріплюється позитивною оцінкою і тому не викликає почуття задоволеності у навчанні.

Яким же чином сучасному викладачеві пробудити у студентів зацікавленість до навчання?

На мою думку, діяльність викладача повинна бути спрямована на створення умов для прояву пізнавальних, творчих інтересів студентів. Тому на своїх заняттях намагаюсь використовувати різні форми і методи навчання, застосовувати сучасні інноваційні технології.

Пізнавальні можливості студента у реальному освітньому процесі зазвичай досить добре відомі педагогу, хоча вони і являють собою складний комплекс особистісних якостей студента: його знання, вміння і навички, володіння прийомами розумової діяльності, пам'ять. Студент нерідко може викласти прочитаний ним матеріал, але, буває, не в змозі застосувати його на практиці. Для запобігання подібних ситуацій і організації активної пізнавальної діяльності в своїй роботі використовую різні завдання, процес вирішення яких характеризується високим розумовим напруженням, самостійним пошуком, доказами, міркуваннями. Це широке використання колективних форм пізнавальної діяльності (парна і групова робота, рольові та ділові ігри); удосконалення навичок спілкування, що дозволяє кожному студенту проявити ініціативу, самостійність, вибірковість у способах роботи, які мобілізують творче мислення студентів; створення атмосфери зацікавленості кожного студента; використання різних способів виконання завдань без страху помилитися, одержати неправильну відповідь.[1,с.27] Цей процес вносить в заняття емоційне пожвавлення, підвищує інтерес до даної дисципліни.

Щодо методів.

Надзвичайно актуальними, на мій погляд, є методи сумісних проектів. Робота над проектом має на увазі дослідження проблеми, аналіз матеріалу. Роль викладача - чітко сформулювати тему, задачі проекту для кожної групи, визначитися з часом виконання і порядком захисту творчих робіт. Все інше – пошук матеріалу, верстка, режисура – це діяльність студентів. Успішність кожному учаснику гарантована, оскільки студент сам обирає діяльність відповідно до своїх уподобань, несе відповідальність за успіх всієї групи.

Результатом проекту може бути презентація, брошура, проспект, листівка - залежно від цілей проекту.[2, с.16]

Якщо під час традиційного заняття викладач сам повинен бути і сценаристом, і режисером, і актором, і критиком, то під час інтегрованого заняття всі ці ролі успішно розподіляю між студентами. Це націлює на успіх кожного учасника проекту.

Така форма заняття сприяє формуванню пізнавальної і творчої компетентностей, допомагає подолати страх перед невдачею у рішенні поставленої проблеми, вимагає від учасника проекту глибокого занурення в матеріал, підвищує ступінь відповідальності кожного за успіх групи, вчить критично оцінити свою діяльність в групі і саме тому є високоефективним на заняттях з будь-якої дисципліни.

Також важливу роль в активізації пізнавальної діяльності студентів відіграють створення проблемних ситуацій, вирішення проблемних завдань, що сприяє розвитку теоретичного та практичного мислення (здатності аналізувати складні ситуації спілкування, вирішувати професійні завдання), формуються мовленнєві уміння і навички у спільній діяльності й діалогічному спілкуванні студентів. [3,с.12] Тематика діалогів може бути такою: діалог медсестри з пацієнтом під час прийому в поліклініці, в приймальному відділенні лікарні, виклик лікаря додому, діалог під час певних маніпуляцій, телефонна розмова з пацієнтом, розмова з колегою для вирішення певних ситуацій.

Важливу роль для осмислення вивченого на занятті відіграють узагальнення та систематизація знань. Тому жодне заняття не досягає цілі без цих важливих складових. Закріплюються орфографічні навички студентів, постійна увага приділяється поліпшенню культури мовлення, що безпосередньо впливає на рівень правописної грамотності, прищеплюються правописні і комунікативні навички.

Досвід показує, що студенти з більшим старанням і зацікавленням вивчають програмовий матеріал, коли переконуються в життєвій його необхідності. Іншими словами, якщо студенти зрозуміють, яке значення матимуть у їхньому подальшому житті й праці знання з мови, то вивчений матеріал постане перед ними не просто як параграф підручника, а як елемент живої мови, без якого не обійтися на практиці, і як важлива складова творчого пошуку особистості.

Сучасне суспільно-політичне та культурне життя України надає можливість і вимагає вивчення державної мови. Найбільше сприяють цьому, звичайно, такі дисципліни, як українська мова, українська література, українська мова (за професійним спрямуванням).

Тому головне завдання викладача – захопити студента своєю дисципліною, підкреслити важливість вивчення рідної мови, залучити студентів до активної діяльності і аналітичного мислення, підкреслити, що «мовна неохайність» так само не прикрашає спеціаліста, як і професійна, що мова та професія – нероздільні.

Список використаних джерел

1. Голуб Б. П. Засоби активізації пізнавальної діяльності учнів/Педагогіка, 1989, № 3.
2. Іванов П.А. Активні методи навчання / Середня спеціальна освіта, 1990, № 7.
3. Марушкевич Л. Особистісно зорієнтований урок у системі проблемного навчання // Дивослово. – №12. – 2010. – С.12.
4. Інноваційні технології та сучасний урок літератури : навч. посібн. – К. : Шкільна освіта, 2006. – С. 128.
5. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К. :А.С.К., 2005.

УДК 378.091.21:004

Наталія ПОНОМАРЕНКО,
доктор філософії, викладач
Відокремленого структурного підрозділу
«Машинобудівний фаховий коледж
Сумського державного університету»

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ FACEBOOK З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглядаються основні відомості про соціальні мережі Facebook, аспекти використання соціальних мереж в освітньому процесі з метою формування мовленнєвої компетентності здобувачів освіти.

Ключові слова: соціальна мережа, Facebook.

Сучасний рівень суспільства, інтенсивний розвиток новітніх технологій, високий ступінь розвитку інформаційних та комунікативних технологій, інтеграційні процеси, що відбуваються у світі, висувають нові можливості для підвищення рівня якості освітньої діяльності.

Останні технічні досягнення часто знаходять застосування в освітньому процесі, і соціальні мережі в цьому сенсі не є винятком. Соціальна мережа – інтерактивний, багатокористувацький веб-сайт, контент якого наповнюється самими учасниками мережі. Сайт є автоматизованим соціальним середовищем, що дозволяє спілкуватися групі користувачів, об'єднаних спільним інтересом [2].

Facebook – у наш час одна з найбільших соціальних мереж, що останнім часом приділяє не мало уваги освіті. Багато закладів освіти використовують засоби Facebook для публікації новин, збирання інформації,

спілкування, залученням абітурієнтів, та надання здобувачам освіти потрібної інформації, для здійснення освітньої та наукової діяльності.

Здобувачі освіти та педагогічні працівники використовують і додатки Facebook в освітніх та наукових цілях. Такими додатками є: книги weRead (цей додаток дозволяє ділитися думками про книги, писати свої коментарі та дізнаватися думку інших читачів про книги); Flashcards (за допомогою цього додатка можна створювати флеш-карти, які допоможуть вчитися на Facebook); DoResearch 4ME (цей додаток призначений для збирання інформації за допомогою тез, інструкцій та багато іншого); Study Groups (за допомогою цього додатку можна реалізувати груповий проєкт. Такий наприклад, як курсова робота та ін.); HeyMath! (ці міні-фільми пояснюють складні поняття математики, що допомагають студентам краще зрозуміти матеріал); SlideShare (це додаток дає можливість створення презентацій для відправки студентам слайд-шоу); BookTag (програма пропонує відмінний спосіб поділитися книгами, а також створювати цікаві тести для вивчення); Docs (додаток дозволяє створювати та обмінюватися документами Microsoft Office у Facebook); Zoho Online Office (користувачі мають можливість зберігати свої документи в Інтернеті, і навіть ділитися ними з студентами і колегами [1]).

До того ж вважаємо ефективними завдання, пов'язані із мережею Facebook. Розглянемо один із прикладів. Для формування комунікативних якостей мовлення студентам пропонуємо зазнімкувати короткий відеоролик з «Лексикології», «Фразеології», де необхідно подати певну інформацію з теми протягом 2-3 хвилин, а відтак зробити їх інформативними та доступними для широкого кола глядачів. Відеоролик поширити в соціальній мережі на власних сторінках/блогах/каналах. З метою формування проєктної компетентності здобувачів освіти вважаємо за можливе проаналізувати та дібрати наявний контент у мережі інтернет, який сприяє поширенню української мови з-поміж віртуальних користувачів, зокрема, групу «Мова та акули пера», «Історія українсько слова», блог «Центр культури української мови» в Facebook та ін.

Отже, можливість суміщення індивідуальних і групових форм роботи сприяє більшій мірі розуміння і ефективнішого засвоєння матеріалу. Комунікативний простір дає можливість колективної оцінки навчання для всіх учасників освітнього процесу та можливість спостереження за результатами роботи кожного з учасника.

Інноваційний підхід, пов'язаний із використанням організації соціальної мережі в освітніх цілях, стимулює пізнавальну активність студентів і, як результат, підвищує рівень освіти. Крім того існує низка переваг використання соціальної мережі Facebook, насамперед дозволяє заощадити час, витрачений на те, щоб студенти могли б звикнути до нового комунікативного простору, яке дозволяє опанувати неформальне спілкування між викладачем і студентами і допомагає організувати

особистісно-орієнтоване навчання.

Список використаних джерел

1. Блог викладача інформатики. URL: <http://viklad.blogspot.com/2012/02/facebook.htm> (Дата звернення: 09.01.2021).
2. Щербаков О. Соціальна мережа для підтримки навчального процесу у ВНЗ // Системи обробки інформації : зб. наук. праць. 2012. Вип. 8 (106). С. 159–162.

УДК 377.091.313.016.811.161.2

Наталія МАРТИРОСЯНЦ,
викладач II категорії
Харківського державного
політехнічного коледжу

КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ ПОКРАЩЕННЯ МОВНОЇ СИТУАЦІЇ

Анотація. Стаття присвячена висвітленню питання ефективності та актуальності реалізації компетентісно-орієнтованого підходу в процесі вивчення української мови як одного із способів покращення мовної ситуації.

Ключові слова: компетентісно-орієнтований підхід, мовна компетенція, лексичний склад мови, мовна ситуація.

Із прийняттям у 2019 році Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», що регулює функціонування і застосування української мови як державної у сферах суспільного життя, мовне питання стало дуже актуальним. Сьогодні існує проблема формування мовної компетенції. Незважаючи на те, що вивчення української мови передбачено програмою повної загальної середньої освіти і завершується складанням зовнішнього незалежного оцінювання, для більшості українців все одно складно висловлювати свої думки українською мовою. А типовими помилками є калькування російських слів та сталих виразів, вживання слів у невласивому значенні, неправильне наголошування слів тощо. Постає питання ефективності форм та методів викладання української мови. В узагальненнях міжнародних порівняльних досліджень якості освіти TIMSS та PISA йдеться про невідповідність вітчизняної системи освіти світовим стандартам.

Сьогодні в Україні триває процес модернізації освіти, відбувається переосмислення, оновлення, вдосконалення змісту освіти й навчальних технологій, узгодження їх з актуальним та перспективним розвитком суспільства, інтегруванням до світового освітнього простору. Велика увага

приділяється ефективності форм і методів викладання української мови в закладах освіти, а також розглядається змістове наповнення навчальних програм, їх відповідність сучасним вимогам та потребам мовців.

У наш час освіта не має бути відірваною від життя, знання мають бути актуальними, конкурентоспроможними, відповідати вимогам часу і слугувати засобами для самореалізації та вдосконалення. Викладач має сконцентрувати свою увагу на результаті освіти, причому в якості результату береться не кількість засвоєної інформації, а здібності здобувача освіти застосовувати їх на практиці.

Реалізація компетентнісно-орієнтованого підходу в процесі вивчення української мови, що передбачає формування глибоких, системних, а найголовніше практичних знань і навичок, які з легкістю можуть бути використані мовцями у стандартних і нестандартних ситуаціях, допоможе позитивно вплинути на мовну ситуацію в країні. Для цього необхідно переглянути основні завдання та мету, які передбачені освітньою та навчальною програмами, змістити акценти з простого засвоєння знань, на їх практичний характер та здатність задовольняти потреби мовців в усі сферах життя. Компетентнісно-орієнтований підхід в процесі вивчення української мови є одним із інструментів формування якісної мовної компетентності, засвоєння «живого», цінного знання, що реалізується через вільне володіння та практичне застосування набутих мовних навичок.

Наприклад, для покращення мовної ситуації необхідно більше уваги приділяти вивченню лексики. Глибоке та усвідомлене вивчення лексичного складу української мови допоможе уникнути психологічного дискомфорту, викликаного обмеженим словниковим запасом, сприятиме запобіганню спотворення української мови, що викликане уживанням слів у невласливому значенні, немотивованим уживанням діалектизмів, полонізмів, росіянізмів, порушенням сполучуваності слів, часто заснованим на інтерференційних явищах, неправильним наголошуванням слів, перенасиченням мови словами іншомовного походження тощо. У межах впровадження компетентнісно-орієнтованого підходу потрібно чітко усвідомлювати практичну користь кінцевого результату і будувати свою роботу, керуючись ідеєю ефективності знань.

Мова є генетичним кодом нації, виконує державотворчу роль, зберігає духовний і культурний спадок українського народу. Сучасна мовна ситуація в Україні потребує більш практичних і дієвих підходів у формуванні мовної компетенції. Запровадження компетентнісно-орієнтованого підходу стане один із дієвих шляхів реформування та удосконалення якості освіти.

Список використаних джерел

1. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід в освіті: світовий досвід та українські перспективи; Бібліотека освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. К.: «К.І.С.», 2004. С. 47–52.

2. Калашнікова С.А. Компетентнісно-орієнтований підхід: базові поняття та положення / С.А. Калашнікова // Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія : зб. наук. пр. – К. : КМПУ, 2010. № 13 (1). С. 32 – 40.

3. Кучай О.В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти / О.В. Кучай // Рідна школа. 2009. №11. С. 44 – 48.

4. Сукаленко Т. М. Компетентність і компетенція – ключові поняття компетентнісного підходу в сучасній освіті / Т.М. Сукаленко, О.О. Позднякова // Філологічні науки, 2018. Вип. 46. С. 164–169.

Людмила БОЦУЛЯК,

викладач-методист

Відокремленого структурного підрозділу

«Ананьївський аграрно-економічний фаховий коледж»

Уманського національного університету садівництва

ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК КЛЮЧОВИХ ТА ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Анотація. У тезах розглядається формування і розвиток ключових та предметних компетентностей здобувачів освіти на уроках української мови та літератури

Ключові слова: компетентність, інтегровані уроки, між предметні зв'язки

Завдання педагога в тому, щоб підвести дітей до дверей життя, дати ключ і навчити учня користуватися цим інструментом.

В. Сухомлинський

XXI століття – час безперервних змін, нововведень, відкриттів. Саме в цей час наша держава прагне посісти вагоме місце серед спільноти європейських народів і не лише освоїти їхні найліпші здобутки, а й неодмінно збагатити їх власним інтелектуально-творчими та духовно-моральними надбаннями. Упродовж останніх десятиліть у дидактичній літературі стали широко вживаними терміни «компетентність» та «компетенція».

Компетентнісна зорієнтованість особливо важлива тим, що формує освіту, яка спрямована не стільки на процес навчання, а насамперед, на його результат.

Як відомо, провідним у навчанні здобувачів освіти сьогодні є компетентнісний підхід, що передбачає формування у них ключових та предметних компетентностей, які стануть у пригоді молоді під час вирішення життєвих проблем.

Нажаль, у більшості сьогоднішніх випускників фактично не сформована система життєвих цінностей, ідеалів, пріоритетів. А людина, яка не має найменшого уявлення про те, ким вона є і чого хоче, не здатна існувати автономно і прагнути до самовдосконалення. Якщо освіта не приділятиме цьому гідної уваги, то наші здобувачі освіти й надалі не ставитимуть у житті мету і завдання, що відповідатимуть справжнім цінностям. Відтак суспільство одержуватиме соціально незрілих, дезорієнтованих громадян – пряму загрозу державі. Отже, сьогодні найпершим завданням вчителя є формування життєвих компетентностей, а відтак – компетентнісно зорієнтованого молодого покоління.

Аналізуючи вищесказане, виникає запитання: потенціал яких навчальних предметів є найбільш вагомим для формування компетентностей? Компетентнісний підхід є системним, однак провідними психологами доведено, що засобами рідної мови ключові компетентності формуються якнайкраще.

Тому переорієнтування на реалізацію в освіті компетентнісного підходу саме через вивчення української мови й літератури на сьогодні є особливо важливим.

Начальна діяльність на уроках української мови та літератури покликана не просто дати людині суму знань, умінь, навичок, а сформувати в неї компетентність як загальну здатність, що ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, отриманих завдяки навчанню.

У своїй діяльності, як вчитель-словесник, виділяю основні компетентності, на оволодіння якими спрямована освітньо-виховна робота.

Це зокрема:

- комунікативна
- соціальна
- полікультурна
- саморозвитку та самоосвіти
- здатності до творчої діяльності
- інформаційна

Для формування комунікативної компетентності здобувачів освіти на уроках використовую різні види мовленнєвої діяльності: аудіювання, письмо, говоріння, читання; практикую різні за характером діалогічні висловлювання: діалог-обмін думками, діалог-розпитування, діалог-спонукання, діалог етикетного характеру, ситуативні завдання, діалог-інтерв'ю, диспути різного характеру; проводжу нестандартні уроки, що розвивають комунікативні вміння: урок-подорож, урок-суд, урок-творчий звіт, прес-конференція тощо.

Одним із найголовніших завдань викладання української мови та літератури є підвищення полікультурної компетентності здобувачів освіти і виховання любові до рідного слова, поваги до історії народу, його звичаїв, традицій.

На уроках використовую різноманітний матеріал краєзнавчого та літературознавчого характеру, практикую інтегровані уроки та реалізую міжпредметні зв'язки (українська література – історія, українська література – світова література, українська література – мистецтво).

Формування життєвих компетентностей здобувачів освіти на уроках української мови підвищує інтерес до предмету, розкриває їх потенціальні можливості, уміння самостійно, усвідомлено розв'язувати життєві проблеми, забезпечує творчий аспект освіченості.

В основі уроків української літератури виділяється формування читацької компетентності, яка поділяється на:

- Загальнокультурну
- Літературну
- Інтерпретаційну
- Ціннісно-світоглядну

Під час викладання курсу української літератури враховую читацькі чинники: мотивацію, схильність до читання та досвід читання. Відповідно обираю цікавий для здобувачів освіти соціокультурний контекст, створюю на його основі захопливе завдання для того, щоб заохотити їх до читання, не забуваючи про мету навчання.

Актуальні методи та прийоми залучення здобувачів освіти до читання: наближення змісту твору до сучасної доби, через різноманітні меми, застосування знань з української літератури в ЗМІ тощо.

Отже, компетентнісний підхід у навчанні вчителів-словесників, так як і інших учителів-предметників – це сукупність компетентностей, якими повинен оперувати вчитель-предметник, спрямовуючи свою діяльність на розвиток особистості здобувача освіти.

Розбудова системи національної освіти в напрямку входження до європейського та світового освітнього просторів передбачає формування соціально-активної, інтелектуальної та національно-свідомої особистості в основі викладання уроків української мови та літератури.

В основі компетентнісного підходу до навчання української мови та літератури лежить освітня модель, що базується на компетентнісно-орієнтованому змісті шкільної освіти. Це сприяє успішному входженню української молоді в сучасне суспільне життя, що висуває вимоги особистості мати такі характеристики, як мобільність, адаптивність, спроможність навчатися упродовж життя, толерантність, критичне мислення та опанування інформаційно-комунікаційними технологіями.

Сьогодні важливо, щоб навчальний заклад не просто допомагав формуванню здатності особистості до вирішення життєвих проблем. Необхідно зв'язати здобувачів освіти з життям, показати їм простір життєвих завдань,

щоб кожен з них набував навичок самостійності. Оволодіння здатністю до життєтворчості, життєвого проектування допоможе вибрати ті завдання, які визначатимуть життєву траєкторію особистості. Тому вчителю української мови та літератури важливо створювати належні умови для повноцінного духовного, фізичного, психологічного розвитку кожної особистості. У центрі уваги – індивідуальні потреби й нахили здобувача освіти, які необхідно розвивати, так як вони є основою виховання життєздатної людини.

Список використаних джерел

1. Овчарук О.В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К. : К.І.С., 2004.
2. Попова Л.О. Шляхи формування ключових компетентностей учнів на уроках української мови // Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка. 2018. №1 (315).
3. Бібік Н.М., Єрмаков І.Г., Овчарук О.В. Компетентнісна освіта – від теорії до практики. – К. : Плеяда, 2005.
4. Єрмаков І.Г. Феномен компетентнісного спрямування освіти. – Школа. – 2006. – № 12. – С. 5–20.

УДК 378:372.881

Ангеліна ХОМУЛА,
викладач-методист
Криворізького фахового коледжу
ДВНЗ КНЕУ ім. В.Гетьмана
Зінаїда СКЛЯРЕНКО,
викладач-методист
Мелітопольського фахового коледжу
культури і мистецтв

ВИКОРИСТАННЯ ПРИЙОМІВ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ЯК СКЛАДОВА КОМПЕТЕНТНІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ЗНО З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Анотація. У статті автори доводять, що застосування різноманітних прийомів візуалізації дає змогу не тільки урізноманітнити навчальний процес, а й глибоко засвоїти матеріал, щоб підготувати студентів до ЗНО з української мови.

Ключові слова: візуалізація, компетентність, лайфхак, скрабінг, інтелект-карта.

Важливе місце у формуванні україномовної конкурентоспроможної особистості належить урокам мови. Саме вони є базовою платформою для формування спеціально-предметних компетентностей та підготовки до ЗНО.

Специфіка навчального процесу полягає в тому, що сучасний здобувач освіти має сприймати великий потік інформації, не загубитися в ньому, вміти виділити основне й застосувати це на практиці. Усе це зорієнтовує викладача до пошуку найефективніших методів і прийомів навчання, чільне місце серед яких займають прийоми візуалізації.

Візуалізація – це створення та представлення графічного образу текстової інформації, що робить її наочною та зручнішою для осмислення [4]. Ці педагогічні прийоми допомагають посилити інтерес до навчання, підвищити самооцінку студентів, складні речі пояснити просто, змінити шаблони мислення. Даний прийом став предметом дослідження у працях Майка Роуді «Візуальні нотатки», Ігоря Заболотного «Візуальні презентації», Дена Роема «Практика візуального мислення», Тома Б'юзена «Суперпам'ять».

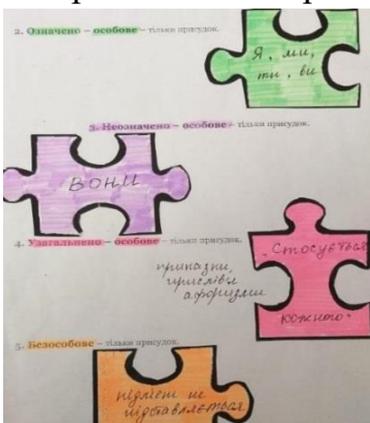
Навчальною програмою [2] з української мови передбачено вивчення різних тем за рівнем сприйняття, тому використання прийомів візуалізації є важливим і доцільним інструментом у роботі викладача при обговоренні ряду складних тем.

Так при вивченні студентами розділу «Фонетика» завжди виникають труднощі із засвоєння основних випадків уподібнення приголосних звуків, тому застосування прийому скрайбінгу дає можливість не лише отримати необхідну інформацію, а й насамперед її систематизувати, об'єднати в одне ціле, створити зорову картинку - «фонетичну корону», яка одночасно є і зрозумілою, і цікавою.

Як ми знаємо, за розділом «Морфологія» на розгляд сертифікованих пропонується понад десять тестових завдань. Серед цих запитань найбільші труднощі пов'язані з вивченням числівника. Якісному засвоєнню навчального матеріалу сприяють прийоми візуалізації. Задля швидкого запам'ятовування нюансів визначення

часу студентам пропонується зробити за допомогою прийому інфографіки замальовку годинника з розташуванням фрази «Поліна – доза», з якої легко виокремлюються прийменники «по», «на» + «до», «за».

Створення мемів сприяє засвоєнню теми «Зв'язок числівників з іменниками». Цей прийом дозволяє за допомогою хімічних символів (атомами виступають форми числівників) у дотепній формі передати складний теоретичний матеріал. Студенти створюють молекули-узгодження.

Третина тестових завдань ЗНО пов'язана з розділом «Синтаксис. Пунктуація». Закріпленню цього матеріалу викладач приділяє особливу увагу.

Відтворити повну картину щодо характеристики речення (за метою висловлення, будовою, складом граматичної основи тощо) допомагає прийом скетчноутингу. Студенти розповідь викладача передають на папір через схеми, рубрики. Даний вид роботи проходить у вигляді змагання, визначається краща робота, що і стає зразком для всієї групи.

Ефективним прийомом при подачі односкладних речень є прийом лайфхаку [3, с.5]. Своєрідним лайфхаком виступають пазли із займенниками. Студенти, підставляючи їх у речення, легко й безпроблемно визначають вид.

Таким чином, вищезазначені прийоми візуалізації допомагають студентам у нетрадиційній формі підготуватися до відповідального випробування – ЗНО. Викладач при цьому заощаджує час на теорії, відчуває особливу налаштованість і готовність студентів на закріплення розглянутого матеріалу. Це й спонукає педагога до подальшого активного впровадження прийомів візуалізації в навчальний процес.

Список використаних джерел

1. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. К.: А.Н.Н., 2002, с.350.
2. Українська мова. Навчальна програма для закладів освіти, що здійснюють підготовку молодших спеціалістів на основі базової загальної середньої освіти. К.: 2018.
3. Хворостяний І.Г. Українська мова: лайфхаки. – Харків : Вид-во «Ранок», 2019. С. 288.
4. Кшемінський Г. Сім технік візуалізації. // <https://4brain.ru>

ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

УДК 378.016:811.161.2:004 (075)

Алла ГЕЙДЕЛ,
викладач
Харківського педагогічного фахового коледжу
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ QR-КОДУВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У роботі розкривається доцільність використання технології QR-кодування для формування лінгвістичної компетенції здобувачів вищої освіти. Автор наголошує на тому, що ступеня сформованості лінгвістичної компетентності залежить мовленнєва активність, рівень вербальної адаптивності, лінгвістична відповідальність, комунікативна орієнтація та реалізація позитивного внутрішнього та зовнішнього образу майбутнього вчителя, отже, цілісний розвиток його як мовної особистості.

Ключові слова: технологія QR-кодування, лінгвістична компетентність, здобувачі вищої освіти, професійний імідж.

Однією з важливих умов успішного навчання мови є практичне оволодіння нею з метою якісної підготовки майбутніх учителів початкової школи до практичної роботи. Особливе місце у вирішенні цього завдання належить роботі з формування лінгвістичної компетентності.

Саме тому надзвичайно актуальним для формування лінгвістичної компетентності майбутнього педагога початкової школи є: 1) сприяння посиленню інтересу до вивчення мов; 2) обумовленість вибору методів навчання специфікою факультету (факультет початкового навчання), характером предметів (сучасна українська мова, сучасна російська мова, порівняльна граматики української та російської мов, риторика, методики навчання української та російської мов), призначенням, метою і завданнями навчального закладу; 3) залежність форми навчання, видів його контролю від змісту навчального матеріалу; 4) перевага таких методів особистісно орієнтованого навчання, які активізують розвиток розумової і розмірковувальної діяльності студентів, їх самодіяльність, роботу всієї академічної групи в цілому, гарантують свідоме, систематичне сприйняття і

міцне засвоєння знань; 5) ефективно поєднання методів навчання у викладанні мовних дисциплін, забезпечення єдності формальних і матеріальних моментів, тобто відповідність змісту навчального матеріалу та форм його викладу; 6) постійна, планомірна робота над підвищенням мовної та мовленнєвої культури студентів, їх орфографічної та пунктуаційної грамотності; 7) упровадження інноваційних індивідуально орієнтованих інтегративних методик, які спрямовані на досягнення кінцевого результату — підвищення рівня знань як основної умови набуття лінгвістичної компетентності.

Оскільки мовний і мовленнєвий компоненти є головною ланкою у практичній діяльності вчителя початкових класів, виникає потреба в удосконаленні структури і методів його професійної підготовки як на рівні визначення структури і змісту знань з мови, так і на рівні проведення таких експериментальних досліджень, які підтверджуються позитивними результатами. Основна мета вивчення мови — комунікативність, вільне, вміле користування нею в усіх сферах життя, особливо, — професійній педагогічній діяльності. Саме комунікативний метод орієнтує учнів на збудження потреби у нових словах і нових знаннях, отже, — активізує пізнавальну діяльність, сприяє пошуку незвичних, оригінальних форм її розвитку.

Майбутній учитель початкової школи, який прагне оволодіти теоретичними знаннями, практично підкріпити їх певним досвідом, досягає цього, якщо глибоко пізнає сутність лінгвістичних дисциплін.

Ефективність роботи педагога великою мірою залежить від можливості постійно вдосконалювати професійні компетенції, які б відповідали вимогам часу. Найважливішим завданням системи освіти є формування сукупності «універсальних навчальних дій», що забезпечують компетенцію «навчити навчатися», а не тільки опанування студентами конкретних знань у межах навчальних дисциплін. Для того, щоб у студентів було бажання навчатися, потрібно організувати навчання сучасним та захоплюючим.

Мотивація вивчення української мови на початковому етапі досить велика, але, з часом, зацікавленість знижується. Це не пов'язано зі інтелектуальними можливостями студента або його працездатністю, а лише з зниженням інтересу до навчання, навчальної мотивації. Виникає проблема: як залучити всіх студентів до навчальної діяльності, щоб не залишилося того, кому це не цікаво. Для цього можна використати нестандартне заняття, яке б підтримувало постійний інтерес до навчання. Нетрадиційні форми заняття розвивають творчу самостійність та навчають роботі з різними джерелами знань. Цікавість до навчання може виникнути, якщо заняття буде проведено в нетрадиційній формі [2; с. 22-23].

Прикладом використання QR-коду може бути таке завдання:

Тестові завдання до теми «СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ»

Інструкція до виконання завдання:

1. Відскануйте QR-код.
2. Перейдіть на платформу LearningApps.org.
3. Виконайте тестові завдання.
4. Натисніть на щоб перевірити чи правильно виконано завдання.
5. Натисніть на , щоб перейти до наступного завдання

Виконайте тестові завдання.

1. Укажіть рядок із правильно поданою характеристикою словосполучення *сніжна зима*

А просте, безприйменникове, іменне, означальні синтаксичні відношення, узгодження

Б складне, безприйменникове, іменне, означальні синтаксичні відношення, узгодження

В просте, прийменникове, іменне, означальні синтаксичні відношення, узгодження

Г просте, безприйменникове, прикметникове, означальні синтаксичні відношення, узгодження

2. Укажіть рядок із правильно поданою характеристикою словосполучення *старший від брата*

А просте, прийменникове, іменне, означальні синтаксичні відношення, керування

Б просте, прийменникове, прикметникове, об'єктні синтаксичні відношення, керування

В просте, безприйменникове, прикметникове, об'єктні синтаксичні відношення, керування

Г просте, прийменникове, прикметникове, обставинні синтаксичні відношення, керування

3. Укажіть рядок із правильно поданою характеристикою словосполучення *розповідав хвилюючись*

А просте, прийменникове, дієслівне, обставинні синтаксичні відношення, прилягання

Б просте, безприйменникове, прислівникове, обставинні синтаксичні відношення, прилягання

В просте, безприйменникове, дієслівне, обставинні синтаксичні відношення, прилягання

Г просте, безприйменникове, прислівникове, обставинні синтаксичні відношення, керування

Ми можемо відстоювати ідею про те, чи будуть використовуватись QR-коди в освітньому процесі більш чи менш активно, але важливий не сам інструмент QR-кодування, а те, з якою метою він буде використаний

у навчальному процесі. Сам QR-код дає можливість уводити дані й отримувати певну інформацію.

Теоретичне та експериментальне вивчення проблеми дозволяє окреслити такі загальні висновки:

— надзвичайно важливо, розвиваючи лінгвістичне мислення майбутнього педагога, враховуючи соціальні функції мови, керувати процесом формування професійної лінгвістичної компетентності;

— у процесі навчання мови необхідно використовувати особистісно-діяльнісний підхід, між предметну координацію, контекстні умови, когнітивність, адже означені складники є основою лінгвопедагогічного підходу у підготовці фахівців початкової школи;

— на особливу увагу заслуговує питання виховання мовної інтуїції, мовного чуття у майбутніх учителів, культури їх мовлення;

— саме з початкової школи цей процес набуває свідомого навчального та виховного напрямку, тому винятково важливо, щоб він коригувався компетентними мовними педагогічними особистостями;

— від ступеня сформованості лінгвістичної компетентності залежить мовленнєва активність, рівень вербальної адаптивності, лінгвістична відповідальність, комунікативна орієнтація та реалізація позитивного внутрішнього та зовнішнього образу майбутнього вчителя, отже, цілісний розвиток його як мовної особистості;

— якість особистісного та професійного іміджу майбутнього педагога початкової школи неодмінно свідчить про ефективність навчального процесу у ЗВО, що пов'язано, перш за все, з рівнем викладання мовних дисциплін.

Таким чином, на основі систематизації власних напрацювань, було визначено, що існуючі ІТ-технології характеризуються досить швидким розвитком, що дає можливість упроваджувати сучасні носії інформації. Водночас необхідно констатувати, що хоча QR-коди поки не набули широкого використання в Україні, їх упровадження в освітній процес є доцільним й актуальним. Адже завдяки QR-коду студент, володіючи лише мобільним телефоном або іншим засобом комунікативного зв'язку з вбудованою фотокамерою, може отримати повну й достовірну інформацію, навчитися використовувати нові та сучасні засоби самоперевірки, розвине пізнавальну та творчу активність. Таким чином, QR-код є тим унікальним інструментом, що дозволяє мотивувати студента до навчання та виховати любов до української мови. Завдяки QR-коду на невеликій площі можна розмістити незліченну кількість цифрової інформації та забезпечити таким чином необмежені можливості.

Список використаних джерел:

1. Авраменко О.М. Українська мова та література: довідник. завдання в тестовій формі: Ч II. Київ.: Грамота, 2017. 144 с.

2. Бірченко М. І. Сучасний український літературний процес. Урок в 11 класі // Вивчаємо українську мову та літературу. 2007. № 14 (126). С. 22-33.

3. Воловець Л. І., Дунаєва О. М. Українська література 11 кл. Львів : Світ, 1994. 894 с.

4. J. Stanley Warford. Computer Systems. Jones & Bartlett Publishers, 2017. 893р.

УДК 377:37.02.811.161.2

Лариса ШИЯНЮК,
кандидат педагогічних наук
Морського фахового коледжу
Херсонської державної морської академії

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ПІДХОДИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Анотаці. Визначено завдання щодо формування високоосвіченого комунікативно компетентного фахівця міжнародного рівня; проаналізовано визначення дефініції «підхід до навчання» у лексикографічних та наукових працях, обґрунтовано поняття «україномовна комунікативна компетентність», запропоновано лінгводидактичні підходи, що сприяють формуванню українськомовної комунікативної компетентності студентів закладів фахової передвищої освіти.

Ключові слова: заклади фахової передвищої освіти, підхід, лінгводидактичні підходи, професійно-комунікативна компетентність, українськомовна комунікативна компетентність.

Відповідно до законодавчих і нормативних документів [2] зміст фахової передвищої освіти в Україні зумовлений суспільними вимогами до рівня кваліфікації молодих спеціалістів і визначається державними стандартами, у яких пріоритетними є підготовка конкурентоспроможних фахівців для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, забезпечення потреб суспільства, ринку праці кваліфікованими фахівцями, які мають належний рівень професійно-комунікативної компетентності, тобто володіють системою професійних знань, комунікативних умінь і навичок: «Рівень фахової передвищої освіти передбачає здатність особи вирішувати типові спеціалізовані задачі в окремій галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів відповідних наук, що забезпечують здобуття компетентностей у відповідній сфері професійної діяльності» [2].

Такі вимоги висувають перед закладами фахової передвищої освіти України й майбутніми фахівцями зокрема *нові завдання*: накопичувати професійні знання, формувати професійно-комунікативну компетентність студентів; розвивати комунікативні вміння змінювати тактику комунікативної поведінки в умовах зміни ситуації спілкування й використовувати її з метою вирішення завдань у процесі професійно-комунікативної діяльності; удосконалити навички здійснювати пошук професійно вагомої інформації, долучаючи довідники, інтернет-ресурс, з метою перекладу й аналізу текстів соціокультурного й фахового змісту наукового, публіцистичного, офіційно-ділового стилів мовлення; розвивати уміння й навички швидко реагувати на зміну виробничої ситуації та ситуації професійного, соціокультурного, міжособистісного, міжкультурного спілкування, долаючи комунікативні бар'єри, генерувати прогресивні ідеї з метою удосконалення фахової майстерності, професійно-комунікативної компетентності, україномовної комунікативної компетентності. Ми визначаємо україномовну комунікативну компетентність особистості майбутнього фахівця як *орієнтування* молодого спеціаліста у різних ситуаціях україномовного міжособистісного й професійного спілкування, що ґрунтується на фахових знаннях, розвинених комунікативних уміннях і навичках, які забезпечують розв'язання проблем і досягнення певних стандартів у галузі професії; *готовність до* професійної й україномовної комунікативної діяльності з певним знанням фахової справи та сформованими компетентностями: мовною, мовленнєвою, прагматичною, текстотвірною, дискурсивною, риторичною, соціокультурною, фаховою; *здатність* організувати україномовний міжособистісний простір у різноманітних ситуаціях спілкування, долаючи комунікативні бар'єри, що дозволяє здійснювати мовленнєву діяльність, зумовлену комунікативною метою; *здібність* ефективно виконувати комунікативну й професійну діяльність, компетентно регулювати процес україномовної комунікації на всіх її етапах, здійснюючи соціально-психологічне управління процесами спілкування відповідно до комунікативної ситуації.

Успішне розв'язання нових завдань підтверджує актуальність пошуку ефективних підходів до організації навчального процесу з метою формування україномовної комунікативної компетентності студентів закладів фахової передвищої освіти.

Проблема формування комунікативної компетентності студентів на основі компетентнісного, текстоцентричного, комунікативно-діяльнісного, когнітивно-комунікативного, особистісно орієнтованого, функційно-стилістичного, соціокультурного підходів обговорювалася протягом останніх десятиліть *мовознавцями* (Ф. Бацевич, Н. Бабич, Н. Загнітко, Л. Мацько та ін.), *дидактами й лінгводидактами* (А. Алексюк, З. Бакум, О. Біляєв, Є. Голобородько, І. Дроздова, С. Караман, Г. Михайловська, М. Пентилюк, Н. Тоцька та ін.)

У лексикографічних працях термін «підхід до навчання» уживається у різних значеннях, що наведені в табл. 1.

Визначення дефініції «підхід до навчання» у лексикографічних працях

ВИЗНАЧЕННЯ	ДЖЕРЕЛО
Сукупність способів, прийомів розгляду чого-небудь, впливу на кого-небудь, що-небудь, ставлення до кого-небудь, чого-небудь.	[1, с.785]
Сукупність співвідносних ідей, пов'язаних з природою навчання і навчанням мови.	[3, с.37]
Базова категорія методики, що визначає стратегію навчання мови і вибір методу навчання, що реалізовує стратегію; погляд на сукупність предмета, якого треба навчати.	[8, с.218]
Методологічна орієнтація вчителя, який спонукає до використання певної характерної сукупності взаємозв'язаних ідей, понять і способів педагогічної діяльності.	[7, с.518]
Основний стратегічний напрям, що визначає всі компоненти системи навчання: його цілі, завдання і зміст, шляхи та способи досягнення їх, діяльність учителя й учня, технології (прийоми) навчання, критерії ефективності освітнього процесу, систему контролю.	[3, с.37]

У науковій літературі термін «підхід до навчання» активно трактується сучасними лінгводидактами як «поняття, що визначає стратегію дослідницької та практичної діяльності» [6, с. 197]. Поділяємо думку щодо визначення навчального підходу як категорії ширшої, ніж поняття «стратегія навчання», лінгводидакта С. Омельчука, оскільки підхід включає в себе не тільки стратегію навчання, а й визначає методи, форми, прийоми навчання, складає системну організацію й самоорганізацію освітнього процесу з усіма її компонентами, включаючи суб'єктів педагогічної взаємодії: викладача й студента. Науковець окреслює підхід як «методологічну категорію лінгводидактики, що позначає складне багатовимірне явище, системну сукупність якого становлять принципи, технології, методи, прийоми, засоби й форми навчання і яке характеризується концептуальністю, процесуальністю, системністю, керованістю й дієвістю» [4, с.4]. С. Омельчук називає компоненти підходу (основні поняття, що використовують у процесі навчання; принципи як вихідні положення або основні правила здійснення педагогічної діяльності, що істотно впливають на відбір змісту, форм та способів організації навчального процесу; методи й прийоми побудови освітнього процесу [3, с.37]) та визначає тематичні групи підходів до навчання мови: 1) за способом суб'єктивної організації навчальної діяльності – діяльнісний, індивідуальний, компетентнісний, особистісний, особистісно орієнтований, особистісно діяльнісний; 2) за способом організації засвоєння навчального матеріалу з мови – дедуктивний, диференційований, індуктивний, когнітивний, комунікативно-діяльнісний, системний, системно-лінгвістичний; 3) за характером добору й подання лексико-граматичного матеріалу – професійно спрямований, соціокультурний, текстоцентрично-дискурсивний, функційний, функційно-стилістичний; 4) за

новизною – традиційні й інноваційні (дослідницький, компетентнісний, крос-культурний [3, с.39].

Отже, за ключовими словами, *підхід* – це поняття; сукупність способів, прийомів, співвідносних ідей; базова категорія методики навчання мови; методологічна орієнтація викладача; основний стратегічний напрям; специфічна основа освітньої парадигми; *методологічна категорія лінгводидактики*, що позначає складне багатовимірне явище, системну сукупність якого становлять *принципи, технології, методи, прийоми, засоби й форми навчання*.

Визначаємо лінгводидактичні підходи (текстоцентричний, компетентнісний, комунікативно-діяльнісний, соціокультурний, когнітивно-комунікативний, особистісно орієнтований, функційно-стилістичний), що сприятимуть формуванню україномовної комунікативної компетентності студентів закладів фахової передвищої освіти й проектуванню змісту сучасного заняття з української мови шляхом упровадження принципів, методів, прийомів і засобів навчання, які виступають складовими цієї методологічної категорії лінгводидактики, що включає суб'єктів педагогічної взаємодії: викладача й студента (рис.1.).

Компетентнісний підхід є фундаментом сучасної концепції фахової передвищої освіти України, що, за визначенням О.Пометун, дозволяє цілісно сформувати ту чи іншу компетентність у студента, спрямовувати освітній процес на розвиток базових (основних) і предметних компетентностей особистості. Науковець вважає, що «результатом такого процесу буде формування загальної компетентності майбутнього фахівця, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості. Така характеристика має сформуватися в процесі навчання й містить знання, уміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості» [5, с. 66].

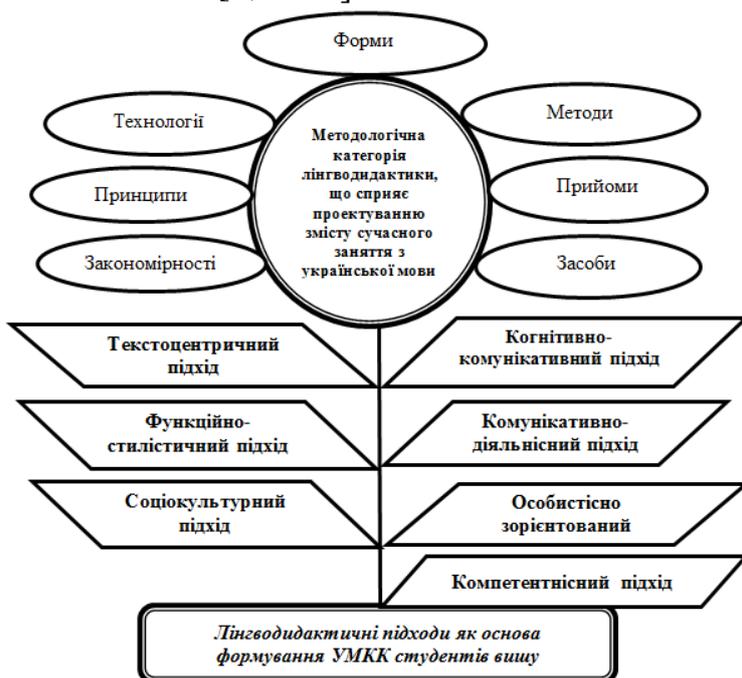

Рис. 1. Лінгводидактичні підходи як основа формування україномовної комунікативної компетентності студентів закладів фахової передвищої освіти

Отже, компетентність для студента – це образ його професійного й соціального майбутнього, орієнтир для досягнення успішних результатів. Компетентність молодого спеціаліста є основною вимогою роботодавців та суспільства у вигляді очікувань, пов'язаних із професійною діяльністю випускників закладів фахової передвищої освіти. Україномовна комунікативна компетентність – це готовність до професійної і україномовної комунікативної діяльності з певним знанням фахової справи та достатньою кількістю компетентностей: *мовної* (лінгвістичної), що складається з лексичної, граматичної, фонологічної, орфоепічної, семантичної, орфографічної та пунктуаційної складових і передбачає роботу з текстами різних стилів, типів, жанрів мовлення; *мовленнєвої*, що сприяє розвитку мовленнєвих умінь, зокрема вміння слухати, читати, говорити й писати; *прагматичної*, що забезпечує формування умінь використовувати ті одиниці й засоби мовлення, що найбільш властиві ситуації, стилю, умовам комунікації; *соціокультурної*, що є важливим елементом фахової комунікативної підготовки майбутнього фахівця, і забезпечує виховання його як україномовної особистості; *риторичної*, що передбачає уміння вільного володіння усіма формами усної комунікації та вміння вербальними й невербальними засобами спілкування впливати на слухачів; *фахової*, що передбачає навички та вміння знаходження і оперування україномовною фахово значущою інформацією, сприймання й створення текстів фахового спрямування. Запропоновані лінгводидактичні підходи сприяють формуванню україномовної комунікативної компетентності, розвитку здібностей ефективно виконувати комунікативну й професійну діяльність.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., доповн. та СД)/уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ: ВТФ “Перун”, 2009. 1736 с.
2. Закон України Про фахову передвищу освіту (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 30, ст.119), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>
3. Омельчук С. Дослідницький підхід до навчання мови: лінгводидактичний словник-довідник: навч. посіб. Київ: [б.в.], 2015. 56 с.
4. Омельчук С. “Підхід до навчання” як базова категорія сучасної лінгвістичної науки. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 2. С. 2-7.
5. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Світовий підхід та українські перспективи*/за ред. О. В. Овчарук. Київ, 2004. 111 с.
6. Савченко Л. О. Системний підхід до педагогічного діагностування якості освіти студентів. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Київ: ВІКНУ, 2013. Вип. 41. С. 197–201.

7. Селевко Г. Энциклопедия образовательных технологий: в 2 т. Т. 1. Москва: НИИ школьных технологий, 2006. 816 с.

8. Щукин А. Лингводидактический энциклопедический словарь: более 2000 единиц. Москва: Астрель: АСТ: Хранитель, 2008. 746 с.

УДК:378.013.371.3.302.2.491.80

Оксана МАКСИМ'ЮК,
доцент кафедри сучасної української мови
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

КОМУНІКАТИВНІ ОЗНАКИ МОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА

Анотація. У статті теоретично обґрунтовано педагогічні умови розвитку комунікативних ознак мовлення в майбутніх учителів-словесників, а також чітко окреслено визначення та перлік цих ознак, зацентовано на їх ролі для майбутнього вчителя-словесника.

Ключові слова: комунікативно-мовленнєва діяльність, професійно-мовленнєва діяльність, мовленнєві ознаки, комунікативні ознаки мовлення, майбутні вчителі-словесники.

За умов реформування мовної освіти в Україні, спрямованої на підвищення загальномовної і мовленнєвої культури громадян особливої ваги набуває проблема формування високоерудованої компетентної, творчої мовної особистості майбутнього вчителя-словесника. На це орієнтує Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2010-2021 рр., Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, концепції мовної освіти в Україні, Державний стандарт мовної освіти у вищій школі.

Особистість майбутнього вчителя-словесника формується здебільшого на ґрунті мови, на її «лексико-понятійному арсеналі та її засобами» і розкривається як освічена виразна індивідуальність у навчально-мовленнєвій педагогічній діяльності.

Важливим складником навчально-мовленнєвої діяльності вчителя-словесника є комунікативні ознаки мовлення.

У Концепції мовної освіти йдеться про необхідність висвітлення аспекту культури мовлення, що охоплює його нормативність (дотримання правил усного й писемного мовлення), адекватність (точність висловлення думок, почуттів, волевиявлень), естетичність (оптимальний темп і гучність мовлення, тембр і інтонацію, тональність, лексичне багатство, різноманітність синтаксичних конструкцій, образність), та застосування мови в усіх її аспектах у будь-якій сфері суспільного життя [2].

Правильне розуміння і успішний опис мовленнєвої культури, ознак хорошого мовлення виявляється в умінні бачити системні відношення мовлення, її мовленнєвої структури до чого-небудь, що знаходиться за її межами, до інших, не мовленнєвих структур. Це необхідно для того, щоб мовлення в процесі його побудови і розуміння завжди вирішувало б ті чи ті комунікативні завдання і завжди співвідносило і пов'язувало з іншими, зовнішніми по відношенню до нього структурами (самої мови, свідомості в його цілому, мислення, предметної дійсності і ін.) [1, с. 7-8].

Зауважимо, що відомий вітчизняний педагог В. Сухомлинський уважав, що мовлення вчителя є критерієм його педагогічної, мовної і мовленнєвої культури, засобом самовираження та самоствердження його особистості, а необхідною умовою спілкування вважав діалог між учнями та вчителем [4, с. 82], тобто за сучасними стандартами це визначається як суб'єктно-суб'єктна організація навчального процесу.

Н. Бабич характеризує «якісні ознаки культури мовлення» «як суто мовні його особливості (ступінь оволодіння нормами, які діють у конкретну епоху), так і позамовні (знання законів мислення, практичний досвід мовця – віковий, життєвий, і мовленнєвий, психічний стан мовця, мету, націленість на спілкування і т. ін.) [3, с. 38]. Вона, зокрема, зауважує, що поняття «культура мовлення» передбачає якісну характеристику [3, с. 66].

Комунікативні ознаки мовлення – це реальні властивості її змістової й формальної комунікації. Саме система цих властивостей визначає ступінь комунікативної досконалості мови. Прояв комунікативних ознак мовлення у процесі діяльності утворюють таку структуру, яка спроможна регулювати особистісне ставлення студентів до ролі мовленнєвої діяльності, характеризують різний рівень підготовки особистості майбутнього вчителя до навчально-мовленнєвої діяльності і провляються у свідомому, індивідуальному позитивному сприйнятті конкретних комунікативних ознак мовлення як компонента професіоналізму.

Комунікативні ознаки мовлення майбутнього вчителя-словесника – це сукупність ознак, якими необхідно оволодіти і які дозволяють впливати на співрозмовників (учнів, учителів, батьків тощо) під час різних обставин, ураховуючи мету і завдання спілкування.

На думку вчених, викладач, який здійснює підготовку студентів до практичної педагогічної комунікації, має володіти такими комунікативними якостями мовлення: своєрідна психологічна «зверненість» до людей; висока комунікативна культура, яка спирається на комунікабельність особистості, вміння тонко відчувати емоційний стан суб'єкта комунікації; здатність «занурюватися» в іншу людину та інші.

Основними комунікативними ознаками мовлення майбутніх учителів-словесників вважаємо: *змістовність* - це продумування тексту й основної думки висловлювання, повне їх розкриття, підпорядкування матеріалу темі й основній думці, говоріння і написання лише відомого, уникаючи зайвого, добір матеріалу, якого не вистачає; *образність* - комунікативна ознака мови,

зорієнтована на виникнення додаткових асоціативних зв'язків, тобто вживання слів і словосполучень у їх незвичному оточенні, зокрема, їх переосмислення в порівняннях, метафорах тощо; *виразність* - відповідність відомим технічним, логічним та художнім прийомам; *правильність* - досконале володіння та дотримання мовцем усіх мовних норм української літературної мови, серед яких: фонетичні, орфоепічні, лексичні, граматичні, словотворчі та стилістичні (відповідно до ситуації спілкування будувати усні й писемні висловлювання), правописні; *чистота* - мовлення, в якому немає порушень орфографічних (грамотне письмо), лексичних (відсутність чужих слів, повторів, вульгаризмів, суржику), граматичних (правильна побудова та завершеність висловлювань) стилістичних (відповідність стилям, жанрам, стилям, меті та завданням), орфоепічних (правильна літературно-нормативна вимова) та інших норм, а навпаки, повна відповідність сучасній літературній нормі; *доречність* - добір, організація мовних засобів, що роблять мову відповідною меті, умовам, ситуації спілкування; *логічність* - це поєднання мислення, мови і мовлення, це ступінь поєднання слів у реченні за законами розумової (мисленневої) діяльності і *послідовність* мовлення, яка полягає у тому, щоб говорити і писати послідовно, виділяючи мікротеми і встановлюючи зв'язок між ними, забезпеченні смислових зв'язків між словами і реченнями в тексті, складанні плану висловлювання, систематизації дібраного матеріалу, виділенні «поданого» і «нового» у висловлюванні, уникненні логічних помилок. Саме ці ознаки мовлення, реальними властивостями їх змістової і формальної комунікації повинні бути властиві вчителю-словеснику, який має розвивати означені комунікативні ознаки мовлення в учнів, оскільки система цих ознак визначає ступінь комунікативної досконалості мовлення. Крім того, саме ці ознаки здійснюють вплив на співрозмовників.

Отже, можемо стверджувати, що найважливішим засобом, основним інструментом професійної діяльності вчителя-словесника є слово, комунікативні ознаки його мовлення. Саме від рівня розвитку комунікативних ознак взірцевого мовлення вчителя-словесника значною мірою залежить не тільки розвиток учнів, а й успішність у цілому, бо чим вправніше мовлення школярів, тим краще вони виражають власні думки і сприймають висловлювання інших.

Прояв комунікативних ознак мовлення студентів у процесі навчання утворюють таку структуру, яка спроможна регулювати особистісне ставлення їх до ролі мовленневої діяльності, характеризують різний рівень готовності особистості майбутнього вчителя до навчально-мовленневої діяльності й проявляються у свідомому, індивідуальному позитивному сприйнятті конкретних комунікативних ознак мовлення як компонента професіоналізму.

Список використаних джерел

1. Головін Б. Програма курсу «Основы культуры речи» для студентов филологических факультетов государственных университетов. Москва, 1976. С. 8.
2. Концепція мовної освіти (проект) [Електронний ресурс]. Режим доступу до документу: www.mon.gov.ua/gr/obg/2010/proekt_271210.doc.
3. Культура фахового мовлення: Навч. посіб. Чернівці, 2014. 556 с.
4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в т. Київ, 1977. Т. 5: Слово про слово. Слово вчителя в моральному вихованні. 1977. С. 82.

УДК 377.091.313.016.811.161.2

Надія КОЛЕСНИК,
викладач-методист
Морського фахового коледжу
Херсонської державної морської академії

ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА МЕТОДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У МОРСЬКОМУ КОЛЕДЖІ

Анотація. Однією з провідних базових характеристик особистості визнана мовленнєва компетенція, яка включає в себе вміння адекватно й доречно послуговуватися мовленням у конкретних ситуаціях спілкування. У статті описано науково-методичний та практичний підхід до шляхів формування мовної компетентності особистості нефілологічного профілю.

Ключові слова: комунікація, базові комунікативні компетентності, мовна особистість, компетентнісний підхід до навчання, ситуативне спілкування.

Мовна освіта в Україні передбачає вдосконалення технології навчального процесу, наближення до вимог сучасного суспільства, що потребує високоосвічених, інтелектуально розвинених громадян, які вільно можуть спілкуватися між собою на професійному рівні, утверджуючи статус української мови як рідної і державної [2, с. 3].

Вивчення курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» у вищих реалізує компетентісний, функціонально-діяльнісний та особистісно орієнтований підходи до навчання української мови, що відповідає сучасним запитам суспільства.

Проблему формування мовної особистості досліджували Л.Мацько, Л.Паламар, М.Пентилюк, Л.Скуратівський, Г.Шелехова та ін. Значну увагу приділяли сутності та рівневій моделі мовної особистості, зокрема розвитку

національно-мовної свідомості, мовній здібності, мовно-ціннісній орієнтації тощо. Формування мовної особистості – складний і багатогранний процес. Він передбачає участь людини у спілкуванні – каналі й зв'язку з іншими людьми. Основний спосіб задоволення особистих потреб у спілкуванні – мовлення. Саме тому його називають мовленнєвим спілкуванням [3, с. 81].

Сьогодні зростають вимоги до мовно-мовленнєвої підготовки фахівця. Майбутній фахівець повинен володіти комплексом професійно зорієнтованих знань, умінь і навичок, необхідних для успішного виконання професійних обов'язків та самореалізації. Забезпечити засвоєння загальних знань та оволодіння основними засобами розв'язання професійних завдань у майбутньому може компетентнісний підхід до навчання мови, спрямований на розвиток базових предметних компетенцій мовної особистості. Мовна компетенція включає знання орфоепічних, орфографічних, лексичних, словотворчих, граматичних та стилістичних норм. Мовленнєва компетенція реалізується під час аудіювання, говоріння, читання та письма. Соціокультурна компетенція передбачає знання з національної культури, історії, економіки тощо. Найвагомішою є функціонально-комунікативна компетенція, тобто вміння послуговуватися мовними засобами для створення текстів різної стильової приналежності [1, с. 13]. Саме мовна компетенція як система знань з граматики, фонетики, лексики, стилістики української мови є теоретичною основою аналізу та синтезу професійних текстів.

Провідним завданням на заняттях української мови за професійним спрямуванням є підготовка особистості, яка виявляє високий рівень мовленнєвої компетенції та здатна репрезентувати себе в суспільстві і безпосередньо в морському середовищі засобами мови. Обов'язковим є комунікативне спрямування навчального процесу, яке б забезпечило активну мовленнєву діяльність курсантів, викликало в них бажання навчатися, удосконалювати мовні знання, висловлюватися, взаємодіяти із співрозмовником залежно від конкретної ситуації. Слід теж урахувати, що рівень комунікативних умінь у більшості курсантів досить низький, тому навчання організовується так, щоб процес засвоєння мовного матеріалу і мовленнєва діяльність курсантів поєднувалися з перевагою мовленнєвої практики.

Успішне засвоєння курсу базується на поєднанні традиційних та інноваційних педагогічних технологій, що дає змогу дібрати ефективні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності з метою формування компетентної мовної особистості курсанта. На формування мовної особистості впливають чинники як об'єктивні, незалежні від особи мовця, так і суб'єктивні [4, с. 69].

У навчальному процесі переважають нестандартні заняття для курсантів, а саме: організовуються життєві реальні ситуації для розвитку культури усного мовлення (прес-конференції, бесіда в морському кріюінгу, зустріч з агентом морської компанії в аеропорту тощо). Усне мовлення, враховуючи морську специфіку, ведеться двома мовами: українська та

англійська. Використовуються комунікативно-ситуативні вправи, які дають змогу перевіряти вміння проявляти певний рівень знання теми, опираючись на власний соціальний досвід; складати висловлювання, що відповідає запропонованій ситуації та меті висловлювання; уміти аргументувати висловлені тези з метою бути зрозумілим, переконливим співрозмовником; розуміти можливість наявності різних точок зору на запропоновану тему. Щоб навчити курсанта аналізувати певну життєву ситуацію спілкування, використовуються навчально-методичні прийоми: ділова гра, імітаційне моделювання, неімітаційні ігри тощо.

Курсанти залучаються до планування роботи на заняттях, щоб, крім певного обсягу знань, які вихованці повинні засвоїти, вони могли визначити й низку умінь, якими оперуватимуть.

Наприклад, на занятті з української мови за професійним спрямуванням за темою «Морфологічні норми сучасної української літературної мови, варіанти норм» відповідно до компетентності «Здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою» заздалегідь у кожній групі планується обсяг роботи, відбір тем і обов'язково підкріплюється термінами відповідно до фаху та професіоналізмами з морської сфери.

Основна увага приділяється словниковому запасу курсантів, створюються мовні ситуації, коли курсанти мають змогу уникати «суржика». Практика викладання підтверджує, що ефективним є поєднання вправ репродуктивного і творчого характеру, що сприяє доцільному і правильному, а головне, - самостійному використанню термінологічної лексики з урахуванням умов спілкування.

Для курсантів та студентів морського коледжу створено практичний посібник відповідно до навчальної програми з урахуванням компетентнісних вимог до умінь майбутніх фахівців. До посібника ввійшов практичний матеріал за чотирма розділами: культура професійного мовлення, етика ділового спілкування; лексичні норми сучасної української мови в професійному спілкуванні; нормативність та правильність фахового мовлення; укладання професійних документів.

Кожна практична та самостійна робота має професійну спрямованість, оскільки використано фахову публіцистику та наукову літературу, морську документацію з англійськими відповідниками, вправи теж мають порівняльно-зіставний характер, що дає змогу курсантам відчутти специфіку виучуваних понять, порівняти особливості нормативного фахового мовлення з розмовно-побутовим та суспільно-політичним мовленням. Мають місце вправи на переклад з російської мови, враховуючи те, що більшість посібників зі спеціальних дисциплін є російськомовними, та англійської, оскільки це рідна мова моряків.

Спеціально підібраний лексико-граматичний матеріал для практичних занять та самостійних робіт спрямований на розвиток професійного усного та писемного мовлення. Приклади деяких вправ:

- Користуючись тлумачним словником морських термінів та фаховою літературою, доберіть до поданих термінів усі можливі означення-характеристики.

- Укладіть тлумачний словник з восьми-десяти морських термінів із зазначенням їх походження і по можливості англійськими відповідниками.

- Випишіть із фахової літератури вісім-десять номенклатурних найменувань. Поясніть їх значення та вживання в наукових текстах.

- Запишіть повні та скорочені назви Міжнародних та Національних морських документів. Зазначте дату, з якої документ набирає чинності, кількість країн, що ратифікували конвенцію чи інший документ та інші можливі відомості про вказані документи.

- Перекладіть речення на українську мову. Числівники, скорочені назви та умовні позначення запишіть словами.

- Запишіть подані англійською мовою назви континентів українською мовою. Поясніть їх вимову та правопис.

- Перекладіть на українську мову та утворіть назви мешканців за зразком:

Ukraine, Ukrainian – Україна, українці

- Утворіть прикметники від поданих географічних назв. Поясніть звукові зміни, що відбулися при творенні прикметників, та норми вимови географічних назв.

Такі вправи дозволяють проаналізувати особливості мовних понять на фонетико-орфоепічному, лексико-граматичному та стилістичному рівнях. Крім того, збагачуючи лексичний запас курсантів професійно-науковою термінологією, ми одночасно маємо змогу підвищувати культуру мовлення майбутніх фахівців, звертаючи увагу на особливості вимови, правопису та вживання того ж терміна в українській та російській мовах з метою уникнення калькованого перекладу; проаналізувати походження терміна, порівняти з англійською мовою; доречність використання термінів та професіоналізмів у різних мовних ситуаціях.

Безперечно, найбільш доцільним для формування мовленнєвої фахової компетенції на основі науково-професійної термінології є використання текстів зі спеціальності. Для виконання вправ тексти здебільшого невеликі за обсягом, доступні за змістом, уживані в них загальнонавчальні слова, терміни, професіоналізми, синтаксичні конструкції тощо відповідають конкретній темі та завданню.

Список використаних джерел

1. Голуб Н. Компетентнісне навчання – це актуально / Н. Голуб // Дивослово. – 2012. – № 6. – С. 60–62.

2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К.: Ленвіт, 2003. – 261с.

3. Пентилюк М.І. Мовна особистість учня в перспекції мовленнєвого спілкування // М. І. Пентилюк // Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики : збірник статей. – К.: Ленвіт, 2011. – 256 с.

4. Черкаська О. Формування мовної і комунікативної компетенції мовної особистості у вищій школі / О. Черкаська // Вища школа. – 2010. – № 12. – С. 63–72.

УДК 821.161.2-23:398

Лариса ШУТАК,

к. філол. н., доцент кафедри
суспільних наук та українознавства
Буковинського державного
медичного університету

Галина НАВЧУК,

к. філол.н., доцент кафедри
суспільних наук та українознавства
Буковинського державного
медичного університету

ОСНОВНІ МОТИВАЦІЙНІ ПРИНЦИПИ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТЬ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ СТУДЕНТАМИ – ІНОЗЕМНИМИ ГРОМАДЯНАМИ

Стилістично диференційоване й комунікативно спрямоване навчання формує творчу активність студентів, мотивує їх до вивчення української наукової мови зокрема і базується на чіткій орієнтації можливостей використання мовних засобів відповідно до мети спілкування. Саме тому виникає потреба у розширенні кола комунікантів-спеціалістів в конкретній сфері спілкування. Такими комунікантами на початковому етапі навчання можуть бути не тільки викладачі української мови, а також викладачі, що навчають предметам, де використовується загальнонаукова та спеціальнонаукова термінологія.

Таке профілізоване навчання дозволить формувати:

1) постійну психологічну установку на спілкування в певній комунікативній моделі: викладач – студент, студент – пацієнт, студент – студент, студент – практикуючий лікар;

2) стійкі і надійні моделі мовленнєвої поведінки в конкретних мовленнєвих ситуаціях (від соціально-побутових до професійних і наукових);

3) понятійну сферу підмов і, таким чином, загальну мовну базу, зберігаючи при цьому природний характер вибірковості мовних одиниць.

Щодо лінгводидактичного аспекту стилістично диференційованого комунікативно спрямованого навчання, то сучасна методика викладання української мови як іноземної активно користується досягненнями

функціональної стилістики. Українськими лінгводидактами активно впроваджується методика відбору і систематизації матеріалів субмов на різних рівнях мовної ієрархії, які варто застосовувати також під час створення навчально-дидактичних матеріалів, а не орієнтуватися лише на загальномовний лексико-граматичний мінімум, створюючи при цьому неправильну орієнтацію на використання мовних одиниць у різних сферах спілкування.

Виходячи з об'єктивної характеристики української мовної норми, вибірково представленої в різних субмовах, доцільно, на нашу думку, відбираючи й систематизуючи мовний матеріал, зважати на особливості професійного спілкування і вивчати професійну лексику на тлі загальномовних тенденцій. Такий підхід дозволить студентам – іноземним громадянам формувати уявлення про системний характер української мови і можливість цілеспрямованого використання мовних засобів кожної підсистеми мови.

Робота з лексико-граматичними засобами різних субмов дає можливість студентам з'ясувати й проаналізувати вибіркового характеру мовних одиниць української мови, дозволить системно підійти до аналізу і синтезу мовленнєвого матеріалу. Результатом такого навчання стане формування суб'єктивного прогнозу мовленнєвої діяльності українською в різних сферах спілкування, а зокрема у спілкуванні на медичну тематику.

Маючи широку сферу використання загальнонаукової й спеціальнонаукової термінології, студент швидше зрозуміє особливості функціонально-стильової системності мови і свідомо навчатиметься професійному спілкуванню, виявляючи і мовні аналоги, і контрасти, і схожість, і відмінність у виборі мовних засобів.

Коли студент – іноземний громадянин не застосовує свої знання з української професійної термінології ні на інших заняттях (наприклад, з анатомії, гістології, терапії тощо), ані на практиці – в клініці, біля ліжка хворого (у спілкуванні з пацієнтами, його родичами, колегами, молодшим медичним персоналом), то виникає «забування, блокування» знань, отриманих на заняттях з української мови професійного спрямування. Студенти проходять шлях від загального до окремого, тобто від загальномовної норми до норми субмов.

Валентина ТКАЧЕНКО,

викладач-методист

Харківського фахового коледжу харчової промисловості

Харківського національного технічного університету

сільського господарства імені Петра Василенка

Катерина КОЗУБ,

спеціаліст першої категорії

Харківського фахового коледжу харчової промисловості

Харківського національного технічного університету

сільського господарства імені Петра Василенка

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Анотація. У статті розглянуто практичний аспект формування професійно-комунікативної компетентності у майбутніх фахівців. Обґрунтовано важливість володіння майбутніми фахівцями мовно-галузевими знаннями, уміннями та навичками професійного спілкування. Розкрито роль інтерактивних технологій при формуванні професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців.

Ключові слова: професійно-комунікативна компетентність; спілкування; комунікативний підхід; професійне спілкування; інтерактивні технології.

Проблема підготовки грамотних, конкурентоспроможних на ринку праці фахівців, здатних реалізувати себе в постійно змінному суспільстві, завжди залишається найважливішою задачею передвищої школи. На нашу думку, першочергове завдання сучасних закладів фахової передвищої освіти – підготовка професіоналів з інноваційним мисленням, які будуть мати не лише досконалі знання фаху, й вільно володіти українською мовою, належно користуватися нею у професійній та офіційно-діловій сферах, адже вміння спілкуватись мовою професії сприяє швидкому засвоєнню спеціальних дисциплін, підвищує продуктивність праці, допомагає бути зорієнтованим у професійній діяльності та ділових контактах.

Досвід підготовки майбутніх фахівців харчової промисловості показує, що продуктивними у формуванні професійно-комунікативної компетентності є сучасні педагогічні технології, зокрема інтерактивні, які допомагають викладачу ефективно організувати групову та самостійну роботу студентів; збільшують зацікавленість до занять з української мови; сприяють удосконаленню практичних навичок і умінь студентів; активізують пізнавальну діяльність студентів; урізноманітнюють процес сприйняття,

осмислення та переробки інформації та роблять заняття актуальними і захопливими.

Щоб навчити студентів працювати в колективі, необхідно впроваджувати інтерактивну роботу в парах, групах у звичайне заняття, для цього доречно використовувати такі методи, як «дискусія», «інтерв'ю», «шість капелюхів», «спільний проект» (із застосуванням комп'ютерних технологій), «коло ідей», «дебати» тощо.

Для того, щоб навчити студентів самостійно використовувати сформовані професійно-комунікативні вміння варто застосовувати на заняттях української мови за професійним спрямуванням багатопланові ігрові методи, які сприяють виробленню певних навичок. Наприклад, рольові та ділові навчальні ігри, ігри-вправи, ігрові дискусії, Саме у формі дидактичної гри можна змоделювати майбутню професійну діяльність студентів, зокрема майбутні соціальні відносини, наприклад, керівника та підлеглого, або робітника та клієнта та ін. Важливою умовою гри є проблемна ситуація або завдання, які будуть сприятимуть розвитку навичок аналізувати складні ситуації спілкування, розв'язувати професійні завдання.

Проектна методика як технологія інтерактивного навчання також має велике значення у формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців. Проект у навчанні української мови є сукупністю завдань, за допомогою яких організують дослідницьку діяльність, яка виконується з використанням різноманітної наочності на занятті та у позааудиторний час, метою якої є створення певного кінцевого продукту за обраною проблемою. Метод проектів розвиває у студентів вміння шукати інформацію, обробляти її за допомогою комп'ютерних технологій, формує культуру спілкування, розвиває комунікативні навички висловлювати й формулювати свої думки, вчить аргументувати власну точку зору,.

Отже, вдосконалення методики підготовки фахівців, що ґрунтуватиметься на впровадженні активних форм і методів навчання, які становлять основу інтерактивних технологій, сприятиме формуванню професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців, розвитку їх пізнавальної активності, а також дасть їм можливість реалізувати прагнення до спілкування, співробітництва та взаємодопомоги у професійній сфері.

Список використаних джерел:

1. Александрова С.А. Професійно-комунікативна компетентність: Тексти лекцій. Харків: ХНАКМГ, 2008. 40 с.
2. Кучерук О.А. Методи формування комунікативної компетентності в процесі дидактичного дискурсу. Вісник ЖДУ імені Івана Франка. 2010. №53. С. 77-81.
3. Руденко В. М. Інтерактивні технології на заняттях з мови у ВНЗ / В. М. Руденко. Вища школа України: поступ у майбутнє : Збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. Черкаси, 2007. С. 106-107.

4. Приходько В.М. Методи формування комунікативної компетенції фахівців. Проблеми безперервної освіти в сучасних умовах соціально-економічного розвитку України : зб. наук. праць, 2004. С.142-146.

УДК 377.091.313.016.811.161.2

Наталія ЯВТУШЕНКО,

Кандидат філологічних наук, викладач-методист,
Харківського радіотехнічного коледжу

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК КРОК У ПОДАЛЬШИЙ РОЗВИТОК БАКАЛАВРА-ПРОФЕСІОНАЛА

Анотація. В тезах обґрунтовується необхідність вдосконалення професійного мовлення, формування комунікативної компетенції у бакалавра-професіонала, когнітивно-комунікативного підходу у викладанні української мови (за професійним спрямуванням).

Ключові слова: когнітивно-комунікативний підхід, комунікативні компетенції, мовленнєва ситуація, компетентнісний підхід.

Для формування менталітету, ділового іміджу сучасного українського інтелігента, ділової людини важлива роль відводиться правилам мовленнєвого етикету та їхнього викристання у професійній діяльності.

Одним із напямів модернізації вищої освіти є впровадження компетентнісного підходу, що викликано необхідністю сформувати у студентів навички діяльності, пов'язані з майбутньою професією.

Найважливішими принципами освіти є її доступність, науковість, наступність і перспективність, практичне значення, потенційні можливості для загальнокультурного, наукового, технологічного розвитку особистості, а також індивідуалізація диференційного навчання, що особливо важливо зараз (під час дистанційного навчання).

Суспільству майбутнього потрібні фахівці з актуальним знанням, гнучкістю і критичністю мислення, творчою ініціативою, високим адаптаційним потенціалом. Вони повинні ефективно реалізовувати свою соціальну роль у професійному спілкуванні, бо професійна комунікативна компетентність розуміється нами як система інтегральної єдності. Що включає вміння визначати специфіку різних професійно-мовленнєвих ситуацій.

У ході сучасного процесу глобалізації науки, освіти успішне спілкування між представниками різних професій може надати сучасна українська мова (ділова). У бажанні зрозуміти один одного і співробітничати один з одним, шукати і знаходити шляхи врегулювання соціокультурних конфліктів полягає одне з головних завдань риторики. На цьому

наголошують й сучасні знавці риторики, такі як Р. Василенко, Г. Бакхєєва, А. Валл, Г. Гусейнов, які орієнтуються на грецьких знавців-ораторів.

Окреме місце у знанні мовленнєвої культури посідає ступінь зацікавленості особливостями ораторського мистецтва, специфікою ведення полеміки, публічних виступів перед аудиторією. Цього не вистачає сучасному студенту.

Мовна політика як складова частина державотворення в Україні повинна спиратися на світовий досвід та міжнародне право та підтримувати інтеграційні процеси в освіті.

Українознавство ж як відроджена система світобачення розглядається нами як підґрунтя, на основі якого формується сучасний український професіонал. В умовах сучасної концепції освіти необхідні нові методи і технології.

Психологічні та психолінгвістичні аспекти породження мовленнєвої діяльності представлені в роботах Л. Виготського, О. Леонтьєва, І. Зимньої, С. Рубінштейна та інш. Проблема формування комунікативної компетентності отримала широке висвітлення в методиці навчання мови у наступних дослідників: О.Беляєв, Л.Мацько, М.Пентилюк, Л. Паламар, В.Мельничайко та інш. Особливості усного й писемного мовлення знайшли своє обґрунтування (О. Лурії, М.Жовтобрюх, І. Синиця, П. Дудик та інш.). Розвиток теорії мовленнєвих жанрів належить М. Бахтіну, Т. Шмельовій, В. Дементьєву, Н. Арутюновій.

Недостатня розробленість технологій формування комунікативної компетенції студентів зумовила вибір теми публікації, бо до сих пір системно невпроваджені в методіку викладання українського професійного мовлення:

технологічний підхід до мови, що сприяє інтенсифікації навчання, формуванню мовленнєвих знань;

когнітивно-комунікативний напрям як пріоритетний у вищій школі, що забезпечує процес формування пізнавальних і творчих знань, навичок.

Методика навчання професійного мовлення передбачає використання структурно-логічних схем створення мовленнєвих жанрів, яка заснована на теорії поетапного формування розумових дій (Б. Бадмаєв, Н. Тализіна, П. Гальперін).

Провідними методами навчання вважаємо: студентські конференції, лінгвістичні експерименти (спонукально-пошуковий метод), конкурси діалогів та монологів, імітована (театралізована) виступи-конференції, ділові рольові ігри-дебати, комунікативні вправи з риторики, які передбачають творче продовження текстів. Це сприятиме формуванню умінь будувати письмові жанри та жанри усного спілкування, мовленнєві ситуації.

На рефлексивно-оцінювальному етапі студенти можуть аналізувати власну комунікативну компетентність, працювати над удосконаленням мовлення.

Для вдосконалення методіки навчання професійного мовлення велике значення, на нашу думку, мають теорії мовленнєвих жанрів М. Бахтіна

[1, 160] (поділ жанрів, можливість відображення творчої індивідуальності автора в певних жанрах, функціональний підхід до визначення жанрів, вироблення кожною сферою використання мови своїх стійких типів висловлювань), А. Фасоля [2, 22] з папками «успіху».

Таким чином, опанувавши навички етикету спілкування, студенти придбають навички ефективної бесіди, збагатять свій мовний запас, поширять культурно-етичну комунікацію, побачать динаміку власної термінологічної компетенції, з'ясують особливості видів комунікації при взаємодії представників різних професій.

Список використаних джерел

1. Пліско К.М. Принципи, методи і форми навчання української мови / К.М. Пліско. – Х. : Основа, 2007. – 240 с.
2. Фасоля А. Портфоліо. Папка успіху. Навіщо вони вам? / А. Фасоля // Дивослово. – 2008. – 5. – С. 20 – 23.

УДК 377.811.161.2

Тетяна БОЙЧУК,

викладач-методист

Відокремленого структурного підрозділу
«Тернопільський фаховий коледж
Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя»

ФОРМУВАННЯ МОВНОКОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ КОМП'ЮТЕРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ «УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)»

Анотація. Обґрунтовано значення компетентнісного підходу для підготовки висококваліфікованих фахівців відповідно до потреб часу. Проаналізовано основні компоненти мовнокомунікативної компетентності та розглянуто шляхи її формування в студентів комп'ютерних спеціальностей на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням).

Ключові слова: мовнокомунікативна компетентність, українська мова (за професійним спрямуванням), конкурентноспроможний фахівець.

У Законі України «Про освіту» зазначено, що «метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і

суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору», а компетентність – це «динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [1].

Формування мовнокомунікативної компетентності є невід'ємною складовою якісного навчання сучасного конкурентоспроможного фахівця, оскільки вона є запорукою успішного пошуку роботи, а в майбутньому – кар'єрного росту та досягнення професійного успіху випускником закладу ФПО у своїй країні.

Сучасні мовознавці виділяють такі компоненти мовнокомунікативної компетентності: мовний (знання учасниками комунікації норм і правил літературної мови та вміле використання їх у продукуванні висловлювань); соціолінгвістичний (здатність розуміти і продукувати мовлення в конкретному соціолінгвістичному контексті спілкування); іллокутивний (здатність формувати і реалізовувати комунікативні наміри в повідомлення); стратегічний (уміння брати ефективну участь у спілкуванні); соціокультурний, міжкультурний (здатність розуміти і використовувати різні складники національної культури (звичаї, норми) в конкретних ситуаціях з урахуванням специфіки національних культур у міжкультурному спілкуванні); когнітивно-гносеологічний (здатність пізнавати мовну картину світу); паравербальний (володіння невербальними засобами, що супроводжують мовлення і беруть участь у передаванні інформації) тощо [3, с.53].

Важливе значення для формування мовнокомунікативної компетентності студентів спеціальностей 122 «Комп'ютерні науки та інформаційні технології» та 123 «Комп'ютерна інженерія» відіграє дисципліна «Українська мова (за професійним спрямуванням)», мета якої – «сформувати національно-мовну особистість, ознайомити студентів з нормами сучасної української мови в професійному спілкуванні, з основними вимогами до складання та оформлення професійних документів, навчити їх професійного мовлення, збагатити словник термінологічною, фаховою лексикою; підвищити загальномовний рівень майбутніх фахівців, формувати практичні навички ділового усного і писемного спілкування в колективі, розвивати комунікативні здібності» [2].

Під час засвоєння студентами акцентуаційних норм особливу увагу звертаємо на правильне наголошування наступних слів: *адже́, багаторозо́вий, безготі́вковий, бюлетéнь, видáння, вимóга, віокремлення, віпадо́к, вітратá, добові́й, добу́ток, дові́дник, до́гмат, завда́ння, зібра́ння, зру́чний, інду́стрія, катало́г, кварта́л, корі́сний, ко́сий, листопа́д, магісте́рський, ма́ркетинг, мере́жа, надлі́шок, на́скрізний, нові́й, обра́ння, одина́дцять, одноразо́вий, озна́ка, опто́вий, пізна́ння, по́значка, по́милка,*

порядковий, проміжок, разом, ринковий, роздрібний, середина, симетрія, стовідсотковий, текстовий, уподобання, фаховий, феномен, черговий, щодобовий.

Опрацьовуючи орфографічні норми, насамперед зосереджуємося на словах, правопис яких змінився: *вебмайстер, вебсервер, вебсторінка, віцепрезидент, віцепрем'єр, ексдиректор, екстраклас, максімода, мідіодяг, мінідиск, мінікомп'ютер, попмузика, пресклуб, пресконференція, пресреліз, топмодель, флешінтерв'ю.*

При вивченні морфологічних норм проробляємо вправи на правильне утворення форм іменників. Корисними є завдання, які пропонують записати іменники чоловічого роду II відміни в родовому відмінку: *накопичувач, браузер, редактор, місяць, сенсор, провайдер, матеріал, документ, контур, програміст, об'єкт, чат, сайт, текст, варіант, долар, показник, алгоритм, сервіс, прогрес, диск, монітор, Лондон, штаб, жаль, зміст, носій, квиток, пуск, список, стан, депутат, кіловат, процес, банк, файл, алгоритм, архів.* Чимало уваги приділяємо також правильному утворенню чоловічих і жіночих імен по батькові, уведенню їх у різні форми звертань; утворенню форм ступенів порівняння прикметників; нормативному відмінюванню числівників та узгодженню їх з іменниками; правильному утворенню дієслівних форм; нормативному вживанню прийменникових конструкцій.

Формуванню відповідних практичних навичок сприяє розв'язування тестових завдань, зразки яких наводимо нижче.

1. Назвіть речення, у якому допущено помилку у вживанні відмінкових закінчень іменників.

А. Цей шаблон містить у документі-заготовці кілька текстових полів, у які користувач вносить дані про себе.

Б. Іван розповів про процес розробки сценарію відеофільму на прикладі створення відеоролика про використання комп'ютерних засобів у наші дні.

В. Часто виникає потреба в зменшенні розмірів даних, що зберігаються в пам'яті комп'ютера.

Г. Процес перетворення аналогового сигналу в послідовність відліків називається дискретизацією, а результат такого перетворення - дискретним сигналом.

2. Зазначте, у якому реченні правильно вжито форму звертання.

А. Сьогодні Ви якийсь пригнічений, Ігоре Іванович.

Б. Ви, колега, впораєтеся з цим самотійно?

В. Марія Василівна, Ви оформили замовлення?

Г. Ви, Наталю Петрівно, згодні з такою думкою?

3. З'ясуйте речення, у якому допущено помилку при вживанні прикметників.

А. Компанія International Data Corporation, що спеціалізується на проведенні маркетингових досліджень, назвала 5 найпопулярніших виробників персональних комп'ютерів.

Б. DriverPack володіє найбільшою базою драйверів у світі, і тому налаштує будь-який комп'ютер.

В. Комутатор T1500G-10MPS є економічним рішенням для малого та середнього бізнесу, який потребує більш ефективного управління мережею.

Г. Серед найбільш ефективних і сучасних способів збору інформації можна виділити дослуховування до цільової аудиторії.

4. Укажіть, де правильно узгоджено іменник гігабайт з числівником 2,5.

А. Два і п'ять гігабайтів.

Б. Два з половиною гігабайти.

В. Два і п'ять гігабайти.

Г. Два з половиною гігабайта.

5. Назвіть речення, у якому допущено помилки при вживанні дієслів.

А. Кур'єр ходє тепер до нас двічі на день.

Б. Музыка мені заважає зосередитись, бо я не можу працювати при шумі.

В. Я вважаю, що ми правильно порахували витрати за звітний період.

Г. Я посаджу за комп'ютер практиканта.

6. Зазначте речення, де є помилка при вживанні дієприслівників.

А. Розглядаючи приклади процесів опрацювання даних, поговоримо про кодування та декодування повідомлень.

Б. Враховуючи мету нашого дослідження, складемо опитувальник для клієнтів.

В. Таку логічну помилку ми помітимо, застосувавши вдалу добірку тестів.

Г. Використовуючи це поле для введення даних, текст можна редагувати.

7. Укажіть рядок, у якому подано нормативну конструкцію.

А. Обтікання по контуру.

Б. Групування по пріоритетах.

В. Вибір програми по замовчанню.

Г. Сортувати по стовпцях.

8. Визначте, у якому випадку допущено помилку при побудові словосполучень.

А. Скористатися пропозицією, оплата позики, триматися осторонь, залучати до роботи.

Б. Спільне підприємство, чинити опір, відповідач у справі, розбіжності з питань.

В. Діяти всупереч наших пропозицій, оплачувати за проїзд, вжити термінові заходи, сфотографуватися в анфас.

Г. Громадська думка, орендні відносини, нагальна справа, обопільна угода.

Під час опанування лексичних норм чимало уваги приділяємо правильному вживанню паронімів та слів іншомовного походження, зокрема розрізненню мовних одиниць *абонент – абонемент, адрес – адреса, адресат – адресант, будинок – будівля, громадський – громадянський, досвідчений – освічений, економічний – економний, ефектний – ефективний, завдання – задача, кампанія – компанія, комунікативний – комунікаційний, об'єм – обсяг, особовий – особистий, поверховий – поверхневий, професійний – професіональний, свідоцтво – свідчення, статут – статус, тактовний – тактичний*.

Не менш важливими завданнями для формування мовнокомунікативної компетентності майбутніх фахівців комп'ютерної сфери є завдання на аналіз і продукування ними різних типів монологічних та діалогічних висловлювань. На заняттях ми «проговорюємо» та «програємо» ситуації, пов'язані з пошуком роботи та спілкуванням із потенційними роботодавцями й клієнтами; вивчаємо нюанси й специфіку використання мобільного зв'язку та правила ведення електронного ділового спілкування тощо.

Отже, конкурентоспроможність випускника технічного закладу ФПО залежить не лише від його професійних навичок, але й від уміння встановлювати контакти, організовувати й швидко та грамотно здійснювати усне й писемне спілкування в різних ситуаціях, ціннісних орієнтацій, загальної гуманітарної культури, тобто від рівня сформованості мовнокомунікативної компетентності.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 05.01.2021).

2. Навчальна програма дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням) для вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста / уклад.: Т.М.Антонюк, О.С.Стрижаківська, Л.М.Борис. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/61/6122/Dod_mol_s-1.doc (дата звернення: 05.01.2021).

3. Струганець Л. Мовнокомунікативна компетентність лідера в освітній галузі (теоретичний ракурс). Університети і лідерство. 2015. № 1. С. 52-55.

Наталія ГРОНА,
доктор педагогічних наук, доцент,
викладач вищої категорії, викладач-методист
Комунального закладу
«Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка»
Чернігівської обласної ради
Ірина МИХАЙЛЕНКО,
викладач вищої категорії
КЗ «Чернігівський базовий фаховий
медичний коледж»

ПРОФЕСІЙНЕ МОВЛЕННЯ ВИКЛАДАЧА-ФІЛОЛОГА: ДЕФОРМАЦІЇ ТА НОРМАТИВНІСТЬ

Анотація. У статті проаналізовано окремі аспекти професійного мовлення викладача-філолога. Автори переконують, що ефективність професійної діяльності педагога переважно визначаємо рівнем сформованості майстерного спілкування з іншими учасниками освітнього процесу.

Ключові слова: професійне мовлення викладач-філолог, культура мовлення, лінгводидактична термінологія.

Викладач-філолог позиціонує себе в соціумі як акмеовна особистість, оскільки володіє неповторним даром відчувати красу й мелодійність української мови, її самобутність, величність та невичерпне багатство. Слово слугує дієвим інструментом педагогічного впливу викладача на всіх суб'єктів професійно-педагогічної взаємодії, є одним із засобів продуктивно-перетворювальної творчої діяльності, джерелом культурного збагачення.

Досконало володіючи мовою, викладач спроможний передавати все багатство думок і почуттів, продукувати власні та загальнолюдські ціннісно-світоглядні орієнтири, своє світосприйняття і світовідчуття, зреалізовувати інформативний, експресивний, міжособистісний, емоційний, інтерактивний аспекти освітнього процесу. Педагог повинен володіти ґрунтовними мовними знаннями, уміннями й навичками, бути носієм мовної культури й смаку, мовних традицій та мовної моди.

Вагомий внесок у розроблення теоретико-методологічних положень культури професійного мовлення здійснили О. Ардатова, Л. Дубровіна, Н. Кузьміна, С. Омельчук, О. Русиновата ін.

Контекстуальний аналіз різних науково-педагогічних джерел дав можливість виділити ґрунтовну монографію С. Омельчука «Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика

фахівців», у якій визначено тенденції розвитку української лінгводидактики початку XXI ст., проаналізовано лінгводидактичну термінологію з лексико-семантичного, граматичного і стилістичного поглядів. Автор детально описує типові порушення в текстах лінгводидактичного спрямування [3].

Найвищими рівнями формування мовної особистості та виявом мовної культури Л. Мацько називає ступінь володіння фаховою метамовою (терміносистемами, фразеологією, композиційно-жанровими формами текстотворення) і рівень мовного іміджу соціальних ролей (політика, державця, керівника, ученого та ін.) [2, с. 3]. Кінцевим результатом процесу викладання має стати розвиток мовної особистості, тобто вирішення завдань освітнього процесу засобами мови, формування «нового духовного продукту», стимулювання продуктивної діяльності студентів [1].

Отже, підґрунтям граматично правильного фахового мовлення викладача-філолога слугує той мовний матеріал, що вивчає морфеміка й словотвір, морфологія як учення про частини мови. Тобто, дотримання граматичних норм, що передбачає врахування основ граматичної стилістики сучасної української мови, складниками якої є морфемно-словотвірна, морфологічна й синтаксична стилістика. Розглянемо ті типові деформації літературних норм, яких припускаються викладачі-філологи.

Здобуті знання (правильно – **набуті знання**). *Здобувати* – діставати, розшукувати, знаходити кого-, що-небудь. Це слово вживається передусім з іменниками абстрактного значення й має відтінок одержання чогось із затратою сили, енергії, зусиль: *здобувати освіту, здобувати перемогу, здобувати науковий ступінь, здобути волю*. Дієслово **набувати** виражає значення «збирати, нагромаджувати протягом якогось часу, набирати чого-небудь»: *набувати ваги, набувати умінь, набувати ознак*.

Складова твору (правильно – **складник твору**). *Складнік* – іменник чоловічого роду.

Підібрати приклади (правильно – **дібрати**). Дієслово **підбирати** поєднуємо — (з землі) *підіймати, збирати, визбирувати, брати; (покинуте) підхоплювати; (віжки) підтягати, натягати; (ноги) підгортати; (слова) добирають*.

С. Омельчук з огляду на семантичне поле лексем *запитання* й *питання* рекомендує вживати: *запитання з теми, дати відповідь на запитання, сформулювати запитання до тексту*, а лексему *питання* – у значенні граматичного питання: *питання непрямих відмінків, іменник відповідає на питання* [2, с. 252].

Прийменниково-іменникові конструкції *при читанні роману, при вико- нанні вправ, при написанні конспекту уроку* тощо є помилковими й потребують редагування. Словоформу «прийменник *при* + іменник» доцільно замінити дієприслівниковим зворотом (*читаючи роман, виконуючи вправи, пишучи конспект заняття*) або поєднанням похідних прийменників *у процесі, під час* з іменником (*під час читання роману, у процесі виконання вправ, під час написання конспекту заняття*). Такі

конструкції є правильними.

Потребують уваги й словесні новотвори, зокрема, *інтернет*. Рекомендовано вживати такі терміносполуки: *інтернетна конференція, інтернетне видання, інтернетна газета, інтернетівські курси*.

Отже, ефективність професійної діяльності викладача-філолога переважно визначаємо рівнем сформованості в нього майстерного спілкування з іншими учасниками освітнього процесу. За допомогою педагогічного спілкування здійснюється передача суспільного й професійного досвіду від викладача до тих, хто навчається, а також відбувається обмін особистісними характеристиками, пов'язаними з життям узагалі. Недостатня мовленнєва культура знижує рейтинг будь-якого професіонала.

Список використаних джерел

1. Грона, Н. (2017). *Підготовка студентів педагогічних коледжів до формування у молодших школярів текстотворчих умінь: монографія*. Ніжин : ПП Лисенко М. М. 592 с.

2. Мацько Л.І.(2001). *Матимемо те, що зробимо: до питання формування мовної культури*. Дивослово : щомісячний наук.-метод. журнал МОН України. 2001. № 9 (535). С. 2-3.

3. Омельчук, С. (2019). *Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців: монографія*. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». 356 с.

4. Пасинок, В. (2016) *Мовленнєва культура сучасного викладача та студента*. Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Іноземна філологія. С.168 – 176.

Ольга ЛІТВІНЮК,
викладач-методист
Відокремленого структурного підрозділу
«Тернопільський фаховий коледж
Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя»

РЕАЛІЗАЦІЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ) ДЛЯ ФАХІВЦІВ З ТУРИСТИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Анотація. У статті розкрито міждисциплінарні зв'язки на заняттях української мови (за професійним спрямуванням) для фахівців з туристичного обслуговування, показано важливість формування базових комунікативних компетентностей.

Ключові слова: міждисциплінарні зв'язки, комунікативні компетентності, туристичне краєзнавство, фахівець з туристичного обслуговування.

Туризм відноситься до тих галузей, які активно розвивалися у всьому світі, але зазнали найбільших втрат від пандемії COVID-19. Тому ця сфера економіки та життєдіяльності суспільства, яка активно інтегрує в усі галузі, зокрема освітню, зараз, як ніколи, потребує оновлення та висококваліфікованих спеціалістів, які зможуть працювати в абсолютно інших умовах [3, с. 19.]. Майбутній фахівець з туристичного обслуговування повинен формувати свою мовленнєву культуру, виробити відповідну етику комунікативної поведінки, досконало опанувати кілька іноземних мов, вільно володіти комп'ютером та іншими технічними засобами зв'язку, зуміти самореалізуватися в сучасних умовах, тобто відповідати вимогам вітчизняного та міжнародного туристичних ринків.

Під час опанування української мови (за професійним спрямуванням) формуються базові комунікативні компетентності, пов'язані з іншими професійними дисциплінами, а саме: знання української літературної мови та ділового професійного спілкування рідною та іноземними мовами, вміння готувати необхідну нормативну документацію, здатність працювати самостійно й автономно в нових умовах, зокрема в іншомовному середовищі, творення нових ідей щодо організації туристичного бізнесу тощо.

Тому у формуванні професійно-мовленнєвих компетентностей майбутніх фахівців з туристичного обслуговування важливе місце посідає реалізація міждисциплінарних зв'язків. Саме завдяки їм студенти не просто отримують знання з української мови (за професійним спрямуванням), але для активізації пізнавальної та професійної діяльності навчаються використовувати матеріал з кожної дисципліни. Зокрема, важливе значення

відіграє інтеграція української мови (за професійним спрямуванням) у такі дисципліни, як «Основи філософських знань», «Історія України», «Історія української культури», «Іноземна мова», «Туристичне краєзнавство», «Професійний етикет та психологія спілкування», «Діловодство в професійній діяльності», «Етика і естетика», «Географія туризму» тощо. За структурно-логічною схемою підготовки фахівців спеціальності 242 «Туризм» один із напрямків професійного спрямування починається з української мови на I-II курсах і продовжується дисциплінами «Діловодство в туристичній діяльності», «Українська мова (за професійним спрямуванням)» та «Професійний етикет та психологія спілкування» на III курсі. Саме такий взаємозв'язок сприяє розвитку пізнавальної діяльності студентів, використанню різних форм, методів та прийомів навчання, визначенню дотичних тем обов'язкових навчальних дисциплін.

Так, до теми «Специфіка мовлення фахівця (відповідно до напрямку підготовки)» підібрано відповідні професійні тексти з дисципліни «Туристичне краєзнавство». Крім того, студенти готують онлайн проєкти-мандрівки «Тернопільщина туристична», під час яких виступають віртуальними екскурсорами, вдосконалюють свої знання з рідної та іноземних мов, розвивають усне мовлення, виявляють знання з інших дисциплін. Студенти-туристи нашого коледжу зараз подорожують онлайн, водночас збирають дані про історію, культуру, географію, літературу рідного краю. Саме цей матеріал використовують у вигляді презентацій, відеороликів, онлайн розповідей на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням).

Розділ «Етика ділового спілкування» взаємопов'язаний з дисциплінами «Професійний етикет та психологія спілкування», «Етика і естетика», «Основи менеджменту». Майбутні фахівці з туристичного обслуговування беруть участь у рольових іграх з техніки ділового спілкування, організують віртуальні зустрічі, переговори, вдосконалюють основи ділового спілкування по телефону.

Теми розділу «Лексичний аспект сучасної української літературної мови у професійному спілкуванні» дотичні до багатьох дисциплін, на яких опановують професійну термінологію. На заняттях української мови (за професійним спрямуванням) студенти виконують різні тренувальні вправи, творчі завдання, що сприяють формуванню професійних компетентностей.

Під час опрацювання розділу «Нормативність і правильність фахового мовлення» використовуються професійні тексти з різних навчальних дисциплін, що сприяє глибшому формуванню комунікативних вмінь та навичок, уникненню мовних штамів, збагаченню мовлення майбутніх фахівців.

Розділ «Складання професійних документів» дотичний до окремих тем дисципліни «Діловодство в туристичній діяльності», яка викладається у п'ятому семестрі. Отож студенти вже ознайомлені з правилами оформлення

документів професійного спрямування, проведення ділових нарад і переговорів.

На думку вчених, практична реалізація міждисциплінарних зв'язків повинна забезпечуватися відповідними організаційними умовами: узгодженістю навчальних планів і програм із навчально-методичною документацією; ознайомленням викладачів зі змістом програм і підручників суміжних дисциплін; спільною методичною роботою викладачів шляхом взаємовідвідування занять, створення інтегрованих методичних посібників, словників-мінімумів фахових термінів тощо [2].

Отже, міждисциплінарні зв'язки – це система, у якій залучені викладачі різних навчальних дисциплін; вона поєднує цикли, засоби, організаційні форми і методи навчання, способи контролю в єдине ціле.

Список використаних джерел

1. Мацикур Г. В. Туристичне краєзнавство : посібник. Тернопіль, 2011. 110 с.
2. Савченко О. А. Міжпредметні зв'язки у процесі вивчення української мови (за професійним спрямуванням). URL: https://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/14468/ (дата звернення: 05.01.2021).
3. Самохвал О. О. Українські реалії в умовах глобалізації міжнародного ринку туристичних послуг. Вісник Львівського інституту економіки і туризму: зб. наук. ст. М-во освіти і науки України. Львів. інст-т економіки і туризму; [редкол. : І. О. Бочан та ін.]. Львів, ЛІЕТ, 2017. № 12. С.19-27. URL: file:///C:/Users/8934~1/AppData/Local/Temp/visnuk_12.pdf (дата звернення 05.01.2021).

**ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА
ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ІНТЕГРОВАНІЙ КУРС)
ШЛЯХОМ ІНТЕГРАЦІЇ МОВНОГО Й ЛІТЕРАТУРНОГО
КОМПОНЕНТІВ**

Анотація. У статті обґрунтовано доцільність інтеграції мовного та літературного компонентів для формування комунікативної компетентності. Розкрито методи, форми, прийоми, які варто використовувати під час проведення занять із української мови (інтегрований курс).

Ключові слова: комунікативна компетентність, комунікабельність, інтеграція, мовний і літературний компоненти.

Свого часу Дж. Д. Рокфеллер говорив: "За уміння спілкуватися я готовий платити більше, ніж за будь-який інший товар" [7, с. 3]. На Всесвітньому економічному форумі Давосі було опубліковано список навичок, які будуть затребувані через п'ять років [6, публікація за 21.10.2020].

Якщо уважно розглянути інфографіку, то можна виділити три блоки скілів: людиноцентричні, цифрові та бізнес-орієнтовані. За частотою згадування на перше місце виокремили найголовнішу вимогу до майбутнього працівника—комунікабельність [6, публікація за 21.10.2020].

Безперечно, стає важливим усвідомлення студентами необхідності опанування комунікативних навичок, дотримання мовленнєвої культури, адже це запорука їхнього успішного майбутнього [2, с. 2].

Формування комунікативної компетентності на заняттях української мови (інтегрований курс) на сучасному етапі можливе за умови активної мовленнєвої діяльності та цільового використання засобів комунікації студентів, що досягаються завдяки їхньому мовному досвіду та інтеграції мовного та літературного компонентів [3, с. 16].

Першочерговими завданнями української мови та літератури як навчальних дисциплін є формування комунікативної компетентності студента, який зможе реалізувати себе в умовах інформаційного суспільства [4, с. 65].

Top 10 skills of 2025

Фармацевти, як відомо, постійно спілкуються із людьми, тому представникам цієї спеціальності варто формувати комунікативний скіл, послуговуючись різноманітними засобами.

Під час навчання майбутніх фармацевтів української мови (інтегрований курс) необхідно звертати увагу на їхній попередній

Рис. 1 . Top 10 скілів 2025

життєвий досвід, адже більшість мовних понять уже відома. Крім того, високою ефективністю буде відзначатися те заняття, на якому викладач зможе інтегрувати українську мову та літературу, бо саме остання дає змогу зануритися у світ художнього слова, життєвих ситуацій, проаналізувати моделі поведінки, простежити використання тих чи інших мовних норм, збагатити словниковий запас [1,с . 20].

На заняттях української мови (інтегрований курс) варто використовувати такі методи, форми та прийоми роботи для формування комунікативної компетентності [5,с . 39]:

Таблиця 1

Методи, форми, прийоми для формування комунікативної компетентності

Методи	Форми	Прийоми
1. Інформаційно-рецептивний	Розповідь-пояснення на основі життєвого досвіду, діалог, повідомлення студентів, робота з художнім текстом, ілюстраціями, соціальними мережами (обговорення актуальних постів), тексти сучасних письменників	Виклад інформації у нестандартній формі (фрагмент відомого художнього тексту, у якому спеціально порушено мовні норми; цитати героїв, у яких багате мовлення), пояснення за допомогою візуалізації матеріалу (фрагмент екранізації будь-якого твору, на основі якого вивчаються мовні поняття), активізація уваги та мислення шляхом звернення до попереднього життєвого досвіду (наприклад, “Загублена інструкція для медичного застосування лікарського засобу”, “Порадьте Кайдашисі заспокійливе” тощо), мнемотехніки, робота з

		додатковим матеріалом (онлайн-словники, протоколи Міжнародних фармацевтичних конференцій тощо)
2. Репродуктивний	Словесні, практичні, набуті,	Подання матеріалу в готовому вигляді (інформаційні картки, на яких представлено ключові мовні поняття або відомості, що “загубилися” в художньому тексті; робочі зошити для вивчення української мови (інтегрований курс), контроль (онлайн- вправи на різноманітних сервісах), самоконтроль, конкретизація і закріплення вже набутих знань (ділова гра, моделювання життєвих ситуацій, їх програвання та обговорення)
3. Проблемно-пошуковий	Проблемний виклад знань, пошукова діяльність студентів	Постановка проблемних запитань, здобуття нових знань у процесі проблемного викладу знань, активізація уваги та мислення
4. Метод студентського проєкту	Самостійна робота студента щодо вирішення проблемного питання	Організація самостійного пошуку та представлення інформації за алгоритмом

Отже, формування комунікативної компетентності на заняттях української мови (інтегрований курс) шляхом інтеграції мовного й літературного компонентів сприятиме набуттю в студентів таких навичок:

- грамотне висловлення , доведення власних думок ;
- уміння знайомитися, домовлятися з різними людьми;
- уникнення конфліктних ситуацій або їх вирішення словом;
- самостійність і пізнавальний інтерес.

Саме комунікабельна особистість здатна бути конкурентно-спроможною не тільки у фармацевції , а й у будь-якій сфері.

Список використаних джерел

1. Караман С. Методика навчання української мови в гімназії : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти / С. Караман. – К. : Ленвіт, 2000. – 272 с.
2. Пентилюк М. Компетентнісний підхід до формування мовної

особистості в євроінтеграційному контексті / М. І. Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 2010. – №2. – С. 2-5.

3. Пентилюк М. І., Горошкіна О. М., Нікітіна А. В. Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови // Українська мова і література в школі. – 2006. – №1. – С. 15-20.

4. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти / О. Пометун // Рідна школа. – 2005. – №1. – С. 64-69.

5. Токмань Г. Специфіка, структура, типологія уроків літератури: Узагальнення індивідуальної творчості вчителя // Дивослово. – 2003. – № 10. – С. 38–40.

6. Сайт Всесвітнього економічного форуму в Давосі (https://www.weforum.org/agenda/2020/10/top-10-work-skills-of-tomorrow-how-long-it-takes-to-learn-them?utm_source=facebook&utm_medium=social_scheduler&utm_term=Education%20and%20Skills&utm_content=21%2F10%2F2020%2021%3A30&fbclid=IwAR3h_yMNY73A-WrEH7Fjar-WqRNC0qMTaqIngJelHhZXdYGMmO4ppJCZgAk (Дата публікації – 21 жовтня 2020 року).

7. Цитати відомих людей (<https://ru.citaty.net/avtory/dzhon-rokfeller/>).

УДК 37.018.43:004

Людмила БОРИС,
кандидат філологічних наук,
викладач-методист
Чернівецького кооперативного
економіко-правового коледжу

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРАЦІЇ ІСТОРІЇ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Анотація У статті проаналізовано складові громадянської компетентності, засоби їх формування при викладанні історії та літератури у процесі підготовки фахового молодшого бакалавра. Проілюстровано міждисциплінарний підхід, його можливості, активізація громадянсько-ознавчого потенціалу студентів для посилення інтеграції змісту освіти.

Ключові слова: громадянська компетентність, громадянсько-ознавчий потенціал, інтегроване навчання, інтерактивні методи, освітні інновації.

Складовими громадянської компетентності людини є громадянські знання; громадянські вміння та досвід участі в соціально-політичному житті

суспільства; громадянські чесноти – норми, установки, цінності й якості, притаманні громадянині демократичного суспільства.

Громадянська компетентність передбачає дві сфери свого формування: освітню, що спрямовує діяльність студента на потреби майбутнього життя шляхом формування елементів компетентності громадянина засобами навчального процесу, і життєву, що враховує впливи на студента сімейного виховання та соціуму, спонтанні та спрямовані процеси соціалізації особистості. Таке бачення змісту громадянської освіти дозволяє говорити про її інтегрований характер, а отже необхідність реалізації цього змісту засобами різних дисциплін, зокрема, історії, української та зарубіжної літератури тощо.

У процесі реалізації інтегрованого навчання було визначено такі основні характеристики викладання: у кожній дисципліні цілеспрямовано і системно виокремлюються елементи предметного змісту, які мають громадянознавчий потенціал і об'єднуються навколо визначених основних проблем; системне викладання цих елементів досягається поєднанням «зусиль» всіх дисциплін; включення громадянознавчих елементів не заперечує навчальних завдань дисципліни, а допомагає викладачеві й студентам наблизити її до життя і збагатити новими аспектами; не заперечує методів навчання, характерних для історії чи літератури, проте потребує обов'язкового запровадження у «громадянознавчі» фрагменти занять інтерактивних методів: вільне обговорення питань, різних точок зору, висловлення і захист студентами власної позиції, постійну багатосторонню комунікацію. Такий підхід є обов'язковим і може забезпечити формування у студентів процесуальної та емоційно-ціннісної й поведінкової складових громадянської компетентності.

До прикладу теми: «Національно – визвольна війна 1648-1657 рр.», «Б. Хмельницький та його сподвижники» та вивчення постаті Богдана Хмельницького в літературі.

У середині 17 ст. на арену політичного життя Європи рішуче ступила незнана досі людина, дії якої швидко привернули увагу інших народів. Польський король то ладен був надати Б. Хмельницькому місце в сенаті Речі Посполитої, то вбачав в його діях загрозу для всього християнського світу. Молдавський воєвода Василь Лупул називав Б. Хмельницького «збурювачем спокою всіх націй». Вражені масштабами політичної, військової і дипломатичної діяльності цього державного діяча, сучасники часто порівнювали його з вождем гуннів Атилою, полководцем Ганнібалом, грізним Тамерланом, італійським політичним мислителем Макіавеллі.

Б. Хмельницький – чудовий стратег і тактик, прихильник рішучих дій, майстер маневру, заслуговує на почесне місце в історії воєнного мистецтва поряд з такими уславленими полководцями, як англієць Олівер Кромвель, швед Густав II Адольф, поляк Ян Собеський, австрієць Євгеній Савойський.

У Аноніма 18 ст. знаходимо поетичні рядки: *«Цей образ зобража козацького героя./ Подібний грекам тим, од кого впала Троя./ Помпею й*

Цезарю, що славнії у Римі,/ Хмельницький рівний став ділами в нас своїми./ Незборений в боях, дістав був добрий кінець,-/ Вітчизні сином був, достойний став отець» [1, с. 67].

Те, що постать гетьмана була відомою, свідчать листи італійських, шведських, польських, турецьких дипломатів того часу. Альберто Віміні, посол Венеції до Польщі і козаків писав: «Росту він, швидше, високо ніж середнього, широкої кості і міцної статури. Мова його й спосіб управління доводять, що він має зрілі судження й гострий розум... У зверненні він м'який та простий, чим привертає до себе любов воїнів, але з іншого боку, тримає їх у дисципліні суворими стягненнями...» [2, с. 103].

У період зрілості Богдана Хмельницького саме Річ Посполита була головним ворогом українського народу. Гетьман розумів: польська колонізація (Люблінська унія 1569 р., Брестська унія 1596 р.) призвели до асиміляції української шляхти, втрати селянами землі. Але окрім таких негативних наслідків, населення України зросло, українці знайомляться із західноєвропейською культурою через польське посередництво, Україна стає житницею. Богдан Хмельницький майже в п'ятдесят років вирішує очолити народ у боротьбі проти Польщі. Він гостро відчув приналежність до народу, який повстав проти національного, релігійного і соціального гноблення. Визвольна війна 1648-1657 рр. була загальнонародною і мала характер національно-визвольний, антифеодальний, антикатолицький.

Роль Хмельницького як державотворця, на нашу думку, значна: влада належала гетьманові, чіткий державно-адміністративний устрій (наявність генеральної канцелярії, поділ на полки і сотні), налагоджені міжнародні відносини, наявність клейнодів тощо. Важко переоцінити вплив, що його справив гетьман на перебіг української історії. Він відновлює українську політику, створює високоорганізоване військо з юрби некерованого селянства і козаків; у гущі народу, зрадженого старою верхівкою, він знаходить і згуртовує довкола себе нових діяльних ватажків. І, що найважливіше, відроджує почуття гідності й рішучість боронити свої інтереси.

Підтримка Б. Хмельницького козацтвом і селянством знаходить своє відображення в народних піснях та думках. Зокрема у думках «Хмельницький і Барабаш», «Іван Богун» гетьману притаманна товарицькість, оптимізм, почуття гумору, братерство. У думі народ славить Хмельницького: «*Слава Богу і хвала гетьману, що не дав нас у неволю, ляхам на поталу*».

В історичних піснях «Ой з города Немирова», «Ой не шуми луже», «Чи не той то хміль» і багатьох інших народні співці уславляють Богдана Хмельницького та перемоги козацтва під його проводом. «*Хмеліємо. Свободою впились, / Гуляй, братове! Скільки того світу! / Вогнем образ як ватра піднялись / Роки ганьби, віки мовчання й гніту. / Ми вже не ті розтопані в багні, / В кривавищі розтрощені на шмаття. / Невпинної безжальної борні*» - ці слова написані на честь перемоги під Жовтими Водами і Корсунем 1648 року.

Богдан Хмельницький – це не тільки хвиля високих дум про державність. Богдан – людина-полум'я, людина-пристрасть:

Серед дум і пісень, присвячених Хмельницькому, ми не знаходимо творів про Переяславську Раду. Чому ж народ, який називав гетьмана батьком, не відгукнувся на цю подію? Мабуть, тому що це було рішення частини козацької старшини, яке не знаходило підтримки серед народу. Свободу, завойовану у Визвольній війні було втрачено.

Найбільш трагічними подіями в історії України Т. Г. Шевченко вважав події, згадані ним в містерії «Великий льох» (1845) [7, с. 282] – Переяславську угоду, Полтавську трагедію та зруйнування Січі.

Про славного гетьмана Богдана та трагічні події писав Тарас Шевченко в таких творах – «Гайдамаки» (1839-1841), «Розрита могила» (1843), «Чигрине, Чигрине» (1844), «Сліпий» («Невольник») (1845), «Суботів (Стоїть в селі Суботові ...)» (1845), «Якби то ти, Богдане п'яний» (1859), «Осії. Глава XIV. Подражаніє» (1859) і в багатьох інших. Найбільше уваги присвячує Т. Шевченко гетьману Хмельницькому, якого звинувачує у тому, що він своїм підписанням Переяславського договору вчинив фатальний крок – закопав волю України. Так, у поемі «Розрита могила» шукаючи вини Богдана Хмельницького в тому, чому « гине Україна » і за що її безжалісно «сплюндровано» «старшим братом», поет називає Богдана «нерозумним сином» і вкладає страшні слова в уста матері-України на адресу гетьмана: «...Ой Богдане! Нерозумний сину! Подивись тепер на матір, На свою Вкраїну,/ Що, колишучи, співала/ Про свою долю,/ Що, співаючи, ридала,/ Виглядала волю./ Ой Богдане, Богданочку,/ Якби була знала,/ У колісці б задушила,/ Під серцем приспала...» [7, с.225]. Ці поезії порушують тему вини Богдана Хмельницького за сучасний поетові стан України. Ці твори — скрик болю, образи за свою землю, і були вони написані після подорожі Шевченка Україною. Поет побачив цей колись квітучий та співучий край і жахнувся: Україну розграбовано, а коли вже не було чого брати на землі, почали розкопувати могили. Для будь-якої віруючої людини це страшний гріх, що не виправдовується ніякими поясненнями.

Не минула гірка доля і церкву в Суботові, де був похований Богдан Хмельницький, вона розвалилася, а пошукачі цінностей дійшли вже до гетьманових льохів: «Отаке-то, Зіновію,/ Олексіїв друже!/ Ти все оддав приятелям/ А їм і байдуже». У поета немає ненависті до гетьмана, він навіть жаліє його («Мир душі твоїй, Богдане!»).

Жанр твору П. Меріме “Богдан Хмельницький” науковці визначили своєрідно: «Це – монографічне дослідження на історичну тему, в якому, однак, Меріме-історик часто «віддає перо» Меріме-художнику» [3, с. 21], – зауважив О. Купчинський, Я. Кравець означив його як «есе» [3, с. 10].

За текстом відчувається щире захоплення, навіть «залюблення» козацькою державою П. Меріме. Козаччина як неперепутне історичне явище настільки схвилювала французького митця, що часто в тексті він надто ідеалізує як козацтво, так і його чільників. «На Січі існувала абсолютна

рівність козаків; певні повноваження надавали тільки старим козакам, зокрема право вирішувати спірні питання за давніми звичаями і традиціями козацької ватаги. Усі важливі справи залагоджувалися більшістю голосів. Муштра була суворою, так як у наших флібустьєрів» [3, с.118 –119]. Не менш патетично, прихильно виписаний образ гетьмана Б. Хмельницького. «Богдан Хмельницький був немовби завершеним типом козака: відважний, лукавий і завзятий, із вродженим хистом войовника. Його нестримність – справжня чи вдавана – не завдавали йому шкоди в очах руського люду, так само як французів не шокували зальоти Генріха IV. Небагато знаходимо таких абсолютних правителів, і жоден так уважно не дотримувався звичаїв свого краю» [6, с.300]. Цікаво, що ці тексти П. Меріме є найменш відомими з його творчої спадщини, але для українського народу мають велике значення. Незважаючи на таку “непопулярність”, вони викликали інтерес до Козацької України у співвітчизників автора. Я. Кравець зауважує, що “...під впливом дослідження П. Меріме французький Сенат 1869 року прийняв рішення про впровадження у школах Франції курсу історії України.

У процесі отримання знань про минуле своєї Батьківщини, про визначних людей, народні традиції та ідеали формуються історична пам'ять, патріотизм і громадянська позиція підростаючого покоління.

Цей приклад, на наш погляд, ілюструє можливості різних дисциплін у реалізації громадянсько-освітнього змісту. Крім того, можна побачити, яким чином забезпечується загальна системність у формуванні громадянської компетентності студентів, про яку йшлося вище.

Таким чином, вже запроваджуваний на практиці міждисциплінарний підхід до формування громадянської компетентності студентів відкриває величезні можливості для посилення інтеграції змісту освіти і реальної співпраці викладачів різних дисциплін. Проте, зрозуміло, що він потребує серйозного принципового оновлення всього освітнього процесу й є у певному сенсі системною освітньою інновацією, яка охоплює різні рівні освітнього простору і різні напрями його розвитку.

Список використаних джерел

1. Брехуненко В. А. Битва під Берестечком 1651 р: українська катастрофа чи дошкульна поразка? // Берестечко 1651 в історії Польщі та України. Луцьк - Прушків, 2013. С. 63–74. 13.

2. Гаврон П. Битва під Берестечком (28–30. VI. 1651 р.) у польській історіографії // Берестечко 1651 в історії Польщі та України. Луцьк - Прушків, 2013. С. 75–95.

3. Меріме Проспер Богдан Хмельницький / Проспер Меріме ; пер. з франц. С. Буда, Я. Кравець та ін.; передмова та примітки: Н. М. Горяча. - Харків: Фоліо, 2004. 512 с.

4. Мірошніченко М. П. Воєнна стратегія Богдана Хмельницького // Воєнна історія. 2002. № 2. С. 32-41.

5. Смолій В. А., Степанков В.С. Богдан Хмельницький (Соціально-політичний портрет). 2-ге вид., доп., перероб. К.: Либідь, 1995. 624 с.

6. Степанчук Ю. С. Формування нового образу Богдана Хмельницького у Матеріалах республіканських історичних читань «Українська козацька держава: витоки та шляхи історичного розвитку» // Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. К., 2017. Випуск 119. С. 102-105.

7. Шевченко Т. Г. Кобзар / Тарас Григорович Шевченко ; упор. та комент. С. А. Гальченка ; передм. І. М. Дзюби. – Харків : Книжковий Клуб, 2015. – 960 с.

УДК 378.016:784

Олена СЛЕПЦОВА,
доцент кафедри теорії та методики мистецької
освіти і вокально-хорової підготовки вчителя ХНПУ
імені Г.С.Сковороди

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ І ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАНЯТТЯХ З ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ НА ФАКУЛЬТЕТАХ МИСТЕЦТВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Анотація. У тезах розглядаються питання комплексного підходу до професійної підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва, прищеплення та розвитку вокальних компетенцій у поєднанні із формуванням загальних і фахових компетентностей.

Ключові слова: Формування, компетенції, компетентності, комплексний підхід.

Інтеграція вітчизняної вищої освіти у європейський освітній простір визначає нові завдання перед науковцями в Україні. Вивчення державних документів показує, що формування загальних і фахових компетентностей майбутніх викладачів музичного мистецтва є одним з головних завдань навчально-виховного процесу на факультетах мистецтв педагогічних університетів.

Аналіз науково методичної літератури свідчить, що якісну професійну підготовку здобувачів вищої освіти на факультетах мистецтв забезпечує насамперед формування та розвиток вокальних компетенцій. Поряд із цим завданням, увага до виховної сторони навчального процесу дозволяє з перших індивідуальних занять із постановки голосу формувати програмові загальні та фахові компетентності.

Сучасні науковці особливу увагу в навчанні викладачів музичного мистецтва приділяють розвитку вокального слуху - це здібності людини

сприймати та відтворювати звукові враження, орієнтуючись на висотні й ладові співвідношення звуків, темброве звучання, ритм та метр, мелодичні комбінації, динамічні відтінки, правила гармонії, структуру музичних творів, а також здатність зберігати музичну інформацію, необхідну для подальшої роботи.

Одна із загальних компетентностей, а саме здатність учитися та оволодівати сучасними знаннями, формується протягом роботи над розвитком вокального слуху, яка потребує постійної уваги здобувача освіти на індивідуальному занятті з постановки голосу. Викладач повинен вимагати від студента правильне, чисте звучання голосу, точне наслідування звучання інструменту, пропонувати весь час ретельно прислухатися і досягати чистоти інтонування власного голосу.

Сформувати правильне звуковидобування та звуковедення у процесі співу, виробити стійкі базові навички правильного вокального дихання, опори звуку, високої співацької форманти, кантилену, допомагає виховання на індивідуальних заняттях з постановки голосу іншої загальної компетентності - здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Перегляд джерел показує, що під час роботи над зміцненням верхнього та нижнього регістрів, перехідними нотами, розвитком діапазону голосу та вокальною технікою формується інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у постановці голосу, мистецькій освіті, виконавській діяльності, що передбачає застосування певних теорій та методів мистецтва і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Протягом роботи над відтворенням художнього образу під час виконання арій і романсів у другій частині індивідуального заняття з постановки голосу формується здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, а також здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Вміння здобувачів освіти скласти план роботи над художнім образом та перспективи його подальшого розвитку формує здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Робота над українськими піснями є обов'язковою протягом усього курсу постановки голосу і забезпечує формування здатності спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, а виконання зарубіжних творів мовою оригіналу сприяє виробленню здатності спілкуватися іноземною мовою.

Різноманітність та педагогічна доцільність вокально-художніх творів, що використовуються на індивідуальних заняттях з постановки голосу на факультетах мистецтв педагогічних університетів, допомагають виховати у

студентів здатність через опанування творів вокального мистецтва удосконалювати власну національну культурну ідентичність в сучасному полікультурному світі, зберігати та поширювати національні мистецькі цінності.

Вивчення науково-педагогічної літератури свідчить, що однією із функцій сучасної особистісно орієнтованої освіти є сприяння розвитку здібностей особистості. Це завдання успішно вирішує формування особистісної компетентності (personal competence) - розвиток індивідуальних здібностей і талантів, обізнаність у власних сильних і слабких сторонах, здатність до самоаналізу, динамічні знання, здатність застосовувати їх у практичних ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Антонюк А. Постановка голосу : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / А. Антонюк. – К. : Українська ідея, 2000.

2. Сегеда Н. А. Професійний розвиток педагога-музиканта: теорія та методика: навч. посіб. К. 2012. 184 с.

УДК 378.147:81:614.23

Світлана ГЛАДУН,
викладач Криворізького медичного коледжу,
кваліфікаційна категорія «вища»

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ СТУДЕНТА-МЕДИКА ЯК ПЕРЕДОСНОВА ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Анотація. Підготовка сучасного стейкхолдера, що стане конкурентоспроможним фахівцем-медиком на ринку праці не може бути достатньою без мовних компетенцій, які дозволять комунікативно виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях, в тому числі й професійного спрямування. Досконале володіння державною мовою – запорука професійної кар'єри, передоснова фахової компетенції.

Ключові слова: культура мовлення, мовна особистість, нормативність мовлення, фахова компетентність.

Програма дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» передбачає виховання студента як компетентну мовну особистість, що володіє високою мовною культурою; формування навичок користування засобами мови в різних життєвих ситуаціях з обов'язковим дотриманням мовних норм та мовленнєвого етикету.

Досконале володіння державною мовою – важлива умова формування особистості майбутнього молодшого спеціаліста, запорука професійної кар'єри, передоснова фахової компетенції.

Як доводить медична практика і саме життя, слово і рани, і лікує. Тому молодший медичний та фармацевтичний працівник має володіти культурою мови, адже саме це є тим стрижнем, на який нанизуються професійні знання та вміння фахівця.

Робота над удосконаленням мовлення студентів розпочинається ще на першому курсі. І це не тільки заняття з мови, адже в арсеналі викладача ще й література, тому до початку вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» вже здобувачі освіти мають стійку мотивацію.

Проблема культури мовлення медиків репрезентується через такі її комунікативні складові: нормативність, адекватність, естетичність та поліфункціональність мовлення. Слід наголосити, що культура мовлення – це дотримання не тільки етичних, а й мовних норм спілкування, тобто правил вимови та наголошування слів, правопису, розстановки розділових знаків, правил уживання слів, побудови речень тощо.

Головною проблемою нашого регіону є білінгвізм, тому на спілкуванні позначається вплив таких мовних явищ, як просторіччя та суржику. Ці позалітературні різновиди досить поширені в мовній практиці багатьох медиків.

Прикладом може бути використання слів *«приймати участь» (брати участь), «бувний студент» (колишній), «по власному бажанню» (за власним бажанням), «із-за хвороби» (через хворобу)* тощо.

Аби скоригувати у наших студентів такого виду помилки, крім звичних форм роботи, також послуговуємося, наприклад, лінгвістичними іграми типу «Антисуржик», де студенти мають змогу самостійно виявити й виправити у тексті суржикові елементи. Звичайно ж, така робота над удосконаленням мовлення не обмежена тільки заняттями, а продовжується й позааудиторно. Це і власний приклад мовної культури викладача, що має бути зразком для наслідування, й залучення студентів до участі у виховних заходах, творчих конкурсах, наприклад, через гурткову роботу, роботу з обдарованими студентами. Це ще й перегляд мініуроку з культури мовлення на телебаченні з їх подальшим обговоренням, це й словникова робота на спеціальних інтерактивних платформах (LearningApps, Kahoot!, Wordwall), що допомогло перетворити гаджети із наших ворогів на спільників у залученні студентів до навчання і навіть створення таких інтерактивних ігор самостійно. Це активізує навчальний процес і робить його більш продуктивним.

Кожному медичному фахівцеві, який прагне просто, чітко й дохідливо сформулювати думку, точно довести її до пацієнта, слід постійно вчитися розрізняти відтінки у значеннях слів, правильно вживати їх в усному та писемному мовленні. Свідоме і стилістично точне слововживання – надійний помічник в оволодінні професійною лексикою і показник рівня культури медичного фахівця. З метою удосконалення нормативності мовлення викладачі нашого циклу використовують диктанти-переклади, редагування речень, роботу зі словниками, розігрування діалогів або їх редагування.

Адекватність мовлення – це точність вираження думок, почуттів, волевиявлень засобами мови, ясність, зрозумілість вислову для адресата. Отже, адекватність мовлення стосується як повноти самовираження, так і забезпечення повноти сприймання. Щоб навчити цього студентів, ми використовуємо такі вправи, як написання зв'язних висловлень, підготовка виступу з подальшим аналізом, розігрування діалогів професійного спрямування, бесіди, дискусії, лінгвістичні ігри тощо.

Для того, хто говорить, сказане ним завжди зрозуміле, але не завжди воно є таким для того, хто сприймає. Адже спілкування лікаря з хворим – це бесіда обоюдно зацікавлених людей, мета яких – перемогти недугу. Вона вимагає від медика певних зусиль, нервових затрат, щоб залишатися доброзичливим, невимушеним, терпимим. Хворого можуть відштовхнути, налякати навіть темп, висота звучання голосу, інтонація, яку іноді називають душею слова. Причому інтонація мовлення медичного працівника, так само, як і актора, повинна узгоджуватися з його виразом обличчя, жестами. Для пацієнта все це є джерелом інформації, яку він потім прискіпливо аналізує, щоб вирішити: довіряти чи ні.

Естетичність мовлення – це реалізація естетичних уподобань мовця шляхом використання естетичних засобів мови. Оптимально дібраний темп і звучність мовлення, доречність цитати чи фразеологізму, прислів'я чи приказки, взагалі нестандартність можуть зробити мовлення естетично привабливим і навпаки. Естетичні смаки формуються передусім на заняттях з літератури через читання творів, вивчення та читання напам'ять, а на заняттях з української мови та ділової української мови – через виступи перед аудиторією, дискусії. Крім того, у коледжі є багато студентів, що самі займаються творчістю.

Поліфункціональність мовлення – це забезпечення застосування мови у різних ситуаціях спілкування. Це, власне, і є результатом набутих умінь.

Контроль якості отриманих знань і вмінь відбувається на кожному практичному занятті через різні види письмових робіт, аналіз яких виконується разом зі студентами. «Письмо з помилками – то як невимиті руки чи зуби», – писав Василь Стус, тому ми постійно удосконалюємо форми роботи, аби рівень культури мовлення студентів-медиків тільки зростає.

Список використаних джерел

1. Золотухін Г.О., Литвиненко Н.П., Місник Н.В. Фахова мова медика: ділова українська мова для студентів-медиків : навчальний посібник. – К. : «Здоров'я», 2001.
2. Козаченко Г.В. Українська мова за професійним спрямуванням: Підручник. – К.: ВСВ «Медицина», 2017.
3. Максименко В. Ф. Мова професійного спілкування : навчальний посібник. – ФОП Шапіто М.В., макет, 2008.
4. Шевчук С.В. Ділове мовлення: Модульний курс: підручник. – К. : Арій, 2009.

Тетяна ХОМЯКОВА,
викладач-методист
Криворізького медичного коледжу

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)»

Анотація. Одним із основних завдань курсу українська мова (за професійним спрямуванням) є формування в майбутніх медичних працівників мовнокомунікативних компетенцій. Тому на кожному занятті велику увагу приділяємо розвитку комунікативних здібностей студентів, використовуючи різноманітні форми та методи роботи

Ключові слова: комунікативна функція, усна та писемна комунікація, професійне спілкування, комунікативний контакт, комунікативна компетентність

Комунікативна функція – найголовніша функція мови. Суть її в тому, що мова використовується для інформаційного зв'язку між членами суспільства, а також саме комунікативні здібності є важливим складником професійних відносин, зокрема медичних працівників, для яких слово є одним із інструментів професійної діяльності.

Відповідно до Галузевого стандарту вищої освіти, зміст підготовки медичних працівників передбачає набуття майбутнім фахівцем ключових компетенцій, до переліку яких належить здатність до усної та писемної комунікації державною мовою.

Тому досить актуальним є питання розвитку комунікативних здібностей студентів-медиків на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням).

Особливу увагу приділяємо удосконаленню практики перекладу фахових текстів, до складу яких входить найважливіша термінологічна лексика з різних розділів медицини, бо саме медичні терміни становлять основу професійної мови медичної сестри, фармацевта, лаборанта медичного, акушерки, фельдшера.

Виконати переклад студентам допомагають термінологічні мінісловники, які розроблено для кожної спеціальності окремо, враховуючи специфіку відповідної медичної галузі. Мінісловники містять слова, словосполучення, фрази, в яких активізується основна фахова термінологія.

Чільне місце у розвитку комунікативних здібностей студентів-медиків посідає етика мовного і професійного спілкування. Саме професія медика серед типології професій належить до професій типу «людина – людина», тому для медичного працівника досить важливими якостями є чистота й виразність, правильність і багатство мовлення. Медичний працівник повинен

уміти ставити цілеспрямовані запитання, миттєво записувати необхідні дані, точно, грамотно пояснювати будь-яку інформацію пацієнтові. Для удосконалення таких навичок на практичних заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) використовуємо рольові ігри: «Лікар – пацієнт», «Фармацевт – покупець», де пропонуємо скласти діалог, використовуючи відповідну лексику та формули мовленнєвого етикету, та розіграти певну ситуацію.

Діалогівання розвиває у студентів навички міжособистісного спілкування, вміння налагоджувати комунікативний контакт з іншими людьми, орієнтуватися в особливостях партнера у процесі спілкування.

Важливою складовою у розвитку комунікативних якостей студентів-медиків є редагування текстів медичного спрямування. Редагуючи тексти, вони повинні з'ясувати, у чому полягає відхилення від норми, знайти найдоцільніший нормативний варіант висловлення думки, або серед запропонованих варіантів вибрати правильний, наприклад: *знеболюючий засіб – знеболювальний засіб, перев'язуючий матеріал – перев'язувальний матеріал*. Свій вибір обов'язково пояснюють, оперуючи правилами.

Така робота у студентів виховує чуття слова. Під час вивчення фахової лексики звертаємо увагу на правопис та вимову аналізованих термінів, зокрема слова іншомовного походження, тому що медична термінологія – це переважно слова латинського та грецького походження.

Також систематично відпрацьовуємо акцентуаційні норми – правильне наголошування слів. Ця робота також є важливою, тому що від наголосу може залежати лексичне значення слова. Наприклад: *лікарський кабінет – лікарський препарат, шкода – псування чогось (завдати шкоди) – шкода (жаль за чимось втраченим)*.

Також систематично використовуємо різну словникову роботу, що має на меті навчити студентів працювати з різними видами словників, збагатити словниковий запас термінологічною лексикою.

Такі форми роботи розвивають у студентів-медиків комунікативну компетентність, яка є одним із основних складників професійної компетентності.

Список використаних джерел

1. Золотухін Г.О., Литвиненко Н.П., Місник Н.В. Фахова мова медика: ділова українська мова для студентів-медиків: Навчальний посібник. – К.: «Здоров'я», 2001
2. Козаченко Г.В. Українська мова за професійним спрямуванням: Підручник. – К.: ВСВ «Медицина», 2017.
3. Шевчук С.В. Ділове мовлення: Модульний курс: Підручник. – К.: Арій, 2009.

КЛЮЧОВІ ЄВРОПЕЙСЬКІ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СИСТЕМІ ПРОФІЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК: 378.147.091.31-059.1

Назар НАВОЛЬСЬКИЙ,
асистент кафедри стоматології
дитячого віку
Буковинського державного
медичного університету

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ОЦІНКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Анотація. Покращення якості освіти в цілому не можливе без покращення якості засвоєння матеріалу з окремих навчальних дисциплін. Все частіше лунають заклики про необхідність змін, про необхідність збільшення частки часу, що відводиться на самостійне опрацювання частини навчального матеріалу студентами. Вносяться зміни у навчальні програми, у яких збільшується кількість годин відведених на самостійну роботу студентів, і відповідно до цих програм певна кількість навчального матеріалу пропонується до самостійного опрацювання.

Ключові слова: самостійна робота, студенти, додаткові бали.

Самостійна робота студентів може бути оцінена додатковими балами до рейтингу з предмету. Без самостійної роботи з підручниками, довідниками неможливо засвоїти матеріал, адже лише прослуховування лекцій не дає змогу ознайомитися з усіма питаннями навчальної дисципліни. З іншого боку – обговорення на практичних заняттях матеріалу за темою по програмі, проведення проміжного контролю, засвоєнні матеріалу на підсумкових заняттях і як фінал – іспит – дають можливість оцінити не тільки засвоєння лекційного матеріалу, але і наскільки глибоко опрацьовано самостійно певні розділи предмету.

Тому у самостійній роботі студентів слід виділити кілька моментів (рівнів): 1 – самостійна підготовка до практичного заняття за переліком питань теми; 2 – самостійне опрацювання окремих додаткових питань, які, як правило, пропонуються у вигляді рефератів; 3 – самостійна наукова робота студентів під керівництвом викладача (він вимагає більшої особистої участі студента) – її результати оформлюються у вигляді доповідей на засіданні наукового гуртка, студентської наукової конференції, публікацій тез або статей. Якщо 1 рівень є беззаперечно обов'язковим для кожного студента, а 3 рівень опановують значно менша частина, то у 2 рівні може взяти участь, також, практично кожен студент.

Найчастіше, самостійне опрацювання вибраних питань або тем зводиться до приготування реферативної доповіді на 5-6 друкованих сторінок тексту з доступного інтернет ресурсу, іноді навіть без належного перекладу і форматування тексту.

На нашу думку, приготування подібних повідомлень не у вигляді реферату, а у формі презентації збільшить частку власного вкладу студента в засвоєнні та опрацюванні частини матеріалу. Приготування презентації дозволить не тільки повідомити про механізм якогось явища, але і наочно продемонструвати створені власні схеми, малюнки, адже більшість людей мають активний зоровий компонент у сприйманні нового матеріалу.

Така форма вимагатиме від студентів більшого завантажування, ніж проста реферативна доповідь, і дасть більше в плані власного розвитку особистості як майбутнього лікаря.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р.
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) Ухвалено Міністерською конференцією в Єревані, 14–15 травня 2015 р. – Режим доступу:
http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-andguidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf

3. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України від 02,06, 93 №161 // Збірник нормативних актів України щодо організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі

4. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії: Практикум : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. - Т. : ТИПУ, 2008. Педагогіка вищої школи.

5. Фіцула М. М. Вступ до педагогічної професії: Навч. посіб. для студентів вищих педагогічних закладів освіти. - Т.: Навчальна книга "Богдан", 2003.

Наталія ПОДЧЕРНЯЄВА,
викладач-методист
Фаховий медичний коледж
Харківської медичної академії післядипломної освіти

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ФОРМА ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ МІЖНАЦІОНАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖІВ

Анотація. Розглянуто дидактичну гру як форму виховання культури міжнаціонального спілкування студентів медичних коледжів. Проаналізовано методи реалізації дидактичної гри. Визначено роль викладача в процесі формування культури міжнаціонального спілкування студентів.

Ключові слова: взаємодія, дидактична гра, культура міжнаціонального спілкування.

Інтеграція України в європейське співтовариство, міграційні процеси вимагають виховання молодого покоління, яке усвідомлює процеси толерантного неупередженого ставлення до представників різних етносів, володіє навичками взаємодії в сучасному полікультурному світі.

Саме в старшому віці вирішуються задачі завершального самовизначення особистості та її входження у світ дорослих. Тому не лише загальна інформація про ровесників сусідніх країн, але й безпосереднє спілкування та розуміння європейських цінностей (людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права, поваги до прав людини) є важливою запорукою успішного співіснування людей різних націй та країн.

Досвід культури міжнаціонального спілкування студенти мають отримати саме під час навчання в коледжі.

Викладач, допомагаючи критично аналізувати ситуації міжособистісної взаємодії, забезпечує умови для налагодження взаємодії з представниками різних націй, конструктивного вирішування конфліктних ситуацій, відмовляючись від традиційних методів. Однією з нетрадиційних форм виховання учнівської молоді є дидактична гра.

Науково-методична література містить дослідження стосовно гри за такими аспектами: гра визначається як школа соціального розвитку суб'єкта, вид діяльності, форма активності, яка направлена на адаптацію до зовнішніх умов і до їх змін (Л. Виготський); гра і навчання як підготовчі форми діяльності, які передували праці (В. Ананьев); гра як засіб практичної пізнавальної діяльності, дієвого засвоєння знань (І. Драгомирецький).

У сучасних педагогічних дослідженнях накопичено певний науково-теоретичний та практичний досвід щодо використання дидактичних ігор. Проте проблема застосування дидактичних ігор як однієї з форм виховання

культури міжнаціонального спілкування студентів медичних коледжів вивчена недостатньо.

Метою роботи є визначення основних характеристик дидактичної гри як однієї з навчально-виховних форм роботи коледжу, яка впливає на формування культури міжнаціонального спілкування студентів.

Викладач у своїй роботі спирається на форми та методи виховання, які забезпечують швидке вирішення практичних завдань та за своєю сутністю розкривають складові культури міжнаціонального спілкування: пошук знань про представників інших народів, який реалізується через завдання, що спонукають студентів до збору інформації про культуру народів; розуміння та повага до відмінностей усвідомлюється через глибоке вивчення національно-культурних особливостей, що втілюється завдяки роботі з порівняльними характеристиками; вивчення культури, традицій та мови свого народу реалізується через краєзнавчий матеріал тощо.

Згідно з дослідженнями Г. Ковальчук, В. Мішкурова, М. Пащенко, виділяють такі ознаки дидактичної гри: моделювання правдоподібної ситуації та встановлення правил; розподіл ролей між учасниками гри та їх взаємодія, автономність від керівника; наявність спільної мети учасників гри; колективне вироблення альтернативних рішень; наявність системи індивідуального чи групового оцінювання діяльності учасників гри [1; 3].

Під час гри використовуються не лише інтелектуальні можливості студента, але й емоції: згода, незгода, подив, розчарування, задоволення, хвилювання тощо. Ефективність будь-якої діяльності залежить від мотивації. У грі мотивація закладена в самому процесі виконання цієї діяльності, тобто у грі присутня внутрішня мотивація.

Використання дидактичної гри дозволяє підвищити інтерес студентів до національної культури та культур інших країн; створити позитивну мотивацію до опанування культурою міжнаціонального спілкування; сформувати толерантне ставлення до представників різних етнічних груп; викликати потребу у взаємодії з людьми різних національностей.

Заняття з використанням дидактичної гри мають більшу продуктивність порівняно з традиційними методами. Узагальнюючи досвід зарубіжних педагогів, М. Кларін визначає такі переваги використання дидактичних ігор: у ході гри студенти оволодівають досвідом діяльності, схожим з тим, який би вони отримали в дійсності; гра дозволяє студентам самим вирішувати важкі проблеми, а не просто бути спостерігачами; ігри створюють потенційно більшу можливість перенесення знань та досвіду діяльності з навчальної ситуації в реальну; ігри забезпечують середовище, яке негайно реагує на дії учасників; ігри допомагають «стиснути» час; ігри психологічно привабливі для студентів; прийняття рішень в ході гри тягне за собою наслідки, на які неминуче доводиться зважати; ігри безпечні для студентів (на відміну від реальних ситуацій) [2, с. 120].

Отже, варто використовувати в діяльності коледжу такі дидактичні ігри: колективні (вони створюють «ситуацію успіху», яка потрібна для

формування сприятливого середовища міжнаціонального спілкування); групові (привносячи елементи змагань, сприяють розвитку пізнавальної активності, спонукають до самовдосконалення, навчають працювати у команді); розвивальні (спрямовані на розвиток особистості); рухливі (для налагодження тісних стосунків); рольові (дозволяють моделювати життєві ситуації); ігри-подорожі, ігри-змагання (створюють сприятливий емоційний фон).

Підкреслимо практичне значення такої дидактичної гри як «Упередження», метою якої є надання можливості учасникам упевнитись в тому, що відповідний відгук на упереджене ствердження може послабити стереотип (передсуд). Завданням викладача є розділення учасників на пари, вибір комунікатора ситуації та реципієнта в кожній парі, а також формулювання проблемних ситуацій, що містять упередження. Комунікатор має провокувати бесіду, реципієнт має відповісти на висловлене упередження, щоб послабити передсуд. По завершенні діалогу з проблемного питання проводиться аналіз ситуації: які аргументи в діалозі були ефективними; чи легко послабити стереотип; чи впорався із завданням реципієнт; чи вдалось уникнути конфлікту; в яких ситуаціях легше переконати людину; чи змогли б вони втрутитись в подібний діалог в реальному житті тощо. Цінність проведення даної дидактичної гри полягає в тому, що вона навчає студентів розробляти власну стратегію переконання свого опонента, яку можна використовувати в подальшому житті, допомагає подолати стереотипи мислення стосовно представників інших національностей, розвиває навички критичного мислення та вміння вести конструктивний діалог.

Отже, студенти, беручи участь у дидактичних іграх, не тільки знайомляться з реальним життям, навчаються активно слухати партнера, адекватно розуміти та уміти переконувати, налагоджувати взаємодію з представниками інших націй, але й розвивають у собі такі особистісні якості, як комунікабельність, товариськість, тактовність, емпатійність, толерантність, які характеризують культуру міжнаціонального спілкування.

Важлива роль відводиться викладачу, який створює атмосферу доброзичливості й толерантності та спрямує роботу колективу в необхідне русло, уміло поєднуючи різні форми і методи діяльності, звертаючи увагу на суттєві аспекти обговорюваної проблеми, надаючи можливість висловитись усім охочим.

Список використаних джерел

1. Дидактичні ігри як складова сучасних освітніх технологій. URL: http://teacher.at.ua/publ/didaktichni_igri_jak_skladova_suchasnikh_osvitnikh_tekhnologij_prodovzhennja/39-1-0-5093

2. Кларин М. В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры, дискуссии. Анализ зарубежного опыта. Рига: НПЦ «Эксперимент», 1995. 176 с.

З. Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті. Київ: КНЕУ, 2003. 298 с. URL: <http://ubooks.com.ua/books/000177/inx.php> (дата звернення: 10.11.2017).

УДК 377.091.313.016.811.161.2

Тетяна ШАБАНОВА,
викладач-методист
Бериславського фахового педагогічного коледжу
імені В.Ф.Беньковського
Херсонського державного університету

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Анотація. Актуальність даної теми полягає у впровадженні таких методів навчання, які розвивають уміння самостійно вчитися, критично мислити, здатність до самопізнання й самореалізації особистості в різних видах творчої діяльності, навички, необхідні для життєвого й професійного вибору. В основу досвіду покладено формування компетентного критичного мислення студентів шляхом оптимізації специфічних підходів у вивченні навчальних дисциплін української філології через систему занять.

Ключові слова: стратегія, мнемотехніка, критичне мислення.

Критичне мислення є переходом від навчання, орієнтованого переважно на запам'ятовування, до навчання, спрямованого на розвиток самостійного свідомого мислення студентів. Заняття, на яких застосовуємо технологію розвитку критичного мислення, – це заняття співпраці, пошуку й відкриттів. Вони мають структуру, що складається з трьох частин, або фаз: актуалізації (передбачення), побудови знань і консолідації.

Безпосередньо з технологіями розвитку критичного мислення пов'язана організація активного навчання. Незмінними помічниками в такій роботі стали інтерактивні («inter» - взаємний, «act» - діяти) методи. Їх існує безліч, у роботі використовуємо такі:

- Робота в малих групах: у парах, змінні трійки, перехресні групи, «Карусель», «Акваріум», проєктна робота, «Коло ідей».
- Фронтальна робота: «Коло знань», «Мозковий штурм», «Навчаючи – вчусь», «Групування», «Акваріум».
- Дискусійне навчання: «Піраміда», «Ток-шоу», дебати, «Нескінченний ланцюжок», «Прес», «Обери позицію», «Спрощене судове засідання».

- Ігрове навчання: рольова гра, урок-мандрівка, урок-екскурсія, урок-казка, «Імітація», «Аукціон», «Громадські слухання», «Театр», «Літературна кав'ярня».

Деякі з них є всеохоплюючими стратегіями, із яких формуємо усе заняття, наприклад: «Знаємо – хочемо дізнатися – дізналися», «Я досліджую». Інші, як наприклад: «Читання в парах – Узагальнення в парах», «Перемішайтеся – Завмріть – Об'єднайтеся у пари», «Почергові запитання» – комбінуємо для розробки завершеної моделі заняття.

Сучасна методика нагромадила багатий арсенал методів та прийомів організації активного навчання та розвитку критичного мислення. Так, на уроках української мови користуємося такими прийомами та методами: «Знаємо – хочемо дізнатися – дізналися», «Дошка запитань», «Ручки всередині», «Павутинка дискусій», «Швидке письмо», «Вільне письмо», сторітелінг, «Кубування» та інші.

Використовуючи мнемотехніку про закінчення іменників у Р.в і Ор.в., склали речення: Радощів і веселощів отримала на канікулах, мандруючи по Лубнах. Для кращого засвоєння навчального матеріалу використовуємо асоціації, опорні схеми. Наприклад, під час вивчення теми «Фонетика» для того, щоб запам'ятати загальну кількість звуків в українській мові (38), малюємо папугу, пишемо 38 (це асоціації з мультфільмом «38 папуг»), малюємо посмішку із зубами, пишемо 32 – кількість приголосних звуків (це асоціація про кількість зубів у здорової людини).

Префікс с- пишеться після таких приголосних: «Кафе «Птах», «Пухова кофта».

Апостроф не пишеться: «На тьмянім святі мавпячому дзвякнули цвяхом». Але: «Із верб'я виповзає торф'яний черв'як». Так, правила вживання апострофа можна укласти в таке кодове речення (ключове): «В'ячеслав і Святослав Лук'янченки через бур'яни рясні під'їхали на двох'ярусному (фантастика!) велосипеді до верб'я і вже там з'їли по пів'яблука духмяного». Тут зашифровані всі випадки вживання – невживання апострофа.

На уроках української літератури застосовуємо інші: «Спрямоване читання», «Почергові запитання», «Припущення на основі запропонованих слів», «Залиште за мною останнє слово», «Читання з маркуванням тексту», «Спрямоване слухання», «Твір-п'ятихвилинка», «М-схема», «Т-схема», «Картка персонажа», «РОФТ (роль, отримувач, форма, тема)» та інші.

Використання технологій розвитку критичного мислення - не самоціль, а засіб створення атмосфери доброзичливості й порозуміння, зняття з душі дитини почуття страху, навіювання впевненості у своїх силах, налаштування на успіх, виявлення здібностей до творчості.

Список використаних джерел

1. *Марченко О.Г.* Формування критичного мислення школярів. — Х. : Основа: Тріада+, 2007. — 160 с.

2. Технології розвитку критичного мислення учнів / А.Кроуфорд, В.Саул, С.Метью, Д.Макінсте; наук. ред. О.І. Пометун. — К.: Плеяди, 2006. — 220 с.

3. Тягло О.В. Критичне мислення : навч. посіб. — Х. : Вид. група «Основа», 2008. — 189 с.

УДК 378.092

Антоніна ДУДЧЕНКО,
викладач вищої категорії, викладач-методист
Сумського фахового коледжу економіки і торгівлі

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В БЕЗПЕЧНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ КОЛЕДЖУ

Анотація. У статті розкривається сутність поняття «освітнє середовище», що є складною системою інтелектуальних, культурних, методичних, організаційних, технічних ресурсів. Доведено, що освітнє середовище впливає на особистісний розвиток студента та результати його навчальної діяльності. У статті з урахуванням актуальної проблеми для сучасної вітчизняної системи підготовки здобувачів фахової передвищої освіти різних освітніх галузей приділено увагу безпечному освітньому середовищу, актуалізовано увагу на змісті та практиці освіти, яка сприяє засвоєнню знань, соціальних установок, цінностей і життєвих навичок, потрібних для зміцнення самоповаги, здоров'я і особистої безпеки.

Ключові слова: освітнє середовище, безпечне освітнє середовище, кодекс безпечного освітнього середовища.

Постановка проблеми. Однією з основних концептуальних засад створення фахової передвищої освіти є створення сучасного освітнього середовища, яке сприятиме творчому розвитку й мотивації студентів до навчання. Такі негативні явища серед студентської молоді, як насильство, булінг та кібербулінг, секстинг тощо, не можуть не турбувати громадськість, освітян та батьків. Логічно, що виникає потреба створити безпечний освітній простір у закладі освіти, щоб захистити, убезпечити, запобігти наслідкам впливу на особистість несприятливих чинників.

Аналіз досліджень і публікацій.

Аналіз сучасних досліджень засвідчує, що психологічна безпека освітнього простору освітнього закладу є визначальною умовою, що впливає на ефективність навчально-виховного процесу. Питанням організації середовища, вільного від проявів психологічного насильства, сприятливого для всебічного розвитку та збереження психологічного здоров'я суб'єктів освітнього простору навчального закладу, аналіз літературних джерел свідчить і про значне збільшення уваги до питання проявів жорстокості в

освітньому просторі. Існуючий стан проблеми мобінгу і булінгу в освітніх установах актуалізує потребу привернення уваги широкого кола громадськості. Проблеми сутності, структури, організації освітнього середовища вивчають українські та зарубіжні науковці, серед яких: Н.Гонтаровська, Б.Мау, К.Приходченко, С.Рощіна, В.Рубцов, Я.Фруктова, А.Цимбалару, Т.Цюман, В.Ясвін. Питанням особливостей інклюзивного середовища закладу освіти присвятили праці А.Колупаєва, Л.Коваль, С. Миронова, Т. Софій, З. Шевців та інші.

Мета статті. Привертаємо увагу щодо удосконалення освітнього процесу за допомогою застосування різноманітних моделей співпраці викладач-студент, основною метою якого є забезпечення якості освітніх послуг, що їх надає навчальний заклад, та підвищення рівня результативності навчання студентів. Тривала практика викладацької діяльності засвідчує, що не всі студенти почувають себе безпечно в сучасному освітньому середовищі.

Виклад основного матеріалу. Суспільство очікує від навчального закладу не лише статусу освітнього ресурсу, а й простору розвитку та співпраці як усередині, так і з зовнішнім світом. Сучасне освітнє середовище створює неповторне індивідуалізоване та персоналізоване враження, де у кожного є можливість відшукати себе. Аби дійти розуміння безпечного освітнього середовища, слід означити, що є освітнім середовищем загалом. Освітнє середовище освітнього закладу — це місце, де: зустрічаються і взаємодіють не лише студенти та викладачі, а й батьки, мешканці району, гості коледжу; відбуваються не лише заняття, а й цікаві зустрічі, свята та концерти, лекції, семінари, тренінги тощо. Про це йде мова у Болонській декларації, метою якої є формування єдиного освітнього простору, зближення освітніх систем Європи, надання їм більшої відкритості та мобільності, створення різноманітного освітнього середовища професійної підготовки майбутніх фахівців.

Вітчизняні та закордонні науковці й практики трактують освітнє середовище, як частину життєвого, соціального середовища людини, що є сукупністю всіх освітніх чинників, які безпосередньо чи опосередковано впливають на особистість у процесі навчання, виховання та розвитку; виховний простір, що формує особистість. На сучасному етапі освітній простір/середовище має декілька смислових відтінків та може розумітися як розвиток технологій навчання; освітній простір виступає як особистий простір суб'єктів; як дидактичний; як соціально-освітній; як духовно-педагогічний, культурно-освітній.

Освітній простір/середовище — це певний педагогічний феномен, що передбачає тісний контакт людини із оточуючим її середовищем. У результаті такої взаємодії відбувається осмислення і пізнання всіх носіїв культури. Освітній простір/середовище — це система соціальних зв'язків в освітній галузі, яка базується на взаємодії суспільства і соціальних інститутів

освітньої спрямованості, діяльність яких спрямована на виконання таких завдань:

- формування у студентів компетентностей, важливих для успішної соціалізації особистості;
- упровадження демократичної культури, захист прав дитини і формування демократичних цінностей;
- запобігання та протидія таким негативним явищам серед студентської молоді як насильство, кібертретирування, булінг тощо;
- формування у студентів життєвих навичок (психосоціальних компетентностей), які сприяють соціальній злагодженості, відновленню психологічної рівноваги;
- запобігання та протидія торгівлі людьми, формування у молоді таких життєвих навичок, як спілкування, прийняття рішень, критичне мислення, управління емоціями, стресами та конфліктними ситуаціями, формування цінностей та набуття відповідних компетентностей;
- формування морально-етичних, соціальних, громадянських ціннісних орієнтирів, виховання національно свідомої, духовно багатой, фізично дужої особистості;
- профілактика девіантної поведінки, правопорушень та злочинності серед неповнолітніх;
- профілактика залежності та шкідливих звичок, пропаганда здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я як найвищої соціальної цінності;
- формування в творчого середовища, залучення студентів у позаурочний час до спорту, творчості, мистецтва, інших громадських заходів з метою їх позитивної самореалізації, соціалізації;
- розвиток творчої співпраці педагогічного колективу, студентів і батьків на засадах педагогіки партнерства.

Висновки та пропозиції. Отже, незважаючи на значну кількість наукових праць, у яких прямо чи опосередковано розглядається питання підготовки майбутнього фахівця в безпечному освітньому середовищі, проблеми ще існують.

Викладачам коледжів і технікумів (ЗФПО) потрібно набувати ґрунтовного досвіду у цій справі. Тому необхідним є подальше теоретичне дослідження порушеної проблеми з метою формування **безпечного освітнього середовища**.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020.
2. Закон України «Про фахову передвищу освіту» від 06.06. 2019 .
3. Гонтаровська Н. Освітнє середовище як фактор розвитку особистості дитини. Київ: Дніпро-VAL, (2010). 623 с.
4. Цимбалару А. Освітній простір: сутність, структура і механізми створення. Український педагогічний журнал, (2016), с. 41-50.

5. Цюман Т. П., Бойчук Н. І. Кодекс безпечного освітнього середовища: методичний посібник / за заг. ред. Цюман Т. П. — К.: 2018.

УДК 001.1

Василина ПОДАВЕЦЬ,
викладач вищої категорії комп'ютерних дисциплін
Державний вищий навчальний заклад
«Чернівецький індустріальний коледж»
Лілія ХРАПКО,
викладач вищої категорії спец.дисциплін
Державний вищий навчальний заклад
«Чернівецький індустріальний коледж»

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНЖЕНЕРНОГО ПРОФІЛЮ В КОЛЕДЖІ

Анотація: В доповіді розкрито проблеми формування професійної компетентності в студентів коледжу – майбутніх молодших спеціалістів. Проаналізовано різні погляди на трактування ключових ідей компетентнісного підходу, а також процес формування професійних компетенцій студентів коледжу. Визначено і обґрунтовано сутність, зміст, функції професійної компетентності майбутніх фахівців інженерного профілю.

Ключові слова: компетентність, компетенція, компетентнісний підхід в освіті, професійна компетентність фахівця інженерного профілю.

В умовах євроінтеграційних процесів особливої значущості набувають проблеми підвищення якості підготовки фахівців до професійної діяльності, що потребує кваліфікованих спеціалістів, які здатні застосовувати знання і вміння у сучасних ринкових умовах господарювання, які швидко змінюються.

Євроінтеграційні процеси, що відбуваються в Україні показали, що освіта покликана відповідати сучасним запитам – готувати конкурентоспроможних фахівців різних сфер народного господарства. Бурхливий розвиток інформаційних технологій, науково-технічний прогрес, відкритий світовий ринок праці стали рушійною силою до кардинальних змін в освіті.

Основними цілями євроінтеграційних процесів є створення умов для всебічного розвитку конкурентоспроможного, компетентного фахівця, здатного до професійного самовдосконалення протягом життя. Компетентність випускника коледжу постає індикатором його готовності до професійної діяльності та активної ролі у суспільному житті, про що свідчить Закон України «Про вищу освіту» (з оновленнями та доповненнями). Сьогоднішній випускник коледжу повинен не просто володіти сукупністю

знань, а вмiти гнучко мислити, приймати зваженi рiшення в умовах швидких змiн в iнформацiйному та технiчному забезпеченнi, тобто володiти професiйною компетентнiстю.

Идеї ефективностi набутих знань як основи її самореалiзацiї, якi були закладенi В. Сухомлинським, стали основою для сучасного осмислення компетентнiсного пiдходу в освiтi. Спадщина В. Сухомлинського надає можливостi визначити дидактичний регламент формування та розвитку загально навчальних умiнь, основних позицiй змiсту, форм, методiв та органiзацiї навчальної дiяльностi [3].

Сутнiсть, структура, значення та проблеми модернiзацiї компетентнiсного пiдходу в системi сучасної освiти висвiтленi в працях багатьох учених: Н.М. Бiбiк, I.I. Драча, О.А. Дубасенюк, С.С. Вiтвицької, I.O. Зимньої, I.A. Зязюна, С.Є. Шишов, Л.В. та iн. Наприклад, компетентнiсть, з точки зору Н.М. Бiбiк – це оцiнна категорiя, що визначає людину як суб'єкта професiйної дiяльностi, її здатнiсть успішно виконувати свої функцiї [1, 47–49].

Як показує практика, важливу роль у процесi формування професiйних компетенцiй належить викладачам коледжу, якi здатнi показати студентам всю важливiсть кожної окремо взятої навчальної дисциплiни для подальшого професiйного становлення майбутнього фахiвця. Професiйна компетентнiсть майбутнього фахiвця – це готовнiсть використовувати в своїй професiйнiй дiяльностi професiйнi компетенцiї, якi дають можливiсть якiсно виконувати свою професiйну дiяльнiсть.

При наявностi високого рiвня, як зауважив доцент Кривоносов О. М. [4], студент повинен створювати новi матерiали та данi; використовувати пошуковi системи для пошуку необхідних даних; створювати власнi програмнi засоби, використовуючи спецiалiзоване програмне забезпечення, та розробляти супровiдну документацiю; вмiти прогнозувати можливі ускладнення пiд час знаходження рiшення поставленої задачi; займатися самоосвiтою та самовдосконаленням; вiдповiдати за наслiдки власної дiяльностi; використовувати особистий досвiд та надавати допомогу iншим.

Як практика показує, формування професiйних компетенцiй майбутнього молодшого спецiалiста нинi вимагає вiд навчального закладу вивчати i впроваджувати в навчально-виховний процес iнновацiйнi технологiї, якi включають не тiльки новий пiдхiд до його органiзацiї, але й новий тип вiдносин мiж викладачем i студентом, новi технологiї опанування знань. Застосування iнновацiйних технологiй на заняттях при пiдготовцi майбутнiх спецiалiстiв сприяє пiдвищенню рiвня пiзнавальної самостiйностi, формуванню необхідних професiйних компетенцiй.

Iнновацiйнi технологiї викладання дисциплiн слiд опановувати кожному викладачевi, на якому рiвнi iнтелектуально-методичної майстерностi вiн не перебував би. Поруч з пояснювально-iлюстративними прийомами викладач повинен застосовувати новi, особистiсно-орiєнтованi, в яких посилений творчо-дiяльнiсний компонент. Лише за таких умов пiд

умілим керівництвом викладача студенти здобувають необхідні знання, уміння й навички.

Якісне викладання дисциплін не може здійснюватися без використання можливостей, які надають комп'ютерні технології та Інтернет. Вони дають змогу викладачу краще подати матеріал, зробити його більш цікавим, створити нові засоби навчання і збереження знань, до яких належать електронні підручники і мультимедіа, електронні бібліотеки й архіви, глобальні та локальні освітні мережі, інформаційно-пошукові та інформаційно-довідкові системи, хмарні ресурси. Крім того, застосування інформаційних технологій у процесі підготовки фахівців є ефективним засобом формування професійних компетентностей. Застосування інформаційних технологій в освіті базуються на мультимедійних засобах навчання. Це комплекс програмних засобів, що дозволяють користувачеві спілкуватися з комп'ютером, використовуючи різноманітні середовища: графіку, гіпертексти, звук, анімацію, відео.

Ми бачимо, що стрімкий розвиток сучасних інформаційних засобів безперечно впливає і на систему підготовки молодших спеціалістів. Так, за останній час все більше вищих навчальних закладів запроваджує електронну інформаційну навчальну систему як складову нових освітніх інформаційних технологій у навчальному процесі

Сучасні педагогічні програмні засоби дають можливість втілювати в практику індивідуалізацію професійного навчання. Використання на заняттях технології мультимедіа сприяє підвищенню якості професійної підготовки. Дидактичні проблеми і перспективи використання ІТ у навчанні досліджувала І.В. Роберт, психологічні основи комп'ютерного навчання визначив Ю.І. Машбіц, С. Пейперт сформулював ідею «комп'ютерних навчальних середовищ» [2, с.110]. Сучасні інформаційні технології відкривають студентам доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, дають цілком нові можливості для творчості. Також, інформаційні технології навчання для досягнення дидактичної мети надають можливість викладачу застосовувати окремі види навчальної роботи та спроектувати навчальне середовище. Викладач отримує додаткові можливості для підтримки і спрямування розвитку особистості студентів, творчого пошуку й організації їхньої спільної роботи.

Як бачимо на практиці, формування професійної компетентності в студентів коледжу – цілеспрямований навчально-виховний процес, результатом якого є конкурентно спроможний на ринку праці випускник-професіонал, що володіє низкою професійних компетенцій. Чим вищий рівень сформованості професійних компетенцій, тим сучасний випускник фахівець зможе себе якнайповніше реалізувати в обраній сфері трудової діяльності.

Дотримання викладачами коледжу основних гуманістичних принципів дає змогу враховувати особистісні потреби, запити, прагнення, суб'єктний досвід студентів, що забезпечує умови для особистісного та професійного

саморозвитку висококваліфікованого компетентного фахівця інженерної сфери.

Список використаних джерел

1. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. К.: «К.І.С.», 2004. С. 47–52
2. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: Навч. Пос. – Київ-Вінниця: ТОВ «Планер», 2005. – 36 с
3. Дьяченко Б. Василь Сухомлинський у діалозі з компетентнісним підходом // Освіта на Луганщині. 2008. № 29. С. 13–16
4. Кривонос О. М. Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей майбутніх учителів інформатики в процесі навчання програмування. Дисертація на здобуття наукового ступеня, - Київ, 2014 р.

УДК: 378.147.018.43:621.395.721.5:616.31

Катерина ГАЛЬЧУК,

Асистент кафедри стоматології дитячого віку,
Буковинського державного медичного університету

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ ЯК МЕТОД УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТА-СТОМАТОЛОГА

Анотація. Робота присвячена питанню вдосконалення навчання студентів, шляхом підбору мобільних додатків для покращення засвоєння інформації і відпрацювання практичних навичок, що є одним із пріоритетних завдань, вирішення якого сприятиме якісній підготовці майбутнього фахівця.

Ключові слова: мобільні додатки, удосконалення навчання, візуалізація.

Сучасність трактує нові умови для розвитку освіти як в Україні, так і у всьому світі. Саме новітні технології дають можливість покращити процес навчання [1, с. 157]. Кожен студент сьогодення має в арсеналі щонайменше один гаджет, який полегшує йому не тільки життя в соціумі, а й пошук інформації для підготовки до занять. Стоматологія – це галузь медицини, яка невпинно розвивається і яку постійно супроводжують цифрові технології. Завдяки додаткам котрі наявні на сучасному ринку студенти можуть не тільки планувати свій час, тим самим виховуючи у собі дисциплінованість, як обов'язковий елемент сучасного лікаря, а й підвищувати рівень знань та вдосконалювати свої практичні навички [1, с. 158].

Не секрет, що професія лікаря-стоматолога передбачає володіння високими мануальними навичками. Досягнути цього можливо лише при невпинному практикуванні [2, с. 25]. Для удосконалення навиків існує ряд мобільних додатків, які дозволяють детально вивчити анатомію кожного зуба у вигляді 3D. Завдяки цьому студент може наочно зрозуміти будову як коронки так і кореня, побачити усі елементи, які в силу анатомічних особливостей неможливо побачити у ротовій порожнині. Дякуючи таким додаткам відпрацьовувати моделювання стало значно простіше: перед очима у студента наявна ідентична модель інтактного зуба, опираючись на яку, можна відпрацьовувати навички відновлення його природнього рельєфу. В майбутньому це допоможе у практичній діяльності при складних реставраційних роботах.

Наступна група додатків розрахована на візуалізацію. На кожен вибрану тему додаток пропонує відео, яке легкою та простою мовою може пояснити навіть складну ситуацію. Передбачено, що відеоматеріали тривають короткий проміжок часу, але у них сконцентрована вся важлива інформація, в тому числі методи діагностики та лікування. Це допоможе студенту не розгубитися в потрібну хвилину.

Комп'ютерна томографія вже давно стала важливим методом у діагностиці та плануванні стоматологічного лікування [4, с. 188]. Тому варто звернути увагу і на додаток, який допомагає не тільки клініцистам у щоденній практичній діяльності, а й студентам у поглибленні знань. Завдяки додатку студенти-стоматологи можуть детально вивчити анатомічні орієнтири щелепно-лищевої ділянки та інтерпретацію комп'ютерної томографії. Варто зауважити, що свої знання студент може перевірити у вікторині, яка також представлена у ньому.

Існує ще багато різних додатків які можуть спростити життя і покращити знання сучасного студента [3, с. 56]. Проте, окрім переваг наявні недоліки. Сюди можна віднести фінансовий фактор, адже не усі додатки є безкоштовними для користування. Також більшість із них створена на іноземній мові, що вимагає від студента володіння нею, проте, розцінювати це як негативну характеристику не до кінця вірно, так як це може мотивувати до вивчення іноземних мов, у чому, знову ж таки, можуть допомогти мобільні додатки.

Використання сучасних гаджетів допомагає студенту цікаво та продуктивно пізнавати сучасну стоматологію. Це мотивує до розвитку та самовдосконалення. Студент який володіє максимально широким спектром сучасних технологій може впевнено використовувати дані знання у практичній діяльності та підвищенні своєї кваліфікації.

Список використаних джерел

1. Бутвиловский А.В., Кармалькова Е.А., Бутвиловский В.Э. [и др.]. Развитие профессионального врачебного мышления. Медицинский журнал (Республики Беларусь). 2013. № 2. С. 157–158.

2. Осин А. В. Мультимедиа в образовании: контекст информатизации. Издательский сервис, Москва. 2004. 320 с.

3. Паньков Д. В. Інтерактивні технології навчання. Організаційно-методичні аспекти. Донецьк: ДПО ІПП, 2006. 101 с.

4. Тимофеева А.А. Компьютерные технологии в обучении студента и врача. Современная стоматология. 2008. №3. С. 188 -189.

УДК 37.091.31:001895.

Людмила СМАРЧЕВСЬКА,
ВСП «Київський коледж комп'ютерних
технологій та економіки НАУ»

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Анотація. У статті порушується проблема необхідності формування ключових компетентностей майбутнього фахівця, що визначає зміни функції навчального процесу у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: інформаційне суспільство, професійна компетентність, ефективність освіти, модель успішної людини.

Освіта для інформаційного суспільства – це процес прогнозування та формування знань, умінь, навичок, відношень, стилю діяльності людей, компетентностей, що забезпечують підвищення якості життя. Сформувані громадянина, спроможного до гнучкої зміни способів і форм життєдіяльності, – значить сформувати ключові компетентності, що відповідають основним видам діяльності. Це стає актуальним завданням навчально-виховного процесу вищого навчального закладу.

Із позиції підвищення якості освіти розвиток освітніх програм, реалізованих в освітніх установах, передбачає не тільки відстеження того, що відбувається в суспільстві, а й проведення заходів, що активно впливають на зміст освітніх програм, реалізують компетентності випускників ВНЗ. Згідно з НРК, компетентність/компетентності – здатність/здатності особи до провадження певного виду діяльності, що виражене через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості [1].

У процесі підготовки молодшого спеціаліста треба звернути увагу на формування громадянської, соціальної та підприємницької компетентностей.

До питань прогнозування компетентностей, що забезпечать успішність професійної діяльності в майбутньому, звертаються аналітики професійних компетентностей, науковці О. Кудрявцева, У. Крюгер, Т. Чернігівська. Аналізуючи їх дослідження можна визначити найважливіші: специфічні мислення, здатність до опанування нових знань, конструктивна віртуальна взаємодія, уміння працювати з інформацією, навички проектної діяльності,

співпраця зі штучним інтелектом, особисті особливості. Усі автори наголошують на важливості соціальних компетентностей: соціального інтелекту, здатності швидко встановлювати стосунки, ефективні зв'язки з іншими людьми.

Серед навичок, які будуть визначати успішність у професійній діяльності, є навички проєктної діяльності, а саме: висувати ідеї, залучати людей і ресурси, долати перешкоди, інтенсивно встановлювати зв'язки, ідентифікувати і вирішувати проблеми. Академік В. Кремень [2] наголошує на необхідності змін функцій навчального процесу в освітніх закладах різних рівнів, який традиційно був зорієнтований на отримання, у кращому випадку творче засвоєння суми знань тими, хто навчається. Сьогодні головною метою сучасної освіти має бути поряд із засвоєнням базових знань, вироблення у студентів потреби навчатися впродовж усього життя. Життєва компетентність – здатність людини розв'язувати життєві проблеми, а саме: орієнтуватися в соціальних ситуаціях, обирати адекватні ефективні способи розв'язання життєвих проблем, знання своїх особистих якостей, своїх достоїнств і недоліків, здатність до самовдосконалення, здатність встановлювати з людьми адекватні способи спілкування, проявляти толерантність у стосунках, уміти керувати собою та обставинами свого життя [3].

Викладачам закладів фахової передвищої освіти необхідно спрямувати зусилля на виховання вільної активної особистості, яка бере на себе відповідальність, є господарем власної долі й долі свого народу, яка формує моделі успішної людини. У професійній освіті компетентісно орієнтоване навчання майбутніх фахівців полягає в динамічному поєднанні знань, вмінь, навичок, життєвих цінностей, що визначають здатність успішно проводити професійну і навчальну діяльність.

Технологічну основу постіндустріального суспільства складають інформація, новітні інформаційні технології, наукові дослідження. Основною вимогою навчального процесу стає активність студента, вміння читати критично, писати переконливо, мислити логічно, вирішувати складні наукові завдання. Особливістю навчання в коледжі є те, що педагоги мають допомогти вчорашньому школяру стати компетентним фахівцем. Студенти повинні знати, яку користь принесуть нові знання, де вони застосовуються та яке їх практичне значення. Також суттєвим є організація наукових об'єднань, предметних гуртків, наукових товариств, проведення наукових пошукових досліджень, бо професійна компетентність майбутнього спеціаліста формується на "засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та життєвого досвіду, що зумовлює готовність фахівця до виконання професійних обов'язків та забезпечує високий рівень його самоорганізації" [4].

Формувати професійні компетентності в студентів можна також за допомогою розвитку їх творчого потенціалу, який у майбутньому допоможе розвиватися студенту як професіоналу.

Серед причин, що викликали кризу знаннєвої парадигми, А. Андрєєв [5] вирізняє те, що в сучасних умовах старіння інформації проходить набагато швидше, ніж завершується цикл навчання у середній і вищій школах. Сучасна економіка орієнтована на кадри, які набагато перевищують за рівнем освіти більшість випускників. Очевидне і те, що більш значущими й ефективними для успішної професійної діяльності є не розрізнені знання, а узагальнені вміння. Вирішити наявні протиріччя повинен компетентнісний підхід – спрямованість педагогічного процесу на формування і розвиток базових компетентностей особистості.

Компетентнісний підхід в освіті пов'язаний з особистісно орієнтованим і діяльнісним підходами до навчання, оскільки ґрунтується на особистості студента та може бути перевіреним і реалізованим тільки в процесі виконання конкретним студентом певного комплексу дій. Компетентнісний підхід акцентує увагу на результатах освіти. Сучасні тенденції оцінювання ефективності освіти представлено трьома моделями: набір отриманих знаннєвих можливостей, здійснення пізнавальної діяльності, сума знань, умінь, навичок, ставлень та ін. Науковці європейських країн вважають такий підхід до навчання як важливий в інтелектуальному й культурному розвитку особистості, формуванні в неї здатності швидко реагувати на запити часу.

З новими тенденціями змінюється також внутрішня структура професійного світу, компетенція стає важливішою за статус, вивчене виявляється застарілим. У нових професійно – трудових сферах дуже швидко з'являються нові вимоги: мова йде про навчання протягом усього життя, яке має поєднуватися з творчістю, умінням працювати в команді, особистою відповідальністю. Високий рівень життєвої і професійної компетентності студента сприяє досягненню особистого успіху, ефективної самореалізації в багатьох соціальних сферах.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011р. №1341 Урядовий кур'єр. – 2013. – 28 серп.

2. Кремень В. Нові вимоги до освіти та її змісту/ Василь Кремень// Виклик для України: розробка рамкових основ змісту (національного курикулуму) загальної середньої освіти для 21 століття: матеріали Всеукраїнської науково – практичної конференції, 26-27 червня 2007р., м. Київ/Україна – проект "Рівний доступ до якісної освіти", АПН України, Державна установа "Директорат програм освіти" МОН України. – К.: ТОВ УВПК "Ексоб", 2007. с. 3 – 10

3. Сохань Л. В. Життєва компетентність особистості. /Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова. – Тернопіль : Богдана, 2003 – 520с.

4. Нічуговська Л. І. Формування професійної компетентності в системі математичної підготовки студентів економічного профілю: Міжнар. зб. наук. пр. – Донецьк 2003. – Вип. 20 – С. 3–12.

5. Андреев А. Л. Компетентностная парадигма в образовании: опыт философско – методологического анализа/ А. А. Андреев// Педагогика. - №4. – 2005. – С. 19–27.

6. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмема, А. В. Семенова та ін.; за ред. З. Н. Курлянд. – К.: Знання 2007. – С. 449–495.

Віталіна КОЛЯДА,
викладач філологічних дисциплін,
ВСП « Київський фаховий коледж комп'ютерних
технологій та економіки НАУ»

ВАЖЛИВІСТЬ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ОПРАЦЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ЗДОБУТОЇ СТУДЕНТАМИ З ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ, ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Анотація. У статті розглядається важливість вміння опрацьовувати інформацію, здобуту за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання студентів КФКТЕ НАУ як базового вміння для подальшого застосування в житті, а також звертається увага на врахування деяких особливостей впливу ІКТ на сучасну молодь.

Ключові слова: *інформаційне суспільство, інформаційно-комунікаційні технології, позитивна освіта, кліпове мислення, кайнерастія.*

Сучасне інформаційне суспільство висуває нові вимоги до навчального процесу, вимагає від нього бути більш інформатизованим, спрямованим на розвиток та використання інформаційних систем, соціальних мереж та ресурсів, що пов'язано, насамперед, із застосуванням комп'ютерної техніки, різноманітного програмного забезпечення, соціальних мереж, мультимедійних технологій і передбачає широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освіті [2, с. 6-8]. Інформатизація суспільства істотно вплинула на процес здобуття знань. В основу технологічного процесу навчання покладено отримання і перетворення інформації [1, с.29].

Застосування сучасних інформаційних технологій у навчанні є однією з найбільш важливих світових тенденцій розвитку світового освітнього процесу, оскільки вони дають можливість інтенсифікувати навчання, збільшити швидкість сприйняття, розуміння та глибину засвоєння величезних масивів знань, тому вміння опрацьовувати інформацію є важливим і необхідним для сучасного студента, майбутнього фахівця, професійна діяльність якого тісно пов'язана з роботою в галузях ІКТ [3, с. 87].

В цій статті розглядається питання вміння студентів опрацьовувати інформацію, здобуту за допомогою ІКТ, доведення важливості такого уміння

як базового й необхідного для подальшого застосування в житті, а також і як важливої складової у здатності до пожиттєвої освіти, висвітлюються деякі особливості впливу ІКТ на сучасну молодь, зокрема кліпове мислення та кайнерастія.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що використанням ІКТ у процесі навчання займаються багато українських науковців, зокрема В.Ю. Биков, М.І. Жалдак, Н.В. Морзе, А.Т. Ашерев, М.С. Головань та багато інших. Окрім того, проблеми світосприйняття та змін у сфері передачі інформації є ключовими для Ж. Бодріяра та Ж-Ф. Ліотара, які показують мультикультурність людського буття. Питаннями проблем кліпової культури займалися досить багато визначних науковців. Серед найперших потрібно зазначити Е. Тоффлера, який є автором самого поняття «кліпова культура». Зокрема, він розглядав цей феномен в якості складної загальної інформаційної культурної ситуації, яка склалася у кінці ХХ ст. Також цій проблематиці значну увагу приділяли такі дослідники як Г. П. Бахтіна, Н. І. Зражевська, Л. Б. Омарова, які аналізували вплив цього феномена на людину.

Метою цієї статті є визначення у студентів першого курсу рівня сформованості умінь опрацьовувати інформацію, здобуту за допомогою ІКТ, а також акцентування уваги на деяких особливостях впливу ІКТ на сучасну молодь.

Наше анкетування показало, що в освітніх цілях 96% інформації студенти знаходять на ресурсах мережі Інтернет, і лише 3% інформації береться студентами з підручників, посібників та довідників та близько 1 % з інших джерел, тому дуже важливим є вміння опрацьовувати інформацію, здобуту з Інтернет-ресурсів, як для навчання сьогодні, так і для постійного підвищення рівня самоосвіти в майбутньому. На сьогодні дожиттєве навчання стає все більш актуальним, оскільки впродовж останніх десятиліть кардинально змінилася система генерації й передачі знань, а обсяг знань багаторазово зріс. Зараз уже не можна за один раз, навіть за 5 або 6 років, підготувати людину до професійної діяльності на все життя. За даними інституту стратегічних досліджень, нині щорічно оновлюється близько 5 % теоретичних і 20% професійних знань. Період «напіврозпаду» компетентності – одиниця виміру старіння знань фахівця, прийнята у США, тобто зниження її на 50% унаслідок появи нової інформації – показує, що за багатьма професіями цей період настає менше, ніж через 5 років, тобто стосовно нашої системи вищої освіти значно раніше, ніж закінчується навчання. Вирішення цієї проблеми полягає в умінні та бажанні займатися самоосвітою протягом життя, де базова освіта періодично доповнюється програмами додаткової освіти й організовується не як кінцева, завершена, а лише як основа, фундамент. З цього випливає, що випускник вузу, крім отриманих знань у вузькій професії повинен ще на студентській лаві розвинути у собі здатність до навчання протягом усього професійного життя, а також здобути навички комунікації, адаптивності, самовдосконалення,

організаційної й групової ефективності та низку інших якостей. Тому освітня система переходить на нову модель - так звану, парадигму XXI-го століття – «пожиттєву освіту» [6, з екрану], яка полягає у широкомасштабному використанні та впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій та хмарних технологій у навчальний процес.

Надання студентами переваги знайденої інформації на Інтернет-ресурсах (96%) над інформацією, здобутою з друкованих засобів (3%), пояснюється особливостями сприйняття навколишнього світу теперішнім підростаючим поколінням. Для сучасної молоді, що з дитинства вихована на електронних іграшках, комп'ютерних іграх, мультиплікаційних фільмах зі швидкою зміною подій, гаджети є буденною необхідністю, стилем життя і, як наслідок, інформація з екрану гаджета сприймається і засвоюється краще, ніж з підручника.

З огляду на грандіозну присутність комп'ютерних технологій у житті сучасного студента слід враховувати наявність такого феномену як кліпове мислення [5, 14-27]. Оскільки, при кліповому мисленні навколишній світ перетворюється на мозаїку розрізнених, мало пов'язаних між собою фактів, людина звикає до того, що вони постійно, як у калейдоскопі, змінюють один одного і постійно вимагає нових. Якщо подивитися з боку аналізу інформації, то власник кліпового мислення оперує тільки смислами фіксованої довжини і не може працювати з семіотичними структурами довільної складності. Зовні це виявляється в тому, що людина не може тривалий час зосереджуватися на якій-небудь інформації, і у неї знижена здатність до аналізу. Для сучасного підлітка є надзавданням прочитати твір з класичної літератури XIX століття. Ось чому такою популярністю користуються різноманітні дайджести та готові твори.

Перш за все, кліпове мислення впливає на успішність навчання, тому це важливо враховувати при використанні ІКТ в освіті та планувати навчальний процес таким чином, щоб комп'ютерні навички користувача (які створюють ілюзію доступності пізнавальних дій) супроводжувались логічним осмисленням, теоретичним засвоєнням предметних галузей навчальної дисципліни, живим спілкуванням з викладачем та іншими студентами.

Ще однією особливістю сучасного стилю життя, який досягається присутністю ІКТ в повсякденності є кайнерастія – постійне прагнення нового [4, 40]. Кайнерастичні імпульси часто стають основою поведінки сучасної людини. Бурхливий кайнерастичний прогрес став можливим завдяки розвитку засобів масової інформації, а вінцем для задоволення функціональної потреби нового з повним правом можна вважати Інтернет.

На буденному рівні кайнерастія проявляється по-різному: скаргами на нудьгу; роздратованістю, коли в текстах і витворах мистецтва наштовхуємось на щось таке, що вже зустрічали раніше.

Зрозуміло також, що ставлення до нового має і віковий аспект. Кайнерастичні потреби, більш сильніші та виражені в дитинстві та юності,

поступово згасають протягом життя, за деякими рідкими винятками, оскільки з віком новизна втрачає здатність бути новою. Оскільки викладач працює з віковою категорією, яка значною мірою схильна до кайнерастії, він повинен постійно підтримувати поріг новизни в навчальному процесі, а також сам «бути новим» у сенсі «незвичайним», «несхожим на інших».

Отож, з огляду на сучасні реалії, у навчальний процес, зокрема при вивченні української мови та літератури, потрібно вносити нові методи подачі інформації, поєднуючи традиційні методи навчання та інформаційно-комп'ютерні технології, а також реалізуючи основні дидактичні функції:

1. пізнавальну (отримання будь-якої необхідної інформації шляхом пошуку в Інтернеті та збереження її на різних накопичувачах чи на відповідних сторінках Інтернету за допомогою закладок);

2. розвивальну (робота з різноманітними комп'ютерними програмами сприяє розвитку сприйняття, пам'яті, логічного мислення, уяви);

3. дослідницьку (виконання творчих робіт різних видів, створення власних творчих проектів, підготовка доповідей, рефератів, дослідження певних проблемних питань);

4. комунікативну (обмін інформацією, можливість відвідання сайтів сучасних митців, можливість зіставлення, порівняння та оцінки різних поглядів, формування своєї позиції).

Також автор цієї статті намагається реалізувати запропоновані в цій статті дидактичні функції, зазначені вище, враховуючи особливості сприйняття світу сучасною молоддю за допомогою власного сайту <https://vk.v-ukr.com>.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що саме застосування ІКТ робить навчання цікавішим, якіснішим та ефективнішим, а також формує у студента вміння вчитися та оперувати набутими знаннями, адже він, отримуючи диплом, повинен бути конкурентноспроможним та висококваліфікованим спеціалістом у своїй галузі, здатним до навчання протягом усього професійного життя та готовим брати активну участь у розвитку науки, культури та економіки.

Список використаних джерел

1. Ашеро́в А.Т. Информационная культура студентов технических специальностей как категория инженерной педагогики / А.Т. Ашеро́в, Т.Л. Богданова // Проблемы инженерно-педагогической освіти : зб.наук. праць. – Харків : УПА, 2004. – Вип. 6. – С. 28-34.

2. Биков В. Ю. Технології хмарних обчислень, ІКТ-аутсорсінг та нові функції ІКТ-підрозділів навчальних закладів і наукових установ / В.Ю. Биков // Інформаційні технології в освіті. – 2011. – Вип. 10. – С. 8–23. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2011_10_3

3. Полякова Т.А. Формирование информационной культуры личности и общества – актуальная социокультурная технология эпохи информатизации / Т. А. Полякова // Информационное общество: культурологические проблемы:

матер. Междунар. научн. конф., Краснодар-Новороссийск, 1997: тез. докл.– Краснодар,1997. – С.86- 88.

4. Сосланд А. Влечение к новизне: теория и практика / А. Сосланд // Знание – сила. – 2006. – N 8. – С. 40–46.

5. Тоффлер Е. Нова парадигма влади. Знання, багатство й сила / Перекладач: Наталка Бордукова. — Харків : Акта. — 688 с.

6. Lifelong learning / Wikipedia [Електронний ресурс]. –Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Lifelong_learning

ІНТЕГРАЦІЯ БАЗОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПІДГОТОВКУ МОЛОДШОГО ФАХОВОГО БАКАЛАВРА В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН

УДК 37. 036.378.74

Світлана БОНДАРЧУК,

викладач-методист

КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний
коледж ім. Михайла Грушевського»

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У публікації проаналізовано проблему цілеспрямованого формування креативної компетентності майбутніх учителів образотворчого навчання в умовах дистанційного навчання. Автор публікації звертає увагу на практичні методи і прийоми роботи із студентами в означеному руслі в системі популярного у освітньому середовищі безкоштовного веб-сервісу Google Classroom та його додатку Google Meet.

Ключові слова: мотив, мотивація, креативність, креативна компетентність, учитель образотворчого мистецтва, професійна підготовка, художньо-творча діяльність, дистанційне навчання.

Актуальність проблеми визначає той факт, що життя сучасного суспільства, хоч і скуте карантинними умовами, але протікає в динамічних формах, характеризується прискоренням та розширенням потужних інформаційних потоків, регулярним оновленням технологій, розхитуванням та ускладненням соціальної ситуації. Однією із запорук успішної мобільності сучасного учителя є креативність. Ця особистісна характеристика означає здатність швидко, гнучко, оригінально і продуктивно реагувати на всі зміни у системі освіти, НУШ та грамотно і творчо діяти на випередження нових соціальних ситуацій [3, с.16].

Важливим є питання застосування в умовах дистанційного навчання різних типів мотивації, актуальних методів і прийомів роботи із майбутніми учителями-художниками, що відбувається на основі створення творчої атмосфери, цілеспрямованого підвищення інтересу до процесу навчання, удосконалення практичних умінь та навичок художньо-творчої діяльності, необхідних для формування високої фахової обізнаності, та зацікавленості до подальшого творчого саморозвитку особистості студента [1, с. 178].

Актуальність проблеми удосконалення системи підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва доводять у своїх науково-популярних працях видатні педагоги-психологи І. Бех, Л. Божович, А. Грецов,

І. Дубровіна, Л. Міхєєва, А. Реан, О. Романовська, С. Смірнов, Д. Чернілевський, І. Шахов. Специфіку поступового розгортання механізму креативності і творчого самовираження особистості в художньо-творчій діяльності досліджено сучасними художниками-педагогами М. Кириченком, Л. Момот, О. Піддубною, О. Рудницькою, О. Шевнюк, Л. Шелестовою. Своє бачення методики формування креативної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва в методичній і художній діяльності пропонують в фахових виданнях з педагогіки мистецтва відомі науковці А. Гиро, О. Губенко, Є. Ільїн, В.Клименко, А. Орлов, Г. Падалка, І. Подорожна, С. Сисоєва, В. Чирков. Піднімають питання активізації налагодження дистанційного викладання фахових дисциплін сучасним здобувачам мистецької педагогічної освіти Л. Гаврілова, О. Пасічник, О. Рибалко, В. Солдаткін, Ф. Стефаненко.

Мета публікації полягає у теоретичному обґрунтуванні означеної проблеми та висвітлення важливих питань практики формування креативної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва в умовах дистанційного навчання.

Насамперед, слід зауважити, що успішність творчого навчального процесу залежить від якості його організації. За рекомендаціями МОН, кожен освітній заклад України створив свою офіційну сторінку (невеликі малокомплектні школи в селах) або сайт в інтернеті. Коледжі, технікуми, інститути, університети, академії мають можливість організувати роботу безкоштовного веб-сервісу Google Classroom на платформі свого закладу, а не з платформи акаунтів Gmail, що дозволить студентам без перешкод заходити у додаток Google Meet. Без цього кроку, студенти можуть заходити на відеозаняття лише за окремим посиланням, попередньо розташованим у розділі «Потік», або, користуючись паралельно зв'язком у соціальній мережі Viber, що уповільнює і ускладнює організацію творчої роботи [3, с.17].

Викладач, який бере участь у підготовці майбутніх вчителів, має досконало вивчити можливості веб-сервісу та його додатку. З 2020-2021 навчального року кожен педагогічний працівник має проходити курси підвищення стажування, орієнтовно по 30 годин. Бажано, щоб в цей перший рік кожен викладач пройшов курс вивчення технологій дистанційного навчання, що дозволить йому вільно використовувати запропоновані сервіси і залучати до роботи з ними молодь.

Образотворче мистецтво, завдяки його візуальному характеру, є благотворним фактором розкріпачення чуттєвості особистості, активізації творчого мислення, креативності. Феномен контактування із образотворчим мистецтвом полягає у пробудженні уяви та її особливостях, а також у активізації художньо-творчого мислення, стимулюванні відкритості особистості оточуючому середовищу і невимушеності, щирості і відвертості, довіри і сміливості [4, с. 91].

У інформаційній базі інтернету знаходиться великий об'єм візуальної інформації, яку можна активно використовувати під час дистанційного

навчання. Це і науково-популярні фільми з історії мистецтва, культурології та з інших дисциплін, фотоілюстрації, готові презентації, сайти з великим об'ємом репродукцій мистецьких творів вітчизняних та зарубіжних авторів. Це безліч навчальних таблиць, виконаних у оригінальних, друкованих й цифрових техніках за всіма видами і жанрами образотворчого мистецтва та розділами навчальних дисциплін. Це великий об'єм методичних матеріалів до шкільних уроків та позакласних занять [2, с. 67].

Багатий візуальний контент додатку Google Meet дозволяє викладачу вразити студентів власною обізнаністю і зацікавленістю, логічністю і доступністю веб-сервісу, простотою виконання різнопланових операцій, можливістю співпраці та можливостями для творчості. Використовуючи доступний інструментарій, викладач може створити цікаве позитивне творче середовище. Можливість спостерігати процес виконання педагогічного показу послідовності виконання художньої роботи, використання презентацій, ілюстраційного і відео-матеріалу, музичного оформлення практичної частини заняття – все це сприяє створенню творчої атмосфери. Викладач, у свою чергу, може спостерігати за характером практичної роботи студентів, може залучати здобувачів освіти до творчої співпраці над створенням презентацій, тестів, конспектів шкільних пробних уроків. Практика показала, що за умови високої обізнаності і активної позиції викладача, студенти активно демонструють власну креативність, шукають та демонструють нестандартні виграшні методи та прийоми і під час виконання власних художніх композицій, і під час проведення пробних уроків, і під час виконання інших творчих дій, наприклад, використовують художні навички роботи на інтерактивній дошці для створення вітальних листівок, групових колажів, для підготовки до занять з інших дисциплін. Креативні грамотні дії викладача спонукають і студентів до дивергентного мислення, до дослідження варіативності у власній діяльності. Певним показником успішності такої співпраці можуть бути організовані персональні та колективні онлайн-виставки студентських робіт та проведення студентами онлайн мистецьких майстер-класів для ровесників та школярів.

Отже, формування креативної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва в умовах дистанційного навчання відбувається на основі створення творчої атмосфери, цілеспрямованого підвищення інтересу до процесу навчання, удосконалення практичних умінь та навичок художньо-творчої діяльності, необхідних для формування високої фахової обізнаності, та зацікавленості до подальшого творчого саморозвитку особистості студента мистецької спеціальності. Активне освоєння і застосування запропонованих веб-сервісів з додатками, пошук нових форм і методів викладання фахових мистецьких дисциплін є актуальним напрямом сучасної мистецької педагогічної освіти.

Список використаних джерел

1. Гаврілова Л. Г. Теоретичні аспекти впровадження дистанційного навчання в Україні. *Освітологічний дискурс*. 2017. № 1–2. С. 168–182.
2. Губенко О. В. Методологічні аспекти аналізу чинників активізації креативних проявів особистості. *Практична психологія та соціальна робота*. 2017. № 11. С. 66–67.
3. Пасічник О.В. Дистанційне навчання. Технічні особливості реалізації. *Комп'ютер у школі та сім'ї : Науково-методичний журнал; Інститут інформаційних технологій і засобів навчання АПН України*. 2020. № 2. С. 14–17.
4. Рудницька О. П. Основи викладання мистецьких дисциплін. К. : АПН України, 1998. 183 с.

УДК: 378.147.091.32:378-021.68

Тетяна КІЦАК,
асистент кафедри
стоматології дитячого віку
Буковинського державного
медичного університету

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ ЯК СКЛАДОВА НАВЧАННЯ В ВУЗІ

Анотація. Ефективною формою організації навчання в інтернатурі є семінарські заняття, які поглиблюють, систематизують та закріплюють теоретичні знання, отримані інтернами на лекціях або в процесі самостійної роботи з літературою. Типовим учбовим планом передбачено проведення певної кількості семінарів з кожного розділу програми.

Ключові слова: навчання, програми, заняття, викладач.

На семінарські заняття виносяться вузлові теми програми, засвоєння яких визначає якість професійної підготовки інтернів. Застосовуються різні методи проведення семінару. Один з них полягає в тому, що завчасно визначаються доповідачі, які готують реферати з окремих питань семінару. Усі інтерни заслуховують 4-5 доповідей, вслід за чим проводиться їх обговорювання. Основним недоліком такого методу є те, що кожний інтерн готує лише «своє» питання загальної теми і менш цікавиться рештою питань. Крім того, при такій методиці відсутня справжня творча дискусія.

Інший метод проведення семінарського заняття полягає в тому, що всі інтерни готують повідомлення по всім питанням семінару. Автори повідомлень попередньо не визначаються і вибір кожного доповідача здійснюється викладачем вже за ходом семінару. Такий вид семінарського заняття позбавлений недоліків попереднього, і є безумовно, більш ефективним та вимагає від інтернів більшого обсягу знань. План семінару повинен бути

відомий інтернам за 5-10 днів в залежності від теми. Викладач знайомить інтернів з методикою проведення семінару та розкриває значення кожного питання. Структура семінарського заняття на кафедрі стоматології дитячого віку виглядає наступним чином: вступне слово викладача, послідовне заслуховування доповідей інтернів, обговорення виступів, визначення цінності заслуханої інформації для практичного використання.

На закінчення семінару викладач підводить підсумок і аналізує обговорення теми. Рівень знань інтернів, виявлений на семінарських заняттях, обов'язково оцінюється. Оцінки заносяться в журнал і враховуються при виставленні підсумкової оцінки по навчальній дисципліні.

Семінар в порівнянні з іншими формами навчання потребує від інтернів високого рівня самостійності – вміння працювати з декількома джерелами, порівнювати, як одне і теж питання викладається різними авторами, робити особисті узагальнення та висновки. Семінар, також, дозволяє активізувати пізнавальну та емоційну діяльність інтернів, розкриває їх творчий потенціал. Таким чином, головне у семінарському занятті не стільки передача нової інформації, скільки розширення, закріплення поглиблених знань, умінь та навиків, способів їх отримання та застосування.

Список використаних джерел

1. Ковальчук Л. Я. Реорганізація післядипломної освіти – важливий аспект наступного розвитку охорони здоров'я в Україні Медична освіта. 2014. № 2. С. 27-33.

2. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2006. 352 с.

3. Швець Н. І. Оптимізація навчального процесу у закладах післядипломної освіти. Світ медицини та біології. 2011. № 3. С. 162-164.

4. Криськів О. І. Лазарчук Т. Б., Криськів О. І. Зоря Л. В. Деякі аспекти підвищення ефективності практичної підготовки лікарів-інтернів фаху «Загальна практика – сімейна медицина». Досягнення і перспективи впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України: тези доп. навч.-наук. конф. Тернопіль. 2014. Ч. 2. С. 461-462.

Олександр ХОМИШИН,
асистент кафедри стоматології дитячого віку
Буковинського державного
медичного університету

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ

Анотація. Перевірка й оцінювання знань і умінь студентів – активний процес, що є важливою складовою процесу навчання, адже результат контролю – це показник співвідношення між поставленими цілями навчання і досягнутими результатами; це основа оцінки навчальних досягнень студентів, яка характеризує рівень оволодіння студентами знань, умінь і навичок згідно з вимогами навчальних програм.

Ключові слова: тестовий контроль, перевірка знань, студенти.

У процесі перевірки й оцінювання знань, викладачі не лише фіксують фактичні знання, уміння студентів, а й впливають на результати і хід всього навчального процесу. Водночас дослідження сучасної педагогіки доводять, що контроль знань має велике виховне значення – дисциплінує студентів, виховує відповідальність, спонукає до змагання і забезпечує систематичну роботу з вивчення дисципліни.

Тож можна упевнено зазначити, що перевірка знань, умінь студентів впливає на результати і хід усього навчального процесу. Звичайно, вся діяльність викладача вищого навчального закладу, має бути спрямована на гуманізацію та активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів і оволодіння ними необхідним комплексом знань, умінь, навичок. Удосконалення ефективності контролю, під час якого виявляють якість засвоєння знань, вимірюють її величину, присвоюють оцінку – є головною умовою підвищення якості навчально-виховного процесу, а значить і підготовки висококваліфікованого і конкурентоспроможного лікаря. Кожний етап заняття вимагає контролю, тому що без нього втрачається сенс процесу навчання.

Але до контролю висуваються певні вимоги, а саме він має бути з яскраво вираженою освітньою, розвивальною, професійно і особистісно зорієнтованою спрямованістю, адже завдяки контролю – встановлюється зворотний зв'язок на занятті. На думку переважної більшості викладачів, таким вимогам у повній мірі відповідає тестовий контроль.

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні тестовий контроль інтенсивно розвивається і поширюється, а використання тестових технологій посідає особливе місце у розробці та впровадженні у навчальний процес нових підходів до оцінювання досягнень студентів і виявлення рівня знань.

Тестовий контроль має ряд переваг перед іншими методами контролю, а саме: забезпечує об'єктивність і справедливість оцінки знань, відсутність емоційних стресів і перевантажень, відсутність психологічного впливу на студента, забезпечує прозорість і гласність результатів контролю, розвиває індивідуально-диференційований підхід до навчання та самостійної роботи студентів, забезпечує можливість одночасного контролю великої аудиторії за умов відносно невеликих затрат часу на його проведення.

Отже, тестування, як один із методів контролю є зручним, надійним, оперативним і об'єктивним. Але поряд із цим має і певні недоліки, через які тестування не можна застосовувати як єдиний та ідеальний метод об'єктивного діагностування знань і вмінь, особливо в клінічних дисциплінах. У навчальному процесі тестування обов'язково має поєднуватися з іншими формами і методами контролю.

Список використаних джерел

1. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) Ухвалено Міністерською конференцією в Єревані, 14–15 травня 2015 р. – Режим доступу: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-andguidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf

2. Милютіна І. М. Тестування як ефективний метод перевірки професійної компетентності студентів / Милютіна І. М. [Електронний ресурс] // Форум педагогічних ідей «УРОК». – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/15024/

3. Майоров А. М. Теорія і практика створення тестів для системи освіти / А. М. Майоров. - Москва: Інтеллект-центр, 2001.

4. Подопрігора М. Б. Педагогічне тестування в освітньому процесі: історія і сучасність [Електронний ресурс] / М. Б. Подопрігора – Режим доступу до ресурсу: <https://vocabulary.ru/termin/testirovanie.html#> , актуальний на 08.10.18

Валентина ГОНЧАРЕНКО,
асистент кафедри стоматології дитячого віку
Буковинського державного
медичного університету

СУЧАСНІ МЕТОДИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАННІ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ ПРИ ПРОХОДЖЕННІ ОЧНОЇ ЧАСТИНИ ІНТЕРНАТУРИ

Анотація. Медична наука розвивається швидкими темпами, з'являються нові лікарські засоби, нові методи діагностики, нові сучасні методи, тому професійні знання лікарів-інтернів, які були здобуті під час навчання в вищому медичному навчальному закладі при проходженні інтернатури можуть досить швидко застарівати, ставати неповними, а також не відповідати вимогам сучасної стоматології. Це потребує необхідність під час очного циклу проходження інтернатури навчити лікарів-інтернів самостійно поповнювати свої професійні знання.

Ключові слова: знання, самоосвіта, знання.

Удосконалюючи систему самоосвіти лікарів-інтернів стоматологів на кафедрі стоматології дитячого віку значна увага приділяється зв'язку навчання з раніше одержаними знаннями та власним професійним досвідом, навчання пошуку та подальшій роботі з сучасною літературою, інтернет-ресурсами, участю в on-line семінарах та школах з питань дитячої стоматології, формуванню наукового складу мислення. Самоосвіта є найбільш ефективна в тому разі, коли лікарі-інтерни не обмежуються завданнями викладача і літературними джерелами, запропонованими при підготовці досліджуваної теми, а продовжують працювати самостійно. При удосконаленні процесу самоосвіти лікарів-інтернів слід приділяти увагу формуванню у них наукового способу мислення.

Цьому сприяє стимуляція інтересу до нових знань, сприймання їх як складової частини з подальшим аналізом, абстрагуванням та узагальненням закономірностей в пізнанні досліджуваної проблеми в поєднанні з клінічними оглядами та веденням хворих на стоматологічну патологію.

Систематична та цілеспрямована робота з формуванням у лікарів-інтернів стоматологів наукового стилю мислення веде до позитивних змін у процесі навчання. Лікарі-інтерни глибше та повніше опановують професійні знання, усвідомлено підходять до власних пізнавальних дій, що стає закономірним результатом їх творчої діяльності.

Список використаних джерел

1. Казаков В.Н., Талалаєнко А.Н., Гарина М.Г. Методологія і реалізація системи управління якістю медичної освіти. Донецьк. 2001. С. 213.

2. Петров В.И., Недогада С.В. Медицина, основанная на доказательствах: учебное пособие. Москва: ГЭОТАР-Медиа. 2009. С. 127.

3. Александров М.А. Использование доказательной медицины и экономического анализа при разработке протоколов ведения больных и медицинских стандартов. Вопросы экспертизы и качества медицинской помощи. 2011. № 2. С.27-35.

4. Галацан О.В., Мельник І.В. Співробітництво ГУОЗ з ХНМУ по вдосконаленію післядипломної підготовки лікарських кадрів. Сучасний стан та перспективи підготовки лікарів-інтернів у ХНМУ: матеріали XXXIX навч.метод, конф. Харків. 2012. С. 7-9.

УДК 378.016:811.161.2]:001,895 (043)

Інна ПРОВОРНА,
викладач вищої категорії
Харківський педагогічний фаховий коледж
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

ПОЄДНАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ І ТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ

Ключові слова: *особистісно орієнтоване навчання, інноваційний методи, традиційні методи, технології навчання.*

Час не стоїть на місці. Розвивається суспільство, розвиваються нові технології, але завжди в основі будь-якого розвитку держави, народу була, є й буде освіта, що є «...основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості ...» [1]. У зв'язку з реформуванням освіти в Україні одним із стратегічних завдань є формування освіченої, творчої особистості, становлення її фізичного і морального здоров'я [5]. Тому одним із принципів організації навчально-виховної роботи є реалізація особистісного підходу до учня/ студента. Такий підхід має сприяти більш цілеспрямованому, гармонійному розвитку особистості здобувача освіти як громадянина та творчого, здатного професійно діяти працівника. То що ж таке особистісно орієнтоване навчання? Як зазначає І.С.Якиманська, це таке навчання, центром якого є особистість дитини, її самобутність, самоцінність: об'єктивний досвід кожного спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом освіти [3]. А у «Словнику-довіднику з професійної педагогіки» укладачі так пояснюють особистісно орієнтоване навчання: навчання, в основі якого лежить визнання індивідуальності, самобутності, самооцінки кожної людини, її розвитку як індивіда, наділеної своїм неповторним суб'єктивним досвідом, метою такого навчання є максимальний розвиток

кожної особи з урахуванням її можливостей і нахилів (за Т.І. Шамовою) [4, 125]. Усі дослідники цього підходу зазначають: це процес допомоги, підтримки, соціально-педагогічного захисту, розвитку дитини, підготовки її до життєтворчості. Отже, мета професійної діяльності педагога – сформулювати у здобувачів освіти здатність до успішної соціалізації в суспільстві, до активної адаптації на ринку праці.

Як втілити цю мету? Пошук таких шляхів і приводить до розробки інноваційних технологій у навчанні. Інноваційні методики характеризуються новим стилем організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти. У вище названому словнику зазначено: інноваційні технології – сукупність засобів і методів навчально-виховного процесу, спрямованих на досягнення прогнозованого результату, що передбачають особистісно орієнтовану взаємодію викладача і того, хто навчається, в процесі взаємних опосередкованих і безпосередніх впливів. Викладач із носія наукової інформації перетворюється на організатора процесу пізнання того, хто навчається, стає його помічником і радником, той, хто навчається, із об'єкта навчання перетворюється в його суб'єкт (за І.М. Богдановою) [4,79].

З іншого боку, усе нове опирається на попередній досвід. У будь-якому суспільстві, у різних галузях людського життя діють певні традиції. Тобто є підґрунтя, на якому викладач, інша особа розробляє нові засоби взаємодії для досягнення поставлених задач, мети. Вважаю, що традиційні методи навчання (слово вчителя, демонстраційні методи та інші) сприяють формуванню знань, умінь та навичок, включають студента в діяльність. Під час інноваційного навчання створюються умови для включення студентів у творчу діяльність, у певний діалог.

Людина завжди у своїй діяльності послуговувалася мовою. Тож філологічні дисципліни, безпосередньо заняття з мови та літератури – це і є ті предмети, що безпосередньо спрямовані на формування, розвиток та удосконалення мовних і мовленнєвих знань, умінь і навичок, тобто життєвих компетентностей. Адже мова пов'язана з різними сферами людського життя, саме вона впливає на формування особистості, її інтелектуальний розвиток. Тому проблема пошуку шляхів підвищення інтересу до вивчення мови, підвищення якості знань, розвитку інтелектуальних і мовленнєвих здібностей як ніколи на часі.

Як було зазначено, серед традиційних методів навчання особлива увага завжди приділяється слову вчителя та підручнику. Слово вчителя – найістотніший засіб навчання. За допомогою слова вчитель організовує засвоєння знань учнями, допомагає у формуванні практичних умінь і навичок. Викладаючи новий матеріал, педагог спонукає здобувачів освіти до роздумів над ним. Підручник, як це не дивно звучить у сучасних умовах розвитку комп'ютерних технологій (хоча є й електронні версії підручників), є важливим засобом навчання: може слугувати студентові для відновлення в пам'яті, повторення та закріплення знань, здобутих на занятті, для виконання домашнього завдання, повторення пройденого матеріалу. Іншими словами, є

одним із джерел пошуку інформації. Із розвитком інформаційних і комп'ютерних технологій традиційні форми навчання стали поступово доповнюватися новітніми технологіями, спрямованими на формування навичок та умінь, що відповідають випереджальному стану науки і техніки. На зміну традиційним технічним засобам навчання (ТЗН) (кінопроектори, діапроектори, телевізори, відеомагнітофони, діафільми, грамзаписи та ін..) прийшли персональні комп'ютери, мультимедійні проектори, сенсорні дошки та ін.. Комп'ютерні технології суттєво впливають на форми і методи навчання, роблять процес пізнання творчим, стимулюють заняття самоосвітою. Вони допомагають здійснювати контроль. Але використання комп'ютерних технологій не може замінити звичних дидактичних методів навчання.

Найбільш оптимальним у розвитку творчих здібностей, у формуванні критичного мислення є технологія проблемного навчання. Викладач може використовувати проблемну ситуацію, дослідницький метод, метод кластеру, пошук альтернативних рішень та інші. Щоб підвищити ефективність занять з мови та літератури, варто поєднувати досвід традиційних методів та інноваційних. Наприклад, навчання з комп'ютерною презентацією. Найбільш доцільно використати його на заняттях з літератури: програма Power Point дозволяє педагогу створити опорний конспект, використавши відео-, аудіофрагменти, уривок із кінофільму та ін.. Ще одним видом такого поєднання є заняття-дослідження з використанням проблемних схем-опор. Поняття «заняття-дослідження» не нове, як і схема-опора. А от проблемна схема-опора... Це модель мовного матеріалу, де частково відображені взаємовідношення частин, можуть бути наведені приклади, за якими студент відновлює мовне поняття.

Усе вище сказане дозволяє зробити висновок: розумне поєднання традиційних та інноваційних технологій навчання сприяє використанню проблемних, евристичних, ігрових та інших методів навчання, що забезпечуватиме розвиток особистості, її розумових і творчих здібностей. Також сприятиме підвищенню якості навчального матеріалу, забезпечуватиме ефективність його засвоєння, збагатить зміст навчального процесу в цілому. І, головне, сприятиме покращенню комунікативної компетентності – вирішення задачі щодо формування особистості, здатної вести діалог.

Список використаних джерел

1. Закон про освіту// <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Мынбаева А.К., Садвакасова З.М. Инновационные методы обучения, или Как интересно преподавать: учебное пособие. Алматы, 2012. 355 с.
3. Особистісно орієнтоване навчання// https://pidru4niki.com/pedagogika/osobistisno_orientovane_navchannya

4. Словник-довідник з професійної педагогіки / за ред.: А.В.Семенової. Одеса: Пальміра, 2006. 221с.// <https://www.pedagogic-master.com.ua/public/semenova/slovník.pdf>

5. Софій Н. Інноваційні методи навчання та викладання// osvita.ua/school/method/1663/

Галина Білоніжко,
викладач вищої категорії,
викладач-методист,
Наталя ЗЛОБІНА,
викладач першої категорії
КЗОЗ «Вовчанський медичний
фаховий коледж» Харківської обласної ради

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН «АНГЛІЙСЬКА МОВА» ТА «УКРАЇНСЬКА МОВА»

Сучасна концепція філологічної освіти базується на чіткому уявленні про цілі й завдання освіти і формування базової культури особистості, виховання людини високоморальної, освіченої, духовно та фізично розвиненої, здатної до самоосвіти, наполегливої, натхненної у праці. Такий підхід до викладання мови сприяє самозбереженню і саморозвитку народу, реально забезпечуючи його майбуття. Зміст освіти є відображенням певної культури епохи.

Теоретичне осмислення закономірного характеру взаємозв'язку освіти і культури, їх ізоморфної тотожності дозволяє висунути гіпотезу про перспективність і продуктивність використання *культурологічного підходу* як концептуальної основи модернізації змісту освіти.

При побудові змісту освіти культурологічний підхід розцінюється як реалізація гуманістичної установки в розумінні соціальної функції людини, яка передбачає включення в контекст змісту освіти структури культури в різних її проявах. Компонентами змісту освіти визнаються загальна, базова і професійна культури.

Інтегральним результатом культурологічної спрямованості змісту освіти виступає становлення людини, готової до гуманістично-орієнтованого вибору, що володіє багатофункціональними компетенціями.

Одним з найпоширеніших видів роботи на заняттях з англійської мови є переклад текстів. Переклад є важливим засобом міжкультурних контактів, оскільки він допомагає ознайомитися з фактами чужої культури. Переклад – складне багатогранне явище, що вимагає від студента не тільки бездоганного знання мови, але й уміння розрізняти смислові та стильові відтінки писемного або усного мовлення; знання історії мови і, відповідно, розвитку культури суспільства. Володіння фоновими знаннями про культуру,

менталітет і етнологічний розвиток народу-носія мови є невід'ємною складовою успішної праці студента при перекладі текстів на заняттях з іноземної мови.

Поширеною є думка, що успіх перекладацької діяльності залежить в першу чергу від того, наскільки добре студент володіє іноземною і рідною мовою, тобто від чинників суб'єктивних.

Проте при такому підході поза увагою залишається цілий ряд об'єктивних чинників, до яких входять і лінгвокультурні аспекти перекладацької діяльності студента. Слід акцентувати увагу на тому, що при цьому вкрай важлива роль мови, що виступає як засіб передачі бачення світу представниками іншої культури. Це світобачення в культурологічному змісті є унікальним, і його передача засобами чужої мови часто виявляється складним завданням. Саме в цьому випадку про переклад варто говорити як про процес «нескінченної приблизності» або «нескінченної відносності», оскільки немає однозначної відповідності між часом, так як різні мови в змісті своїх одиниць і структур відображають ознаки реальності дійсності, тим більше, коли мова йде про специфічні елементи культури.

Мова – це те, що лежить на поверхні буття людини в культурі, тому починаючи з ХІХ ст. проблема взаємозв'язку, взаємодії мови і культури є однією з центральних в мовознавстві. У лінгвістиці ХХІ ст. активно розробляється підхід, в якому мова розробляється як культурний код нації, а не просто засіб комунікації і пізнання. Фундаментальні основи такого підходу були закладені працями В. Гумбольдта, О.О. Потебні та інших вчених. Наприклад, В. Гумбольдт стверджував: «Межі мови моєї нації означають межі мого світогляду». Мова не тільки відображає реальність, але інтерпретує її, створюючи особливу реальність, в якій живе людина. А.М. Хайдеггер, видатний мислитель нашого часу, назвав мову «будинком буття». Тому і лінгвістика, як наука про мову, займає авангардні методичні позиції в системі гуманітарного знання і обійтися без її допомоги при вивченні культури неможливо.

Велике значення для взаємопроникнення культур має міжмовна, перекладацька діяльність на заняттях англійської мови. Переклад допомагає здійснювати процес знайомства із чужою культурою. Можна сказати, що він займає проміжне положення між мовою і культурою, виконуючи посередницькі функції між цими двома сутностями. Перекладацькі проблеми, пов'язані з існуючими культуральними артефактами, переборні в процесі міжмовної комунікації як за посередництвом прирівнювання структур вихідної й цільової мов, так і за допомогою різних способів передачі артефактів чужої культури.

Для дослідження закономірностей перекладацької діяльності великий інтерес становлять особливості мови, прямо або опосередковано зумовлені культурою носіїв мови. Подібні особливості можуть виявлятися на різних рівнях мовної структури, у правилах вербальної комунікації, у способах

опису позамовної реальності. Легко демонструється соціально-культурна детермінованість словникового складу мови.

Наприклад, у англійській культурі особливе значення має слово "noon" - 12 година. Це не тільки середина дня (midday), але і кінець ранку (morning), який триває з півночі, частково перекриваючи і темний (night) і світлий (day) час доби. До цієї точки відліку прив'язаний і особливий час прийому їжі - "lunch" - на відміну від головного ритуалу прийому їжі - "dinner", в середині або в кінці дня. Після головної точки відліку починається "afternoon" (post meridiem), начебто друга половина дня, яка триває до заходу сонця (before sunset or nightfall). Але "nightfall" - це ж, настання ночі (або, точніше, темряви), першу частину якої, мабуть, складає "evening", оскільки вона ж може називатися "night". Англійський чай (tea) подається начебто ближче до вечора або в кінці другої половини дня (in the late afternoon), але є ще "supper", який їдять увечері (якщо "dinner" з'їли в середині дня) або пізно вночі. В цілому, утворюється своєрідна картина доби, характерна для англійської культури. Вирішальну роль відіграють соціально-культурні чинники під час формування у студентів фонових знань, без яких неможлива інтерпретація мовних висловів.

Отже, при перекладі слід звертати особливу увагу не тільки на граматичні конструкції, але і на культурологічні і соціологічні особливості народу-носія мови. Необхідно володіти достатньо широкою базою фонових знань. Особливу увагу під час перекладу слід приділяти явищам і поняттям, що наявні у культурі носіїв мови оригіналу, але відсутні у культурі носіїв мови перекладу. Такі явища і поняття потребують не лише особливих навичок від перекладача, але і постійного поповнення запасу різногалузевих знань і розширення власного кругозору студентів.

Як було зазначено, сучасна концепція вивчення української мови і літератури передбачає культурологічний підхід до організації навчання, що відкриває перспективи для мовного розвитку і морального виховання студентів.

«Що посієш, те й пожнеш!» - свідчить народна мудрість. Як важливо засіяти поле вчасно добротним насінням, а викладачам - закласти в душі вихованців добрі зерна естетичної свідомості.

Одним з дієвих засобів у роботі викладача-словесника, що дозволяє вводити інформацію культурологічного характеру, - звернення до проблематики українського мовного етикету. Все частіше ми зустрічаємо вдалих досвід включення в заняття української мови відомостей з історії та практики мовного етикету, подання та лінгвістичного обґрунтування стереотипів української мовленнєвої поведінки, зокрема за допомогою прислів'їв, приказок, стійких словосполучень, фразеологізмів. Етнокультурну спрямованість заняттям української мови надають також вправи, засновані на тлумаченні слів-реалій, які називають характерні деталі національного побуту, фольклору, історії.

Також з метою реалізації культурологічного підходу на заняттях української мови і літератури ми звертаємося до великих творів, підбираємо високохудожні тексти українських письменників і поетів, супроводжуючи багатющій мовний матеріал цікавими завданнями, спрямованими на формування естетичних уявлень, на розвиток творчого мислення. «А що може бути дорожчим, як щодня входити до спілкування з наймудрішими людьми світу» (Л.М. Толстой).

Інший «діючий» прийом - міжмовні зіставлення. Результативними, що не вимагають застосування будь-яких додаткових коштів, є попутні соціології і лінгвокультурні коментарі до використовуваних на заняттях текстів. Багато з них вимагають уточнення лексичних значень слів. Це ми можемо говорити при вивченні творчості Г.Сковороди, М.Коцюбинського та інших митців.

Виховання студента здійснюється в ході всього навчального процесу, але основою системи виховання є українська мова. Заняття філологічних дисциплін містять у собі необмежені можливості виховання студента справжнім громадянином своєї Вітчизни. Головне - закласти відчуття єднання з рідною землею, природою, викликати інтерес до історії краю, виховати відповідальне ставлення до власних справ і вчинків.

Список використаних джерел:

1. Александрова О.В. Проблемы экспрессивного синтаксиса (на материале английского языка). - М.: Высшая школа, 1984. - 211 с.
2. Комиссаров В.Н. Культурно-этнографическая концепция перевода // Картина мира: лексикон и текст (на материале английского языка)/Сб.науч.тр. / МГЛУ. - Вып.376. - М., 1991. -213 с.
3. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах:
[Підручник](#) для студентів вищих навчальних закладів освіти/ [Колектив автор.: М.І.Пентилюк, А.Г.Гелетова, С.О.Караман та ін.; за ред. М.І.Пентилюк]. – К.: Ленвіт, 2000. – 267 с.
4. Парасюк С. Психолого-педагогічні основи викладання мови: застереження та пропозиції // Українська мова та література. – 2001. – лист. (№44). – С. 1-2.
5. Пентилюк М. Особливості технології уроку // Дивослово. – 1998. – №4. – С. 17-18.
6. Лотман Ю. М. Внутри мыслящих миров. Человек - текст - семиосфера - история. - М.: Языки русской культуры, 1999. - 464 с.

УДК 377.

Світлана ГОВОРУН,

ІНТЕГРАЦІЯ БАЗОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПІДГОТОВКУ ФАХОВОГО МОЛОДШОГО БАКАЛАВРА В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН

Анотація. У статті охарактеризовано роль і значення міжпредметних зв'язків в інтеграції базових загальноосвітніх дисциплін у формуванні професійної компетентності; ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі; наведені визначення теоретичних понять: «інтеграція», «коректура», приклади з досвіду роботи.

Ключові слова: інтеграція, базові компетентності, професійна підготовка, фахова передвища освіта, освітній процес.

Початок ХХІ століття в освітньому процесі – це час кардинальних змін, період визначення стратегії, яка має орієнтуватися на упровадження класичних підходів, освітніх інновацій, позитивного досвіду для досягнення головної мети – підготовки висококваліфікованого фахівця, конкурентоспроможного на ринку праці.

Безумовно, важливим є вибір інструментів, засобів, принципів досягнення освітньої мети, застосування ключових компетенцій у підвищенні професійної якості майбутнього спеціаліста.

Основні напрями і завдання реформування фахової освіти відображено в державному законодавстві та нормативно-правових актах. Відповідно до Закону «Про фахову передвищу освіту», статті 30, основним підходом до організації освітнього процесу є студентозорієнтоване навчання, що передбачає: створення освітнього середовища, що задовольняє потреби та інтереси здобувачів фахової передвищої освіти; побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства; інтеграцію базових компетентностей у підготовку молодшого спеціаліста.

Інтеграція (за словником української мови) – це об'єднання чогонебудь у єдине ціле.[5.с.35]

Тому інтеграція є пріоритетною моделлю, важливим чинником у компетентнісному підході підготовки майбутнього фахівця.

У процесі вивчення загальноосвітніх дисциплін студентами напрямів: «Радіотехніка», «Комп'ютерна інженерія», «Програмна інженерія», «Економіка і планування» закладів фахової підготовки важливою є інтеграція знань з природничо-математичних, соціально – гуманітарних, філологічних і спеціально-технічних дисциплін у формуванні професійної компетентності молодшого спеціаліста.

Важливу роль у підготовці висококваліфікованих фахівців відіграє застосування інноваційних методик навчання, сучасних інформаційних

технологій, формування ключових компетентностей, необхідних для професійної діяльності, а також для вивчення державної мови.

На сучасному етапі у викладача і студентів є можливість обирати такі форми, методи, прийоми здобуття освіти, які б дали максимальний результат і в опануванні базових загальноосвітніх дисциплін, і дисциплін професійної підготовки.

Незалежно від змін, що відбуваються в освіті протягом століть, основною формою надання знань залишається навчальне заняття.

Доведено, що впровадження коректурного навчання на заняттях української мови і літератури є одним з актуальних та ефективних засобів організації освітньої діяльності. У сучасній інтерактивній методиці коректурні вправи (какографічні), які використовували у ХІХ столітті для вивчення орфографії, є актуальними. За словником іншомовних слів:

Коректура – проведення корекції, підкреслення мотивації позитивної діяльності студентів, а не заперечувальний характер використаного матеріалу.

Коректура /з лат. *correctio* виправлення, поправка/ - виправлення помилок у відтиску типографічного набору, а також сам відтиск, необхідний для внесення виправлень; перевірка та виправлення друкованих форм, зображення ілюстрацій [4,с. 262].

Дослідженням методу коректури та какографії займався відомий учитель – новатор з Грузії Шалва Амонашвілі, який вдихнув нове життя в коректурне навчання. Цей метод дає позитивний результат у роботі з текстом, що містить помилки; має вплив на формування читацької й мовленнєвої компетентностей, підвищує продуктивність роботи протягом заняття(можливість опрацювання великого обсягу навчального матеріалу), спонукає до творчості.

Сучасне заняття з української мови та літератури не можна уявити без застосування комп'ютерних технологій. Використання ІКТ та інтерактивних технологій (програм, освітніх платформ) навчання сприяє підвищенню мотивації студентів, розвитку творчої самостійності, формуванню орфографічних, орфоепічних, мовленнєвих, стилістичних компетентностей, ціннісних орієнтацій, дослідницьких умінь і навичок, які забезпечать майбутньому фахівцю можливість успішно самореалізуватися.

Удосконалюючи традиційні методики і методи роботи зі студентами, варто запроваджувати новітні технології, орієнтовані на отримання здобувачами фахової передвищої освіти не лише кращих результатів, але й мотивації до самостійного опанування навчального матеріалу, формування компетентностей майбутнього фахівця.

Саме застосування комп'ютерних технологій дозволяє створити умови для підвищення ефективності освітнього процесу. Працюючи над удосконаленням комп'ютерної грамотності, викладач і студенти мають змогу освоїти програми для створення відеофільмів та відеоскрайбінгів, що позитивно впливає на процес інтеграції базових компетентностей у

підготовку молодшого спеціаліста в процесі вивчення загальноосвітніх дисциплін.

Створюючи презентації, відеоролики, відеоскрайбінги, учасники освітнього процесу набувають навичок добирати текстовий та ілюстративний матеріал, систематизувати і розподіляти на частини, застосовувати графічні зображення (таблиці, схеми), підбирати музичний супровід, робити висновки, визначатися з палітрою кольорів. Важливим чинником є також розрахунок часу, протягом якого демонструється відео.

Студенти набувають нових знань, практичної роботи з комп'ютером, не сприймають його як предмет для ігор, що стимулює пізнавальний інтерес до вивчення української мови і літератури, опанування нового виду діяльності. Успішне навчання – не те, що дає вичерпні відповіді, а те, що породжує безліч запитань.

Прикладами такого програмного продукту, створеного мною, можуть бути:

– відеоскрайбінги з наголошування слів, підготовлені з метою підвищення орфоепічної грамотності студентів.

– відеофільми про життя і творчість Лесі Українки, Ліни Костенко, Василя Симоненка, Івана Багряного, Євгена Маланюка, Григора Тютюнника робота «Три зозулі з поклоном», «Останній лист від батька».

Рис. 1. Відеоскрайбінг. Орфоепічні норми(наголос)

Ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі сприяє успішному вирішенню поставлених завдань.

Отже, інтеграція базових компетентностей у підготовку молодшого спеціаліста в процесі вивчення загальноосвітніх дисциплін є засобом опанування необхідних професійних понять, умінь і навичок, підвищення навчально-пізнавальної діяльності, професійної мобільності, розвитку творчих здібностей, формування самооцінки студента як особистості, громадянина, здатного до соціалізації та самореалізації, що забезпечить майбутнім фахівцям швидку адаптацію у простір професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Амонашвілі Ш.О. Гуманна педагогіка. Педагогічні притчі.- Електронний носій-schoolbook.com.ua. (дата звернення 6.05.2020).
2. Зязюн І. А.(голова) та ін. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Вип 22 [Текст]: зб. наук. пр. – Випуск 19 ; редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – Київ – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. - 523с.
3. Мій конспект. Видавнича група «Основа». Харків, 2010
4. Словник іншомовних слів.- К.: Довіра, 2006. с.256.
5. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970-1980. – Т. 4. – С. 35.

УДК 377.112.4

Юлія ЛУЧКО,
викладач вищої категорії
Фаховий коледж Національного
фармацевтичного університету

ІНТЕГРАЦІЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ У ПІДГОТОВЦІ МОЛОДШОГО ФАХОВОГО БАКАЛАВРА

Анотація. У статті розглянуті сутність, функції та особливості реалізації компетентного підходу в навчальному процесі, що є необхідною складовою виховання і розвитку майбутнього фахівця. Це гарантує високий рівень і результативність у професійній та суспільній діяльності.

Ключові слова: фахова освіта, компетентнісне навчання, українська література, історія України

Основне завдання сучасної професійної освіти полягає в наданні змоги студентові досягнути внутрішню логіку предмета, що вивчається, у ретельному доборі навчального матеріалу за принципом життєвої доцільності й функціональності, в активізації ролі самостійного навчання. Варто також урахувувати, що для успішної діяльності недостатньо знань і вмінь, необхідні ще віра в себе, у свої сили, здатність ухвалювати рішення, жити, працювати в колективі й зосереджувати свої зусилля на конкретних завданнях, виявляти проблему, формулювати припущення й вести самостійний чи спільний пошук способів розв'язання її, брати на себе відповідальність за результати дій і вчинків. [1]

Л. Хоружа [3, 202] наголошує, що нині сутність поняття "ключові компетентності" стосується не тільки змісту освіти, а передбачає формування

в молоді певних навичок для життя й діяльності в соціальній сфері суспільства.

За своїми базовими характеристиками такий підхід дає змогу здійснювати навчання людини на всіх рівнях освіти, дає можливість особистісного та творчого зростання - знайти себе в цьому складному світі.

Одним із найголовніших завдань викладання української літератури є підвищення полікультурної компетентності здобувачів освіти, а також виховання любові до рідного слова, поваги до історії народу, його звичаїв, традицій. [2, 2-6] Тому вивчення української літератури та історії України впливає на формування базових компетентностей студентів:

- 1) зіставляти літературний твір із відповідною історичною епохою;
- 2) аналізувати історичні образи та порівнювати історичні дані про них з інтерпретацією образів-персонажів у художній літературі;
- 3) розрізняти історичну правду і художній вимисел.

Під час вивчення та дослідження творів української літератури на тлі історичних подій України активізується мислення й увага студентів, формується у них вміння не тільки аналізувати й систематизувати інформацію, а й робити власні висновки, збільшувати коло порушених питань. Це сприяє глибшому засвоєнню історичного матеріалу через вивчення художнього твору, через порівняння історичних подій з інтерпретацією історичних явищ, образів у художній літературі (*Таблиця 1*).

Формування компетентностей здобувачів освіти на заняттях української літератури та історії України залежить від скоординованої діяльності викладачів-предметників, а також вибору й застосування оптимальних організаційних форм, методів, прийомів і засобів навчання (*Таблиця 2*).

Ефективність роботи зростає, якщо застосовувати на заняттях метод художньо-історичної екстрополяції, який дає змогу максимально враховувати творчі здібності здобувачів освіти, їх пізнавальні інтереси й життєві пріоритети; формує активну життєву позицію; спонукає студентів аналізувати в художніх творах найтиповіші риси епохи, найважливіші події й факти, образи певних історичних діячів. Практикуючи на заняттях різні форми презентацій, індивідуальні та групові проекти, дискусії, диспути, викладачі формують дослідницькі навички, які розвивають різнобічні інтереси та забезпечують позитивний емоційний потенціал здобувачів освіти.

Таблиця 1

Прізвище письменника, твір	Авторський стиль	Історична характеристика
І.Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я»	реалізм	Вплив аграрних реформ на розвиток сільського господарства Наддніпрянської України, соціальне становище селянства, соціальна диференціація, аграрне перенаселення, селянське самоврядування, роль релігії в житті

		селянства
І.Карпенко-Карий «Мартин Боруля»»	реалізм	Розвиток ринкових відносин у сільському господарстві Наддніпрянської України, соціальна диференціація селянства, шляхи формування великого землеволодіння, станові привілеї в пореформеній Наддніпрянській Україні
М.Коцюбинський «Intermezzo», «Тіні забутих предків»	Імпресіонізм, неоромантизм	Соціальне становище західноукраїнського селянства (Закарпаття), життя, побут та звичаї населення
В.Стефаник «Камінний хрест»	соціально-психологічна новела	Західноукраїнські землі у складі Австро-Угорщини (кін. XIX - поч. XX ст.), соціальне положення західноукраїнського селянства, аграрне перенаселення, причини еміграції та її напрямки, формування української діаспори

Таблиця 2

Українська література	Історія України
М. Куліш. Сатирична комедія «Мина Мазайло». Розвінчання національного нігілізму, духовної обмеженості на матеріалі українізації.	«Українізація»: форма і зміст
1. Що ви знаєте про «українізацію» з історії України? 2. Які проглядаються позиції в суспільстві щодо «українізації»? Відповіді аргументуйте (робота в групах). 3. Чим відрізняються позиції тьоті Моті, Мینی, Мокія, дядька Тараса? Відповіді аргументуйте (робота в групах). 4. Чи можна цю п'єсу перекласти іншими мовами? Якщо ні, то чому? 5. Доведіть, що філологія непомітно стає політикою. 6. Хто такі обивателі? 7. Написати творче есе на тему «В чому актуальність п'єси в наш час?»	1. Визначте місце та хронологічні рамки зображених подій? 2. Пригадайте, як царський уряд ставився до української мови та літератури? Назвіть основні положення Валуєвського циркуляра. 3. Що, на вашу думку, є головною ознакою нації? Аргументуйте відповідь, спираючись на текст уривка. 4. Що таке «українізація»? Вкажіть причини «українізації». Наведіть сфери «українізації». 5. Що та хто гальмував процес «українізації» в УСРР? 6. Висловіть власне ставлення до «українізації».

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011>.
2. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. 10-11 класи (рівень стандарту). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
3. Хоружа Л. Л. Компетентнісний підхід в освіті: ретроспективний погляд на розвиток ідеї / Л. Л. Хоружа // Педагогічна освіта : теорія і практика: збірник наукових праць – К. : КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2007. – № 7.
4. Фасоля А. М. Компетентнісно зорієнтовані завдання: проблеми термінології, типології, створення. *Дивослово*. 2014. №9. С. 15–21.

Василь МЕЛЬНИЧУК,

викладач-методист

Комунальний заклад «Харківський фаховий вищий коледж мистецтв» Харківської обласної ради

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЗАСОБАМИ АРТПЕДАГОГІКИ

Анотація. У статті розглядається питання доцільності використання методів і прийомів артпедагогіки на заняттях української літератури з метою формування ключових і професійних компетентностей, розвитку професійно орієнтованих якостей майбутніх фахівців мистецького напрямку.

Ключові слова: артпедагогіка, арттехнології, інтегративність, професійна компетентність.

Модернізація національної системи освіти на сучасному етапі здійснюється на засадах компетентнісного підходу, а саме спрямованості освітнього процесу на формування і розвиток ключових та професійних компетентностей особистості.

Ідея інтегративності – один із провідних напрямів реформування сучасної освіти, який базується на подоланні ізольованого викладання навчальних дисциплін: освітній процес доцільно орієнтувати на розвивально-продуктивний інтегративний підхід, за допомогою якого уможливорюється створення в здобувачів освіти цілісного уявлення про об'єкт, що вивчається, формується міжпредметна компетентність [3, с.29].

Особливого значення інтегративність набуває в фахових мистецьких закладах, оскільки багатогранний процес формування професійної компетентності майбутніх фахівців залежить від багатьох умов. Однією з них

є розробка та реалізація в процесі професійної підготовки новітніх педагогічних технологій міждисциплінарного характеру, до яких належать і технології артпедагогіки.

Артпедагогіка – це галузь педагогічної науки, яка базується на інтеграції педагогіки, психології та мистецтва. При застосуванні прийомів артпедагогіки виховання, освіта, розвиток особистості здійснюються засобами мистецтва. Вона є міждисциплінарною галуззю, яка слугує інтеграції гуманітарних і мистецьких знань, що дозволяє зробити навчання цікавішим, результативнішим, розвиває духовний світ особистості, її комунікативні здібності, ключові та професійні компетентності, надає впевненості у власних силах [4, с.149].

Мистецтво в артпедагогіці виконує своєрідну роль посередника між особистістю та її професією; якщо ж ідеться про підготовку фахівців мистецького напрямку, то артпедагогіка стає водночас особливою технологією професійної підготовки.

Упровадження методів артпедагогіки в освітній процес є актуальним, тому що відбувається зміщення акцентів зі знаннєвого на діяльнісний освітній результат. Метою освітнього процесу є не пряма передача знань, не накопичення інформації в головах здобувачів освіти, а спільний (викладач-студент) пошук знань, створення ситуацій успіху, розвиток компетентностей, професійно орієнтованих якостей студентів.

Розвитку цих якостей значною мірою сприяють заняття з української літератури, а особливо, якщо на них застосовуються артпедагогічні технології. Артпедагогічні заняття можуть проводитися в мистецькій формі, з використанням матеріалу музики, кіно, режисури, живопису (міні-спектакль, театралізований захід, створення зразків народного мистецтва, музичний салон, художня майстерня, арткафе, ігри-драматизації, показ альтернативних форм поведінки тощо). Безумовно, не кожне заняття можна організувати таким чином, але елементи артехнологій доречно використовувати у більшості випадків, адже артпедагогічні засоби на заняттях розвиватимуть у студентів самостійність у прийнятті творчих рішень, креативні навички, здатність до організації власної пізнавальної діяльності, професійні компетентності тощо.

Існує багато різних видів і напрямів артпедагогіки залежно від засобу впливу на чуттєву сферу. Це бібліотерапія, казкотерапія, драмотерапія, кінотерапія, лялькотерапія, відеотерапія, маскотерапія, фототерапія, кольоротерапія, музикотерапія, МАК-терапія (метафоричні асоціативні карти) [1, с.6]. Безумовно, усі перераховані види неможливо та й недоцільно використовувати на заняттях української літератури, але серед такого розмаїття можна обрати найбільш доречні прийоми артпедагогіки: «візуалізація», «колаж», «калейдоскоп асоціацій», «сюжетний ланцюжок» (не вербальний, а за допомогою ілюстрацій до творів), образна символізація, «зміна ролей», інсценування епізодів творів, малювання (ілюстрацій, коміксів, афіш, реклам, постерів, інтелект-карт тощо), робота з МАК,

створення, перегляд та обговорення відеороликів, буктрейлерів, вільні асоціації, парадоксальні запитання тощо. Доречною для розвитку творчих, інтелектуальних, професійних здібностей є робота в техніці скрапбукінгу та кардмейкінгу.

Скрапбукінг – вид рукодільного мистецтва, що полягає у виготовленні та оформленні сімейних або особистих фотоальбомів. Це спосіб зберігання особистої та сімейної історії у вигляді фотографій, газетних вирізок, малюнків, записів, інших пам'ятних дрібниць та історій.

Кардмейкінг – мистецтво виготовлення вітальних листівок своїми руками. Життя героїв творів, розвиток сюжету, паспорт твору, порівняльні характеристики героїв, біографію письменника студенти можуть презентувати не сухими словесними розповідями, а оформити за допомогою запропонованих технік унікальні креативні роботи, які допоможуть учасникам освітнього процесу самовиразитися. Це творчий, пізнавальний, захопливий процес, який передбачає ґрунтовне засвоєння навчального матеріалу, ретельну пошукову роботу, добір інформації як текстової, так і ілюстративної, допомагає краще зрозуміти зміст твору, психологічні особливості героїв творів, проаналізувати їхні вчинки і при цьому набувати умінь і досвіду, необхідних у майбутній професійній діяльності. Зазначені прийоми сприяють підвищенню ефективності освітнього процесу на заняттях словесності, при цьому заспокоюють, знімають утому, допомагають заглибитись у внутрішній світ, розкрити творчий потенціал, сприяють розвитку комунікативних компетентностей, збагачують лексичний запас.

Артпедагогічні прийоми осучаснюють процес навчання, роблять його більш комфортним, а також сприяють розвитку мовлення, мислення, пам'яті, уяви студентів. Так, під час вивчення новели Миколи Хвильового «Я (Романтика)» студенти перевтілювалися в різні іпостасі ліричного героя, вміло декламуючи уривки із твору. Доречним буде застосування методу «Ефект присутності», за допомогою якого студенти пропускають через себе події, зображені у творі, у їх свідомості виникають образні картини, пов'язані із актуалізацією різноманітних рецепторів (зорового, слухового, тактильного тощо), наприклад, букетик м'яти, світлини й аудіозаписи рідних, які постраждали від репресій.

Приємом візуалізації дасть можливість студентам продемонструвати власне бачення змісту через створення відеотрейлера до книги. Такий спосіб опрацювання програмного матеріалу мотивує не лише читати, але й проявити власний творчий потенціал, відчувати себе справжніми режисерами, сценаристами, костюмерами, акторською групою тощо.

Під час вивчення поетичних творів можна дослідити кольоративи: творення кольороназви (П.Тичина, М.Рильський, Ліна Костенко), особливості семантики кольору (Леся Українка, Олександр Олесь), індивідуальне творення кольоролексем (П.Тичина, В.Стус). Після таких досліджень студентам пропонується створення ілюстрацій до творів,

емоційних портретів ліричних героїв, підбір музичного супроводу на основі кольорових асоціацій, створення інтер'єрів для окремих епізодів.

Застосування методів артпедагогіки сприяє формуванню професійних знань та вмінь, відіграє важливу роль у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей, оскільки забезпечує емоційно-чуттєве сприйняття інформації та активізацію суб'єктної позиції на засадах мистецьких цінностей майбутніх фахівців.

Список використаних джерел

1. Вознесенська О. Особливості арт-терапії як методу. Психолог. 2005. № 39. С. 5–8.
2. Лебедева Л. Д. Педагогические аспекты арт-терапии / Л. Д. Лебедева. Дидактика. 2000. № 1. С. 43–51.
3. Миропольська Н. Є Формування базових компетентностей учнів старшої школи в системі загальної інтегративної мистецької освіти. Мистецька освіта в Україні : колективна монографія / О. П. Рудницька [та ін.]; заг.ред. О. В. Михайличенко, ред. Г. Ю. Ніколаї. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. 255 с.
4. Руденька Т. Арт-педагогічні засоби формування професійної компетентності майбутніх фахівців. Педагогічний дискурс: зб. наук. праць / [гол. ред. І. М. Шоробура]. Хмельницький: ХГПА, 2014. Вип. 17. С. 148–153.

Леся ВОВК,
канд. іст. наук, викладач-методист,
директор
Галина КУЧАБСЬКА,
викладач-методист, заступник директора
з навчальної роботи
Марія СТРАЖНИКОВА,
викладач II кваліфікаційної категорії
КЗ ЛОР Львівського медичного фахового коледжу
післядипломної освіти

ІНТЕГРАЦІЯ БАЗОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПІДГОТОВКУ МОЛОДШОГО ФАХОВОГО БАКАЛАВРА ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 223 МЕДСЕСТРИНСТВО В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ

Анотація. Розглянуто важливість компетентнісного підходу при підготовці молодшого фахового бакалавра за спеціальністю Медсестринство в процесі вивчення дисципліни «Медична біологія». Визначено сучасні методи навчання спрямовані на формування компетентностей студентів під час навчального процесу. Зазначено, що інтеграція базових компетентностей не лише змінює зміст навчання, а й підвищує якість навчального процесу спрямовуючи його на професійне становлення та зростання студента.

Ключові слова: компетентнісний підхід, молодший фаховий бакалавр, навчальний процес, Медична біологія, методи навчання.

Сучасна освіта спрямована на формування молодого фахівця, що не тільки володіє певною сукупністю знань, а і є творчою та комунікабельною особистістю.

У сучасному світі, де знання і технології оновлюються швидше, ніж життя одного покоління людей, слід спрямувати навчальний процес не тільки на засвоєння базових знань, а й на набуття потреб, умінь і навичок самостійно засвоювати нові знання та інформацію протягом усього життя й ефективно використовувати їх на практиці. Виникає необхідність у соціально і професійно активній особистості, яка володіє високою компетентністю, професійною мобільністю, самостійністю, вмінням постійно удосконалювати свої професійні навички, професійно реалізовувати подальше зростання [3, с. 199].

Поняттям «компетенція» позначають сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знання, уміння, навички), що формуються до певного кола предметів та процесів і необхідні для якісної, продуктивної діяльності [1, с. 45]. Компетентності розподіляють на фахові (спеціальні) й загальні. До

фахових належать компетентності, специфічні для даної предметної галузі. До загальних компетентностей належать здатність до аналізу і синтезу, уміння застосовувати знання на практиці, базові загальні знання сфери навчання, застосування базових знань професії на практиці, елементарні навички роботи з ПК, дослідницькі вміння, здатність до самонавчання, навички роботи з інформацією, уміння самокритики і критики, здатність адаптуватися до нових ситуацій, здатність генерувати нові ідеї [4, с. 237].

У навчальному процесі студентів за спеціальністю 223 Медсестринство ми прагнемо слідувати гаслу загальноєвропейського проекту TUNING: знати-вміти-володіти [4, с. 237]. Тому спрямовуємо навчальний процес не лише на підготовку фахівців високого рівня, а й вчимо адаптуватися до змінних умов професійного середовища, приймати самостійні рішення.

Зокрема значна увага у формуванні базових компетентностей майбутньої медсестри відбувається при вивченні дисципліни «Медична біологія». Важливо реформувати навчальний процес дисципліни через зміни у методології навчання, тобто забезпечити перехід від репродуктивного характеру до інноваційних методик, які дозволяють навчати способами творчого мислення, розвивати індивідуальні здібності, підвищувати професійну майстерність і таким чином забезпечити розвиток компетентностей у студентів [2, с 129].

Оскільки компетентнісний підхід може бути реалізований лише при використанні інноваційних технологій навчання, має місце вивчення дисципліни з використанням сучасних методів навчання, що передбачають роботу в малих групах, імітацію професійних ситуацій, моделювання процесів та будови біологічних об'єктів, розвиток навичок роботи з візуальними навчальними матеріалами у вигляді картин, таблиць, схем, підготовку мультимедійних презентацій і проєктів та виховання почуття особистої відповідальності студентів за прийняття рішень.

Наприклад, під час вивчення теми "Взаємодія алельних і неалельних генів" пропонується застосувати метод "Рішення ситуаційних задач" та розв'язати таку проблему: У гомозигот за рецесивними генами в нирках утворюються цистинові камені, гетерозиготи мають підвищений вміст цистину в сечі. Яка ймовірність народження здорової дитини у батьків, які мають підвищений вміст цистину в сечі? Таким чином імітуємо ситуацію в якій до медико-генетичної лабораторії звернулися пацієнти за консультацією з приводу проблеми: як успадковується цистинурія? Проведено необхідні дослідження та у ході розв'язку задачі встановлено, що батьки є гетерозиготами. Студент як експерт, пояснює, що ймовірність народження здорової дитини в такій сім'ї становить 25%. Даний метод навчає студентів ставити запитання, відрізняти факти від думок, виділяти важливі та другорядні обставини, аналізувати та приймати рішення.

Під час проведення лекції з вивчення теми "Паразити людини" застосовуємо технологію «Мозаїка». Для виконання такої вправи студенти поділяються на експертні групи, які отримують завдання для експертизи.

Працюючи з додатковою літературою, інтернетом, члени групи складають блок-схеми з експертної оцінки. Студенти обмінюються результатами експертиз, аналізують матеріал у цілому, створюють мультимедійну презентацію, складають тестові завдання з теми. При опрацюванні навчального матеріалу студенти не просто вивчають будову та систематику паразитів, а роблять висновок, які ж саме ознаки організмів забезпечують пристовування їх до паразитарного способу життя, аналізуючи життєвий цикл паразитів встановлюють, який саме метод дослідження буде актуально застосувати для виявлення паразита. Під час вивчення теми: «Генна інженерія та біотехнологія» ставимо проблему: ГМО - небезпечний експеримент чи спасіння людства? Вивчаємо дане питання використовуючи метод «мозкового штурму» чи метод дебатів. Ці методи спонукають студентів проявити творчість та уяву, розвивати вміння швидко аналізувати ситуацію, розвивають лідерські якості, дозволяють розглянути проблему різнопланово, виділити абсурдні та хибні припущення та сформулювати твердження які допоможуть розв'язати проблему.

Застосування технології створення проектів при опрацюванні тем із циклу самостійних робіт спонукатиме студентів виявити інтелектуальні здібності, продемонструвати рівень оволодіння знаннями й загальнонавчальними вміннями, розвивати здатність студентів до самоосвіти й самоорганізації, розвивають навички роботи з ПК. Надзвичайно корисним методом, що розвиває компетентнісні якості у студентів на навчальних заняттях з Медичної біології є моделювання. Студенти створюють модель об'єкта, що вивчається, або моделюють біологічний процес з допомогою підручних матеріалів або ж використовують комп'ютерні технології. Завдяки моделюванню можна змоделювати біологічні процеси (реплікацію ДНК, пояснити суть процесів «клонування», «генної інженерії») та створити модель об'єкта (клітини, молекулу ДНК). Впровадження цього методу спонукає студентів до пошуку, часто вимагає різноманітних практичних дій, робить навчання більш наочним, зрозумілим, розвиває вміння працювати з комп'ютерними програмами та використовувати інтерактивні навчальні додатки. Важливим на навчальних заняттях з Медичної біології є перегляд та обговорення навчальних відеофільмів що розвиває зорове сприйняття студентів, сприяє глибшому запам'ятовуванню матеріалу, формує у студентів критичне мислення, вміння відстоювати свою думку.

Отже, інтеграція компетентнісного підходу в освітній процес можлива лише при впровадженні модернізаційних технологій навчання [2, с. 129].

Проведення навчальних занять з впровадженням прогресивних форм організації освітнього процесу, використанням нових інформаційних технологій, обов'язковою відповідністю навчально-методичного матеріалу сучасному світовому рівню навчання дасть можливість розвивати базові компетентності при підготовці майбутньої сестри медичної та підготувати конкурентноспроможного фахівця.

Список використаних джерел

1. Кучай О. В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності інтеграційної суті результату освіти. *Рідна школа*. 2009. № 11. С. 44-48.
2. Лейко С.В. Поняття “компетенція” та “компетентність”: теоретичний аналіз. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2013. №4. С. 128-135.
3. Мокін Б. І., Мізерний В. М., Мензул О. М. Формування професійної компетентності студентів в умовах професійно-практичної підготовки. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*, 2011. №5. С. 199-203.
4. Цвіренко С. М., Похилько В.І., Артёмова Н. С., Зюзіна Л. С., Соловійова Г. О. Компетенції та компетентності у вищій медичній школі на сучасному етапі розвитку освіти. Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні: міжнародна навчально-наукова конференція (м. Полтава, 21 березня 2019 р.) 2019. С. 236–238.

Маргарита ПОРТНА

викладач природничих дисциплін,
ВСП «Київський фаховий коледж комп'ютерних
технологій та економіки НАУ»

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглянуто аспекти формування здоров'язбережувальної компетентності, її структуру, важливість впровадження здоров'язбережувальних технологій в навчальний процес.

Ключові слова: здоров'язбережувальна компетентність, гуманізація освіти, передвища освіта, особистісно орієнтоване навчання, проблемна ситуація, професійні компетентності, саморозвиток студента, здоров'язбережувальні технології навчання.

Збереження й зміцнення здоров'я, а також пропаганда здорового способу життя є пріоритетними напрямками державної політики України в галузях освіти в цілому, у закладах фахової передвищої освіти зокрема. Здоров'я – це суспільне багатство, і згідно з визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я, здоров'я людини – це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя.

Система освіти є однією з найбільш важливих структур, які закладають фундамент основ здорового способу життя, і тим самим забезпечують збереження фізичного, психічного і духовного здоров'я нації. Перед закладами фахової передвищої освіти стоїть завдання підготувати спеціалістів, здатних до функціонування в соціально-економічних умовах,

що динамічно змінюються. Вхідження України до світової системи освіти, науки і праці актуалізує модернізацію систем підготовки спеціалістів. Головна роль в процесі підготовки молодших бакалаврів надається орієнтації на розвиток особистості і професійної культури, що полегшить процес адаптації випускників у професійному середовищі, дозволить випускнику зберегти статус здорової людини, якісно виконувати професійні обов'язки й бути конкурентоспроможним на ринку праці.

У національній програмі розвитку освіти здоров'язбережувальна компетентність визначена як готовність використовувати методи фізичного виховання й самовиховання для підвищення адаптаційних резервів організму та зміцнення здоров'я. Башавець Н. А. під здоров'язбережувальною компетентністю розуміє високий рівень майстерності виконання особистістю здоров'язбережувальної діяльності, що характеризується глибоким знаннями про збереження та зміцнення здоров'я, можливість вільного володіння здоров'язбережувальною діяльністю та відповідними компетентностями.

Формування цієї компетентності успішно реалізується в процесі вивчення цілого ряду загальноосвітніх дисциплін. На заняттях доцільно використовувати для закріплення матеріалу тести, диктанти, вправи, написання творів, що містять інформацію про здоровий спосіб життя.

Висока ефективність формування здоров'язбережувальної компетентності досягається залученням студентів до створення електронних підручників, розробки навчальних проектів і набуття навичок реалізації дистанційних форм навчання. Позитивні емоції та переживання, завдяки яким у студента закріплюється бажання вести здоровий спосіб життя, є обов'язковою умовою проведення занять.

Для ефективного впровадження в педагогічну практику ідеї здорового способу життя необхідно забезпечити реалізацію таких завдань:

- зміна світогляду кожного викладача, його ставлення до себе, вироблення внутрішньої життєвої позиції, спрямованої на збереження власного здоров'я;
- зміна ставлення викладача до студента через сприяння збереженню і зміцненню фізичного, психічного й духовного здоров'я здобувача освіти під час навчання та в позанавчальний час.

Застосування студентами здоров'язбережувальної компетентності, спрямованої на збереження і зміцнення здоров'я, є підтвердженням професійного рівня викладача.

У структурі здоров'язбережувальної компетентності українські вчені виділяють три компоненти:

- когнітивний (система знань і вмінь);
- особистісний (діяльність особистості з формування здорового способу життя);
- діяльнісний (здатність застосовувати знання, уміння та навички на практиці для збереження та зміцнення здоров'я).

Формування здоров'язбережувальної компетентності неможливе без сучасних здоров'язбережувальних технологій (здоров'язбережувальних, оздоровчих, виховання культури здоров'я тощо), завдяки яким створюється безпечні умови для навчання та праці; вирішуються завдання раціональної організації навчально-виховного процесу з урахуванням вікових та статевих особливостей, гігієнічних норм; забезпечується повноцінна та раціональна організація рухового режиму; виховуються в студента якості, що сприяють збереженню та зміцненню здоров'я; посилюється мотивація щодо ведення здорового способу життя.

Залучення студентів коледжів до здоров'язбережувального процесу - головна умова формування здорового способу життя в навчальних закладах.

Отже, здоров'язбережувальна компетентність є однією з ключових в системі освіти України. Адже закладає фундамент основ здорового способу життя і тим самим забезпечує збереження фізичного, психічного та духовного здоров'я нації.

Список використаних джерел

1. Башавець Н. А. Здоров'язбережувальна компетентність майбутнього фахівця як основа його культури » / Башавець Н. А. // Наука і освіта». – 2013 – № 1 – 2. С. 120 – 121.

2. Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О.В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.

3. Єфімова В.М. Інструментальна складова здоров'язбережувальних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів / В.М. Єфімова // Валеологія: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку / Матеріали УІІ міжнародної науково-практичної конференції, квітень 2010 р.: у3-х т. / За ред. М.С. Гончаренко. – Харків, 2010. – Т. І. – С. 132-139.

4. Здоров'язберігаючі технології в навчальному закладі / упоряд. О. Колонькова, О. Литовченко. – К.: Шк. світ, 2009. – 128 с.

Ментальні карти запропонував використовувати Тоні Б'юзен. Дізнавшись, що людина використовує лише 5% головного мозку, він вирішив «змусити мозок працювати».

За допомогою ментальних карт можна:

- пояснювати нову тему;
- систематизувати й структурувати інформацію;
- використовувати як план свого виступу;
- організувати й проводити контроль знань [3, с. 38-39].

Ментальні карти дають більш розгорнуту інформацію, ніж об'єкти WordArt. На заняттях літератури їх варто використовувати для унаочнення характеристики героя або комплексного аналізу твору, а також під час вивчення біографії митців слова замість традиційної хронологічної таблиці (можна додавати ілюстрації). Наприклад, біографію Лесі Українки за матеріалами підручника можна представити таким чином (рис. 4). Спочатку виділити чотири блоки: родина, діяльність, творчість, знайомства. Потім заповнити блоки підпунктами. Звичайно, цей зразок не претендує на абсолютно повне відображення інформації, але дає можливість виділити напрямки для подальших досліджень.

Рис.4. Біографія Лесі Українки

Складання та використання хмар слів та ментальних карт сприяє розвитку критичного мислення, залученню здобувачів освіти до активного пізнання.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Бібік Н. М. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
2. Погребенник І. Ментальні карти при викладанні української мови і літератури у закладах професійно-технічної освіти. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/12386/1/Pohrebennyk.pdf>
3. Садкіна В.І. Маленькі секрети учительського успіху. Навчаємо з радістю. Х. : Вид. група «Основа», 2019. 144 с.

Наталя ЯРОШИНСЬКА,
викладач вищої категорії
Житомирський фаховий
музичний коледж ім. В. С. Косенка

ІНТЕГРАЦІЯ БАЗОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПІДГОТОВЦІ МОЛОДШОГО БАКАЛАВРА В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН

Анотація. У тезах описано особливості інтеграції базових компетентностей у процесі вивчення загальноосвітніх дисциплін фаховими молодшими бакалаврами. Окреслено умови формування знань, умінь і навичок у студентів мистецьких закладів, а також визначено компетентнісний підхід як пріоритетну інновацію в освітньому процесі.

Ключові слова: інтеграція; компетентнісний підхід; молодший бакалавр; загальноосвітні дисципліни; професійна компетентність; мистецька освіта.

Мистецька освіта – це невід’ємна частина культури усього суспільства. Культурно-мистецька освіта в Україні формувалася кількома століттями. Питаннями її історії та становлення займалися Л. Волошин, Ю. Лащук, С. Нікуленко, Л. Соколюк, В. Ханк та ін.

Беручи до уваги мистецьку освітню вертикаль, а саме музичні навчальні заклади I-II рівня акредитації, важливо сказати про підготовку молодших фахових бакалаврів. Фаховий молодший бакалавр – це освітньо-професійний ступінь, що здобувається на рівні фахової передвищої освіти і присуджується закладом освіти у результаті успішного виконання освіти освітньо-професійної програми.

Сьогодні важливим для освітнього процесу є компетентнісний підхід: схильність до навчання, самовизначення, самоактуалізація, соціалізація та розвиток індивідуальності. Інструменти, які допомагають у досягненні цих цілей виступають професійні якості, що входять до складу ключових компетенцій. Слід зазначити, що компетентнісний підхід лише доповнює ту низку освітніх інновацій і класичних підходів, що допомагають освітянам гармонійно поєднувати позитивний досвід для реалізації сучасних освітніх цілей [3, 2].

На думку Н. Радіонової, А. Тряпичиної, у змісті терміну «компетентність» виділяють сукупність ключових, базових і спеціальних компетентностей. При цьому ключові компетентності необхідні для будь-якої професійної діяльності, пов’язані з успіхом особистості, і виявляються у здатності вирішувати професійні задачі на основі використання інформації, комунікації, в тому числі іноземною мовою, соціально-правових основ поведінки особистості в громадянському суспільстві. Базові компетенції

відображають специфіку визначеної професійної діяльності. Спеціальні компетентності відображають специфіку певної предметної сфери професійної діяльності. У процесі навчання всі три види компетентностей взаємопов'язані і розвиваються одночасно [2, 28].

Умовами оцінки рівня та якості підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації є професійна компетентність, що виступає інтеграційною характеристикою для можливості вирішувати професійні завдання, які виникають у ситуаціях професійної діяльності з використанням набутих знань.

Освітні програми закладів, що готують молодших бакалаврів реалізують завдання: адаптацію оновлених навчальних програм для старшої школи; осмислення нових підходів і на цій основі підвищення якості викладання предметів; напрацювання нового дидактичного матеріалу і методичного забезпечення з широким використанням ІКТ, освітніх інтернет-ресурсів, електронних засобів навчання; широке використання проєктної, групової та інших форм навчання; сприяння розвитку професійної компетентності педагогічних працівників на основі сучасних методичних підходів і технологій навчання та інші.

Для загальнонаукових компетенцій базовими є знання фундаментальних наук, в обсязі, який потрібен для освоєння загальнопрофесійних дисциплін. У процесі формування професійної компетентності у молодших бакалаврів мистецького профілю навчальний процес повинен будуватися на принципах міждисциплінарної інтеграції підготовки гуманітарно-суспільних і спеціально-музичних дисциплін.

Вивчення загальноосвітніх дисциплін є основою для формування в студентів загальнонавчальних і спеціальних умінь: грамотність та мовно-культурна обізнаність, вдале й правильне будовання власних висловлювань, адекватна реакція на об'єктивну дійсність, суспільне життя, вивчення історії свого народу, а також вивчення історії й культури інших країн.

Підготовка молодших бакалаврів на сучасному етапі розвитку тісно пов'язана з удосконалення навчального процесу, підвищенням його ефективності. Тому теоретичні знання та практичні вміння, набуті студентами під час освітньої та професійної підготовки у ВНЗ I-II рівня акредитації, закладають основу і сприятимуть майбутній професійній діяльності.

За час навчання у коледжі студент має нестандартно та творчо мислити, формувати власне світобачення і громадянську позицію, проявити високу компетентність у професійній діяльності.

Формування професійної компетентності майбутнього фахівця з музичною освітою якісно підвищиться за умови компетентнісно-орієнтованого підходу до викладання загальноосвітніх дисциплін.

Важливо сформувати в студентів систему наукових знань, понять і необхідних умінь з гуманітарних та суспільних дисциплін у взаємозв'язку зі спеціально-музичними предметами; підвищити самостійну навчально-

пізнавальну діяльність, щодо вивчення загальноосвітніх дисциплін і майбутньої професійної діяльності; створити умови розвитку професійних компетенцій особистості.

У процесі інтеграції компетентностей у ВНЗ I-II рівня акредитації необхідно скласти навчальну програму із загальноосвітніх дисциплін таким чином, щоб вона достатньо забезпечувала професійну компетентність фахового молодшого бакалавра мистецького профілю.

Інтеграція в освітньому процесі – це важливий важіль для взаємозв'язку загальноосвітніх і мистецьких дисциплін, що підвищують рівень теоретичних знань студентів, їхню професійну компетентність.

Список використаних джерел

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи. – К.: К.І.С., 2004. – С. 47 – 52.

2. Зязюн І. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Вип 22 [Текст]: зб. наук. пр. – Випуск 19; редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – Київ – Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – 523с.

3. Овчарук О. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи; під заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. –112 с.

Світлана МАЦЕЙКО,

викладач-методист
ДВНЗ «Чернівецький
індустріальний коледж»

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ ТА ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИПУСКНИКА КОЛЕДЖУ – ВИМОГА ЧАСУ

Анотація. Актуальність обраної теми полягає у тому, що Законом України «Про освіту» передбачено компетентнісний підхід в освіті. В статті йдеться про життєві та професійні компетентності випускника коледжу, підвищення якості професійної підготовки студентів, які спрямовані на: самовизначення – уміння виробляти свої позиції в житті; формувати власний світогляд, уміння ставити і виконувати поставлені перед собою завдання; самореалізацію – утвердження себе як особистості; розвиток творчих здібностей; самоорганізацію та досягнення поставленої мети.

Ключові слова: життєві та професійні компетентності, компетентнісний підхід.

Сьогодні для роботодавців є важливим не тільки те, що знають та вміють робити випускники коледжів, а й уміння проаналізувати ситуацію, виявити проблеми та швидко прийняти рішення, творчість, ініціативність, комунікативні навички тощо.

Реформування освіти викликане необхідністю підвищення якості підготовки фахівців. На сучасному етапі якість освіти постає не як сума знань і вмінь з навчальних предметів, а як інтегрований показник становлення особистості, що охоплює результати навчально-виховного процесу, життєвий і навчальний досвід студента, умови і характеристики навчання і виховання. Кінцевим продуктом навчання стають не знання самі по собі, а вміння ефективно їх використовувати в різних формах і проявах, тобто компетентності. Випускники коледжів постають перед пошуком оптимальних та нестандартних способів розв'язання життєвих, навчальних і професійних проблем, що сприяють успішності, можливості проявити себе.

В умовах сучасної освіти головними критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів є реалізація компетентнісного підходу, який передбачає перенесення акцентів зі знань і вмінь, як основних результатів навчання, на формування системи компетентностей. Саме компетентнісний підхід спрямований на саморозвиток і самовиховання студента, уміння самостійно осмислювати різні поняття, правила, теорії, формування пізнавальних, комунікативних, організаційних умінь, креативного способу мислення. Використання знань на практиці сприяє більш цілісному уявленню про світ та його взаємозв'язки. Компетентність означає загальну здатність молодої людини до професійної праці й успішної життєдіяльності, що ґрунтується на здобутих знаннях, уміннях, досвіді та цінностях, здатність до продуктивного здійснення життя як індивідуального життєвого проекту. Протягом навчання компетентність студента зростає через засвоєння певних знань, оволодіння різними практичними методами роботи, вирішення різноманітних навчальних і життєвих проблем.

Складовими компетентності особистості є:

- компетентності стосовно себе як суб'єкта життєдіяльності (збереження свого фізичного і психічного здоров'я, самоповага, розуміння свого місця в житті, самовдосконалення та саморозвиток, прагнення до успіху);
- компетентності стосовно взаємодії з іншими людьми (соціальна відповідальність, навички ефективного спілкування, уміння налагоджувати близькі та ділові взаємини, суспільний інтерес, самоконтроль поведінки);
- компетентності стосовно діяльності в усіх її видах (навчання, хобі, спорт, професія, усі практичні вміння і досвід).

Життєва компетентність розвивається на основі всього життєвого досвіду людини і включає розумові, емоційні, психологічні й духовні якості, ціннісні орієнтації, мистецтво жити, запорука життєстійкості та життєздатності особистості. Професійна компетентність людини є складовою життєвої компетентності.

Структура професійної компетентності:

- професійні знання і професійне мислення;
- відповідні вміння і навички, практичний досвід використання знань у конкретних ситуаціях;
- особистісні якості (професійна творчість, мотивація, ініціатива, прагнення до професійної самореалізації).

Бути компетентним – значить уміти мобілізувати в даній ситуації набуті знання і досвід. Тому показником освіченості випускника коледжу є не тільки засвоєння певного обсягу знань, а й здатність використовувати їх у реальних умовах, аналізувати нову інформацію, самостійно приймати рішення, виконувати певні професійні й соціальні функції. Професіоналізм у справі, якою займається фахівець, стає ключовою умовою розвитку суспільства. Сьогодні інновації охопили всі сфери життя людини.

Викладач повинен підібрати такі завдання, які будуть відповідати і навчальній програмі, і вимогам сьогодення. Потрібно навчити студентів швидко сприймати та опрацьовувати навчальний матеріал, великий обсяг сучасної інформації. Мотивуючи студентів викладач повинен пояснити, яку користь принесуть нові знання, де вони застосовуються та яке їх практичне значення. Слід систематизувати отримані знання, в подальшому це допоможе відтворити логічний ланцюжок, що сприяє запам'ятовуванню.

Організація предметних гуртків, проведення пошукових та наукових досліджень має важливе значення, бо професійна компетентність майбутнього спеціаліста формується «на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та життєвого досвіду, що зумовлює готовність фахівця до виконання професійних обов'язків та забезпечує високий рівень його самоорганізації» [2, с. 7].

Важливим є вміння працювати в команді, координувати з іншими вирішення поставлених завдань, проблем. Компетентність визначає якість і рівень професійної готовності до діяльності, що виражається в характері праці, здатності в умовах різних труднощів знаходити раціональне рішення виниклої проблеми. Ріст компетентності сполучений із самоаналізом і самооцінкою особистості, які є внутрішнім стимулом професійного самовизначення студента [1, с. 26].

Доречно буде створювати науково-дослідницькі проекти, проводити конференції, круглі столи та інші заходи. Завдяки співпраці з викладачами та однолітками можна розкрити потенціал студента, розвивати у студентів життєву та професійну креативність.

Формувати професійну компетентність у студентів можливо за допомогою проектного навчання, створення реальних ситуацій, проведення екскурсій на виробництво. Студенти також можуть закріпити знання, вміння, отримані на лекційних заняттях, під час виконання завдань. Відпрацювати професійні вміння та навички можна як під час самостійного дослідження, а також під час практики. Формувати професійні компетентності у студентів можна також за допомогою розвитку їх творчого потенціалу, який у

майбутньому допоможе розвиватися студенту як професіоналу. «Творча особистість – це креативна особистість, яка внаслідок впливу зовнішніх чинників набула необхідних для актуалізації творчого потенціалу додаткових мотивів, особистісних утворень, здібностей, що сприяють досягненню творчих результатів в одному чи кількох видах творчості», – вказує С. Сисоєва [3, с. 14].

Висновок. В освітньому середовищі зароджується особистість, а завдання викладача – підтримати її, дати поштовх до пізнання нових знань, сформувати організованість, активність та стійкість. Високий рівень життєвої і професійної компетентності студента сприяє досягненню особистого успіху, та самореалізації, що позитивно позначається на розвитку суспільства.

Компетентність формується внаслідок саморозвитку, професійного та особистісного зростання, синтезу професійного та життєвого досвіду. Випускник коледжу має здобути достатні навички самостійної роботи, уміння планувати свій робочий час і займати активну позицію стосовно професійної діяльності. Навчаючись студенти отримують широкі перспективи для розвитку своїх талантів і здібностей, творчого потенціалу, вчать бути активними і самостійними у виборі власних життєвих позицій.

Список використаної літератури

1. Морева Н.А. Педагогика среднего профессионального образования: Учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений / Н.А. Морева. - М.: Издательский центр «Академия», 2001. - 272 с.
2. Нічуговська Л. І. Формування професійної компетентності в системі математичної підготовки студентів економічного профілю [Текст] / Л. І. Нічуговська// Дидактика математики: проблеми і дослідження: Міжнар. зб. наук. пр. –Донецьк, 2003. –Вип. 20. –С.3–12.
3. Сисоєва С. О. Теоретичні і методичні основи підготовки вчителя до формування творчої особистості учня: дис. д- ра пед. наук: 13.00.04 / С. О. Сисоєва. – К., 1997. – 428 с.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО РЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

УДК 377-057.87:005.336.2

Любов ДОЛИНСЬКА,
викладач Мукачівського
кооперативного торговельно-економічного коледжу

ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS ТА НАЙВАЖЛИВІШИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТА КОЛЕДЖУ

Анотація. Висвітлено проблему щодо поєднання загальних знань і глибоко професійних; необхідності формування основних соціальних навичок, що вимагають від здобувача освіти гнучко реагувати на вибір майбутньої професії. Проаналізовано останні дослідження у вказаній сфері та пошук методів реалізації проблеми через компетентнісний підхід, рекомендований Законом України «Про вищу освіту».

Ключові слова: гнучкі навички, найважливіші компетентності, здобувач освіти.

Сучасні студенти мають доступ до будь-якої інформації, та це не означає, що навчатися – легко. Процес здобуття знань дуже складний, але потрібний. Уміння розв'язувати складні математичні й економічні задачі таке ж необхідне, як і малювання чи декламування віршів, як оформлення задач з фізики й хімії чи виконання спортивних нормативів, адже при кожній операції мозок людини набуває здатності утворювати нові нейронні зв'язки, що у подальшому допоможе виробляти різні способи вирішення професійних та життєвих ситуацій [5]. «Інформація, засвоєна формально, механічно заучена, - на думку педагога Головенкіна В., - ніби закриває перед людиною можливості практичної дії. При цьому у студентів виникає відчуття непотрібності накопичення інформації, безглуздості процесу навчання. Одним з найголовніших недоліків навчання є його направленість на набуття «знань – відомостей», які функціонально «мертві», тобто не здатні виконувати свої методологічні, технологічні, прогностичні та практичні функції» [2]. Тож слід констатувати, що зараз відпадає необхідність та навіть стає помилковим вчити студентів за принципом однієї правильної відповіді. Кожен здобувач освіти – це особистість з власними амбіціями й потребами. Нинішнє покоління прагне самостійно обирати й отримувати досвід для життя через власні помилки і це нормально. «Поразка – це наука. Ніяка перемога так не вчить!», - сказала наша сучасниця Ліна Костенко. Таким чином, здається, молодь більш умотивована до опанування нових знань. Теоретично, це мало б давати на виході з закладу освіти кращий рівень знань, та не завжди так. Проблема в тому, що не всі орієнтуються на майбутній

результат, на те, якого працівника бажає мати роботодавець. Виявляється, потрібно мати *hard skills*, тобто професійні теоретичні й практичні знання, та ще й соціальну адаптивність, тобто *soft skills*. Технології розвиваються так стрімко, що отримані знання швидко застарівають, проте, якщо студент виробив уміння системно навчатися, відповідально готуватися до занять, ретельно виконувати домашні чи самостійні роботи, то він стає цінним працівником, бо не втрачає здатності швидко навчатися, ефективно пристосовуватися до нових умов, а згодом, і знаходити нестандартні рішення[5]. У часи швидкого старіння технологічних знань, як зазначає педагог В.Головенкін, «зростає значення глибокої фундаментальної освіти, яка забезпечує знання законів природи, законів розвитку суспільства, вміння логічно міркувати, аналізувати та пов'язувати факти, приймати рішення, вивчати явища з наукового погляду. Фундаментальна освіта забезпечує здатність людини далі самостійно працювати, вчитися та перенавчатися, самостійно освоювати нові наукові знання, нові технології». Під час здобуття знань важливо формувати нові компетентності. Закон України «Про вищу освіту» стверджує: «Компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти (частина перша статті 1 Закону України «Про вищу освіту») [1]. Перелік загальних компетентностей корелюється з описом відповідного кваліфікаційного рівня НРК (Національної рамки кваліфікацій) і має містити 5-15 компетентностей з врахуванням рівня освіти. Рекомендованим є вибір загальних компетентностей з переліку проєкту TUNING.

Усі ключові компетентності, у сукупності зі здобутими знаннями, вважаються однаково важливими: кожна з них сприяє успішному життю в суспільстві. Компетенції можуть застосовуватися у багатьох контекстах і в різних комбінаціях. Вони переплітаються та поєднуються: розвиваючи компетентності, важливі для однієї життєвої сфери, здобувач освіти одночасно розвиває й пріоритетні для іншої. Такі навички, як критичне мислення, аналітичне мислення, вирішення проблем, творчість, робота в команді, вміння спілкуватися та проводити переговори, прийняття рішень, саморегуляція, стійкість, емпатія, участь, повага до різноманітності, враховуються у всіх ключових компетентностях[3]. Майбутній випускник коледжу, щоб бути потрібним на ринку праці, повинен оволодіти такими гнучкими навичками: по-перше, і це найголовніше, він повинен зберігати бажання вчитися[4]. Ідеальний кандидат для роботодавця сьогодні – це особа (*life long learner*) з мисленням розвитку, яка упевнена, що, доклавши зусиль, зможе розвинути в собі будь-яку навичку. Такий працівник допитливий і постійно шукає нову інформацію для вирішення завдання, над яким працює. А ще відкритий до зворотного зв'язку і готовий змінюватися. Другий критерій – уміння адаптуватися. Потрібно тренувати в собі здатність бачити в змінах нові

можливості для зростання. Наступне – уміння ефективно слухати, писати й говорити. Потрібно вчитися професійно спілкуватися з колегами та клієнтами, доносити свої думки ввічливо і водночас переконливо. Четверте – планування та організація своєї роботи: навчитися ставити цілі і виставляти пріоритети. Не потрібно намагатися встигнути все – ілюзія бурхливої діяльності призводить лише до втоми, зриву термінів і вигорання. Важливо дотримуватись дедлайнів і фокусуватися на головному. П'яте – емоційний інтелект – це вміння аналізувати та контролювати власні емоційні стани, зчитувати чужі почуття і навіть управляти ними. Саме ця навичка дозволяє вибудовувати комфортну й ефективну комунікацію з іншими. Шосте – досліджувати та отримувати інформацію, якої бракує. Ця навичка дозволяє знаходити різні шляхи розв'язання проблеми. Для цього важливо вміти подивитися на ситуацію збоку і виділити ключові питання, які слід вирішити в першу чергу. А вже потім знайти інформацію, якої бракує для її розв'язання. Сьома – автономність і відповідальність. Щоб користуватися довірою, працювати з цікавими завданнями й мати достатньо свободи, важливо цю свободу виправдовувати: бути самостійним і брати на себе відповідальність за впровадження змін. І остання – адекватність. Без неї всі інші soft skills не мають значення.

Отже, якщо на підставі цього матеріалу студент складе свій особистий список сильних і слабких сторін, то створить план власного розвитку. Важливо не намагатися перетворити слабку якість в сильну, але розвинути її й таким чином розширити межі свого досвіду і можливостей. Під час аналізу актуальності професій у час пандемії, з'ясовано, що сталою залишилася п'ятірка галузей-лідерів за кількістю вакансій: продаж (торгівля), ІТ, маркетинг, адміністративний персонал, виробництво, затребуваними залишилися бухгалтери і фінансисти. Наприклад, у минулому році «вижила» сфера продажу. Перемістившись в інтернет, продаж різних продуктів і послуг не втратив у кількості, хоча дещо втратив у якості. Найменше фінансову стабільність зберегли працівники сфери туризму й шоу-бізнесу, салонів краси й кінотеатрів, готелів і ресторанів. Проте в загальному підсумку ситуація виглядає оптимістично. Таким чином, у будь-якій ситуації, щоб не поповнити армію безробітних, найкраще – перекваліфікація. Але стабільність забезпечують не тільки професії, а й компетенції успішних кандидатів, серед яких найважливішими є гнучкість і вміння швидко та якісно перенавчатися.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

2. Закон про освіту. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

3. 10 ключових навичок до 2020. Режим доступу: https://www.eduget.com/news/10_klyuchovix_navichok_do_2020-go-907

4. 11 ключових компетентностей учня та їх зміст. Режим доступу: <https://www.pedrada.com.ua/article/2108-11-kompetentnostey-uchnya-pochatkovo-shkoli-chek-1st-dlya-vchitelya>

5. Н.Дерменжи. Прикладні аспекти формування ключових компетентностей учнів 10 класу. /Н.Дерменжи. // Українська мова і література в школах України. – 2020. - № 5. – С. 19 – 26.

6. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс]: підручник / В. П. Головенкін: КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.

УДК: 378.013.73:378.147

Тетяна БОЙЧУК,

заступник директора з навчальної роботи,
Чернівецького медичного фахового коледжу

Людмила ГРИНКЕВИЧ,

асистент кафедри стоматології дитячого віку
Буковинського державного медичного університету

ПЕДАГОГІЧНА ФІЛОСОФІЯ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО НАВЧАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ SOFT SKILLS

Анотація. Професійна якісна освіта науково-педагогічних працівників, студентів, спонукають усіх учасників освітнього процесу до впровадження сучасних комунікаційних та інформаційних можливостей з середовищем Soft Skills і спрямована на здобувача. Формування компетентного конкурентоспроможного медика, здатного до нового, інноваційного типу мислення з потребою та навичками навчання впродовж життя «lifelong learner» є парадигмою студентоцентрованого навчання (student-centered education).

Ключові слова: студентоцентрований, soft skills, комунікація, месенджер.

Це є новий європейський рівень, адже сучасним роботодавцям потрібні різнопланові спеціалісти, які володіють навичками комунікації та керування проектами, здатні до командоутворення та креативного мислення. На сьогодні є затребувані нові потреби у методах навчання, які б полегшували та прискорювали передачу освітніх матеріалів студентам, активізували процес засвоєння ними професійних компетентностей, навчали їх прийомам самостійної роботи, підвищували продуктивність навчальної праці й праці викладача з метою продукування та поширення нових знань. Утілення такого навчання у закладах вищої освіти передбачає: застосування різних способів подачі матеріалу (дистанційне навчання moodle, лекції з елементами досліджень та дискусій, тощо); впровадження та вдосконалення гнучких

навчальних траєкторій (курс вибіркових дисциплін); систематичне оцінювання та контроль якості успішності учасників освітнього процесу з динамікою покращених досягнень під час консультацій та відпрацювань (електронний журнал); наставництво і підтримка викладачів, студентів старших курсів (тьютерів); реагування на проблеми та пропозиції студентів (скринька довіри).

Метою даного дослідження є: визначення ролі комунікації викладача та студента за допомогою мобільних додатків; проведення дослідження ефективності використання мобільних месенджерів/програм для організації педагогічної взаємодії зі студентами; виявлення переваг використання мобільних комунікаційних додатків.

У дослідженні використовували мобільний додаток Telegram для комунікації та обміну інформаційними матеріалами між викладачем та студентами університету. Застосовано методи спостереження, онлайн-опитування, експертних оцінок з подальшою статистичною обробкою отриманих результатів.

У ході дослідження викладач-модератор чату надсилав студентам електронні підручники, статті, фото, відео, новини, оголошення та інші матеріали для підготовки до практичних занять. В межах чату обговорювалися різні теоретичні питання з навчальної дисципліни в тому числі і матеріал із moodle університету.

Наприкінці семестру нами проведено онлайн-опитування учасників дослідження. На питання «Чи задоволені Ви такою формою педагогічної комунікації?» 100% респондентів дали відповідь «Так»; на питання «Чи вважаєте Ви, що цей вид спілкування викладача зі студентом покращив Вашу теоретичну підготовку до заняття?» 68 % опитаних студентів обрали відповідь «Так».

Результати дослідження демонструють, що така форма комунікації викладача зі студентом є кращою практикою навчання європейського рівня. Помітно ефективний вплив педагогічної комунікації за допомогою мобільних додатків на мотивацію студентів. За допомогою мобільних месенджерів/програм можна організувати ще один вид навчальної діяльності, який дає змогу сформувати комунікативні та професійні компетентності майбутнього фахівця. Важливим аспектом використання мобільних месенджерів/програм в навчальній діяльності є їх доступність, безкоштовність, зручність використання, швидкий обмін інформацією в будь-який час і в будь-якому місці. Модель студентоцентрованого навчання є зручною, інноваційною для студента за формою та методами подання освітніх послуг та інтерактивності. Студенти мають бажання та готові докласти певних зусиль для навчання у такому сучасному університеті, який надає якісну освіту і створює можливості для їх всебічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) Ухвалено Міністерською конференцією в Єревані, 14–15 травня 2015 р. – Режим доступу: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-andguidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf
2. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд /Укладачі: Добко Т., Золотарьова І., Калашнікова С., Ковтунець В., Курбатов С., Линьова І., Луговий В., Прохор І., Рашкевич Ю., Сікорська І., Таланова Ж., Фініков Т., Шаров С.; за заг. ред. С. Калашнікової та В. Лугового. – К : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2015. – 84 с
3. Бурдейна Л.В. Студентський науковий гурток – етап професійної орієнтації студентів медичного вузу / Л.В. Бурдейна, І.І. Андрушко, Л.П. Макарова, М.С. Назарова-Бурдейна // Матеріали навч.-метод. конф. Аграрників «Шляхи удосконалення навчального процесу і необхідність впровадження нових підходів у роботі кафедр медичного університету в сучасних умовах Молодь», (Вінниця, 26 лют. 2014 р.). – Вінниця, 2014. – С. 21–22.
4. Михайловська Н.С., Олійник Т.В., Міняйленко Л.Є. Стецюк І.О. Онлайн-курси як складова змішаного навчання на клінічних кафедрах. Науковий вісник інноваційних технологій. 2018. №2 (18). С. 5–17.
5. Чорновол-Ткаченко О.О. Науково-дослідницька діяльність студентів у ВНЗ України: зміст та завдання / О.О. Чорновол-Ткаченко // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2009. – № 866. Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. – Вип. 59. – С. 123.

Наталя ДЕМЧЕНКО,
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української лінгвістики,
літератури та методики навчання
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ – МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

Анотація. Проаналізовано важливість студентоцентрованого навчання й викладання у закладах вищої освіти для підготовки компетентних і конкурентоспроможних фахівців, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю й невизначеністю умов, у галузі філології та освіти. З'ясовано поняття «індивідуальної освітньої траєкторії», описано способи її формування. Надано орієнтовний перелік вибіркового освітніх компонентів освітньої програми Українська мова та література.

Ключові слова: індивідуальна освітня траєкторія, студентоцентризм, освітня програма, вибіркові освітні компоненти, майбутні філологи.

Сьогодні якість професійної підготовки майбутніх філологів в українських закладах вищої освіти зорієнтована на європейський вимір, в якому визначальними є готовність до самостійної роботи, постійного самовдосконалення та саморозвитку, вміння здобувати знання й продуктивно їх застосовувати у професійній діяльності.

З огляду на це, викладачам освітніх компонентів професійної підготовки філологічних освітніх програм необхідно не лише сформуванню у здобувачів вищої освіти певний рівень фахових компетентностей, а й виробити здатність до розв'язання складних спеціалізованих задач, самостійного пошуку інформації, посилити мотивацію до навчання й професійної діяльності.

Підвищення вимог до рівня професійної підготовки сучасних фахівців філологічної галузі зумовлює необхідність упровадження інноваційних моделей, технологій, форм, методів, прийомів і засобів навчання, спрямованих на активацію розвитку загальних і фахових компетентностей майбутнього філолога.

Саме тому у сучасних реаліях підготовки конкурентоспроможних професіоналів надзвичайно важливо дотримуватися принципу студентоцентризму, що означає самостійність, комфортність і індивідуалізацію програм, збільшення ступенів свободи тих, хто навчається.

Одним із шляхів реалізації студентоцентрованого навчання й викладання є запровадження в освітній процес індивідуальної освітньої траєкторії.

Індивідуальна освітня траєкторія навчання здобувача вищої освіти означає фактичну відмову від прив'язування його до певної академічної групи чи потоку, студент керується лише власними інтересами, що допоможуть у майбутній професійній діяльності. Тобто, це персональний шлях реалізації особистісного потенціалу кожного студента в освіті, своєрідна програма індивідуальної активності, спрямованість і зміст якої визначається його волездатністю як готовністю здійснювати свідомий вибір.

Можливість індивідуальної освітньої траєкторії припускає, що студент може обирати освітні компоненти для вивчення з запропонованого переліку або пропонувати їх самостійно при перегляді освітньої програми, за якою він навчається. Загалом процедура вибору визначається чинним положенням закладу вищої освіти. Здобувач вищої освіти ознайомлюється із силабусами вибіркових освітніх компонентів, в яких подана коротка інформація про зміст курсу, вимоги до попередньої підготовки, програмні результати навчання, методи навчання, критерії оцінювання, профіль викладача. Студент під час здійснення вибору може зв'язатися з викладачем, який виконує роль певного консультанта, а вже потім визначитися щодо обрання цього освітнього компонента.

Цілком логічно, що для кращої підготовки в межах освітньої програми Українська мова та література здобувачам вищої освіти пропонуються освітні компоненти, що відповідають сучасним запитам суспільства, формують ключові компетентності і конкурентно вирізняють їх на ринку праці.

Наприклад, у Комунальному закладі «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради у вибірковій частині освітньої програми Українська мова та література вміщено такий орієнтовний перелік освітніх компонентів: Діалекти в синхронії та діахронії; Діалектний текст як джерело лінгвістичних студій; Діалектна фразеологія; Копірайтинг та рерайтинг; Антропоцентричний підхід сучасних лінгвістичних досліджень; Когнітивний аспект лінгвістичних досліджень; Комунікативна лінгвістика; Новітня українська література; Основи дискурсології; Постмодернізм в українській літературі; Риторика; Практикум із виразного читання та мовно-комунікативні основи спілкування; Лінгвокультурологія; Спічрайтинг; Художня, наукова, масмедійна комунікація як об'єкт лінгвістичних досліджень; Основи редагування текстів різних функціональних стилів тощо [1]. Варто зазначити, що деякі освітні компоненти були запропоновані науково-педагогічними працівниками, деякі самими здобувачами вищої освіти, а деякі стейкхолдерами, що дає можливість врахувати інтереси усіх сторін освітнього процесу і забезпечити затребуваність роботодавців.

Аналіз сучасних освітніх програм дає нам підстави стверджувати, що професійна підготовка майбутніх фахівців з української філології у закладах вищої освіти починає бути спрямованою на формування активної, автономної, ініціативної і відповідальної особистості майбутніх філологів. Усе більше освітньо-професійні програми сприяють розвитку навичок самостійного навчання, готовності до здійснення самостійного вибору, відповідальності і самостійного прийняття рішень, роботи в команді. Отже, бакалаври з української філології в деяких ЗВО (які дотримуються студентоцентрованого навчання й викладання) добре підготовлені до подальшого як наукового, так і практичного навчання, готові виконувати роботу, яка потребує високої кваліфікації, оскільки не тільки усвідомлюють значимість своїх знань, умінь і навичок, а й можуть проектувати шлях особистого розвитку.

Перспективним убачаємо проведення аналізу результативності залучення іноземних фахівців для здійснення освітнього процесу в закладі вищої освіти при підготовці майбутніх філологів.

Список використаних джерел

1. Освітньо-професійна програма Українська мова та література [Електронний ресурс] (дата звернення 10.01.2021).

УДК 37.013.41

Ірина ДОБИНДА,
викладач другої кваліфікаційної категорії
Чернівецького медичного фахового коледжу
Тетяна БИЧЕК,
викладач вищої кваліфікаційної категорії
Чернівецького медичного фахового коледжу

ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНО-ОРІЄНТОВАНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ КЛІНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Анотація. У даній статті висвітлені принципи удосконалення отримання студентами медичних навчальних закладів знань, накопичення ними вмінь та навичок для майбутньої професійної діяльності шляхом використання проблемно-орієнтованого навчання на клінічних дисциплінах. Особлива увага приділяється сучасним напрямкам активних форм викладання у вищих медичних навчальних закладах з метою формування гідних медичних фахівців, які відповідатимуть вимогам міжнародного ринку праці та реальним потребам життя.

Ключові слова: *проблемно-орієнтоване навчання, студенти вищих медичних навчальних закладів, активне навчання, клінічні дисципліни, ситуаційні завдання, дискусія.*

Актуальність теми. Перед вищими медичними навчальними закладами на сьогоднішній момент стоїть важливе завдання пошуку нових можливостей підвищення якості підготовки медичних фахівців, які будуть повністю відповідати вимогам міжнародного ринку праці.

Згідно з сучасними напрямками освітнього процесу, студенти та випускники медичних навчальних закладів повинні не тільки отримувати знання у відповідності з навчальною програмою, але і володіти вміннями та навичками використовувати отримані знання у своїй практичній діяльності, дослідній роботі, підвищувати рівень професійної діяльності в залежності від інноваційних методів та технологій у медичній галузі.

У зв'язку з цим актуальним на даний час стає застосування активних методів на основі проблемно-орієнтованого навчання студентів вищих медичних навчальних закладів.

Мета дослідження. На основі детального аналізу сучасних напрямків впровадження інноваційних методів у навчальних процес узагальнити основні засади та принципи реалізації проблемно-орієнтованого навчання при викладанні клінічних дисциплін у вищих медичних навчальних закладах.

Результати дослідження. В останні десятиріччя безперервна медична освіта у світі зазнає все більших змін та перетворень не тільки у плані теоретичних основ навчання, але і подальших перспектив забезпечення застосування даних знань у практичній діяльності. Дані зміни надзвичайно важливі для професійної активності саме медичних працівників, які повинні володіти достатньою мобільністю знань, приймати рішення у нестандартних та невідкладних станах, вміти працювати у команді.

Згідно з сучасними європейськими напрямками освіти саме проблемно-орієнтоване навчання дозволяє формувати та закріплювати навички накопичення знань, здатність орієнтуватися в інформаційних полях та мультидисциплінарних ситуаціях майбутніх медичних фахівців. Одним з важливіших аспектів проблемно-орієнтованого навчання являється активне співпраця студентів з метою більш різностороннього вивчення проблеми та формування правильних рішень.

При викладанні клінічних дисциплін у Чернівецькому медичному фаховому коледжі все більш широко впроваджуються підходи на основі проблемно-орієнтованого та студентоцентрованого навчання. Вивчення навчального матеріалу з використанням даних технологій відбувається в аудиторії у незначних за чисельністю групах, де студенти беруть на себе значну відповідальність за власне навчання, а викладач виступає у ролі координатора використання інформаційних джерел та консультанта при виконанні студентами групових завдань, вирішення ситуаційних завдань.

Під контролем викладача студенти на практичних заняттях з клінічних дисциплін проводять активне обговорення клінічних ситуацій, що забезпечує взаємодоповнюючу діяльність учасників освітнього процесу, проведення аналізу непередбачуваних, нестандартних ситуацій для прийняття усвідомлених рішень. При цьому студенти повинні усвідомлювати, що сучасні підходи до ведення клінічних дисциплін за принципами проблемно-орієнтованого навчання на відміну від стандартної демонстрації та пояснювання викладачем, сприяють формуванню самостійного клінічного мислення, взаєморозуміння з пацієнтами, засвоєнню професійних термінів, підвищують рівень усвідомлення власної відповідальності.

Попереднє обговорення отриманих студентами даних від пацієнта з викладачем дозволяє, якщо висновки помилкові, навчитися аналізувати додаткову інформацію для самостійного вирішення клінічної ситуації [2, с. 69-71].

З метою успішного проведення практичних занять на клінічних дисциплінах за сучасними європейськими стандартами створюються тренінгові зали, обладнані фантомами, муляжами, необхідним інструментарієм для відпрацювання студентами практичних навичок. Окрім того, провідні медичні навчальні заклади Європи широко впроваджують у систему навчання найсучасніший метод – моделювання за допомогою інноваційних методів комп'ютерних технологій реальних клінічних ситуацій та тренування студентів у режимі реального часу. Вперше даний метод презентували вчені з університету Keel (Великобританія) на Конгресі, присвяченому 100-річчю Міжнародної фармацевтичної федерації.

Згідно з даною методикою студенти одягають окуляри, схожі на 3D та потрапляють у віртуальну палату з «реальними» пацієнтами. Студент при цьому має можливість повністю провести опитування пацієнта, провести обстеження, ознайомитися з листком лікарських призначень, оцінити правильність та повноту проведених діагностичних, лікувальних втручань. На думку вчених досить доцільним було б створення програм, які дозволяють студентам відпрацьовувати практичні навички, надавати невідкладну догоспітальну медичну допомогу, аналізувати явища, узагальнювати факти, самостійно приймати рішення щодо послідовності дій, які спрямовані на врятування життя постраждалого пацієнта [1, 71-72].

Висновки. На основі проведеного аналізу науково-педагогічної літератури можна зробити висновок, що широке використання та впровадження у процес викладання клінічних дисциплін у Чернівецькому медичному фаховому коледжі проблемно-орієнтованих методів, студентоцентрованих технологій, а також пошук сучасних трендів у викладацькій діяльності значно підвищить якість проведення практичних тренінгів та занять, посприє формуванню та закріпленню вмінь та практичних навичок, мотивує студента до самостійного вирішення нетипових клінічних завдань, що дасть можливість підготувати

висококваліфікованих спеціалістів, які повністю будуть відповідати вимогам міжнародного ринку праці.

Список використаної літератури

1. Кіреєв І. В., Рябова О. О. Перспективи впровадження інноваційних 3D технологій в навчальний процес. Впровадження інноваційних технологій в медичну освіту: проблемно-орієнтоване навчання та віртуальні пацієнти: Матеріали Всеукраїнської науково-методичної відеоконференції з міжнародною участю (22 квітня 2015 року, м. Запоріжжя) – Запоріжжя, 2015. – с. 71-72

2. Кизима Н. В., Круть А. С. Проблемно-ориентировочное обучение в организации учебного процесса на клинической кафедре. Впровадження інноваційних технологій в медичну освіту: проблемно-орієнтоване навчання та віртуальні пацієнти: Матеріали Всеукраїнської науково-методичної відеоконференції з міжнародною участю (22 квітня 2015 року, м. Запоріжжя) – Запоріжжя, 2015. – с. 69-71

УДК: 378.147+614.253.3

Галина ГВОЗДЕЦЬКА,
викладач-методист,
завідувач сестринським
відділенням
фахового медичного коледжу
Івано-Франківського
національного
медичного університету,
Оксана ЖУКУЛЯК,
викладач I категорії
фахового медичного коледжу
Івано-Франківського
національного
медичного університету

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР ПРИ ВИВЧЕННІ КЛІНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ ІФНМУ

Анотація. Видами практики при підготовці медичних сестер є доклінічна (навчальна) практика та клінічна практика: виробнича та переддипломна. З метою покращення доклінічного відпрацювання навичок медсестрами на кафедрах Івано- Франківського національного медичного університету створені міжкафедральні навчально-практичні та симуляційні центри, де майбутні медсестри відпрацьовують алгоритми

медичних маніпуляцій. Матеріальне забезпечення навчально-практичного центру постійно поповнюється та поновлюється необхідним обладнанням, медичною апаратурою, інструментарієм, предметами догляду за пацієнтом тощо. Для покращення засвоєння навиків та вмінь і контролю їх рівня, розроблено та надруковано наскрізний щоденник практичної підготовки студента.

Ключові слова: Професійна компетентність, практична підготовка, навчально-практичні центри, переддипломна практика.

Проблема формування професійної компетентності майбутніх медичних сестер є актуальною на сучасному етапі розвитку медсестринської освіти. В фаховому медичному коледжі ІФНМУ здійснюється комплексний підхід щодо вдосконалення практичної підготовки медичних сестер.

Особливості практичної підготовки майбутніх фахівців спеціальності 223 Медсестринство ОПП «Сестринська справа» пов'язані насамперед із тим, що цей напрямок передбачає підготовку фахівців для самостійної роботи у відділеннях різного профілю та спеціалізованих відділеннях.[1,с.18]. Процес набуття студентами практичних навичок і вмінь можна умовно поділити на два основні етапи.[3,с.14]:

- перший – доклінічне відпрацювання навички на фантомах і доведення до стадії автоматизму;
- другий – виконання навички біля ліжка пацієнта.

Видами практики при підготовці медичних сестер є доклінічна (навчальна) практика та клінічна практика: виробнича та переддипломна. [1,с.15-18], [2,с.14].

З метою покращення доклінічного відпрацювання навичок медсестрами на кафедрах Івано-Франківського національного медичного університету створені міжкафедральні навчально-практичні та симуляційні центри, де майбутні медсестри відпрацьовують алгоритми медичних маніпуляцій (на основі наказу МОЗ України №460 від 01.06.2013 року). В навчально-практичному центрі кожен студент забезпечений робочим місцем і усім необхідним для індивідуальної роботи під керівництвом і контролем викладача та самостійної роботи (стендами із алгоритмами виконання навичок, оновлені манекени, новітній інструментарій). Для покращення засвоєння навиків із надання невідкладної допомоги вперше створено програму «Віртуальний пацієнт», що дає змогу у команді відпрацювати всі етапи надання невідкладної допомоги при різноманітних критичних станах. Головним завданням роботи в навчально-практичних центрах є оволодіння студентами практичними уміньми та навичками відповідно до вимог навчальних програм. Матеріальне забезпечення навчально-практичного центру постійно поповнюється та поновлюється необхідним обладнанням, медичною апаратурою, інструментарієм, предметами догляду за пацієнтом тощо. Для покращення засвоєння навиків та вмінь і контролю їх рівня, розроблено та надруковано наскрізний

щоденник практичної підготовки студента (затверджений Вченою Радою ІФНМУ 15.12.2016 року протокол №19). У даному щоденнику зібрано перелік практичних навиків, передбачених типовими навчальними програмами з основних клінічних дисциплін. Всі ці навички студенти ОПП «Сестринська справа» відпрацьовують у центрах симуляційного навчання)

Контроль рівня засвоєння та володіння практичними навичками здійснюється шляхом проведення зрізів практичних навичок у навчально – практичних, симуляційних центрах кафедр згідно графіку (в кінці вивчення дисципліни) [4, с.22]. Рівень володіння практичними навичками і вміннями є обов'язковим. До підсумкового контролю (диференційованого заліку або іспиту) по завершенню вивчення дисципліни студент може бути допущений тільки тоді, коли засвоїв усі практичні навички із даної дисципліни і отримав про це відповідну відмітку у щоденнику. Студенти, які не засвоїли практичні навички, визначені у щоденнику, вважаються такими, що не виконали навчальну програму і навчальний план із даної дисципліни.

Базами клінічної практики для медсестер фахового медичного коледжу ІФНМУ є окрім стаціонарів та поліклінічних відділень м. Івано-Франківська, університетська клініка, амбулаторії ЗПСМ кафедри загальної практики (сімейної медицини), фізичної реабілітації та спортивної медицини в с. Іванківка та с. Чукалівка, хоспісна клініка. З метою покращення організації проведення практики та якості засвоєння практичних навичок в фаховому медичному коледжі ІФНМУ розроблені щоденники виробничої та переддипломної практик.

Атестація осіб, які здобувають ступінь фахового молодшого бакалавра, здійснюється екзаменаційною комісією, до складу якої можуть включатися представники роботодавців та їх об'єднань. [5,с.18-24]. Головами кваліфікаційних комісій на запровадженому у фаховому медичному коледжі ІФНМУ практично-орієнтованому іспиті, складовій державної атестації випускників є представники роботодавців та їх об'єднань: організатори охорони здоров'я м.Івано-Франківська, головні лікарі та медсестри клінік.

Висновки. Практична підготовка медсестер на сучасному етапі вимагає безперервності, послідовності, наявності належних баз практики, забезпеченості навчально-методичними та матеріально-технічними засобами; належного кадрового забезпечення для керівництва і контролю якості практики; досягнення вимог освітньо-кваліфікаційних характеристик усіх рівнів. Формування професійної компетентності майбутніх медичних сестер в фаховому медичному коледжі ІФНМУ має на меті удосконалення системи загальної підготовки медсестер, яка б відповідала вимогам вітчизняних і закордонних стандартів.

Список використаних джерел

1. Волосовець О.П. Питання освіти у контексті впровадження засад Болонської декларації у вищій медичній школі / О.П. Волосовець // Медична освіта. – 2015. – № 2. – С. 9-16.

2. Гаїна Н.І. Організація самостійної роботи у вищому медичному навчальному закладі / Н.І. Гаїна, Т.В. Процак, Л.О. Скорнякова, Д.О. Пенкіна // Клінічна та експериментальна патологія. – 2016. – Т. XV, № 2 (56). – Ч. 2. – С. 100-101.

3. І.Я.Губенко., І.В.Радзієвська. Галузеві стандарти вищої освіти як складова системи підготовки медичних сестер. // Медсестринство. - 2014. - №1. - С.14-17.

4. Ковальчук Л.Я. Застосування Європейських стандартів і рекомендацій щодо внутрішнього забезпечення якості медсестринської освіти в Тернопільському державному медичному університеті // Медсестринство. - 2011. - №1. - С. 13-16.

УДК 377.091

Вікторія ГОРОХОВА,
викладач вищої категорії
Сумського коледжу економіки і торгівлі

ВПЛИВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ НА РІВЕНЬ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ В СУЧАСНІЙ ОСВІТНІЙ ПАРАДИГМІ В УКРАЇНІ.

Анотація. Реформування системи освіти, зокрема створення фахової передвищої освіти, змінює пріоритети її розвитку, які, насамперед, визначаються процесами формування нових моделей навчання, орієнтованих на досягнення якості освітніх послуг у закладах освіти, з метою здобуття особою високого рівня не тільки наукових, професійних і загальних компетентностей, але й особистих компетентностей, необхідних для професійної діяльності в певній галузі.

Ключові слова: освітня парадигма, фахова передвища освіта, компетентності.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема розробки парадигми сучасної освіти була актуалізована Всесвітньою конференцією ЮНЕСКО з вищої освіти. Конференція задекларувала, що, у зв'язку з необхідністю «культурного, соціально-економічного й екологічного стійкого розвитку людства, націй та співтовариств, перед вищою освітою постають грандіозні завдання, які вимагають її найрадикальнішого перетворення та відновлення, піддавати якому її ще ніколи не доводилося». Не випадково ЮНЕСКО проголосило XXI століття "Ерою освіти" та актуалізувало питання про глобальні тенденції розвитку вищої освіти

Виклад основного матеріалу. Поняття «парадигма» увійшло до вжитку як інструмент наукознавства з 1970 року минулого століття і стрімко набуває значущості в суспільній практиці. Нова парадигма вищої освіти – парадигма гуманістична за своєю суттю, передбачає, що її головною ланкою буде

окрема людина. Максимальне розкриття її індивідуальних здібностей, унікальних особливостей психіки та інтелекту стають головною метою всього освітнього процесу. Важливу ланку в освітній системі займає фахова передвища освіта. Освітній процес у сфері фахової передвищої освіти – це інтелектуальна, творча діяльність, що провадиться у закладі фахової передвищої освіти та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які здобувають освіту, а також на формування гармонійно розвиненої особистості [1, с.45]. У Законі «Про фахову передвищу освіту» вперше у вітчизняній законодавчій практиці сформульоване поняття студентоорієнтованого навчання як сучасного підходу до організації освітнього процесу, що передбачає: «заохочення здобувачів фахової передвищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу; створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів фахової передвищої освіти, включаючи надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії; побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства здобувачів фахової передвищої освіти та адміністрації, педагогічних (науково-педагогічних) та інших працівників закладу фахової передвищої освіти». Освітня реформа передбачає, що метою навчання стане не отримання суми знань, а оволодіння студентами певним набором компетентностей та наскрізних вмінь. Для цього більшість навчального часу буде відводитися на здобуття практичних знань, які дозволили б випускнику одразу після отримання диплому працювати і заробляти. Головним пріоритетом має бути готовність до виходу на ринок праці, на якому дедалі більше відчувається брак молодих кваліфікованих фахівців середньої ланки, усе це має стати запорукою як професійного розвитку молодих фахівців, так і сходинкою для успіху тих, хто прийшов для здобуття нової професії. Основними тенденціями фахової передвищої освіти є: значимість як для особистості, так і для суспільства їх запитів і норм; орієнтація на активне засвоєння здобувачами освіти способів пізнавальної діяльності; адаптація освітнього процесу до запитів і потреб особистості; інноваційність навчання, як соціально-філософський аспект. Найважливішою рисою сучасного професійного навчання є його спрямованість на те, щоб навчити здобувачів освіти не лише пристосовуватись, а й активно діяти в певних виробничих ситуаціях. Заклад фахової передвищої освіти повинен формувати у майбутнього фахівця творчі новаторські компетенції, а саме: генерація та використання ініціативи, розробка та освоєння технічних, технологічних та організаційно-економічних рішень, вміння ризикувати. Проблема професійної самоідентифікації може успішно вирішуватись лише тоді, коли складається система «освіта-працевлаштування». Тому і керівники освітньої сфери, і студенти повинні добре знати вимоги ринку праці та працевлаштування. Ключовим поняттям відновлення й модернізації освітнього процесу виступає поняття професійної компетентності майбутніх фахівців. Термін професійна компетентність належить до

міждисциплінарних, оскільки є предметом вивчення соціологів, психологів, педагогів. Відповідно до досліджуваного нами компетентнісного підходу в якості таких категорій виступають поняття «компетенція», «компетентність» у різному їх співвідношенні. Одним із смислів поняття компетентності є характеристика особистісних якостей людини, володіння компетенцією, певною нормою, досягнення якої може свідчити про можливість правильного вирішення якого-небудь завдання, а компетентність – це оцінка досягнення (або недосягнення) цієї норми. Професійна компетентність – це інтегрована якість особистості, виражена через сукупність знань, умінь, навичок, а також професійно значущих здатностей, що дозволяють фахівцю виявляти готовність до професійної діяльності та на високому рівні виконувати свої професійні обов'язки. Діяльність фахівця потребує аналітичного складу розуму, точності, уважності, чіткості, відповідальності, уміння спілкуватися із людьми тощо. На нашу думку, узагальнену змістову характеристику професійної компетентності випускників можна представити таким чином:

професійна компетентність – це базова характеристика діяльності спеціаліста, яка включає як змістовий (знання), так і процесуальний (уміння) компоненти і має головні суттєві ознаки, а саме: мобільність знань, гнучкість методів професійної діяльності і критичність мислення. Професійна компетентність випускника є найголовнішою його якістю й може слугувати гарантією успіху, а компетентнісний підхід – один із чинників, що сприяє модернізації змісту освіти, який збагачує ту низку освітніх інновацій і класичних підходів, що допомагають закладам фахової перед вищої освіти гармонійно поєднувати позитивний досвід для реалізації сучасних освітніх цілей. Компетентнісний підхід, на відміну від традиційного, є більш ефективним, оскільки дає змогу спонукати до творчості, забезпечує максимальне розкриття потенціалу кожного студента.

Висновки та пропозиції. Таким чином, сучасна фахова передвища освіта в Україні повинна застосувати сучасні освітні технології в підготовці фахівців, які спрямовані на формування високого професіоналізму і компетентності; креативного мислення; активної, творчої, ініціативної особистості; конкурентоспроможного фахівця, здатного працювати в нових умовах ринку; ділових якостей, що характеризуються високим рівнем фахової, професійної підготовки; науковими основами управління; високим рівнем адміністративних здібностей; високими морально-етичними якостями.

Деякі аспекти цієї проблеми потребують подальшого дослідження. Викладачам коледжів і технікумів (ЗФПО) потрібно набувати ґрунтовного досвіду у цій справі. Тому необхідним є подальше теоретичне дослідження порушеної проблеми.

Список використаних джерел

1. ЗУ «Про фахову передвищу освіту» 2745-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 30, ст.119) Редакція від 16.01.2020, підстава - 392-IX. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>

2. Овчарук О. О. Компетентнісний підхід в освіті: загальноєвропейські підходи [Електронний ресурс] / О.О.Овчарук // Інформ. технології і засоби навчання. – 2009. – № 5(13). – Режим доступу до журн. : <http://www.ime.edu.ua.net/em.html>

3. Тенюх К.М., Стояно О.О., Демченко Д.М., Трошев С.З., Ангелов Г.В. самовизначення особистості студента як майбутнього фахівця / Під ред. проф. В.М. Чугуєнка та проф. Г.В. Ангелова. – Київ-Одеса: СМІЛ, 2006.

УДК 377.091.313.016.811.161.2

Анастасія АРЖАНЦЕВА,
викладач економічних дисциплін,
ВСП «Київський фаховий коледж комп'ютерних
технологій та економіки НАУ»

АКТИВІЗАЦІЯ УВАГИ СТУДЕНТА ЯК УМОВА ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. Розглянуто питання пошуку сучасних підходів щодо удосконалення шляхів активізації уваги студентів ВНЗ під час провадження дистанційного навчання; з'ясовано важливість проблеми формування практичних професійних умінь викладачів закладів фахової освіти на основі певних психологічних знань; визначено необхідність утримання уваги студентів в цілому, у професійній та навчальній діяльності зокрема.

Ключові слова: увага, ділове спілкування, якість навчання, здобувач освіти, фахова майстерність, дистанційне навчання, навички спілкування, навчальна лекція, методика викладання.

Під час провадження дистанційного навчання постає проблема необхідності постійного зосередження уваги студентів та її утримання на значній за обсягом навчальній інформації, яка подається викладачем, що потребує докладання моральних та фізичних зусиль як викладача-лектора, так і студента – здобувача знань. Тому метою даної роботи є надання практичних рекомендацій викладачам фахової перед вищої освіти щодо активізації уваги студентів як важливої умови оптимізації сучасного процесу дистанційного навчання.

Значне місце у підготовці фахівців з вищою освітою належить саме лекції, читання якої передбачає чіткий, системний виклад окремої навчальної проблеми або теми. Розвиток лекційної форми від класичної інформаційної до лекції проблемного характеру (лекція-діалог, лекція-прес-конференція тощо) відтворює реальні форми взаємодії викладача і студента, які обговорюють теоретичні питання.

Є досить багато методів активізації уваги студентів під час читання лекції дистанційно, а саме: доступність та адекватність мовлення викладача, насиченість його знайомими термінами, які постійно повторюються, що дає

можливість підтримувати інтерес студента до навчального матеріалу; риторичні уміння викладача (монотонна мова навіває нудьгу і «відключає» студента від одержуваної інформації); унормованість подання інформації; активізація різних видів пам'яті студента - образно-зорової, слухової, рухової, емоційної, словесно-логічної, що цілком можливо при зміні видів мовленнєвої діяльності (написання, зачитування, говоріння, аудіювання); запитання до студентів, що спонукають до широкої дискусії з даного конкретного питання тощо.

Насамперед, перед проведенням заняття онлайн викладачеві необхідно чітко сформулювати мету його проведення, передбачити кінцевий результат навчальної діяльності та донести ці пріоритетні орієнтири до відома студентської аудиторії. Доцільно також спонукати здобувачів освіти до визначення певних навчальних очікувань, пов'язаних із темою заняття, а також прокоментувати аудиторії власні результативні очікування викладача, тим самим сформувавши в студентів зацікавленість у здобутті знань.

Особливу увагу також необхідно звернути й на психологічне налаштування аудиторії через уміння викладача викликати позитивні емоції за допомогою певних запитань та зауваг, як-от: «Сподіваюся, що ви позитивно налаштовані на вивчення нового матеріалу», «Що нового очікуєте дізнатись під час прослуховування лекції?» «Упевнена, що заняття буде цікавим», «Переконана, що кожен з вас візьме активну участь у занятті, виявить свої знання та уміння» тощо. Саме ці та інші вступні міні-коментарі налаштовують студентів на ефективне прослуховування лекції он-лайн, сприятимуть активізації їхньої уваги зокрема, ефективності проведення заняття в цілому. Подібні комунікативні кліше доречними будуть й на інших етапах лекції.

На етапі підготовки до проведення лекції викладач повинен також здійснити самопідготовку: скласти план лекції, підготувати перелік контрольних запитань, створити сучасну презентацію на відповідну тему, провести діагностику засобів технічної готовності до дистанційного навчання, попідклубатися про естетику свого зовнішнього вигляду, обрати відповідне естетичне оформлене приміщення, звідки транслюватиметься заняття. Після проведення підготовчого етапу, відповідного позитивного налаштування аудиторії викладач може переходити до викладу основного навчального матеріалу.

На основному етапі проведення заняття утримати та активізувати увагу студентів викладачу допоможуть такі психологічні прийоми:

- анонсування (викладення короткого змісту лекції);
- визначення правил, яких будуть дотримуватись студенти під час проведення лекції форматі он-лайн;
- актуалізація теми лекції (акцент на її сучасності, необхідності саме цих здобутих знань);
- розподіл студентів на невеликі групи (краще «трійки» / «четвірки» для відпрацювання навичок роботи в команді»).

На завершальному етапі проведення лекції для утримання уваги студентів доцільним буде застосування таких цікавих прийомів: влучний жарт, доречна цікава життєва історія за темою заняття; контрольні проблемні запитання, підготовлені викладачем заздалегідь; надання можливості студентам поставити запитання один одному; несподівана навчальна пропозиція (наприклад, про анонсування студентом наступної лекції) тощо.

Важливою вимогою, що дає можливість викладачеві контролювати увагу студентів під час лекції, є дотримання таких правил: обов'язкове увімкнення відеокамер та наявність мікрофонів у всіх студентів. Саме ці правила викладач повинен погодити з аудиторією заздалегідь з метою уникнення незручних ситуацій під час проведення навчальних лекцій.

Отже, активізація уваги студентів як можливість оптимізації навчання є процесом, що вимагає від викладача систематичності щодо дотримання тих чи інших навчальних вимог, постійного вдосконалення своїх професійних навичок та здібностей.

Список використаних джерел

1.Кремень В.Г. Якісна освіта в контексті загально цивілізаційних змін. // Педагогіка і психологія. - № 2 (55) - 2019.

2. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія управління / Л.Е. Орбан-Лембрик. - К.: «Академвидав», 2013.

3. Романовський О.Г. Концептуальні засади інтегральної підготовки інженерів-керівників // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. - К, 2011.-Ч. 1. - С. 111-116.

4. Савельєва В.С. Дослідження соціально-психологічних факторів, які впливають на кар'єру менеджера // Теоретичні і прикладні проблеми психології - №3 (11). - 2012.

5. Скляр П. П. Деякі проблеми гуманізації вищої технічної освіти / П. П. Скляр // Соціальна психологія. - 2012.

6. Соломка Т. Соціально-психологічний компонент структурно-функціональної моделі само актуалізації студентів. // Соціальна психологія. - №5 (125) – 2011.

Ольга ПІНЧЕВСЬКА,
Викладач вищої категорії
ОКУ Подільський медичний
фаховий коледж ім. В.О. Жуковського

**КОНКУРС ПРОФМАЙСТЕРНОСТІ – ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ
ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО
КОЛЕДЖУ (З ДОСВІДУ РОБОТИ ВИКЛАДАЧА ДОГЛЯДУ ЗА
ХВОРИМИ ТА ОСНОВ МЕДСЕСТРИНСТВА О.В.ПІНЧЕВСЬКОЇ)**

Анотація. Конкурс профмайстерності один з основних способів стимулювання студентів до вивчення клінічних дисциплін. Виконання конкурсних завдань оцінює компетентне журі.

Ключові слова: практичні навички, професійні компетентності, конкурс.

Позааудиторна робота – одна із форм підвищення рівня знань та вмінь студентів – медиків.

Докорінна перебудова системи навчання вищої школи, крок до європейської угоди та світового ринку праці, на сучасному етапі поставляє перед педагогічними колективами медичних коледжів безліч вимог щодо підвищення рівня знань студентів, підготовки майбутніх фахівців. В сучасних умовах роль самостійної роботи зростає. Життя виставляє високі вимоги до спеціаліста, потребує міцних та стійких знань. Перевіркою знань студентів являється конкурс професійної майстерності. Головним у змісті організації конкурсів є зацікавленість студентів, мотивація отримання знань, розвиток здібностей майбутніх фельдшерів та акушерів, виховання любові до обраної професії, усвідомлення відповідальності за здоров'я і життя хворого.

Позааудиторна робота має багато форм і методів, які використовуються і проводяться цикловою комісією терапевтичних дисциплін, але самою цікавою, змістовною та ефективною вважаю проведення конкурсів професійної майстерності „Кращий знавець загального догляду”, який став традиційним серед студентів III курсу фельдшерських та акушерських відділень.

За місяць до проведення конкурсу я роздаю студентам та викладачам умови проведення конкурсу професійної майстерності для підготовки учасників, погоджую їх із завідуючими відділень, заступниками директора з навчальної роботи, практичного навчання. Кожна група виставляє команду з п'яти студентів:

- старший фельдшер (він капітан команди);
- фельдшер (акушерка) приймального відділення;
- фельдшер маніпуляційного кабінету;

- фельдшер ЦСВ (дезинфекція, стерилізація);
- фельдшер швидкої медичної допомоги.

Конкурсанти отримують завдання, готують медичну форму, привітання, оснащення.

Я готую список оснащення та обладнання, складаю завдання, задачі до кожного конкурсу. Проводжу конкурс в II етапи:

I-й етап – написання тестів – найбільше прогресивного кроку в контролюванні засвоєних знань. Банк тестів, а їх сто, підбираю відповідно вивченим темам, II- III рівня, з однією правильною відповіддю. До тестів готую еталони відповіді та погоджую їх з колегами на засіданні циклової комісії.

II-й етап – це демонстрація практичних навичок, які студенти вивчали за програмою.

В журі входять заступник директора з практичного навчання, завідувачі фельдшерського та акушерського відділень, викладачі циклової комісії, методисти.

Кожна команда готує привітання для інших команд, емблему та її захист. Конкурс привітань журі оцінює за 5-ти бальною системою.

Члени команд приймають участь в професійних конкурсах. Так, наприклад, конкурс капітанів заключається в демонстрації старшими фельдшерами знань медичної термінології. Найвища оцінка – 10 балів.

Для фельдшерів та акушерів маніпуляційного кабінету готую завдання на виконання техніки ін'єкцій, дезинфекції оснащення, підготовки пацієнта та фельдшера до роботи, профілактика ускладнень. Оцінка конкурсу – 10 балів.

Після кожного конкурсу проводиться коментування викладачами-членами журі якості виконання практичної навички.

Палатні фельдшери демонструють вимірювання артеріального тиску, пульсу, температури тіла, записують в температурному листі, дають, оцінку отриманих даних, визначають проблеми пацієнта, надають поради хворому та складають план догляду.

Оцінка конкурсу фельдшерів приймального відділення включає вміння конкурсанти записувати медичну документацію приймального відділення, обробити хворого з педикульозом, відправити екстрене повідомлення до СЕС.

Фельдшери ЦСВ мають знати чинні накази, щодо дезинфекції, стерилізації, режим стерилізації, вміти застосовувати чинні документи на практиці.

Кожний з конкурсів оцінюється за 10-ти бальною системою. Результати конкурсу фіксуються в протоколі. Журі підводить підсумки останнього конкурсу і сумує дані попередніх, оголошую переможців. Команди, що займають I, II, III місця нагороджуються подарунками.

Вважаю, що такі позааудиторні заходи є ефективними для формування у студентів професійного світогляду, професійних компетентностей,

удосконалення практичних навичок, які вивчаються за програмою, моделюють реальні умови роботи фельдшера чи акушерки, можливості працювати єдиною бригадою, створюють ті поведінкові реакції, в яких формується етика та деонтологічна поведінка сучасного медичного працівника.

Список використаної літератури

1. Освітньо-кваліфікаційна характеристика та освітньо-професійна програма підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста за спеціальністю галузі знань «Медицина» 5.12010101 «Лікувальна справа» /Наказ МОЗ України «Про затвердження і введення в дію складових галузевих стандартів вищої освіти зі спеціальностей освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста галузей знань «Медицина» та «Фармація» № 649 від 24.06.2011 р.

2. Освітньо-кваліфікаційна характеристика та освітньо-професійна програма підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста за спеціальністю галузі знань «Медицина» 5.12010102 «Сестринська справа» /Наказ МОЗ України «Про затвердження і введення в дію складових галузевих стандартів вищої освіти зі спеціальностей освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста галузей знань «Медицина» та «Фармація» № 649 від 24.06.2011 р.

3. Освітньо-кваліфікаційна характеристика та освітньо-професійна програма підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста за спеціальністю галузі знань «Медицина» 5.12010105 «Акушерська справа» /Наказ МОЗ України «Про затвердження і введення в дію складових галузевих стандартів вищої освіти зі спеціальностей освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста галузей знань «Медицина» та «Фармація» № 649 від 24.06.2011 р.

4. Губенко І.Я., Шевченко О.Т., Бразалій Л.П., Апшай В.Г. Медсестринський процес: Основи сестринської справи та клінічного медсестринства. –К.: Здоров'я, 2015. – 208 с.

5. Касевич Н.М., Загальний догляд за хворими і медична маніпуляцій на техніка: підручник –К.: Медицина, 2018, – 424 с.

Алла КАБАНЕНКО,
викладач філологічних дисциплін,
ВСП «Київський фаховий коледж комп'ютерних
технологій та економіки НАУ»

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНА ПРОБЛЕМНА СИТУАЦІЯ ЯК МОЖЛИВІСТЬ ГУМАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Анотація. У статті порушується проблема важливості особистісно орієнтованої технології навчання, її значення в процесі гуманізації фахової передвищої освіти; надаються методичні рекомендації щодо створення проблемних ситуацій у системі особистісно орієнтованого навчання.

Ключові слова: гуманізація освіти, фахова освіта, особистісно орієнтоване навчання, проблемна ситуація, навчальні компетентності, саморозвиток студента, принципи особистісно орієнтованого навчання, технології навчання.

Реформування освіти в Україні є невід'ємною складовою загальноєвропейського процесу оновлення освітніх систем, що передбачає не тільки створення нових стандартів освіти, оновлення змісту навчальних програм, модернізацію методики навчання, а й розуміння того, що цілеспрямоване набуття молоддю знань, формування вмінь і навичок, їх трансформація в компетентності сприяє й особистісному розвитку молодого громадянина, його суспільній та професійній самореалізації.

Саме в контексті європейських компетентностей в системі освіти України важливою є проблема гуманізації процесу навчання в цілому, особистісно орієнтованого навчання в закладах фахової освіти зокрема. Адже саме ця педагогічна технологія, ґрунтуючись на розумінні самотності та самоцінності особистості студента, зорієнтована на створення умов для самовираження й саморозвитку здобувача освіти.

Особистісно орієнтоване навчання у вищій школі ґрунтується на таких принципах:

- пріоритетність індивідуальності, самоцінності студента, який є суб'єктом навчального процесу;
- узгодження всіх освітніх технологій із особливостями професійного становлення майбутнього фахівця;
- визначення змісту освіти рівнем розвитку сучасних соціальних, інформаційних, виробничих технологій і специфікою майбутньої професійної діяльності;
- випереджувальний характер освіти, що забезпечує формування професійної компетентності майбутнього фахівця;

– схвалення індивідуального позитивного життєвого й професійного досвіду студента, педагогічно виправдане корегування його потреб в самореалізації, самовизначенні, саморозвитку.

У вітчизняній практиці традиційно надають перевагу колективним та груповим формам організації навчального процесу, що суперечить одному з пунктів Болонської угоди, за яким пріоритетними мають бути індивідуальні заняття (хоча для виявлення позиції особистості, безперечно, потрібні співучасники навчального процесу.) Тому доцільним є поєднання колективних, групових та індивідуальних форм навчання з обов'язковим створенням особистісно орієнтованих проблемних ситуацій, що гуманізують процес навчання. Гуманістична парадигма особистісно орієнтованого навчання сформована в західній психології та педагогіці в середині ХХ століття неогуманістичними теоретиками А.Маслоу, К.Роджерсом, Р.Бернсом, їх зарубіжними та вітчизняними послідовниками.

Проблемна ситуація – це співвідношення обставин і умов, за яких розгортається діяльність суб'єктів навчання, що містить протиріччя і не має однозначного вирішення. Пошук призводить до виявлення протиріччя та продуктивного розвитку того, хто здійснював пошукову діяльність [2]. Проблемна ситуація характеризується уявною несумісністю двох чи більше інформацій.

С. Гончаренко визначає проблемну ситуацію як таку, що вимагає від суб'єкта навчання, якому бракує знань, вирішення певної навчальної проблеми, тому він повинен сам (частіше з допомогою викладача) здобувати знання, формувати певні вміння й навички [1]

У науковій літературі виділяють такі технології, що забезпечують створення проблемних ситуацій на занятті:

- технологія вільного виховання (розвиток самостійності, самомотивації суб'єктів навчального процесу);
- гуманно-особистісна технологія (оптимістична віра в потенціал суб'єкта навчання, усебічна підтримка розвитку його особистості);
- технологія співпраці (партнерство, рівність, співпраця і співтворчість усіх учасників навчального процесу) [3].

Створюючи проблемні ситуації на заняттях, викладач повинен дотримуватися певних правил і вимог, як-от:

1. Проблемне практичне або теоретичне завдання має бути таким, виконання якого вимагає засвоєння нових знань і формування нових умінь.
2. Завдання має не тільки відповідати розумовим здібностям суб'єктів навчання, а й випереджати їх.
3. Проблемна ситуація створюється до етапу пояснення викладачем матеріалу, що вивчатиметься.
4. Проблемна ситуація композиційно складається з таких елементів: здивування – пошук – відкриття.
5. Навчальний матеріал повинен забезпечувати виявлення змісту суб'єктивного досвіду студента, у т. ч. досвіду його попереднього навчання.

6. Виклад знань повинен бути спрямований не лише на розширення їх обсягу, структурування, інтегрування, узагальнення, а й на постійне перетворення набутого суб'єктивного досвіду кожного студента.

7. У процесі навчання необхідне постійне узгодження досвіду студентів з науковим змістом здобутих знань.

8. Конструювання й організація навчального матеріалу має здійснюватися в такий спосіб, щоб студент сам вибирав зміст, вид і форму роботи при виконанні завдань.

М. Солдатенко наголошує, що між учасниками навчального процесу має бути така взаємодія, коли найповніше використовуються індивідуальні особливості кожного, визначаються перспективи подальшого розумового розвитку й гармонійного вдосконалення особистісної структури, ведуться пошуки засобів, що сприяли б формуванню індивідуального стилю діяльності майбутнього спеціаліста [4]. Тому особливо ефективними в контексті створення особистісно орієнтованих проблемних ситуацій є такі форми навчання: діалогові лекції, дискусії, навчальні тренінги, організаційно-діяльнісні та імітаційні ігри, семінари-тренінги, навчальні експерименти, парадоксальні досліди тощо.

Упровадження в практику фахового навчального закладу неформального особистісно орієнтованого навчання в цілому передбачає й дотримання таких умов:

- умотивоване й аргументоване конструювання змісту навчання й змісту майбутньої професійної діяльності студентів;
- альтернативні варіанти навчальних курсів;
- доступна методика самоосвіти студента;
- гуманізація дидактичного процесу;
- упровадження енергомістких технологій навчання.

Особливе значення в роботі зі створення особистісно орієнтованих проблемних ситуацій має й рівень професійної майстерності викладача, його фахова компетентність, уміння організації навчального процесу з урахуванням інноваційних дидактичних тенденцій.

Отже, створення особистісно орієнтованих проблемних ситуацій в процесі вивчення загальноосвітніх та спеціальних дисциплін, уміння керувати їх розв'язанням із урахуванням тенденційних освітніх вимог є обов'язковою передумовою оптимізації навчального процесу, забезпечення його ефективності.

Список використаних джерел

1. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко ; [гол. ред. С. Головка]. – Київ: Либідь, 1997. – 373 с.
2. Словник базових понять з курсу «Педагогіка»: навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / укладач О.Є. Антонова. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2011. – 104 с.

3. Павленко В.В. Методи проблемного навчання / В.В. Павленко // Нові технології навчання: наук.-пед. зб. // Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Київ, 2014. – Вип.81 (спецвипуск). – 84 с. – С. 75-79.

4. Теоретичні аспекти навчально-пізнавальної діяльності / М. Солдатенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. - 2011. - Вип. 20. - С. 136-138.

УДК 378:37.02

Тетяна КАЧУРА,
викладач вищої категорії, старший викладач
Фаховий коледж Національного фармацевтичного
університету (м. Харків)

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ – ОДИН З НАПРЯМІВ СТУДЕНТООРІЄНТОВАНОГО КОМПЕТЕНТНІСНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У публікації зазначається, що формування професійної спрямованості здобувачів фахової передвищої освіти забезпечується Стандартом фахової передвищої освіти, який саме визначає сукупність вимог до освітньо-професійних програм фахової передвищої освіти, зокрема відповідний перелік компетентностей здобувачів фахової передвищої освіти. Продемонстровано можливості формування спеціальних компетентностей здобувачів фахової передвищої освіти на прикладі проведення заняття із використанням ділової гри.

Ключові слова: Стандарт фахової передвищої освіти, інтегральні, загальні, спеціальні (фахові, предметні) компетентності, ділова гра.

Підготовка високопрофесійних кадрів з фаховою передвищою освітою для потреб економіки та суспільства є одним з найважливіших стратегічних завдань сучасних закладів фахової передвищої освіти. З метою реалізації поставленого завдання Стандартом фахової передвищої освіти визначається сукупність вимог до освітньо-професійних програм фахової передвищої освіти, які є спільними для всіх освітньо-професійних програм у межах певної спеціальності [0]. Слід зазначити, що, серед значного переліку вимог до освітньо-професійних програм фахової передвищої освіти, Стандартом фахової передвищої освіти визначається також перелік обов'язкових загальних та спеціальних компетентностей здобувачів фахової передвищої освіти.

Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [2].

Зокрема результати навчання передбачають формування наступних компетентностей випускників: інтегральних (відображають узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні його компетентнісні характеристики щодо результатів навчання та/або професійної діяльності), загальних (є універсальними та не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувачів фахової передвищої освіти в різних галузях та для їх особистісного розвитку), спеціальних (фахових, предметних) (актуальні для предметної області та важливі для успішної професійної та/або подальшої навчальної діяльності за певною спеціальністю) [2].

Згідно з освітньо-професійною програмою «Фармація» підготовки фахівців освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація» Фахового коледжу Національного фармацевтичного університету, навчальна дисципліна «Основи охорони праці та охорона праці в галузі» забезпечує набуття здобувачами фахової передвищої освіти загальних і спеціальних (фахових, предметних) компетентностей. Зокрема серед спеціальних (фахових, предметних) компетентностей визначаються здатності використовувати законодавчу, нормативно-правову бази України і здійснювати професійну діяльність згідно з вимогами охорони та безпеки праці.

Робочою програмою навчальної дисципліни «Основи охорони праці та охорона праці в галузі» передбачений для вивчення здобувачами освіти великий перелік нормативної документації з питань охорони праці. Зокрема опрацювання положень «Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві» (Порядок), затвердженого Постановою КМУ від 17.04.2019 № 337. Оскільки на вивчення даного питання робочою програмою відведено лише 2 години, то для проведення заняття «Розслідування та облік нещасних випадків на виробництві» обрано таку форму як семінар із використанням ігрових ситуацій, конкретно ділової гри.

Метод ігрових технологій як форма проведення семінарських занять використовується в освітньому процесі закладів фахової передвищої освіти в якості одного з методів інтерактивного навчання. Ділова ж гра вирізняється суттєвою ознакою – чітко поставленою метою навчання, яка передбачає можливість сформувати певні навички і вміння у здобувачів освіти, виробити стиль поведінки. Тобто, ділова гра – це форма моделювання в освітньому процесі предметного і соціального змісту професійної діяльності.

Виклад основних етапів ділової гри, які здійснюються учасниками для вирішення поставлених завдань, наведемо у вигляді «кроків»:

I. Підготовчий: передбачає індивідуальну самостійну роботу здобувачів освіти, яка заснована на самостійному опрацюванні вдома Порядку. Для успішного оволодіння знаннями здобувачам освіти пропонується декілька варіантів їх фіксації: 1) конспектування у робочому зошиті для самостійної роботи за наведеним основним планом у вигляді структурованих схем та перевірка отриманих знань за допомогою тестів самоконтролю з зазначеними еталонами відповідей; 2) робота з інтерактивною презентацією, в якій містяться: розділ «нормативна база» (включає повний зміст зазначеної Постанови з виділенням ключових її засад), розділ «навчання» (надає можливість у інтерактивній формі розвинути пізнавальну активність здобувачів освіти), розділ «контроль» (має на меті перевірку отриманих знань здобувачів освіти з метою самоконтролю і, за необхідності, подальшої корекції).

II. Основний: передбачає формування досвіду колективної роботи в складі підгрупи, заснований на актуалізації опорних знань шляхом рішення поставлених викладачем завдань, серед яких: 1) гра-лото, під час якої здобувачам освіти пропонуються питання, що направлені на закріплення самостійно заснованих положень; 2) рольова гра – є основним етапом заняття, передбачає складання здобувачами освіти відповідно до обраних ролей ЕКСПЕРТІВ (комісії) з розслідування нещасних випадків чи СВІДКІВ нещасних випадків, схеми-алгоритму дій за конкретною ситуацією. У ході виконання завдання здобувачі освіти обмінюються думками, висловлюють протиріччя, визначають шляхи вирішення поставлених задач. По закінченню роботи кожна підгрупа озвучує порядок виконання дій з своїм обґрунтуванням, а якщо відповідь була неповна – інші підгрупи, за бажанням, можуть доповнити відповідь своїх попередників.

III. Заключний: узагальнення теоретичного матеріалу. Передбачає необхідність проаналізувати ситуації, що призвели до нещасних випадків під час трудової діяльності, і відшукати їх головні причини. Виділення головних причин проводиться у формі відкритих дискусій, що розвиває пізнавальну діяльність учасників гри і вчить їх брати до уваги колективну думку. Уміння аналізувати виробничі ситуації і виробляти самостійні рішення, беручи до уваги думки колективу, необхідно кожному майбутньому керівнику.

Проведена ділова гра «Розслідування та облік нещасних випадків на виробництві» дозволила здобувачам освіти отримати практичний досвід як по самій процедурі розслідування нещасних випадків, так і в побудові причинно-наслідкової моделі негативних подій, що призводять до нещасних випадків, розробити відповідні заходи профілактики подібних нещасних випадків.

Отже, досвід проведення ділової гри дав підстави стверджувати, що педагогічна суть ділової гри полягає в активізуванні мислення, підвищенні самостійності здобувачів фахової передвищої освіти, наближенні їх до професійної діяльності, внесенні духу творчості в навчання. Загалом заняття із використанням ділових ігор є ефективною інтерактивною формою

навчання, що, безумовно, забезпечують формування спеціальних (фахових, предметних) компетентностей здобувачів фахової передвищої освіти.

Формування компетентностей, тобто застосування знань та вмінь в реальній життєвій ситуації є одним із найбільш актуальних завдань. Відповідно формування професійних компетентностей майбутніх кадрів з фаховою передвищою освітою у закладах фахової перед вищої освіти, що визначаються Стандартом фахової передвищої освіти, можливе лише за умови постійного вдосконалення технологій навчання.

Список використаних джерел

1. Про фахову передвищу освіту : Закон України від 06.06.2019 №2745-VIII. Дата оновлення: 20.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>.

2. Про затвердження методичних рекомендації щодо розроблення стандартів фахової передвищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 13.07.2020 № 918 URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5f0/d5d/48d/5f0d5d48d9657591717806.pdf>.

УДК: 378.147.091.31-059

Оксана ГОДОВАНЕЦЬ,
доктор медичних наук,
професор, завідувач кафедри
стоматології дитячого віку БДМУ

ІНДИВІДУАЛЬНА ОСВІТНЯ ТРАЄКТОРІЯ В СИСТЕМІ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У підготовці майбутніх докторів філософії у Буковинському державному медичному університеті застосовується європейський підхід, де основними є готовність до індивідуалізації програм, розробка силабусів, акцент на самовдосконалення й саморозвиток особистості. Серед розмаїття методів, що забезпечують програмні результати навчання за освітньо-науковою програмою важлива роль належить індивідуальним освітнім траєкторіям.

Ключові слова: індивідуальна траєкторія, освітньо-наукова програма, доктор філософії.

Основним інструментом формування такої траєкторії є вибіркові дисципліни. За Законом України «Про вищу освіту», здобувач має право обирати дисципліни обсягом не менше 25% кредитів ЄКТС від загального обсягу ОП (пункт 15 частини першої статті 62). До числа вибірових освітніх компонентів можуть включатися також і практики.

Метою роботи є визначення поняття «індивідуальна освітня траєкторія», розкриття та обґрунтування умов організації індивідуальної освітньої траєкторії навчання в університеті на прикладі освітньо-наукової програми за спеціальністю «Стоматологія».

Сутність індивідуальної форми навчання полягає в тому, що аспірант бере участь в освітньому процесі, ознайомлюється із силабусами із різних освітніх компонент, які виводяться на вибір, має можливість обрати не лише дисципліну, а й викладача. Власна освітня траєкторія передбачає вибір дисциплін для вивчення шляхом анкетування за допомогою інформаційної інтернет-платформи університету. Основною цінністю такої роботи є можливість вибору індивідуального наукового напрямку навчання аспіранта, повністю індивідуалізує мету, зміст, матеріали і методи дослідження. Впродовж двох місяців від початку першого навчального року відбувається затвердження індивідуального навчального плану здобувача, який має містити дисципліни вільного вибору.

Можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії в межах освітньо-наукової програми за спеціальністю «Стоматологія» реалізується за рахунок: вибору форми навчання в аспірантурі: очної (денної, вечірньої) чи заочної з відповідним графіком навчального процесу; вибору дисциплін під час формування загальних компенентностей; вибору дисциплін під час формування спеціальних (фахових) компенентностей; вибору напрямку наукового дослідження та наукового керівництва: в БДМУ успішно функціонує 4 кафедри стоматологічного спрямування (кафедра терапевтичної стоматології, кафедра ортопедичної стоматології, кафедра стоматології дитячого віку та кафедра хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії), які проводять відповідну навчальну, наукову та практичну діяльність; виконання здобувачами навчальної та наукової складових ОНП може відбуватися на базі БДМУ, а також в рамках реалізації права на академічну мобільність на базі інших вищих навчальних закладів (наукових установ) України та закордоном.

Індивідуальна освітня траєкторія передбачає індивідуальний шлях аспіранта, який він обирає для реалізації освітньо-наукової програми третього рівня вищої освіти, і який залежить від його наукових особливостей.

Отже, в університеті у здобувачів третього рівня вищої освіти за спеціальністю «Стоматологія» сформована, мотивована, обґрунтована індивідуальна освітня траєкторія, яка формується з урахуванням здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду та забезпечується вибірковими дисциплінами.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) Ухвалено Міністерською конференцією в

Єревані, 14–15 травня 2015 р. – Режим доступу:
http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-andguidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf

3. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 168 с.

4. Національна рамка кваліфікацій.
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>

5. Бурдейна Л.В. Студентський науковий гурток – етап професійної орієнтації студентів медичного вузу / Л.В. Бурдейна, І.І. Андрушко, Л.П. Макарова, М.С. Назарова-Бурдейна // Матеріали навч.-метод. конф. Аграрників «Шляхи удосконалення навчального процесу і необхідність впровадження нових підходів у роботі кафедр медичного університету в сучасних умовах Молодь», (Вінниця, 26 лют. 2014 р.). – Вінниця, 2014. – С. 21–22.

6. Михайловська Н.С., Олійник Т.В., Міняйленко Л.Є. Стецюк І.О. Онлайн-курси як складова змішаного навчання на клінічних кафедрах. Науковий вісник інноваційних технологій. 2018. №2 (18). С. 5–17.

7. Чорновол-Ткаченко О.О. Науково-дослідницька діяльність студентів у ВНЗ України: зміст та завдання / О.О. Чорновол-Ткаченко // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2009. – № 866. Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. – Вип. 59. – С. 123.

УДК 377.6

Валентина БЕРКАР,
викладач вищої категорії
ОКУ« Подільський фаховий медичний коледж
ім. В. О. Жуковського»

ВИКОРИСТАННЯ СИТУАЦІЙНИХ ЗАДАЧ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З АКУШЕРСТВА ЯК КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО РЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТООРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У статті представлено досвід застосування ситуаційних задач у підготовці майбутніх фельдшерів. Показано роль цих завдань у заохоченні студентів до вивчення дисципліни і розвитку клінічного мислення, названо переваги використання ситуаційних задач з метою підвищення рівня та контролю знань студентів. Стаття рекомендована викладачам, які працюють в навчальних закладах медичного спрямування та всім вчителям і викладачам, що цікавляться методологією викладання.

Ключові слова: ситуаційні задачі, клінічне мислення, компетентності, студенторієнтоване навчання.

Основне завдання сучасної медицини – забезпечення якісного надання медичних послуг, а сучасної вищої медичної освіти - формування особистості майбутнього фахівця з новим світоглядом та мисленням, які дозволять йому гнучко, оперативно реагувати на різноманітні запити суспільства та успішно конкурувати з іншими фахівцями на ринку праці.

Саме тому пріоритетом сучасної вищої освіти повинна стати особистість студента –медика, який в умовах навчально-професійної діяльності перебуває у постійному професійному та особистісному становленні [3,с 6]

Актуальності сьогодні набуває питання методів викладання акушерства з метою поліпшення якості та підвищення рівня обслуговування. Дуже важливо в процесі підготовки спеціалістів застосовувати ситуації, які наближають до реальних умов, враховуючи, що акушерство набуває швидкого розвитку теоретично і практично.

Основними результатами навчання на практичному занятті є формування компетентностей майбутнього фахівця, які необхідні йому в подальшій діяльності з метою оволодіння циклу професійних дисциплін [3,с 25]. Тому при викладанні акушерства велике значення надаю студенторієнтованому навчанні, яке має на меті розвивати індивідуальні пізнавальні здібності та поєднувати знання, розуміння, навички, уміння. Останніми роками змінилися підходи до ведення вагітності, підготовки жінки та чоловіка до пологів, які сприяють нормальному перебігу вагітності та швидкої адаптації сім'ї до новонародженої дитини. Велика кількість інформації потребує аналізу і прийняття рішень щодо діагностики та лікування. Одним із найоптимальніших шляхів покращення якості надання допомоги в методиці викладання клінічних дисциплін вважається застосовування клінічних ситуацій, які максимально наближені до реальних умов. У цих задачах міститься багато медичних термінів, специфічних мовних кліше, формулювання діагнозів, зв'язок патологічних змін із клінічними проявами, рішення лікувально-діагностичних питань та багато іншого, що, без сумніву, допомагає студенту виробити певні асоціативні зв'язки та покращити якість запам'ятовування навчального матеріалу. [1, с15]

Мета роботи – поділитися досвідом застосування ситуаційних завдань для навчання та контролю знань із дисципліни.

Розвиток клінічного мислення є важливою частиною в підготовці медиків. Раніше важливі рішення щодо вибору методів лікування та розв'язання інших завдань досягалися «біля ліжка пацієнтки», але в житті часто виникають непередбачувані обставини, через які ця можливість втрачається. Останнім часом у зв'язку з пандемією коронавірусної інфекції можливість працювати з пацієнткою віч-на-віч все більше відсутня. Тож, які завданнями застосовуємо для реалізації поставленої мети?

На початку вивчення предмету використовую прості ситуаційні задачі, в яких необхідно встановити, чи відноситься певна ситуація до норми, чи це вже є патологією. Із поглибленням вивченого матеріалу ситуаційні задачі ускладнюються і можуть поєднувати матеріал декількох вивчених тем.

Також широко використовую проблемні ситуації на формування клінічного мислення, для рішення яких студент або група мають знайти і застосувати засоби та способи діяльності в конкретній ситуації.

В залежності від теми практичного заняття використовую наступні типи проблемних клінічних задач:

1. Ситуаційні задачі, в яких мало даних, для вирішення яких необхідно запропонувати додаткові методи обстеження, обґрунтувати необхідність їх використання та отримати більше анамнестичних даних. В практичній діяльності такі ситуації часто зустрічаються. Пропоную клінічну ситуацію: *вагітна 26 років відчула себе погано і звернулась до дільничного фельдшера; з її слів стало відомо, що вона перебувала на заробітках за кордоном, де і завагітніла; повернулась додому декілька днів тому, термін вагітності точно вказати не може.* В запропонованій ситуації студенти повинні детально зібрати анамнез, призначити методи обстеження, обґрунтувати тактику. За самостійно отриманими даними можуть правильно призначити відповідне лікування і пропонувати метод родорозродження. Можна поєднувати рішення ситуаційних задач і виконання алгоритмів практичних навичок. Запропонувати виконати необхідні алгоритми в діагностованому терміні вагітності.

2. Наступний тип задач – це завдання з надлишковими вихідними даними, які містять багато відомостей і не всі мають необхідні підстави для постановки діагнозу та надання допомоги. Студентам необхідно правильно знайти причину та її наслідки на різних термінах вагітності. Відомості в умові не всі вірні, результати досліджень за різними методиками суперечливі. В таких випадках повинні встановити логічні зв'язки, точно обґрунтувати те чи інше рішення та підтвердити їх взаємозалежність. Для прикладу наводжу таку клінічну ситуацію: *вагітна жінка звернулась в жіночу консультацію, раніше на обліку з приводу вагітності не перебувала; при обстеженні встановлено, що термін вагітності за даними жінки, УЗ-дослідження та по відчутті першого ворухіння плоду сильно різняться.* Студенти мають запропонувати інші методи та поєднати їх з вже отриманими результатами.

3. Наступний тип задач – це ситуації, в яких мало часу на їх вирішення. Від швидкості діагностики та надання допомоги яких залежать життя матері і дитини. Такі ситуації нерідко виникають в практичній діяльності фельдшера. Пропоную ситуацію: *вагітна жінка поскаржилася біль в ділянці пупка зліва, різку слабкість, запаморочення. При огляді відмічається різка блідість шкірних покривів, холодний піт на обличчі, пульс прискорений і становить 110 на 1 хвилину, слабого наповнення і напруження. Артеріальний тиск становить 90/70 мм рт.ст. Матка*

напружена, в ділянці пупка зліва є болюче випинання, частота серцевих скорочень плода становить 90 ударів за хвилину. В даній клінічній ситуації необхідно встановити ступінь втрати крові та оцінити стан плода і негайно надати невідкладну допомогу. Рішення таких задач спонукає студентів швидко зорієнтуватися, що має велике практичне значення.

Висновки. Переваги використання ситуаційних задач на практичних заняттях з акушерства з метою компетентнісного підходу до реалізації студенторієнтованого підходу слідуючі:

- у ситуаційну задачу можна ввести інформацію, яку має засвоїти студент з теми. Зі збільшенням вивченого матеріалу доречно вводити в одну задачу декілька патологій, що потребує від студентів вміння проводити диференційну діагностику, обґрунтовано приймати рішення;

- наявність медичних термінів у ситуаційних задачах спонукає студентів до формулювання клінічного діагнозу, встановлення зв'язку патологічних змін із клінічними проявами, призначення методів діагностики та надання допомоги;

- ситуаційні задачі виконують не лише функцію контролю знань, а й стимулюють студента до утворення відповідних асоціативних зв'язків, покращують якість запам'ятовування навчального матеріалу, сприяють розвитку критичного мислення майбутнього фельдшера.

Варто зауважити, що в статті названо лише деякі типи ситуаційних задач, які можна застосовувати на практичних заняттях, насправді ж, їх класифікація набагато ширша. Чим ширший спектр застосованих задач, тим вищий рівень знань і вмінь майбутніх медиків та впевненішими будуть їх дії на практиці. А це і є основна мета викладача у роботі зі студентами.

Список використаних джерел

1. Бухаріна Т.Л. Цікавість як фактор успішності навчання у ВНЗ / Т.Л. Бухаріна, Б.Я. Усвятцов, С.А. Павловичев // Сучасні проблеми підготовки медичних кадрів: тези наук.- метод. конф. – 2012. – С. 60 – 62.

2. Інноваційні технології в системі професійної підготовки студентів в ХНМУ: матеріали XLVIII навч.-метод. конф. (10 груд. 2014 р., м. Харків) / ред. кол.: В.Д. Марковський та ін. – Харків : ХНМУ, 2014. – Вип. 5. – 252 с.

3. Філоненко М.М. Методика викладання у вищій медичній школі на засадах компетентнісного підходу – Київ «Центр учбової літератури», 2016. - 40с.

Ольга ТАРНОВЕЦЬКА
викладач II кваліфікаційної категорії
Чернівецького медичного фахового коледжу

INTERDISCIPLINARITY AND INTEGRATIVE TEACHING AS IMPORTANT PRINCIPLES OF THE COMPETENCE APPROACH

Анотація: У тезах подається короткий аналіз, порівняння і інтерпретація взаємозв'язку між поняттями «інтегроване навчання» та «міждисциплінарне навчання»

Ключові слова: міждисциплінарність, компетентнісний підхід, інтегроване навчання

Realization of the teaching-learning process is mainly referring to the inventiveness of the teachers. The necessity to form and develop competences in the educational process is accepted nowadays as indispensable in most educational systems. As teachers are the designers of the classroom educative enterprise, they have to choose or create the strategy that answers the needs of learners. To be creative, teacher has to take into the consideration individual differences of learners in every learning episode to make it more relevant.

The purpose of these abstracts is to analyse, compare and interpret mutual relationship between the concepts “integrated learning” and “interdisciplinary learning” and different understanding of these concepts within the context of teaching-learning process as well as pedagogical process.[3 p.7]

Speaking about the interpretation of the word “integrate” as a verb it has the meaning “to combine two or more things in order to become more effective”. And as an adjective “integrated” indicates “combined to provide a harmonious, interrelated whole, organised or structured so that constituent units function cooperatively”. [6] In pedagogy, we usually understand personality integrity, understanding oneself as a value, a significant part of humanity and also being aware of the analogical role of other personalities. [2]

Another term that is going to be mentioned in the abstracts is multidisciplinary. This approach is focused on primarily on disciplines.

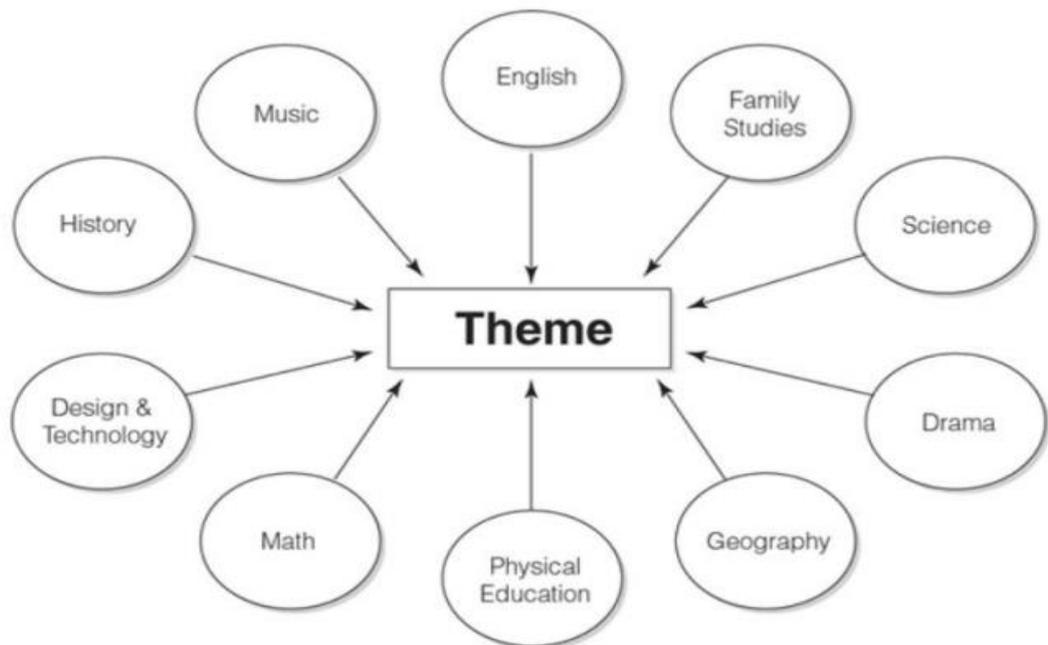

Figure 1. Multidisciplinary Approach (Drake, Burns, 2004).

Those teacher who are about to use it has to organise its structure from the disciplines around one theme. Picture 1 shows the relationship of different subjects to each other and to a common theme in multidisciplinary teaching/learning. While creating multidisciplinary curriculum teachers have to consider the level of integration effort intensity.[1]

As a result students have to be encouraged to make consequential associations across subject areas. Teachers of different disciplines collaborate to plan and present lessons that centre around a career-themed problem.[5]

The term that involves the combination of two or more subjects into one activity is called interdisciplinarity. It is about creating something by thinking across boundaries. Its application within education and pedagogy is to describe studies that use methods and insights of several established disciplines. Interdisciplinarity presume researchers, students and teachers in the integrating several academic schools of thoughts, professions, etc in the pursuing of a recurrent task.[7]

As to the interdisciplinary approach to integration the task of a teacher is to organise the curriculum around learning across disciplines (see Picture 2). It is displayed that the disciplines are recognizable, but in the multidisciplinary approach they are more significant. In this content generic skills like working together, research, constructing and design are primary for students.[1]

The process where students integrate obtained information, use different methods and tools, ideas and concepts from two or more fields for the purpose of solving a problem or creating collaborative project. Integration of interdisciplinary teaching/learning knowledge concentrates on the personal ideas that students can develop and the same time they develop harmonised and normative comprehension that allows them to clarify a new situation.[4]

The main conclusion that derives from the short analysis of the concepts, integrated learning and interdisciplinarity learning, is that

integration concept is broader than disciplinarity, and integration not always means such a deep integrity.[2] Students became skilled at obtaining certain kinds of new knowledge, but not particularly successful at integrating or using them.

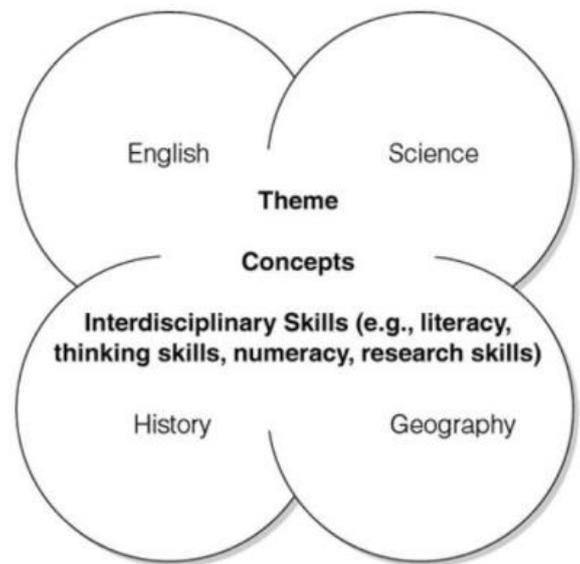

Figure 2. Interdisciplinary Approach (Drake, Burns, 2004).

References:

1. Boix-Mansilla, V.(2010). Learning to synthesize: the development of interdisciplinary understanding. The Oxford Handbook of Interdisciplinary, eds R. Frodeman, J. Thomson-Klein, C. Mitcham & J.B. Holbrook, Oxford University Press, Oxford, PP.288 – 306
2. Drake, S.M., Burns, R.C. (2004) Meeting Standards Through Integrated Curriculum. ASCD
3. Ineta Helmane*, Ilze Briška What is Developing Integrated or Interdisciplinary or Multidisciplinary or Transdisciplinary Education in School? Signum Temporis 2017; 9(1): 7–15
4. Linn, M.C., Eylon, B.S. (2011). Sciences Learning and Instruction: Taking Advantage of Technology to Promote Knowledge Integration, Routledge, New York
5. Steinberg, A. (1997). Real Learning, Real Work. New York: Routledge.
6. <https://www.dictionary.com/browse/integrated>
7. <https://en.wikipedia.org/wiki/Interdisciplinarity>

Ганна ПОПОВИЧ,
кандидат медичних наук,
завідувач медичного відділення №1
Чернівецького медичного фахового коледжу
Галина САВЧУК,
завідувач медичного відділення №2,
викладач вищої кваліфікаційної категорії,
Чернівецького медичного фахового коледжу
Олександр ГОРОХОВ,
викладач вищої категорії
Чернівецького медичного фахового коледжу

РОЛЬ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ФАХІВЦІВ

Анотація. У статті висвітлені основні принципи використання особистісно орієнтованого навчання під час підготовки майбутніх медичних фахівців. Стаття присвячена проблемі теоретичного обґрунтування та особливостям упровадження інноваційних методів навчання здобувачів освіти в медичних коледжах. На основі методологічного підґрунтя та базових характеристик особистісно орієнтованого навчання у статті розкрито практику застосування індивідуалізованого навчання здобувачів-медиків та доведена доцільність його використання.

Ключові слова: особистісно орієнтоване навчання, педагогічний процес, інноваційні технології навчання, медичні фахівці.

Медична освіта на сучасному етапі зазнає прогресивної модернізації, постійно спостерігаються оновлення в системі підготовки майбутніх медичних фахівців, які працюватимуть в галузі охорони здоров'я на різних рівнях надання медичної допомоги.

В освітньому процесі медичних коледжів протягом останніх років широко застосовуються інноваційні технології та методи навчання, під час реалізації яких викладач виступає не джерелом основного навчального матеріалу, а є модератором, фасилітатором, безперервно спрямовує, підтримує, координує пізнавальну діяльність кожного здобувача та орієнтується на його індивідуальні здатності до навчання, сприйняття ним необхідної інформації. Особистісно орієнтоване навчання – один із інноваційних методів навчання, який виконує важливу роль у забезпеченні підвищення якості медичної освіти [1, 54-63]

Сучасна освіта розвивається в контексті формування загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, що забезпечує становлення здобувача як особистості, висококваліфікованого фахівця, затребуваного на ринку праці. Тому, в центрі особистісно орієнтованого навчання – здобувач,

його здатність до саморозвитку та самовизначення. Окрім професійного розвитку завданням педагогічних працівників закладу освіти є становлення суб'єктивності, культурного розвитку, стійких навичок самоосвіти [2], [3, 216-244].

В освітньому процесі Чернівецького медичного фахового коледжу застосовуються наступні засади особистісно орієнтованого навчання:

- пріоритетним є індивідуальність та розвиток особистісних якостей кожного здобувача
- співвідношення методів та технологій освітнього процесу на всіх рівнях із закономірностями професійного становлення здобувачів
- визначення змісту освіти майбутніх медичних фахівців за рівнем розвитку інноваційних методів навчання для майбутньої професійної діяльності
- застосування випереджувального характеру навчання для формування майбутньої професійної діяльності
- організація освітнього середовища з визначенням дієвості закладу освіти для формування основних професійних компетентностей майбутнього медичного фахівця
- урахування індивідуального розвитку та досвіду здобувача, його освітніх та духовних потреб для самореалізації, самовизначення та саморозвитку.

На основі узагальнених підходів до реалізації особистісно орієнтованого навчання визначено вимоги, яких повинен дотримуватися кожен викладач коледжу:

- проєктування освітнього процесу має враховувати індивідуальність здобувачів у процесі трансформації отриманої інформації в професійні компетентності
- постійний індивідуальний розвиток здобувача не тільки за рахунок накопичення навчального матеріалу, а також постійне збагачення його суб'єктивного досвіду, що лежить в основі власного професійного саморозвитку
- постійна взаємодія викладача та здобувача в процесі аудиторного й позааудиторного навчання
- періодичний контроль не тільки кінцевого результату процесу навчання, але і проміжних його етапів
- формування кінцевого результату навчання у вигляді сформованих індивідуальних здібностей, загальних та професійних компетентностей.

Викладачі повинні пам'ятати, що в процесі навчання здобувачів особлива роль належить спілкуванню всіх учасників освітнього процесу, проведенню дискусій, що створює всі необхідні умови для розвитку навчально-професійної мотивації майбутнього медичного фахівця, вчить працювати в команді, що надзвичайно важливо у медичній галузі, а також сприяє особистісному росту та розвитку й самого викладача [4, 163-169].

В умовах сучасних соціально-економічних та політичних змін традиційні методи навчання здобувачів в медичних коледжах не можуть у повному обсязі забезпечити дотримання вимог, які ставляться перед медичними фахівцями на міжнародному ринку праці. Медичний фахівець незалежно від рівня надання медичної допомоги повинен володіти значною професійною мобільністю, високою компетентністю у професійній діяльності та особливими особистісними якостями. Тому, особистісно орієнтоване навчання здобувачів в медичному коледжі дозволяє сформувати у майбутніх фахівців клінічне мислення, підготувати їх до самостійної роботи в умовах реформування охорони здоров'я, забезпечити конкурентоздатність на вітчизняному та міжнародному ринках праці.

Список використаних джерел:

1. Майорчак Н. Особистісно-орієнтований підхід в організації самостійної роботи студентів. Гуманітарний вісник: зб. наук праць Львівського держ. фін.-екон. ін-ту. 2002. № 2. С. 54-63.
2. Малафіїк І.В. Дидактика новітньої школи: навч. посіб. Київ: Слово, 2015. 630 с.
3. Наукові підходи до педагогічних досліджень: колективна монографія / За заг. ред. Д. пед. наук, професора, чл.-кор. НАПН України В. І. Лозова. – Харків: Вид-во Віровець А.П. «Апостраф», 2012. С. 216-244.
4. Перцева Н. О., Гуржій О. В. Використання особистісно орієнтованого навчання у процесі професійної підготовки майбутніх лікарів. Проблеми современного педагогического образования. Сер.: Педагогика и психология. – Сб. статей: Вып. 54. – Ялта: РИО ГПА, 2016. – Ч. 1. – С. 163-169.

Алла САГУН

викладач

Бериславського фахового педагогічного коледжу
ім. В.Ф.Беньковського
Херсонського державного університету

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИХОВАННЯ МИСЛЯЧОЇ, САМОСТІЙНОЇ, ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ В РЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТООРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У статті представлено психолого-педагогічні основи технології, її мету та завдання, вплив на формування ключових компетентностей викладача та студентів, організаційні та дидактичні умови, необхідні в роботі за технологією, методи, прийоми та стратегії технології. Велика увага приділяється плануванню та конструюванню уроків розвитку критичного мислення.

Ключові слова: *критичне мислення, виклик, осмислення, рефлексія.*

Щодня життя підкидає нам чимало питань і проблем, які вимагають наших відповідей та ефективних рішень. Деякі з них прості, а деякі – не зовсім. Як заощадити, не втрачаючи якості життя? За якого політика варто проголосувати? У який банк краще покласти гроші на депозит? Де і як знайти достойну роботу?.. Чи готові ми і на наша молодь бути успішними в епоху промислової революції? Щоб обрати найкраще з рішень, слід увімкнути критичне мислення – це особливо результативний спосіб.

Критичне мислення – це те, про що зараз говорять усі. Тренінги, майстер-класи та лекції на цю тему збирають великі аудиторії, адже кожен зацікавлений у розвитку цього вміння. Всесвітній економічний форум опублікував свою доповідь «The Future of Jobs», в якій визначив ТОП-10 компетенцій, що будуть найбільше цінуватися у 2020 році. Міжнародні експерти пророкують, що 35% ключових затребуваних компетенцій зміняться. На першому місці залишиться вміння вирішувати складні завдання, а другою за значимістю компетенцією 2020 року стане критичне мислення, бо через велику кількість і доступність інформації зростає необхідність навичок її відбору, правильного переосмислення.

Що ж таке критичне мислення? Критичне мислення нині один з модних трендів в освіті. Про те, що його розвиток є одним з наскрізних завдань навчально-виховного процесу, йдеться й у Концепції нової української школи. Та з чого починати? Як навчати дітей розрізняти факт і суб'єктивне бачення, не піддаватися на маніпуляції? Моя відповідь дуже проста – використовувати методи розвитку критичного мислення під час уроків. Критичне мислення – складне й багаторівневе явище. Мислити критично означає вільно використовувати розумові стратегії та операції високого рівня для формулювання обґрунтованих висновків і оцінок, прийняття рішень.

З педагогічної точки зору критичне мислення – це комплекс мисленневих операцій, що характеризується здатністю людини:

- аналізувати, порівнювати, синтезувати, оцінювати інформацію з будь-яких джерел;
- бачити проблеми, ставити запитання;
- висувати гіпотези та оцінювати альтернативи;
- робити свідомий вибір, приймати рішення та обґрунтовувати його.

Саме цим мисленневим операціям я намагаюся навчати студентів на уроках української мови та літератури, під час виховних заходів, а далі – вдосконалювати їх, тренувати, бо саме освіта є ідеальним середовищем для цього.

На мою думку, діти краще володіють навичками критичного мислення, ніж дорослі, адже вони не бояться сумніватися в почутому чи побаченому, задавати безліч запитань, досліджувати невідоме. І це треба заохочувати та розвивати.

У першу чергу, я привчаю здобувачів освіти критично ставитися до будь-яких даних, навіть, як здається, отриманих із достовірних джерел. Пояснюю, що інформація може бути неправдивою не тільки через навмисне перекручування, але й через звичайну помилку, аналізуючи різні приклади поширення новин, пояснюю, як формуються і наповнюються інформаційні бази, вказуючи на виявлені помилки, якщо такі є. Обов'язково нагадую правила інформаційної безпеки і незагрозливої поведінки в інтернеті.

Працюючи з технологією розвитку критичного мислення, я усвідомлювала, що навчити студентів мислити критично з першого уроку фактично неможливо. Критичне мислення формується поступово, воно є результатом щоденної кропіткої роботи, з уроку в урок, з року в рік. Не можна виділити чіткий алгоритм дій викладача з формування критичного мислення в студентів. Але можна виділити певні умови, створення яких здатне спонукати і стимулювати молодь до критичного мислення.

Умови для розвитку критичного мислення:

Отже, освітня технологія розвитку критичного мислення в процесі навчання дитини — це сукупність різноманітних педагогічних прийомів, які спонукають студентів до дослідницької творчої активності, створюють умови для усвідомлення ними матеріалу, узагальнення одержаних знань.

Ця технологія допомагає готувати дітей нового покоління, які вміють розмірковувати, спілкуватися, чути та слухати інших. При запровадженні цієї технології знання засвоюються набагато краще, адже інтерактивні методики розраховані не на запам'ятовування, а на вдумливий, творчий процес пізнання світу, на постановку проблеми та пошук її вирішення.

Критичне мислення — мислення самостійне. Здобувачі освіти повинні мати достатньо свободи, щоб мислити і самостійно вирішувати найскладніші питання. Мислити критично можна в будь-якому віці. Саме завдяки критичному мисленню традиційний процес пізнання знаходить індивідуальність і стає свідомим, безперервним та продуктивним. Саме з цієї причини необхідно розвивати критичне мислення в молоді.

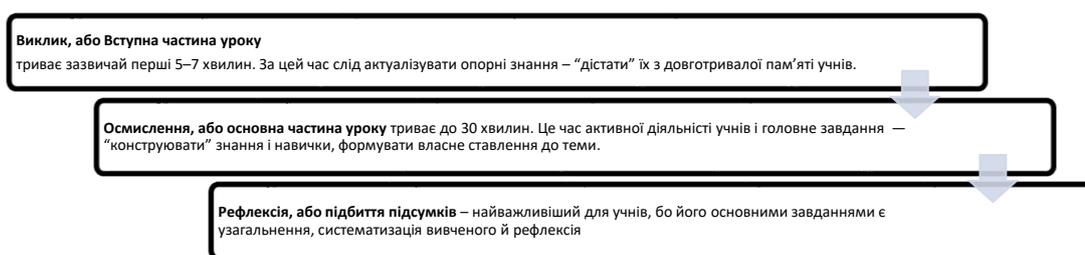
Технологія формування та розвитку критичного мислення — система діяльності, що базується на дослідженні проблем та ситуацій на основі самостійного вибору, оцінки та визначення міри корисності інформації для особистих потреб і цілей. Тут можна застосувати традиційну структуру уроку і формувати критичне мислення у процесі опитування, розв'язання задач,

виконання вправ, підбиття підсумків уроку. Або побудувати урок розвитку критичного мислення, що складатиметься з трьох основних етапів:

- виклику (вступної частини уроку);
- осмислення (основної частини уроку);
- рефлексії (підбиття підсумків уроку).

А можна використати новітні форми роботи – провести урок-дослідження, урок-презентацію чи застосувати метод «Перевернутий клас» або як його ще називають, «Перевернутий урок».

Основні етапи уроку критичного мислення:

Перелік методів розвитку критичного мислення достатньо великий. Добирати їх слід з огляду на мету, завдання, зміст уроку. Крім того, слід зважати на особливості цих методів та індивідуальні особливості студентів, адже на певних етапах уроку вони є ефективнішими, а отже, доречнішими. Викладач має опонувати якомога більше методів розвитку критичного мислення і бути обізнаним з особливостями їх ефективного застосування. Плануючи урок з елементами розвитку критичного мислення, я, зазвичай, вибираю вже знайомі студентам форми роботи і використовую нові, малознайомі, поступово використовуючи їх. Оцінювання таких форм роботи проводжу тільки після того, як повністю засвоїли методику.

Методи та прийоми розвитку критичного мислення:

Виклик, або вступ	Осмислення, або основна частина	Рефлексія, або підбиття підсумків
Кластер	Карта поняття	Сенкан
Асоціативний куц	Читаємо в парах	Кластер
Дерево передбачень	Запитання	Кроссенс
Таблиця «Знаємо –	Подвійний щоденник	Займи позицію
Хочемо дізнатись –	Читання з маркуванням	Бортовий журнал
Дізнались»	Опорні слова	Таблиця «Знаємо –
Мозковий штурм	Карта пам’яті	Хочемо дізнатись –
Робота в парах	Т – таблиця	Дізнались»
Кошик ідей	Картографування	Концептуальна таблиця
Правильні і	таблиці	«Плюс – Мінус –
неправильні судження	Концептуальна таблиця	Цікаво»

Голосування Передбачення Хмара слів Діаграма Вена	Спитайте у автора Робота в парах Ажурна пилка Навчаючи вчуся Дискусія	Шкала думок ПРЕС Діаграма Вена Риб'яча кістка
--	---	--

Критичне мислення формується та розвивається під час опрацювання інформації, розв'язання задач, проблем, оцінки ситуації, вибору раціональних способів діяльності. Тому такі уроки, де це постійно відбувається, створюють плідні умови для формування та розвитку критичного мислення. Якщо ж планувати етапи уроку з використанням на них відповідних специфічних форм та методів технології формування та розвитку критичного мислення, то результат буде ще більш високим.

Критичне мислення — це, перш за все, про прийняття рішень. А за один день ми приймаємо їх десятки і, навіть, сотні. Найкращий спосіб навчити критичному мисленню — це привчити задавати багато питань і самостійно шукати на них відповіді. Запитання стимулюють критичне мислення. Відповідаючи на запитання, студенти аналізують й інтерпретують інформацію, аналізують ідеї, будують гіпотези, відстоюють свою точку зору. Запитання є засобом стимулювання різних видів мислення на різних рівнях складності і повинні починатися словами «Хто...», «Що...», «Де...», «Як...», «Чому...», «Коли...».

Хто	...виграє від цього? .../кому це буде шкідливо? ...хто також обговорює це? ...хто заслуговує на визнання за це?	...найбезпосереднішим чином впливає? .../з ким найкраще проконсультуватися? ...хто буде ключовими людьми в цьому? ...приймає рішення з цього питання?
Що	...є сильними/слабкими сторонами? .../який є інший погляд на це? ...є іншою альтернативою? ...ми можемо зробити, щоб досягти позитивних змін?	...є найкращим/найгіршим варіантом розвитку подій? ...є найбільш/найменш важливим? ...могло би бути контраргументом? ...перешкоджає нашим дітям?
Де	...ми могли б це спостерігати в реальному житті? ...є аналогічні концепції/ситуації? ...є сама потреба в цьому? ...в світі це буде проблемою?	...ми можемо отримати більш детальну інформацію? .../куди нам звернутися за допомогою? .../куди ця ідея нас приведе? ...області для поліпшення?
Коли	...це прийнятно /неприйнятно? ...б це йшло на користь	...ми будемо знати, що досягли успіху? ...це вже зіграло свою роль у нашій історії?

	нашому суспільству? ...це викличе проблеми? ...найкращий час, аби вжити заходів?	...ми можемо очікувати, що це зміниться? ...ми повинні просити про допомогу з цього питання?
Чому	...це є проблемою/викликом? ...це стосується мене/інших? ...це кращий /гірший сценарій? ...люди під впливом цього?	...люди повинні знати це? ...це існувало так довго? ...ми дозволили цьому статися? ...існує потреба в цьому сьогодні?
Як	...це схоже на _____? ...це зашкодить? ...ми знаємо, що це правда? ...нам безпечно дати цьому раду?	...це буде на користь нам/іншим? ...це шкодить нам/іншим? ...ми бачимо це в майбутньому? ...ми можемо змінити це для нашого блага?

Методи та форми роботи з технології «Критичне мислення»

Серед великої кількості методів і прийомів для розвитку критичного мислення кожен учитель вибирає свою найулюбленіші, ось саме про них я і хочу розповісти.

1.Стратегія «Асоціативний кущ», використовується під час етапів виклику (актуалізації) та рефлексії .

Правила складання асоціативного куща:

Записати на дошці в центрі ключове слово чи фразу;

Записати будь-які слова чи фрази, які спадають на думку;

Ставити знаки питання біля частин куща, в яких є невпевненість;

Записувати всі ідеї, які з'являються чи скільки дозволяє час.

Зразок асоціативного куща, складеного на уроці української мови :

2.Стратегія «Сенкан» (п'ятиряддя), використовую найчастіше під час етапу рефлексії.

Сенкан – це білий вірш, в якому синтезована інформація в стислому вислові з 5 рядків.

Алгоритм складання сенкану:

- 1.Тема (іменник)
- 2.Опис (прикметник)
- 3.Дія (дієслово)
- 4.Ставлення (фраза), почуття з приводу обговорюваного.
- 5.Перефразування сутності (синонім, узагальнення, підсумок).

Приклад сенкану:

Україна

Благословенна, незалежна

Розвивається, здійснює, виконує

Моя Батьківщина – чарівна Україна

Держава

Україна

Рідна, улюблена

Шануємо, розвиваємо, любимо

Наша гордість – наша мати

Батьківщина

Україна

Красива, співуча

Відроджує, розвиває, існує

Земля, де я народився

Батьківщина

3. Стратегія «Кубування», або «Куб Блума» використовується для постановки завдань уроку.

Алгоритм роботи з «Кубом Блума» :

1. Для цього знадобитися звичайний паперовий куб, на гранях якого написано слова: назви, чому, поясни, запропонуй, придумай, поділися.

2. Формулюється тема уроку (має містити ряд питань, на які доведеться відповідати).

3. Учитель кидає кубик. Грань, що випала вкаже: якого типу питання слід задати. Зручніше орієнтуватися по слову на гранях кубика – з них і повинні починатися питання.

Приєм розвитуку критичного мислення “Куб Блума” унікальний тим, що дозволяє формулювати питання самого різного характеру.

- *Назви.* Передбачає відтворення знань. Це найпростіші питання. Студентові пропонується просто назвати предмет, явище, термін і т.д.

- *Чому.* Це блок питань дозволяє сформулювати причинно-наслідкові зв'язки, тобто описати процеси, які відбуваються з зазначеним предметом, явищем.

- *Поясни.* Це питання уточнюючі. Вони допомагають побачити проблему в різних аспектах і сфокусувати увагу на всіх сторонах заданої проблеми.

- *Придумай* – це питання творчі, які містять в собі елемент припущення, вигадки.

- *Запропонуй.* Здобувач освіти повинен запропонувати свою варіанти дій, які дозволили б змінити ту чи іншу ситуацію, або запропонувати своє бачення проблеми, свої ідеї.

- *Поділися* – питання цього блоку призначені для активації розумової діяльності учнів, вчать їх аналізувати, виділяти факти і слідства, оцінювати значимість отриманих відомостей, акцентувати увагу на їх оцінці.

Прийом критичного мислення “Кубик Блума” універсальний. Можливі два варіанти:

1. Питання формулює сам викладач. Це більш легкий спосіб, який використовується на початковій стадії – коли необхідно показати молоді приклади, способи роботи з кубиком.

2. Питання формулюють самі здобувачі освіти. Цей варіант вимагає певної підготовки від дітей, оскільки придумати питання репродуктивного характеру легко, а ось питання-завдання вимагають певного досвіду.

Метод кубування можна використати і для уроків літератури, і для уроків мови. Наприклад, грані куба підписано: лексичне значення слова ; до витоків слова; сполучення слів ; спільнокореневі слова ; синоніми, антоніми, омоніми; речення, тексти, фразеологізми, прислів'я, приказки. Такий куб підходить для вивчення нової лексики.

4. Стратегія «Шість капелюхів».

Метод «Шість капелюхів» – це психологічна рольова гра, сенс якої полягає в тому, щоб розглянути одну і ту ж проблемну ситуацію з 6 незалежних одна від одної точок зору. Це дозволяє сформувати найбільш повне уявлення про предмет дискусії та на логічному й емоційному рівнях оцінити переваги і недоліки.

Що символізує колір кожного з шести «капелюхів»

Капелюх певного кольору передбачає включення відповідного режиму мислення, якому має слідувати учень чи команда в момент аргументації своєї позиції у процесі дискусійної гри:

- *Білий* – фокусування уваги на інформації (аналіз відомих фактів та цифр, а також оцінка того, яких відомостей не вистачає та з яких джерел їх можна отримати).

- *Жовтий* – дослідження можливих успіхів, пошук переваг та оптимістичний прогноз події/ідеї/ситуації, яка розглядається.

- *Чорний* – оцінка ситуації з точки зору наявності недоліків, ризиків та загроз її розвитку.

- *Червоний* – увага до емоцій, відчуттів та інтуїції. Не вдаючись у подробиці та міркування, на цьому етапі висловлюються всі інтуїтивні здогадки.

- *Зелений* – пошук альтернатив, генерація ідей, модифікація вже наявних напрацювань.

- *Синій* – управління процесом дискусії, підбиття підсумків і обговорення користі та ефективності методу в конкретних умовах.

5. Метод для критичного аналізу інформації Fishbone

Дослівно Fishbone перекладається як «Риб'яча кістка» або «Скелет риби». І дійсно, в основі методики схематична діаграма у формі риб'ячого скелету. Така нестандартна та водночас проста схема дозволяє провести швидкий та точний аналіз певної проблеми, виявивши її причини та наслідки. А потім потрібно лише зробити правильні висновки. Використання схеми Fishbone дає можливість розвивати критичне мислення, організувати роботу

учнів в парах та групах, візуалізувати причинно-наслідковий зв'язок, розподіляти етапи роботи по рівню значущості. Цей метод я використовую при вивченні біографії письменника, художніх творів.

6. Стратегія « Інтелект-карта»

Це сучасний та простий інструмент, незамінний для:

- швидкого опрацювання великих об'ємів інформації;
- зручного запам'ятовування;
- розвитку асоціативного мислення;
- унаочнення та презентації матеріалів;
- розробки проектів та планів дій;
- прийняття рішень.

Інтелект-карти (Mind maps) допомагають вирішити безліч питань, а на їх створення не потрібно багато часу. Створення інтелект – карти має спільні риси зі створенням асоціативного куща. Такі карти є чудовими помічниками у вивченні біографій письменників, творів, коли треба запам'ятати великий об'єм матеріалу.

Етапи створення:

1. Починаємо створювати карту посередині чистого аркушу, використовуючи малюнок і хоча б три кольори.

2. Використовуючи картинки, символи, коди і заповнюємо ними весь вільний простір.

3. Вибираємо ключові слова і друкованим тестом наносимо на гілки, використовуючи верхній та нижній регістр.

4. Кожен елемент (слово/ картинка) повинен мати власну гілку.

5. Лінії повинні бути з'єднані, починаючи від центральної. Центральні лінії товстіші. Усі наступні гілки стають тоншими в залежності від радіального розходження від центру.

6. Робимо лінії такої ж довжини, як і слово / картинка.

7. Використовуємо кольори на власний розсуд і на всій карті пам'яті.

8. Зберігаємо ясність інтелектуальної карти, використовуючи радіальну ієрархію в цифровому порядку, або охоплюючи всі гілки.

9. Створюємо карту на папері або з допомогою програмного забезпечення.

Згодом кожен з учнів виробить свій власний стиль малювання інтелект-карт, але на початку ці правила дуже знадобляться.

7. Кроссенс – асоціативна головоломка нового покоління

Кроссенс – це сучасний методичний прийом візуалізації навчального матеріалу. Слово «кроссенс» означає «перетин значень» і придумане за аналогією зі словом «кросворд». Цей вид головоломки винайшли не зовсім давно, близько п'ятнадцяти років тому.

Кроссенс – це асоціативний ланцюжок з дев'яти картинок. Зображення розташовують так, щоб кожна картинка мала логічний зв'язок із попередньою.

9. Онлайн – конкурси та олімпіади.

Наші студенти дуже багато часу проводять за комп'ютером та з телефоном, тому я пропоную їм участь в онлайн – конкурсах і олімпіадах.

У цьому навчальному році ми брали участь у зимовій та осінній олімпіадах від «Всеосвіта», осінній олімпіаді «Олімпус», конкурсах «Слово до слова», отримати дипломи та сертифікати за участь та перемогу.

Керуючись цими стратегіями на уроках , ми зможемо забезпечити умови для повноцінного розвитку особистості, формування в неї творчого критичного мислення.

З досвіду роботи можу зробити висновок: найкраще, коли студенти, оцінюючи свої можливості, вибирають різне за часом і складністю навантаження. Кожен здобувач відчуває, що він цікавий як особистість, пробуджується прагнення до спільної організації студентського життя, формується здатність довільно регулювати свої дії, обґрунтовувати свою позицію і приймати думку іншого, якщо вона більш обґрунтована.

Ця технологія дозволяє одночасно і більш ефективно формувати низку ключових компетентностей. Перш за все — «уміння вчитись», тобто вміння самостійно здобувати знання у будь-якому вимірі «простору навчання». Вони навчаються організовувати свою роботу з розв'язання актуальних проблем і досягнення потрібного результату, набувають навичок самоконтролю, самооцінки, самовдосконалення. Співпраця студентів між собою та з викладачем сприяє формуванню соціальної компетентності демократичної природи. Здобувачі освіти навчаються спільно визначати проблеми і мету діяльності, ефективно співпрацювати, бути ініціативними і відповідальними за прийняття рішень, обґрунтовано долати суперечки.

Застосування технології розвитку критичного мислення — один із шляхів виховання активної особистості, що може взяти на себе ініціативу і діяти у межах правового поля. Це засіб формування критичного мислення і водночас розвитку творчих здібностей дитини.

Сучасне суспільство змінюється досить швидко, важко прогнозувати навіть найближче майбутнє. Тому неможливо передбачити, які знання можуть знадобитися дитині в її дорослому житті, а які — ні.

З огляду на це, ставлю перед собою завдання не стільки накопичення дитиною інформації, скільки розвиток мислення, уміння адекватно оцінювати результати, самостійно добувати інформацію, перетворюючи знання на інструмент пізнання інших видів діяльності, уміння конструктивно взаємодіяти з іншими.

Застосування технології розвитку критичного мислення під час вивчення навчальних дисциплін, як на уроках, так і в позакласній роботі, створює додаткову мотивацію до навчання. Студенти добре засвоюють матеріал, тому що це їм цікаво.

Зазначена технологія стимулює загальну активність, сприяє створенню плідного освітнього середовища, й утвердження системного характеру навчання та самонавчання. За своєю сутністю технологія формування

критичного мислення має інноваційний характер: вимагає від молоді застосовувати нові знання, спираючись на засвоєний раніше матеріал; виробляє вміння діяти і приймати рішення самостійно чи в складі команди та розв'язувати конфлікти; шукати, komponувати і застосовувати нову інформацію з різноманітних джерел, використовуючи сучасні технології для виконання конкретних завдань; розвиває прагнення до творчості та саморозвитку; формує бажання і здатність самостійно вчитися.

Технологія формування та розвитку критичного мислення є однією з інноваційних педагогічних технологій, що відповідає вимогам Національної доктрини розвитку освіти України щодо переходу до нового типу гуманістично-інноваційної освіти, увага переноситься на процес набуття молоді знань, умінь, навичок, життєвого досвіду. Які трансформуються в компетенції.

Системне запровадження цієї технології призводить до того, що усі студенти поступово опановують її не тільки як навчальну технологію, вміння самостійно вчитися, критично мислити, але і використовувати свої знання у повсякденному житті.

Список використаних джерел

1. Вукіна Н.В., Дементієвська Н.П., Сущенко І.М. Критичне мислення: як цьому навчати: Науково-методичний посібник / За наук. ред. О.І.Пометун. Харків, 2007. 190 с.
2. Козира В.М. Технологія розвитку критичного мислення у навчальному процесі: навчально-методичний посібник для вчителів. Тернопіль: ТОКІШПО, 2017. 60с.
3. Конверський А. Є. Критичне мислення. Підручник для студентів навчальних закладів вищої освіти усіх спеціальностей. К.: Центр учбової літератури, 2018. 344 с.
4. Макаренко В.М., Туманцова О.О. Як опанувати технологію формування критичного мислення. Х.: Вид. група «Основа», 2008.
5. Навчаємо мислити критично: пос. для вчителів / автори-укладачі О.І.Пометун, І.М.Сущенко. Дніпро: ЛПРА, 2016. 144 с.
6. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. К.: А.П.Н., 2002.
7. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К.: А.С.К., 2005.
8. Сиротенко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Х.: Вид. група «Основа», 2003.
9. Сухарєв П. Б. Інноваційна педагогічна технологія “Читання та письмо для розвитку критичного мислення” // Методичний вісник історичного факультету №1. Харків: Консум, 2002. С. 100-106.

Олена САДОХА,
професор, доктор філософських наук,
Харківський національний педагогічний університет імені
Г.С.Сковороди
Наталія ВАРИЧ,
доцент, кандидат філологічних наук,
Харківський національний педагогічний університет імені
Г.С.Сковороди

МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНЦІЯ: ВІД ВІДЧУЖЕННЯ ДО СПІВТВОРЕННЯ

Анотація. У розвідці розглянуто специфікацію формування міжкультурної компетентності під час навчання іноземних громадян. Увагу привернуто до зростання міжкультурної компетентності через поширення досвіду співпереживання в міжкультурному спілкуванні і становлення критичної культурної свідомості.

Ключові слова: міжкультурна компетентність, здобувач освіти, освітні практики, досвід співпереживання, критична культурна свідомість.

Наростання інтенсивності міжкультурних взаємозв'язків, конвергенція технологій та галузей, розширення економічних та професійних горизонтів, нові форми глобалізації, вихід сучасної школи за усталені межі позначається і на освітніх траєкторіях, що перед потужністю сучасних викликів і ризиків усе більше актуалізують формування міжкультурної компетентності як ключового фахового активу.

У цій розвідці не ставимо за мету розглянути зміст і тлумачення поняття міжкультурної компетентності. Звернемо увагу на специфікацію формування міжкультурної компетентності під час навчання іноземних громадян.

Попри те, що нині значної ваги набуває знання мови й культури, світоглядних настанов народу країни-постачальника освітніх послуг, прагнення висвітлити взаємозв'язки самобутніх культур, їх сутнісні риси в історичній тяглості й прагматику можливостей у третьому тисячолітті як чинника адекватності, гнучкості, відкритості, впевненості учасників освітніх практик, орієнтованих на професійну зрілість, не реалізовано значною мірою відповідно до потреб суспільства в цілому, самої освіти, освітніх агентів. Докладаючи неабияких зусиль у здобутті знань на території іншої країни, іноземний громадянин висуває свої основні вимоги суспільству через систему освіти, що дозволить йому бути соціально адаптованим, толерантним, співдружнім фахівцем із набутками досвіду власної країни та держави, де він здобуває освіту.

Навчання в умовах змін пов'язане із потужними особистими змінами, коли через встановлення успішного полікультурного простору надаються орієнтири, допомога, спрямування в навчанні, але не здійснюється навчання як готовий продукт. Сучасні освітні стратегії демонструють перехід до нових форм створення цінностей: найбільшого значення для іноземного споживача освітніх послуг починає мати не сам продукт (припустімо, знання), а досвід, який отримує здобувач, взаємодіючи з ним. Здобувач набуває нової якості – можливість самостійно мислити, інтерпретуючи досвід своєї і щойно відкритої культури, збагачуючи свій культурний потенціал, спроможність на нові підходи в освітній і професійній діяльності, на залучення до співтворення цінностей.

Звісно, значною мірою успішність здобувача в опануванні цією якістю залежить від ефективності спілкування з викладачем, який пережив достатньою мірою різний міжкультурний контекст, що впливає позитивно на міжособистісні стосунки, виходячи за межі простих повсякденних контактів. Принагідно зазначмо значущість реальних міжкультурних практик для удосконалення освітньої взаємодії викладача і здобувача, органічності, самобутності й ефективності цього процесу, а також розвитку міжкультурної комунікативної компетентності, зокрема через конкретизацію цілей виховання (високий загальнокультурний рівень, висока кваліфікація, професійна етика, спроможність справедливо і креативно діяти і взаємодіяти в умовах динамічно змінюваної ситуації тощо). Зрозуміло, що досягнення цих цілей передбачає неухильність процесу, із залученням усіх учасників освітніх практик, його сприятливе облаштування, що стимулює потяг до інкорпорування відкритої культури і набуваного досвіду у власні життєдіяльнісні проекти освітніх агентів.

Слушно виокремити спрямованість навчання щодо зростання міжкультурної компетентності через поширення досвіду співпереживання в міжкультурному спілкуванні і становлення критичної культурної свідомості, що пронизує і буденне життя, тим самим створюючи можливість безперервно вдосконалюватися, підвищувати власну конкурентну спроможність, здатність до відкритої взаємодії в глобальному просторі, чутливість до доквілля, управління результатами знань. У річищі цих міркувань доцільно розглядати освіту як чинник безпеки, коли долається «уявлення про можливість контролювати лад у суспільстві через виховання «правильного» учня й громадянина в межах сталої правильної стратегії в монохромному сприйнятті реальності», що виявляється оманом [1, с.101].

Традиційно освіта розуміється як підготовка до життя, як чинник та засіб особистої реалізації, як важливий елемент прогресу і соціальних змін відповідно до потреб людини і запитів суспільства. Проте на зламі тисячоліть продукується філософсько-освітня думка, що без певних запобіжних заходів освіта може озброїти людей таким чином, що вони стануть «більш ефективними вандалами землі» (David Orr). У працях відомих фахівців (як-от: Джерт Дж. Бієста (Gert J. Biesta), Енді Харгрівз (Andy Hargreaves), Девід

Орр (David Orr) та інших) підкреслено необхідність зважати на крихкість і вразливість людської природи, на весь спектр імовірностей, переходити від конкуренції до співпраці, співтворчості, ефективної взаємодії з іншими, плюральності практик, зрілого (не підготовчого) відповідального способу буття.

Ці роздуми прочитуються в сучасних українських контекстах, збагачених міжкультурним досвідом, покликаним долати соціальну напругу і відчуженість, забезпечувати конструктивну взаємодію культур у цивілізаційному поступі. Зокрема, навчання іноземних громадян української мови як чинник формування міжкультурної компетентності розглядається як своєрідний простір узгодження ціннісних засад і мотивів, поєднання інваріантів освітніх практик, поцінування культурного розмаїття через власну участь у збагаченні цього розмаїття.

Список використаних джерел

1. Садоха О.В. Освіта як чинник безпеки. Українське суспільство в умовах війни: виклики сьогодення та перспективи миротворення: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Маріуполь, 15 червня 2018 р. Маріуполь: ДонДУУ, 2018. С. 100-103.

УДК 378.14

Іван ВИШНЬОВСЬКИЙ,

викладач вищої кваліфікаційної категорії

викладач-методист

завідувач відділенням післядипломної освіти

Чернівецького медичного фахового коледжу

Ірина МАРЧУК,

викладач першої кваліфікаційної категорії

методист відділення післядипломної освіти

Чернівецького медичного фахового коледжу

Олександр МАРЧУК,

асистент кафедри філософії

та культурології філологічного факультету

Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті висвітлені загальні засади та принципи впровадження особистісно-орієнтованого навчання у навчальних закладах вищої та фахової передвищої освіти з метою забезпечення максимально широким можливостей для всебічного розвитку особистості майбутнього

медичного фахівця. Значна увага приділена сучасним технологіям реалізації вищої медичної освіти як основи фундаментальної практично-професійної підготовки та всебічного розвитку цілісної, соціально адаптованої особистості.

Ключові слова: особистісно-орієнтоване навчання, навчальні заклади вищої та фахової передвищої освіти, особистісний розвиток студента, навчальний процес, медична освіта.

Актуальність теми. Сучасні засади формування суспільства висувають нові вимоги до моделі формування особистості медичного фахівця певної галузі медицини, який буде здатний не тільки механічно, згідно з загальними алгоритмами виконувати професійні обов'язки, але і творчо самоорганізуватися, динамічно адаптуватися до еволюціонуючого навколишнього середовища.

У зв'язку з цим, сучасна система вищої медичної освіти потребує нових підходів побудови навчально-виховного процесу, який ґрунтується на баченні людини як основної цінності. Дані принципи лягли в основу особистісно-орієнтованого навчання для всебічного розвитку особистості студента.

Мета дослідження. На основі детального аналізу науково-педагогічної літератури узагальнити загальні засади, методи та технології особистісно-орієнтованого навчання у вищій медичній освіті з метою цілісного формування майбутнього медичного фахівця як всебічно розвиненої особистості, що володіє мобільністю рішень у складних, нетипових ситуаціях для збереження життя пацієнту.

Результати дослідження. На основі детального аналізу науково-педагогічної літератури було виявлено, що вища медична освіта повинна бути гармонійним продовженням процесу розвитку особистості студента після шкільного навчання, формуючи медичного працівника у межах загальнопедагогічної парадигми.

Ключовим моментом особистісно-орієнтованого навчання являється особистісний розвиток студента з формуванням інтегративних взаємозв'язків між емоційно-вольовою, ціннісно-мотиваційною та діяльно-поведінковою сферами, у результаті чого медичний працівник набуває цілісного розвитку своєї особистості.

Перед викладачами навчальних закладів вищої та фахової передвищої медичної освіти постають питання необхідності адаптації студентів в умовах сучасних вимог до медичного працівника. У зв'язку з цим, існує специфіка викладання клінічних дисциплін внаслідок необхідності отримання студентом допомоги для адаптації та орієнтації при роботі у стаціонарних умовах з «важкими» пацієнтами, операційних, відділеннях інтенсивної терапії, маніпуляційних.

Особистісно-орієнтоване навчання у медичних навчальних закладах передбачає періодичну зміну діяльності студентів: практична робота «біля

ліжка пацієнта», відвідування бібліотеки, робота з інтернет-ресурсами, обговорення клінічних ситуаційних завдань на практичних заняттях, проведення дискусій, постійний контроль знань викладачем як завершальний етап вивчення певної теми. Даний підхід сприяє профілактиці підвищеної втомлюваності студентів у процесі навчання [1, с.89-94].

Педагоги вищих медичних навчальних закладів у процесі організації навчального процесу також повинні пам'ятати про те, що у студентів часто виникає емоційне виснаження та деперсоналізація (емоційна байдужість, дегуманізація щодо пацієнта), а також зниження сприйняття особистої успішності. Дані явища пов'язані з високими рівнями розумового та психоемоційного напруження у процесі навчання, частими порушеннями та відсутністю режиму відпочинку та харчування студентської молоді. Все це може призвести до виникнення синдрому емоційного вигорання, що супроводжується відсутністю бажання продовжувати навчання, зростанням схильності студентів до нездорового способу життя та захворюваності, підвищеної конфліктності у студентському колективі та у домашніх умовах.

Для запобігання розвитку синдрому емоційного вигорання студентів вищих медичних навчальних закладів педагогічному складу необхідно розробити комплекс заходів, які будуть спрямовані на формування сприятливого освітнього середовища як у плані професійного зростання, так і психологічного комфорту [2, с. 95-98].

Аналізуючи принципи організації навчального процесу у вищій медичній освіті з позиції особистісно-орієнтованого навчання, основну увагу необхідно звертати на тісну взаємну інтеграцію його методів з компетентнісними підходами, так як вища медична освіта вимагає засвоєння, примноження та використання знань, які передбачені чинними нормативно-правовими документами.

Висновки. На основі проведеного аналізу науково-педагогічної літератури, професійного досвіду педагогів, можна зробити висновок, що підходи до організації навчального процесу у вищих медичних закладах повинні відповідати принципам особистісно-орієнтованого навчання, які зможуть забезпечити формування професійних компетенцій, які передбачені чинними галузевими стандартами, всебічний розвиток особистості майбутнього медичного фахівця згідно з вимогами міжнародного ринку праці.

Список використаної літератури

1. Беденюк А. Д., Доброродній В. Б., Боднар Т. В. Особистісно-орієнтований підхід як один із основоположних дидактичних принципів викладання дисципліни «Хірургія» на кафедрі хірургії №1 з урологією та малоінвазивною хірургією імені проф. Л. Я. Ковальчука Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського. Медична освіта. 2018. №3. с. 89-94

2. Золотарьова Ж. М. Обґрунтування заходів профілактики синдрому емоційного вигорання серед студентів-медиків. Медична освіта. 2018. №3. с. 95-98

УДК: 159.944.4-026.564:614.253.5]:378.147

Олександра ШЕВЧЕНКО,
кандидат психологічних наук,
заслужений працівник
охорони здоров'я України,
проректор з науково-методичної
роботи Черкаської медичної академії
Юлія НЕНЬКО,
доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов
Національного університету
цивільного захисту України

ФОРМУВАННЯ РЕЗІЛЬЄНТНОСТІ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР ЯК МЕТАКОМПЕТЕНЦІЇ

Анотація. Сучасний світ змінюється надзвичайно швидкими темпами, змінюючи умови праці та вимоги до фахівців. Зростає розуміння важливості не лише знань і умінь працівників, що безпосередньо впливають на продуктивність праці, а й їхнього фізичного та ментального здоров'я й благополуччя. Однією з компетенцій, що може і повинна бути сформована у майбутніх медичних сестер, є резильєнтність.

Ключові слова: резильєнтність, майбутні медичні сестри, психологічна стійкість, стресостійкість.

Пандемія коронавірусної інфекції, що охопила весь світ, привернула особливу увагу до умов праці фахівців медицини, їхнього психічного здоров'я. Генеральний секретар ООН Антоніо Гутерреш зауважив, що одними з тих, хто найбільше потребує допомоги та підтримки, є медичні працівники, зокрема медичні сестри.

Вченими констатовано, що понад 40 % медсестер страждають від фізичного, емоційного чи психічного виснаження і мають характерні ознаки емоційного вигорання [6]. Anderson G. зі співавторами наводять дані Canada of Public Health and Safety Personnel, що 44,5% опитаних мають як мінімум один прояв порушення психічного здоров'я (наприклад, тривога, депресія, суїцидальні ідеї, посттравматичні стресові розлади), пов'язаний з їх стресогенною професійною діяльністю [2].

Сучасний світовий розвиток характеризується низкою чинників, які впливають на сферу освіти. При цьому особливої ролі набувають ключові компетенції, які також називаються надпрофесійними, загальними, транверсальними компетенціями. Деякі науковці пропонують доповнити перелік з восьми основних компетенцій, які прийняті в Європейському Союзі, так званими метакомпетенціями, «центральне місце серед яких займає резильєнтність, яку розуміють як здатність «тримати удар» у разі невдач, в несприятливих умовах, і в ситуаціях загроз і викликів, що відображає реальні потреби життя в сучасному світі» [1].

Резильєнтністю також називають здатність подолати або відновлюватися від наслідків стресу і перетворити його в позитивний життєвий та професійний досвід. Резильєнтність медичної сестри – це здатність точно сприймати та адекватно реагувати на стресові ситуації, це її таємна зброя [3]. Резильєнтні медичні сестри здатні краще реагувати на стреси, управляти ними й уникати негативного впливу, підтримуючи при цьому власне благополуччя.

Аналіз літературних джерел і практики професійної діяльності медичних сестер, проведений авторами, дозволив зробити припущення про недостатній рівень резильєнтності у значної частини медичних сестер, що може бути зумовлено як відсутністю спеціальної психологічної підготовки з розвитку даної якості, так і браком психологічної підтримки в процесі фахової діяльності.

Основними напрямками нашого дослідження стали теоретичне обґрунтування й емпірична перевірка рівнів і факторів розвитку резильєнтності майбутніх медичних сестер у роботі з важкими соматичними хворими, що базувалася на розробленій нами компонентно-критеріальній моделі. У дослідженні взяли участь майбутні медичні сестри, студенти спеціальності «Медсестринство» спеціалізації «Сестринська справа», які навчаються на основі базової школи, із різних регіонів України.

На підставі порівняльного аналізу особливостей розвитку компонентів резильєнтності констатовано низький рівень за комунікативно-регулятивним і ціннісно-мотиваційним компонентами (майже в половини й третини респондентів відповідно, високий у поодиноких осіб). Недостатньо сформованими є когнітивно-рефлексивний та операціонально-діяльнісний компоненти (низький рівень розвитку наявний у третини й шостої частини респондентів відповідно, а високий – лише в шостої частини респондентів).

За результатами емпіричного дослідження загального показника резильєнтності підсумовано, що в аналізованій вибірці медичних сестер переважає середній рівень резильєнтності.

У наукових виданнях вже описані основні почуття, притаманні медичним працівникам в умовах пандемії коронавірусної інфекції: безпомічність, безнадія, тривога, страх [4; 5]. Тому вони повинні бути резильєнтними як ніколи раніше. Важливими є усі компоненти резильєнтності, але на перше місце, на наш погляд, доцільно винести

когнітивно-рефлексивний та ціннісно-мотиваційний. Тривогу і страх викликає нове, незрозуміле. Тому медичним працівникам необхідно отримати знання про нове захворювання, його збудника, особливості передачі й попередження. Стосовно ціннісно-мотиваційного компонента, то, окрім посадових обов'язків, як основи мотивації, повинні бути й інші чинники. Медсестринські асоціації багатьох країн світу звертають увагу, що саме в даний момент медсестри мають особливо цінувати себе та свій внесок у лікування хворих. Освітні заклади, що здійснюють підготовку медичних сестер, повинні приділити особливу увагу формуванню їхньої психологічної стійкості.

Список використаних джерел

1. Муравьева А. А., Олейникова О. Н. Недооцененная компетенция или педагогические аспекты формирования резильентности. Казанский педагогический журнал. № 2, 2017. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/nedootsenennaya-kompetentsiya-ili-pedagogicheskie-aspekty-formirovaniya-rezilientnosti> (дата звернення 01.11.2018).
2. Anderson G., Black M., Collins J., Vaughn A. Researching Resilience in Bachelor of Science in Nursing (BScN) Students. International Journal for Cross-Disciplinary Subjects in Education (IJCDSE), Volume 10, Issue 3, September 2019. P. 4098-4102. URL: https://www.researchgate.net/publication/338805506_Researching_Resilience_in_Bachelor_of_Science_in_Nursing_BScN_Students (дата звернення 20.02.2020).
3. Arzouman J. Got resilience? MEDSURG Nursing. 2015. Vol. 24(6). P. 377-436. URL: <https://www.amsn.org/practice-resources/healthy-practice-environment/nurse-resiliency/> (дата звернення 02.11.2018).
4. Shaw S. C. K. Hopelessness, helplessness and resilience: The importance of safeguarding our trainees' mental wellbeing during the COVID-19 pandemic. Nurse Education in Practic. 2020. Vol. 44. Article 102780. doi: 10.1016/j.nepr.2020.102780
5. Shaw S. C. K. Hopelessness, helplessness and resilience: The importance of safeguarding our trainees' mental wellbeing during the COVID-19 pandemic. Nurse Education in Practic. 2020. Vol. 44. Article 102780. doi: 10.1016/j.nepr.2020.102780
6. Sieg D. 7 habits of highly resilient nurses. URL: https://www.reflectionsonnursingleadership.org/features/more-features/Vol41_1_7-habits-of-highly-resilient-nurses (дата звернення 10.01.2019).

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖІВ З ФІЗИКИ ТА АСТРОНОМІЇ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. Проаналізовані шляхи реалізації та важливість міжпредметних зв'язків у процесі викладання фізики і астрономії в системі вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації (коледжі) засобами інформаційних комп'ютерних технологій з метою підвищення якості фізико-математичної підготовки студентів

Ключові слова: фізика, астрономія, інформаційні технології, навчання

Однією з вагомих причин проблем з якістю навчання молоді є проникнення в повсякденне життя сучасної людини інформаційно-комунікаційних засобів (ІКТ) в галузі розваг та безконтрольне їх використання дітьми, починаючи з дошкільного віку [4]. У «докомп'ютерні» часи дитина пізнавала світ, спостерігаючи за своїм оточенням, дотикаючись до предметів, чуючи звуки. Це сприяло розвитку логіки, аналітичного мислення, здатності до абстрагування, узагальнення і систематизації [5]. Нині ж, з раннього періоду розвитку дитини, спілкування з батьками замінюється переглядом нею мультфільмів, а потім - комп'ютерними іграми та Інтернетом [4]. За цих умов відпадає потреба уявляти невідомий раніше об'єкт – вона просто бачить його образ на екрані телевізора чи на моніторі комп'ютера. Так, результати досліджень [1, 2] свідчать про те, що знання з фізики в учнів середньої школи, а іноді й студентів вищих навчальних закладів складаються з невеликої кількості фактів і рівнянь, чого замало для інтерпретації навіть простих фізичних явищ, спостережуваних у повсякденному житті [3]. У процесі викладання фізики студентам коледжів надзвичайно важливу роль відіграє демонстраційний експеримент, метою якого є ілюстрація пояснювального матеріалу, перевірка гіпотез, сформульованих у ході його попереднього обговорення, розкриття можливості застосування вивчених фізичних явищ і законів, збудження інтересу до вивчення фізики. До того ж демонстраційний експеримент дає змогу безпосередньо спостерігати фізичні явища, акцентувати увагу студента та залучати механізм його зорової пам'яті. Проте він має ряд суттєвих недоліків. По-перше, він забезпечує можливість пасивного сприйняття, без активної дії студента. По-друге, під час демонстрації слухач не працює з приладами, а тільки свідоме виконання ним фізичного досліду забезпечує йому розуміння суті явища, або процесу, що вивчається. Розуміння ж мотивує подальшу пізнавальну діяльність. Реалізувати її, забезпечивши адекватне розуміння навчального матеріалу, дає

змогу організація відповідного фізичного практикуму, важливість якого у процесі навчання визнається як науковцями, так педагогами-практиками [6, 7].

За умов дистанційного навчання, натурний експеримент, який відіграє хоч і важливу, але допоміжну роль (демонстрація перебігу фізичних процесів та ілюстрація фізичних явищ [8]) стає неможливим і малоефективним. Для кращого усвідомлення потрібно уміти створювати і працювати з відповідними фізичними моделями, розуміти межі їх застосування, а оскільки без моделі немає теорії, то роль моделювання у вивченні фізики не нижча, аніж роль експерименту [8, с.95].

Для постановки віртуальних експериментів у навчанні фізиці розроблені різноманітні комп'ютерні додатки - електронні таблиці, комп'ютерні лабораторії, мультимедійні презентації і анімації, засоби моделювання, дослідницькі середовища й інтелектуальні наставники. Мною використовується «Бібліотека електронних наочностей» (<http://www.ex.ua/viewcomments/1052675>) та (<http://sichkarnya.org.ua/soft/10212-biblioteka-elektronnixnaochnostej-fizika-10-11.html>) разом з «Віртуальною фізичною лабораторією» (http://sp.bdpu.org/files/ppz/virtual_physical_laboratory_7-9) та (http://sp.bdpu.org/files/ppz/virtual_physical_laboratory_10-11) дозволяють комплексно підходити до викладання навчального матеріалу з фізики. Використовуючи конструктор занять «Електронний задачник» для 10-11 класів (<http://toloka.hurtom.com/viewtopic.php?t=10665>) можна персонально (при використанні мережі) підійти до розв'язування задач і виявити можливі прогалини в знаннях студентів.

Втілення принципу моделювання в навчанні можливе через програмні засоби: *Mathcad, Electronics Workbench, TinkerCAD, Business Studio, GeoGebra, SMART Notebook, Matlab, Maple, Derive, Mathematica, MS Excel, MS Access, MatLab Simulink* тощо. Серед програм, які дозволяють отримати анімаційне відео: **Adobe Flash, Blender, Pencil2D, Falco GIF Animator**.

Вибір програми GeoGebra для створення комп'ютерних анімаційних моделей, які будуть використані під час навчання фізики, пояснюється її функціональними можливостями, інтерактивністю, зручним графічним інтерфейсом, доступністю корегування зображуваними об'єктами, наявністю протоколу дій, можливістю налаштування мови інтерфейсу програми та ін. Програма динамічної математики GeoGebra не потребує від викладача та вчителя спеціальних знань з програмування, а також доступна зі смартфонів.

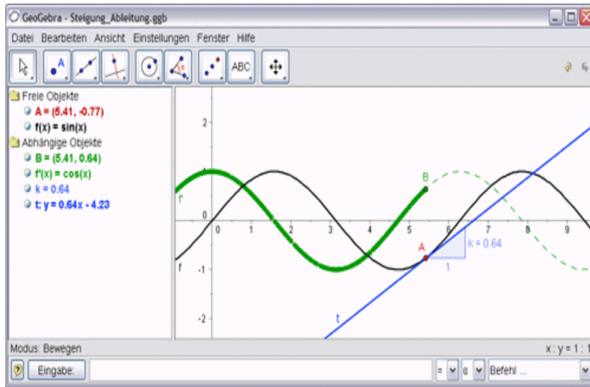

Рис. 1 Інтерфейс GeoGebra

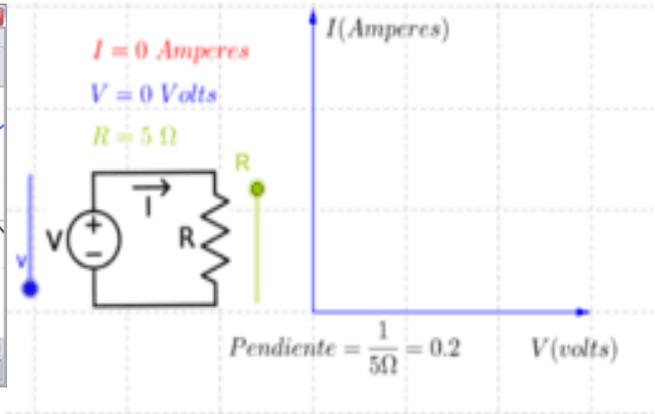

Рис. 2 Анімаційна модель в GeoGebra

Вирішення цієї проблеми можливе шляхом налагодження міжпредметних зв'язків і чіткої координації дій викладачів фізики, математики та інформатики. План такої взаємодії передбачає, що на заняттях з математики формулюються текстові задачі фізичного змісту, розв'язання яких потребує знань, навичок і умінь з відповідних розділів математики. Тут математична модель фізичного явища, суть якого попередньо висвітлена на заняттях з фізики, аналізується, досліджуються її властивості, виводяться необхідні співвідношення і виконуються обчислення.

На заняттях астрономії широко використовують віртуальну модель зоряного неба «Stellarium» (<http://www.softportal.com/software-4176-stellarium.html>) при вивченні зоряного неба, планет Сонячної системи, зоряних скупчень, галактик та багатьох інших, як навчальні моделі.

Рис. 3 Інтерфейс програми Stellarium

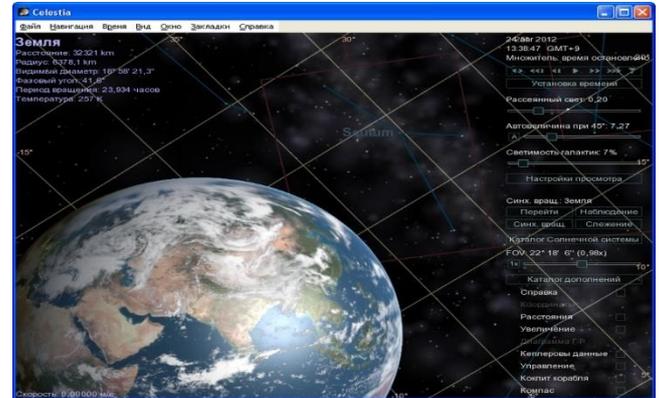

Рис. 4 Інтерфейс програми Celestia

Також корисною буде програма Celestia (<http://www.softportal.com/software-453-celestia.html>), яка повністю моделює процеси, які відбуваються в Сонячній системі (від руху планет, супутників, комет, до спостереження різноманітних 24 астрономічних явищ). Все моделюється в будь-якому часовому проміжку (або он-лайн, або 1000 років тому), можна зробити і записати в AVI будь-який відеофрагмент. Практично замінює будь-який планетарій.

Використання таких технологій суттєво покращує сприйняття навчального матеріалу з усіх названих дисциплін, оскільки студент бачить взаємозв'язок між навчальним матеріалом кожної з них, а тому у нього з'являється мотивація до їх вивчення.

Список використаних джерел

1. Булатова Г.Х. О проблемах преподавания физики в колледже // Физика в школе, 2016. S3. с.195-197.
2. Ерофесва Г.В.. Склярова Е.А. Преподавание физики в техническом ВУЗе на современном этапе // Вестник ТГПУ. 2012. 4 (119). с. 248-250.
3. Быбина Н.Н. Обучение физике студентов колледжа на основе поэтапного использования средств знаково-образной наглядности // Вестник Челябинского гос. пед. ун-та.2011.7.с.50-57.
4. Остапійовська І.І. Негативний вплив Інтернету на студентів педагогічних спеціальностей у процесі навчання // Наук. вісник Миколаївського нац. ун-ту ім. В.О Сухомлинського. 2015. 1(48).с. 239-244.
5. Восприятие информации человеком [Електронний ресурс]: Психология человека // Электрон. научн, изд. Psych.info. 2015
6. Кайку М. Фізика майбутнього. Львів: Літопис. 2013.
7. И.Шмідт Е., Коен Дж. Новий цифровий світ. Львів: Літопис, 2015.
8. Толстик А.М. Роль компьютерного эксперимента в физическом образовании // Физическое образование в вузах, 2002. 8 (2). с. 94-102.

УДК.378.091.2:613.96

Мар'яна БАРВИНОК,
викладач І категорії

Чернівецького медичного фахового коледжу

Гліанна БІДНА,

викладач І категорії

Чернівецького медичного фахового коледжу

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОДИН ІЗ КОМПЕТЕНТІСНИХ ПІДХОДІВ ДО НАВЧАННЯ

Анотація. У статті з'ясовано ключові аспекти інтелектуальної праці та як вони відбиваються (позитивно чи негативно) на здоров'ї здобувачів освіти; виділено чинники, які мають негативний вплив на здоров'я здобувачів освіти у процесі навчальної діяльності; обґрунтовано стратегічні орієнтири у застосуванні компетентнісного підходу до формування здоров'я у здобувачів освіти закладів вищої освіти.

Ключові слова: компетентнісний підхід; формування здоров'я у здобувачів освіти; інтелектуальна праця; навчання у закладі вищої освіти.

Суттєвий внесок у наукове дослідження застосування компетентнісного підходу у освітній процес закладів вищої освіти України мають наукові напрацювання Н. Бібіка, Л. Ващенко, О. Локшини, О. Овчарука, Л. Паращенко, О. Пометуна, С. Трубачова. Впродовж майже двох десятиліть досліджувалися різні аспекти формування здоров'я у здобувачів освіти [4], проблеми реалізації компетентнісного підходу у вищій освіті України [1; 2; 3]. Проте, з огляду на нові реалії в організації навчальної діяльності студентів, виникає нагальна потреба у винайденні нових підходів до розв'язання проблеми формування здоров'я здобувачів освіти.

Для реалізації компетентнісного підходу у формуванні здоров'я необхідно: 1) з'ясувати ті аспекти інтелектуальної праці, що відбиваються (позитивно чи негативно) на здоров'ї здобувачів освіти; 2) відокремити чинники, які у процесі навчальної діяльності студентів справляють негативний вплив на їх здоров'я; 3) обґрунтувати стратегічні орієнтири у застосуванні компетентнісного підходу до формування здоров'я у здобувачів освіти.

У процесі визначення стратегії формування здоров'я необхідно з'ясувати позитивно чи негативно відбивається інтелектуальна праця на здоров'ї здобувачів освіти. Найбільш вразливими є нервова, опорно-рухова, ендокринна системи, рецепторні відділи аналізаторів (зорового і слухового). Негативним для здоров'я чинником розумової діяльності є зниження рухової активності (гіподинамія) у поєднанні з вимогами до засвоєння великих обсягів інформації, тривалого підтримання уваги, високої психічної стійкості тощо. Унаслідок такого поєднання настає розумове стомлення, яке, на відміну від м'язового, не призводить до припинення роботи, а, навпаки, викликає перезбудження і невротизацію. Набуваючи хронічного характеру, розумова стомленість призводить до перевтомлення зі стійким зниженням рівня працездатності, розвитку низки соматичних хвороб (погіршення функціонального стану серцево-судинної системи; застійних явищ у нижніх відділах легень, черевної порожнини і нижніх кінцівок; зміни загального обміну речовин і розвитку первинного (аліментарного) ожиріння тощо). Для представників сфери інтелектуальної праці, до якої безсумнівно належать здобувачі освіти закладів вищої освіти, характерним є також негативні зміни функцій зорового (погіршується гострота зору, стійкість ясного бачення, контрастна чутливість, зорова працездатність) і слухового аналізаторів (понижується рівень слухової чутливості). Таким чином, викладене дає змогу відокремити чинники [3], які у процесі навчальної діяльності можуть мати негативний вплив на їх здоров'я, а саме: 1) посилені вимоги до засвоєння великого обсягу навчальної інформації; 2) тривале навантаження на деякі функціональні системи організму, зокрема опорно-руховий апарат, аналізаторні системи (зокрема, посилене навантаження на зоровий і слуховий апарат); 3) брак навичок раціональної організації навчальної діяльності, що призводить до порушень режиму харчування, сну і, відповідно, негативно відбивається на академічній успішності студентів та станові їх здоров'я;

4) низька культура відпочинку, ознаками якої є надання переваги пасивним формам організації дозвілля над активними.

Пошук найбільш ефективного впливу на організацію життєдіяльності здобувачів освіти як представників розумової сфери передбачає розроблення й наукове обґрунтування стратегічних орієнтирів у визначенні потенціалу застосування компетентнісного підходу у формування їх здоров'я у період навчання у закладі вищої освіти. На нашу думку, на формування здоров'я студентів на етапі професійної підготовки реалізує застосування компетентнісного підходу – впорядкованої системи освітніх і виховних впливів, яка дає змогу студенту цілеспрямовано, послідовно й усвідомлено опанувати професійні знання, набуті загальних і фахових компетентностей, не завдаючи шкоди своєму здоров'ю. При цьому важливим є реалізація принципів: - пріоритетності гуманістичних цінностей (поваги до життя і здоров'я свого та інших, свободи вибору тощо); - демократизму (колегіальності й діалогічності у стосунках викладачів та здобувачів освіти; - гуманітаризації змісту навчальних дисциплін з урахуванням вимог професії, а також потреб, інтересів, можливостей здобувачів освіти; - індивідуалізації; - самопізнання та саморозвитку. Такий підхід уможливорює набуття здобувачами освіти здоров'язбережувальних компетентностей, що дає їм змогу у процесі навчання в закладі вищої освіти розв'язати низку особистісно й професійно значущих завдань, а саме: 1) формування, збереження і зміцнення здоров'я; 2) забезпечення високого рівня професійної (розумової) працездатності; 3) досягнення розвитку особистості шляхом раціоналізації визначених потреб і відповідного режиму життєдіяльності; 4) формування переконання щодо правильності вибору професії; 5) раціональної організації життєдіяльності на основі свідомого і вмотивованого долучення до цінностей здорового способу життя; 6) мінімізації несприятливих чинників професійної діяльності, що впливають на здоров'я; 7) формування інноваційного характеру мислення, в основі якого – настанова на самостійне набуття знань, самовиховання, самовдосконалення [4].

Організація освітнього процесу у сучасному закладі вищої освіти є важливим засобом формування здоров'я студентів, адже вона визначає зміст і алгоритм їх життєдіяльності. На цьому рівні запорукою збереження і зміцнення здоров'я здобувачів освіти, умовою формування у них мотивації до здорового способу життя є реалізація настанови на повноцінне оволодіння студентами структурою майбутньої професійної діяльності, в основі якої лежать раціональний спосіб організації своєї праці, збереження активного інтелектуального довголіття, емоційної стабільності, тривалої працездатності, уміння знімати нервові напруження, компенсувати стомлення, відновлювати втрачені сили, упереджувати професійне вигорання тощо. Завдання організації освітнього процесу є розподіл годинного навантаження впродовж навчальних семестрів. При оптимальному навчальному навантаженні здобувачі освіти успішно оволодівають навчальним матеріалом, повністю відновлюють працездатність за час, що

відводиться для сну і відпочинку. Саме від того, як спланує навчальна частина розклад занять, залежить конкретний зміст діяльності студента впродовж дня, тижня, семестру, року, а значить, і його спосіб життя, який забезпечує здоров'я або навпаки.

Застосовуючи поняття «компетентність», яке подано у Законі України «Про вищу освіту» (2014) [5] визначимо дефініцію «здоров'язбережувальна компетентність фахівця з вищою освітою» як динамічну комбінацію фахових знань, професійних навичок та умінь, способів мислення, поглядів і цінностей, інших особистих якостей, що визначає його здатність успішно провадити професійну діяльність, здійснювати заходи зі збереження фізичного й психічного здоров'я, активного інтелектуального довголіття, емоційної стабільності, тривалої працездатності тощо. Внесення нових інформаційних контекстів у зміст вищої освіти, професійної та практичної підготовки, дає змогу перерозподілити актуальні зв'язки компонентів знання про саму людину та її здоров'я, змінити погляд на проблеми універсальності знань, що створює реальне підґрунтя для досягнення мети – формування здоров'язбережувальних компетентностей у здобувачів освіти.

Висновок. Викладене дає підґрунтя, що визначає стратегію реалізації компетентнісного підходу до формування здоров'я студентів в умовах здобуття вищої освіти, а такими засобами є: - організація освітнього процесу (на адміністративному й навчальному рівнях), яка стимулює здобувачів освіти до раціоналізації життєдіяльності; - внесення нових інформаційних контекстів у зміст вищої освіти; - застосування навчально-методичних комплексів (посібник, практикум, освітній портал тощо); - реалізація професійно орієнтованого контексту у викладанні навчальних дисциплін; - організація педагогічного спілкування із застосуванням інтерактивних методів навчання (бесіда, діалог, дискусія, мозковий штурм, імітаційні та рольові ігри, тренінги, вправи, виконання навчальних проєктів тощо) під час навчальних занять.

Список використаних джерел

1. В. І. Бобрицька «Компетентнісний підхід у проектуванні науково-дослідницької роботи студентів магістратури», Вища освіта України, Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології», 2012, № 3 (додаток 1), Т. 2І, с. 46 – 54.

2. В. І. Бобрицька «Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх викладачів вищої школи», Проблеми освіти, 2011, № 66, Ч. І., с. 39 –44.

3. В. І. Бобрицька «Науково-дослідницька робота як важливий чинник формування професійної компетентності майбутнього фахівця вищої кваліфікації», Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету, зб. наук. праць звітно-наук. конф. викладачів ун-ту за 2011 рік (9– 10 лютого 2012 р.). Київ, Україна: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012, Ч.1., с. 54 – 56.

4. В. І. Бобрицька «Сучасний підхід до формування здоров'я студентської молоді: від знань до компетенцій», Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія, 2012, № 18, с. 45 – 49.

5. Закон України «Про вищу освіту», Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37–38, Ст. 2004 [Закон від 01.07.2014 № 1556-VII. Редакція 27.07.2017 підстава 2122-19]. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

УДК 377.1-057.87

Валентина СТРОКАНЬ,
викладач-методист, викладач вищої категорії
Чернівецького медичного фахового коледжу

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО РЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Впровадження нової концепції розвитку медичної освіти в Україні, орієнтованої на світовий досвід підготовки молодшого фахового бакалавра в процесі вивчення загальноосвітніх дисциплін, передбачає фундаментальне вивчення навчальних дисциплін I-II курсів.

Специфіка організації навчального процесу у ВНЗ I-II р.а. полягає у тому, що студенти паралельно здобувають кваліфікацію молодшого спеціаліста та отримують знання загальноосвітніх дисциплін, до складу яких входить і біологія. Тому саме компетентнісний підхід допомагає освітньому процесу досягти інтегральних результатів у навчанні, якими є загальні (базові, ключові) і спеціальні (предметні) компетентності тих, хто навчається і компетентнісно підходить до реалізації студенторієнтованого навчання.

З досвіду роботи слід зробити висновок про те, що сучасним вимогам більш відповідає вертикальна інтеграція, яка дозволяє здійснити об'єктивне орієнтоване навчання медичної сестри європейського значення, в комплексі багатьох наук.

Так, у Чернівецькому медичному фаховому коледжі викладачі хімії, біології активно втілюють в освітній процес інтерактивні методи. Саме загальні (базові, ключові) компетентності забезпечують наступність і послідовність навчання впродовж усього життя людини, вони поступово поглиблюються і забезпечуються залежно від рівня освіти. Тому, ми – викладачі медичного закладу – при взаємодії та спілкуванні в режимі бесіди, діалогу з чим-небудь (ком'ютером) або ким-небудь (студентом). Отже, інтерактивне навчання – це перш за все діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія викладача та студента, студента та студента.

Звідси компетентнісний підхід у вищій освіті має на меті:

- створення умов для залучення всіх студентів до процесу пізнання, надання можливості кожному студенту розуміти і рефлексувати з приводу того, що він знає і думає;

- вироблення життєвих цінностей;
- створення атмосфери співпраці, взаємодії;
- розвиток комунікативних якостей (здібностей);
- створення комфортних умов навчання, які б викликали у кожного студента відчуття своєї успішності, інтелектуальної спроможності, захопленості, неповторності, значущості.

Компетентнісний підхід органічно поєднується і доповнюється іншими підходами (розвивальним, суб'єктивним, системним тощо). Тому, у нашому закладі освіти важливим чинником є правильно структурований освітній процес, який дає позитивну динаміку. Компетентнісний підхід в процесі вивчення загальноосвітніх дисциплін завдяки інтерактивним методам. Та ми зупинились на окремих з них, які найчастіше використовуємо на своїх заняттях. Це мультимедійні презентації та відеофрагменти, які визначають актуальність даної теми (її важливість, необхідність для майбутнього медика). У кожній презентації є тема, актуальність, основна частина що включає схеми, таблиці, відеофрагменти, тези, формули та висновки, які можуть бути подані у вигляді графологічної структури тез, які мають на меті ще раз привернути увагу до вивченого.

Ще мудрість давніх китайців гласила: «Скажи мені – і я забуду. Покажи мені – і я запам'ятаю. Дозволь мені діяти – і я навчусь». Цим принципом керуємось і ми. Сучасне суспільство вимагає виховання самостійних, ініціативних, відповідальних громадян, здатних ефективно взаємодіяти у виконанні соціальних завдань. Виконання цих завдань потребує розвитку особистісних якостей і творчих здібностей студентів, молоді, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, орієнтуватися в житті суспільства.

Саме ці пріоритети лежать в основі реформування сучасної вищої та фахової передвищої освіти, головне завдання якої – підготувати компетентну особистість, здатну знаходити правильні рішення у конкретних навчальних, життєвих, а в майбутньому і професійних ситуаціях. «Слід шукати нові форми тренування мозку, викладу і передачі знань» - роздумував академік А. Несмеянов. Джерелом таких нових форм, на нашу думку, є відеофрагменти (міні екранізації), що є засобом активації образного і логічного мислення.

Компетентність – нова одиниця виміру освіченості, при цьому увага акцентується на результатах навчання, в якості яких розглядається не сума завчених знань, умінь, навичок, а здатність діяти в різноманітних проблемних ситуаціях. Важливим фактором успішної реалізації компетентнісного підходу в навчанні є добір ефективних методів, прийомів в навчанні і форм організації діяльності. Під час інтерактивного навчання студент стає не об'єктом, а суб'єктом навчання, він відчуває себе активним учасником подій і власної освіти та розвитку (що особливо важливо для студентів).

Компетентнісно орієнтоване навчання вимагає застосування методів, які передають активну діяльність студентів.

Завдяки ефекту новизни та оригінальності інтерактивних методів, при правильній організації зростає цікавість до процесу навчання, поглиблюється мотивація.

Отже, запровадження компетентнісного підходу в навчанні є готовність викладача до реалізації поставленої мети. Як показали результати педагогів-практиків, після запровадження компетентнісно інтегрованих методів можна констатувати такі позитивні зміни:

- студенти набувають культури дискусії;
- виробляється вміння приймати спільні рішення;
- покращуються вміння спілкуватися, доповідати;
- якісно змінюється рівень оволодіння головними операціями мислення-аналізом, синтезом, узагальненням, абстрагуванням.

Список використаних джерел

1. European Disability Strategy 2010–2020. URL: https://ec.europa.eu/eip/ageing/standards/general/general-documents/european-disability-strategy-2010-2020_en (дата звернення 19.01.2021).
2. Мокін Б. І., Мізерний В. М., Мензул О. М. Формування професійної компетентності студентів в умовах професійно-практичної підготовки. Вісник Вінницького політехнічного інституту, 2011. №5. С. 199-203.
3. Родигіна І. В. Компетентнісно орієнтовний підхід до навчання. Харків: Вид. група «Основа», 2005. 96 с.

УДК: 378.147:378.22:614.253.5.

Ірина НОВИЦЬКА,
кандидат медичних наук,
завідувач кафедри медсестринства,
Чернівецького медичного фахового коледжу
Ніна БЕДИК,
завідувач навчально-виробничої
практики, викладач-методист
Чернівецького медичного фахового коледжу
Наталія НАСТАС,
викладач-методист
Чернівецького медичного фахового коледжу

РОЗВИТОК SOFT SKILLS В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ БАКАЛАВРІВ МЕДСЕСТРИНСТВА В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

На сучасному етапі реформування вищої освіти України та у світі в цілому, стан задоволення професійною діяльністю випускника визначається не тільки системою фахових компетентностей (hard skills), але й вмінням адаптуватися до умов сьогодення, ринку праці та потреб суспільства. За Watts M and Watts R. K. (2008) soft skills забезпечують 85 % кар'єрного успіху. Тому, основною конкурентною перевагою сьогодення є – оволодіння здобувачами soft skills незалежно від кваліфікації, що і визначає тактику та стратегію освітнього процесу.

Згідно спеціальної стратегії Європейської комісії (European Disability Strategy 2010–2020) та принципів соціальної політики країн Європейського Союзу - «Кожен має право на якісну та інклюзивну освіту, базове навчання та навчання протягом усього життя, щоб набувати і підтримувати навички, які дають змогу брати повноцінну участь у житті суспільства та успішно адаптуватися до змін на ринку праці» [1].

Світ праці постійно змінюється, у той час, як глобальна економіка не створює достатньої кількості робочих місць. Кожна людина, особливо в умовах мінливого та глобального суспільства, потребує набуття широкого спектру навичок та компетенцій, та продовження навчатись протягом усього життя.

Загальні компетентності – універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях, та для його особистісного розвитку [2, 3]. Загальні компетентності спрямовані на створення засад для досягнення рівноправних і демократичних суспільств, і сприяють підвищенню особистого потенціалу, розширенню можливостей працевлаштування та соціальної інтеграції.

Одною з складових загальних компетентностей є soft skills, які прийнято розглядати у доповненні до hard skills, що забезпечують виконання професійних дій (Arkansas Department of Education, 2007). Треба зазначити, що у доступній нам науковій літературі поняття «soft skills» трактується по-різному. Часто soft skills називають універсальними або функціональними компетенціями, а сам факт володіння ними – функціональною грамотністю (functional literacy) [4]. Компетенції можуть застосовуватися у багатьох контекстах і в різних комбінаціях. Вони переплітаються та поєднуються: розвиваючи компетентності, важливі для однієї життєвої сфери, ми одночасно розвиваємо й пріоритетні для іншої [4, 5]. Soft skills визначаються як компетентності, які впливають на розвиток особистості через систему професійного удосконалення, і які комплексно впливають на формування репутаційного капіталу та відповідають потребам суспільства у цілому та роботодавців зокрема. Універсальні навички постійно оновлюються та удосконалюються згідно вимог часу. У 2018 р. оновлено перелік і назви ключових компетентностей, визначених Європейським Союзом, порівняно з попередньою редакцією [5, 6] .

Таким чином, постають ключові питання:

1. Що таке soft skills, і які способи їх розвитку та кластеризації (метод пошуку закономірностей)?
2. Які soft skills найбільш потрібні Україні та глобальному ринку праці (сприяння працевлаштуванню)?
3. Які методологічні вимоги та способи розвитку soft skills?

В основі розвитку soft skills – формування комунікативних навичків, тобто навичків грамотності, мовна та цифрова компетентність, використання технологій, групової взаємодії, критичного мислення, креативності, прийняття рішень, які дозволяють особистості бути конкурентоспроможною, успішною у професійній діяльності за рахунок сформованих та розвинутих не тільки професійних навичок, але й міжособистісних та внутрішньо особистісних навичок.

Soft skills – це збірний термін, який посилається на безліч варіантів поведінки, що допомагають працівникам у трудовій діяльності, зокрема командній, а також успішно соціалізуватися.

Політика розвитку soft skills базується на принципах формування навичок комунікації, креативного мислення й управління інформацією.

Основні види та вимоги щодо створення умов для формування soft skills:

- персональні soft skills – грамотність, тайм-менеджмент (у т.ч. політика deadline), саморозвиток (у т.ч. знання іноземних мов), управління емоціями, організація харчування, догляд за тілом, спортивні тренування, ефективний сон тощо;

- інтерперсональні soft skills – вербальна та невербальна комунікація, емоційний інтелект, робота у команді, ведення переговорів та проведення презентацій, конфлікт-менеджмент, лідерство (Британська платформа SkillsYouNeed [6]).

У політиці формування та розвитку soft skills основним завданнями є забезпечення учасника освітнього процесу та майбутнього успішного фахівця навичками вчитись упродовж всього життя, що забезпечує високу продуктивність, формування конкурентоспроможності на ринку праці особистості, а саме формування у них необхідних працедавцям управлінських і комунікативних навичок, вмінь працювати в команді, креативності тощо. Основними навичками креативного мислення є: генерування ідей, відкритість до нового, уява та цікавість, розсудливість і дивергентне мислення (пошук різних рішень для вирішення однієї і тієї самої проблеми).

Основні вимоги до розвитку soft skills:

- визначення умов розвитку;
- аналіз результатів, досягнень та невдач;
- необхідність вийти із «зони комфорту»;
- наявність системи інструментів feedback;
- мотивація на розвиток та здобуття нового досвіду.

Способи розвитку soft skills:

- розвиток комунікативних навичок у процесі навчання, участі у студентських конференціях, проведенні доповідей із застосуванням презентації online чи offline, проходженні практик та під час професійної діяльності;

- саморозвиток;
- зворотній зв'язок між стейкхолдерами освітнього процесу;
- застосування досвіду внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів та колег;
- курси, майстер-класи, тренінги тощо.

Інструменти розвитку soft skills:

- воркшоп – інтенсивні навчальні заходи завдяки власній активній роботі, тренінги, майстер-класи, семінари;

- коучинг безпосереднього керівника чи зовнішніх менторів online чи offline (індивідуальний чи груповий, вебінари) – як метод мотивації до змін;

- короткотермінові чи довготривалі проекти;

- опрацювання літератури (книги, статті, рекомендації тощо);

- освіта в ігровій формі [6].

Таким чином, в умовах реформування вищої освіти та формування нової генерації бакалаврів медсестринства, актуальним є не тільки отримання базових знань, але й розвиток широкого спектру компетентностей, особливо soft skills, для успішного переходу від освіти до ринку праці. Нова парадигма дозволить сформувати особистість з набором компетентностей, вмінням навчатися упродовж життя та свободою адаптації в різних професійних сферах. Під час освітньої діяльності, викладачам необхідно усвідомлювати власну унікальну роль у формуванні та структуруванні soft skills, активно запроваджувати нові практики різних способів та методів їх розвитку, через академічну, соціальну та культурну нову парадигму вищої освіти, парадигму успіху та переможного життєвого шляху.

Список використаних джерел

1. European Disability Strategy 2010–2020. URL: https://ec.europa.eu/eip/ageing/standards/general/general-documents/european-disability-strategy-2010-2020_en (дата звернення 19.01.2021).
2. Закон України «Про освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (дата звернення 01.10.2019).
3. Soft skills development in European countries. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/news-and-press/news/europe-needs-better-jobs-better-matched-skills-edefop-survey> (дата звернення 15.01.2021).
4. Functional literacy | UNESCO UIS. URL: <http://uis.unesco.org/en/glossary-term/functional-literacy> (дата звернення 18.01.2021).
5. Soft skills: універсальні навички європейського рівня / Іламі Ясна. – 2015. URL: <https://studway.com.ua/soft-skills/> (дата звернення 17.01.2021)..
6. Ключові компетентності для навчання впродовж життя 2018 - Цифрова компетентність. URL: dystosvita.blogspot.com/2018/01/2018.html?m=1 (дата звернення 16.01.2021).
7. Skills you need develop the skills you need for life. URL: <https://www.skillsyouneed.com/> (дата звернення 15.01.2021)

УДК 377.091.313.016.811.161.2

Світлана ТОДОРЮК,
викладач-методист, спеціаліст вищої категорії
Чернівецького кооперативного економіко-
правового коледжу

ТЕХНОЛОГІЇ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Анотація. У статті розглядаються питання запровадження моделі змішаного навчання у системі фахової передвищої освіти. Аналізуються інноваційні технології, які використовуються в умовах змішаного навчання на заняттях української мови за професійним спілкуванням з метою розвитку ключових компетентностей студентів. Розкривається специфіка використання інноваційного навчання як засобу розвитку творчих компетентностей студентів у інтерактивному освітньому середовищі.

Ключові слова: змішане навчання, модель змішаного навчання, інноваційні технології, інтерактивні методи, творчі компетентності.

У сучасному вимогливому та швидкозмінному соціально-економічному середовищі та ще в умовах змішаного навчання рівень освіти, її вплив на особистісний розвиток студента закладу фахової передвищої освіти значною

мірою залежатиме від результативності запровадження технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях, які розвивають компетентнісний підхід до навчання. Так, у Законі України «Про фахову передвищу освіту» серед основних завдань організації освітнього процесу чітко виокремлюється *«інтелектуальна, творча діяльність, що провадиться у закладі фахової передвищої освіти та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які здобувають освіту, а також на формування гармонійно розвиненої особистості»*[2].

В умовах змішаного навчання це поєднання онлайн- та офлайн-навчання в один ланцюжок, що творить «навчальний досвід» студента та самодостатній логічний курс української мови за професійним спрямуванням. При змішаному навчанні теорія, яку студент опрацьовує онлайн (чи то у формі самостійного прочитання матеріалів, чи при перегляді демонстраційних відео, презентацій, відеозапису лекції викладача), обов'язково застосовуються офлайн-технології. На заняттях, що відбуваються у коледжі, практично закріплюються знання, здобуті студентом самостійно (під безпосереднім керівництвом викладача) онлайн. Формат офлайн-навчання включає індивідуальні консультації, роботу в групових проектах, дискусії та ін.

Змішане навчання (англ. *blended learning*) – це різновид гібридної методики, коли відбувається поєднання онлайн-навчання, традиційного та самостійного навчання. Мається на увазі не просто використання сучасних інтерактивних технологій на додаток до традиційних, а якісно новий підхід до навчання, що трансформує, а іноді і «перевертає» клас (англ. *flipped classroom*). Це формальна структурована та логічна навчальна методика, у якій: 1) студенти проходять хоча б частину курсу онлайн, при цьому вони самі контролюють час, місце, ритм та послідовність виконуваних завдань; 2) хоча б частина курсу вивчається у коледжі у групі з такими ж студентами та викладачем (це обов'язкова умова для успіху змішаного навчання, адже вона веде за собою соціально-адаптивний аспект навчального закладу); 3) різні формати навчання студента логічно поєднані, щоб забезпечити інтегрований та успішний «досвід навчання». Також відповідно до теми навчальної програми, впроваджуючи змішане навчання, підбирається **модель навчання**, яка для цього найкраще підходить: 1) *ротаційні моделі* (ротація за станціями, ротація за лабораторіями, «перевернутий» клас, індивідуальна ротація); 2) *гнучка модель*; 3) *модель самостійного змішування*; 4) *модель збагаченого віртуального навчання*. Так, протягом останнього року, враховуючи епідеміологічну ситуацію не тільки в Україні, але у світі загалом, під час введення каранних обмежень більшість занять з української мови за професійним спрямуванням у коледжі проводилися за третьою формою змішаного навчання – **забезпечення інтегрованого та успішного «досвіду навчання»** через логічно поєднані різні формати навчання студента (так, із

45 год., виділених за навчальним планом на вивчення курсу, 19 год. – це самостійне опрацювання, тобто в онлайн-режимі, а 26 год. – аудиторне вивчення у форматі офлайн). Щодо моделі змішаного навчання, то найефективнішою є **модель збагаченого віртуального навчання**: під час вивчення дисципліни студенти зобов'язані проходити частину навчального матеріалу офлайн (практичні заняття), самостійна ж робота виконується у режимі онлайн. Слід зауважити, що в умовах карантину частина практичних занять проводилася дистанційно (Meet), але за безпосередньої участі викладача як модератора, що не зменшило рівня результативності вибраної моделі змішаного навчання.

Третій курс, коли вивчається українська мова за професійним спрямуванням, надзвичайно важливий і з позицій формування позитивного відношення до майбутньої професії, адже в цей період розпочинається спеціалізація, активізується інтерес студентів до науково-дослідної діяльності. Ці особливості спричиняють звуження сфери інтересів особистості, кристалізують уявлення майбутніх фахівців про особливості своєї професії, можливості творчої реалізації власного потенціалу. Тому на уроках української мови за професійним спрямуванням найбільш результативними є **ділові ігри** (*ситуативні, діалогові, рольові, профорієнтаційні*), **кейс-метод** (*аналіз ситуації*), **оцінювальна дискусія, диспут, «Генерація ідей»** (*робота в парах: генератори – організатори*), **«Континуум»** (*«Неперервна шкала думок»*) – обговорення дискусійних питань), **аналіз ситуації, випадку, дилеми** – це форми роботи, які пропонуються в першу чергу на практичних заняттях з української мови за професійним спрямуванням як тренажери не лише комунікативних, а й інших творчих здібностей. Під час розбору та аналізу певної ситуації, реального випадку, життєвого конфлікту обов'язково звертається увага на те, якими є факти, у чому проблема ситуації, якими можуть бути аргументи, у чому полягає рішення.

Наприклад, під час опрацювання тем «Поняття етики ділового спілкування», «Правила спілкування фахівця» організовуємо відповідно ділові ігри «Захоплення ініціативи в діалозі», «Співбесіда із роботодавцем» та ін. Успішна участь у діловій грі, після проведення якої відбувається оцінювальна дискусія та аналіз ситуації, випадку, залежить від умінь студента прийняти запропоновані викладачем правила гри та здатності до групових робіт («Генерація ідей», «Континуум»). Ігрова ж сесія є таким місцем, де студенти використовують і відпрацьовують базові поняття: команда, проектування, фінанси, право, командні роботи тощо; де вони вчаться проектувати, виступати в ролі доповідачів, організаторів комунікації, аналітиків і арбітрів. Отже, набуваються компетентності, що містять здатності та технології в першу чергу творчої роботи, які є засобом розвитку творчих компетентностей студентів.

Сократівська методика вдало використовується під час самостійного опрацювання студентами теоретичних матеріалів наступних практичних

занять вдома (за списком рекомендованої літератури, інтернет-ресурсами та електронним варіантом матеріалів, запропонованим викладачем), а потім обговорюють цю тему на занятті, пропонуючи свої аргументи та контраргументи. Ця методика дозволяє, по-перше, проводити нетрадиційні види занять, коли студент перестає бути пасивним об'єктом навчання. По-друге, вдається здійснювати диференційований підхід, діагностуючи рівень обізнаності в темі. По-третє, з'являється час на детальний розгляд найбільш складних моментів теорії, оскільки не потрібно надиктовувати основні положення і визначення – вони вже зафіксовані в конспектах.

Індивідуальні та групові проекти, стратегічні ділові ігри, ситуативне моделювання, дебати, тренінги на заняттях – це форми спеціально організованого спілкування, під час якого вирішуються питання розвитку особистості, формування комунікативних навичок, надання психологічної допомоги та підтримки. Ці форми орієнтовані на відпрацювання й закріплення ефективних моделей поведінки, максимально активну участь студентів, взаємообмін досвідом та використання ефективної групової взаємодії. Отже, особлива увага звертається на ті методи, які сприяють розвитку у студентів навичок самоосвіти та самовдосконалення як майбутнього фахівця.

З цією метою студентам частіше пропонується під час проведення занять така система навчання, за якою вони набувають знань, умінь і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань, коли на чільне місце ставиться **самостійна діяльність студентів** як індивідуальна, групова чи колективна форма роботи та їхня активність, ініціативність, захопленість.

Анотування; рецензування; складання довідки, формально-логічної схеми (словесно-схематичне зображення прочитаного), **тематичного тезаурусу** (упорядкування комплексу базових понять із розділу або теми), **матриці ідей** (порівняльних характеристик однорідних предметів, явищ у працях різних авторів); **графічний запис** (складання схем, діаграм, графіків за текстом підручника) – це далеко не весь спектр креативної самостійної діяльності як яскравий приклад організації викладачем такої діяльності студентів, у результаті якої відбувається творче оволодіння професійними знаннями, навиками, уміннями і розвиток творчих компетентностей успішних майбутніх фахівців.

Отже, суть технологічних нововведень у навчально-виховний процес в умовах змішаного навчання полягає також у його вдосконаленні й організації на основі сучасних технологій навчання, запровадженні окремих форм і методів навчання з професійної освіти, зокрема адекватних систем оцінювання досягнень учнів (тестування, рейтинги), новітніх інформаційних технологій та ін. Але, не зважаючи на зміну форми навчання, зміст залишається незмінним: компетентнісний підхід полягає в зміщенні акценту з накопичування нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування й розвитку в студентів здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки і досвід успішних дій у ситуаціях професійної

діяльності та соціальної практики. А творче застосування викладачем інноваційних технологій робить освітній процес більш повним, цікавим, насиченим, забезпечує умови розвитку компетентної особистості (зокрема формування творчих компетентностей студентів), її право на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку.

Список використаних джерел

2. Бугайчук К. Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів. Інформаційні технології і засоби навчання: Київ, 2016. Т. 54. Вип. 4. С. 1-18.
3. Закон України «Про фахову передвищу освіту» – <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2745-19>.
4. Кузьменко О. Змішане навчання як інноваційна форма організації навчального процесу в школі. Наукові записки. Серія: Педагогіка. 2017. № 3. С. 140-147.
5. Кухаренко В. Системний підхід до змішаного навчання. Інформаційні технології в освіті. 2015. № 24. С. 53-67.
6. Родигіна І. В. Компетентісно орієнтовний підхід до навчання. Харків: Вид. група «Основа», 2005. 96 с.

УДК 37.016

Yevheniia IVASHENTSEVA,
teacher-methodologist Separated
Subdivision “Applied College of Transport
and Compute Technology
of Chernihiv Polytechnic National University”

COMPETENCE APPROACH TO THE IMPLEMENTATION OF STUDENT-CENTERED LEARNING. HOW TO GIVE STUDENT FEEDBACK CORRECTLY

Annotation: Both students and teachers have different concepts of success especially those who are teaching and learning distantly.

Keywords: communication, criticism, feedback, praise, teacher

Feedback is any teacher's reaction to a student's behavior or academic success. The purpose of feedback is always the same: to improve academic performance, and therefore it is often confused with criticism: many of us remember school teachers who turned to students only to correct their mistakes. (Do not judge strictly: with a large number of students and ambitious state tasks, there is not always enough time and / or energy for positive feedback.)

If feedback for a student becomes synonymous with criticism, negative feedback, then over time he will become afraid of mistakes, prefer to remain silent - and the educational process will come to a standstill. Research shows that when feedback is predominantly negative, it is bad for student achievement and motivation. Let's consider how to make the feedback positive (or at least neutral) so that it stimulates the student to work and instills the correct psychological attitude "I can." There are several approaches or "life hacks".

- Use the "sandwich rule"

The sandwich method is a form of feedback that wraps negative feedback in praise. This means that the feedback discussion starts with positive comments, and is followed by negative criticism, before appreciative words are used again. The term "sandwich method" comes from the fact that the negative feedback, in this instance the cheese and the ham, is packed between words of praise, which are the slices of bread. The aim of this method is to create a pleasant atmosphere for discussion and to relax the severity of the negative criticism. The person criticized in this way should become more receptive and ultimately leave the conversation with a good feeling. [4]

The task of feedback is to convey to the student what he is doing wrong, but not discourage him from continuing to try. The easiest way to do this is if you follow the principle: "praise - criticism - praise." If we draw an analogy with marriage or with the relationship between children and parents, psychologists generally advise to pronounce four "positively charged" statements for one "negatively charged" statement.

If you don't find something to praise for, in the essence of the assignment, look in the student's behavior. The wording "I noticed" sounds sincere and at the same time effective: "I noticed that you have been diligently completing tasks for 2 weeks already" or "I noticed that you like this type of tasks".

Do not be embarrassed by the need to praise a lot. It is useful for the student to know his strengths, to analyze the successful answers and the reasons that underlie them.

- Choose the right moment

It is optimal to give feedback when there is a need for it, immediately after a mistake or an attempt to say, do, perform something. If you delay with the assessment and corrections, the student will simply forget the essence of the assignment, not link your feedback to his actions.

But everyone's learning styles are different. There are students who find it easier to decide on a difficult task for them if the teacher does not correct every incorrectly pronounced word. Observe the reaction, experiment to find the optimal moment for feedback. (Or you can ask head-on.) [2, p.45]

- Focus on the ultimate goal

Perfect grammar and correct pronunciation are great, but rare students come to learn English for them. Most have learning objectives tied to life goals and dreams. If giving the student feedback, you will suggest ways to achieve what you

want more quickly and easily, then even tactful criticism will not be perceived with hostility.

- Monitor facial expressions, gestures, and body language

Non-verbal communication skills, also called sign language or silent language, include all behaviors performed in the presence of others or perceived either consciously or unconsciously. [1, p.56]

An English teacher usually gives feedback orally, and therefore it is important to follow not only the wording, but also the expression on your face. It is undesirable for it to reflect your "extreme disapproval."

On the other hand, it is helpful to find (a mirror to help) a restrained, non-judgmental, but serious, "special" facial expression that you can use to hint at mistakes. Once accustomed to it, students will be able to avoid unpleasant feedback by simply correcting mistakes on the go.

- Focus on one thing

Feedback will be more effective if you focus on one significant parameter that the student needs to be warned about: for example, pronunciation or correct use of grammatical structure. Yes, there are or may be other shortcomings, but select one or a related group of significant ones to work on it in a targeted manner. This will make the feedback more educational and effective, while less painful for self-esteem.

Assess the student's character and self-confidence

For some, it is important that they be pushed, set a high bar, expected much and more from them. Others need praise and words of encouragement every 10 minutes. Still others painfully perceive any assessment, perceiving it as a personal insult. It is important to act tactfully and carefully - at least until you get to know the student better and he is imbued with confidence in you.

- Record student mistakes and successes

For this, a page in a notepad or a special file on a computer is suitable. Take 3-5 minutes, while the memories of the lesson are fresh, to write down the student's successful phrases, his deep questions, test results (or mistakes that slipped through them). Dated comments will help you in the future to give more reasoned, devoid of unnecessary "water" or emotionality feedback.

- Praise for real

Nonsensical phrases like "excellent job" and "well done" quickly lose their pedagogical meaning, because they lack the depth of observation and true assessment. On the one hand, students stop responding to them. On the other hand, they begin to expect them (even if they do not deserve it).

If the achievement is "ordinary", and the student himself perceives it as such, it is enough to nod at success with a smile. If it is important, and the student succeeded, do not be shy about positive, motivating, enthusiastic formulations and say aloud the essence of the achievement.

Motivational Coach Andi Roberts coined an acronym for effective feedback. It sounds like this: BOOST your feedback.

Balanced: Includes a thoughtful combination of praise, criticism, and advice for improvement.

Observed: sounds only to the student's actions (not inaction or intention).

Objective: Does not introduce expectations or subjective opinions from the giver into the feedback.

Specific: gives examples of mistakes made, formulates specific successes, correlates advice for improvement with the tasks that were set and those tasks that the student completed.

Timely: sounds when the student will find it most useful. [3]

References

1. Babelan AS. The correlation between verbal and non-verbal communication and its relationship with the students' academic success. *Journal of School Psychology*. 2012;1: 46–61.

2. Hattie, J., & Clarke, S. (2019). *Visible Learning: Feedback*. London: Routledge Taylor & Francis Group

3. <https://andiroberts.com>

4. <https://www.ionos.com>

УДК 377.013

Ірина САТУНОВСЬКА

викладач-методист, викладач вищої категорії
Коледжу Національного фармацевтичного університету

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТІСНО- ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ З ПОЗИЦІЇ СУЧАСНОСТІ

*Людське спілкування є найвищим благом і радістю в житті
Антуан де Сент-Екзюпері*

Сучасна система освіти в Україні спрямовує свої зусилля на те, щоб кожен студент мав найсприятливіші умови для свого розвитку й самовдосконалення.

Сучасне заняття з мови професійного спрямування можна розглядати як активний навчальний процес, де викладач повинен зуміти максимально використати всі можливості для реалізації здібностей кожного студента, його інтелектуального та духовного зростання. На заняттях з мови, з мови професійного спрямування відбувається формування мовленнєвої культури, навичок професійного спілкування студента. На жаль, рівень розвитку

комунікативних навичок наших студентів доволі низький. Особливе занепокоєння викликає обмеженість навичок усного мовлення. В умовах російськомовного оточення студентам важко добирати потрібні слова та вирази, граматично правильно будувати речення при створенні власних усних висловлювань, складанні та розігруванні ситуативних професійних діалогів. У студентів недостатньо розвинені навички виступу перед аудиторією, самопрезентації, риторичні вміння.

Завдання сучасного викладача-словесника – бути взірцем культури, уміти вислухати, побачити, зрозуміти, переконати, допомогти, порадити. В основі нашого досвіду лежить технологія «Навчаюся для успішного життя», побудована за особистісно орієнтованим принципом. Виходячи з «я – концепції сучасного студента» – успішної особистості, який надалі стане успішним громадянином своєї держави.

Заняття будують на підставі рівноправного партнерства і спілкування на творчих засадах з використанням інтерактивних форм і методів: кооперативного навчання (робота в парах, у малих групах, «акваріум»); колективно – групового навчання («мозкова атака», «мікрофон», «незакінчені речення», «навчаючи-учуся»); ситуативного моделювання (розігрування професійних ситуацій за ролями, створення ситуативних діалогів); опрацювання дискусійних питань (дискусія, «круглий стіл»).

Працюючи над проблемою формування комунікативної компетентності на заняттях з мови за професійним спрямуванням поєднуємо активні форми й засоби навчання з інтерактивними (роботою в парах, групах), що активізує розумову діяльність студентів. Завдання творчого характеру – створення проєктів, мультимедійних презентацій професії тощо – привчає студентів до роботи зі словниками, енциклопедіями, додатковою літературою, електронними носіями, навчає робити спостереження, висновки, прищеплює студентам навички самоосвітньої діяльності. Можна запропонувати студентам роботу над проєктом «Культура ділового спілкування» під час виконання якого студенти вдосконалюють навички професійного мовлення, розкривають власний творчий потенціал.

Взявши за основу створення психологічного комфорту та активну взаємодію в процесі навчання, у роботі керуємося такими принципами:

- 1) кожен студент успішний;
- 2) зроби сам, щоб навчитися;
- 3) коли вчиш іншого, вдосконалюєш власні знання;
- 4) кожна думка, висловлена на занятті студентом має право на існування й варта уваги.

При цьому зміст навчальної діяльності, згідно з моделлю технології «Навчаюся для успішного життя» вибудовуємо таким чином:

- мотивація: для того, щоб стати успішною людиною в сучасному суспільстві потрібні знання, інтелект, уміння спілкуватися, сформована активна життєва позиція;
- мета діяльності викладача: створити ситуацію довіри та успіху;

- форми організації роботи студентів на занятті: парна, групова, індивідуальна; проведення різножанрових занять (інтерактивна лекція, прес - конференція, заняття - ділова гра, заняття - практикум, заняття - тренінг, заняття - екскурсія);
- методи як традиційні: словесні, частково-пошукові, репродуктивні, пояснювально-ілюстративні, так і інноваційні;
- прийоми: редагування, переклад тексту, рольові ігри, ситуативні діалоги, робота за картками, різні види диктантів тощо;
- у результаті виходимо на студента-випускника, який не тільки володіє знаннями, уміннями та навичками з предмета, але й уміє формулювати власну точку зору, відстоювати та аргументувати свою позицію, співпрацювати в групі, колективі, мати коло однодумців, бути комунікабельною, толерантною людиною.

Саме навчання в дії допомагає налагодити взаєностосунки, які ґрунтуються на довірі, відкритості, позитивному сприйнятті освітнього середовища, виробити установку на продуктивну діяльність. Наслідком цієї роботи є участь студентів у філологічних змаганнях, проведення під керівництвом викладача тренінгів, комунікативних ігор, індивідуальні та групові заняття, консультації для студентів зі слабким рівнем підготовки.

Застосовуємо в практиці й нетрадиційні заняття, що сприяє формуванню комунікативної компетентності студентів: заняття – ділова гра, заняття – екскурсія, заняття – відеорепортаж тощо.

Робота з даної проблеми знаходить відображення і у позааудиторних заходах: проведення Тижня української мови і літератури, предметних олімпіад, філологічних змагань, літературних та мовних свят , творчих вечорів.

Отже, викладання української мови професійного спрямування у вищому навчальному закладі в першу чергу переслідує практичні цілі, тому формування комунікативної компетентності як складової життєвих компетентностей сприяє підвищенню загальної культури студентів, розвитку творчих здібностей, уміння активного входження в соціум.

Список використаних джерел

- 1.Іванова І.Б. Українське ділове мовлення: Навчальний посібник.- Х.:ТМ «Парус», 2015.- 448 с.
- 2.Інтелектуальні ігри на уроках української мови та літератури / Упоряд. Голобородько К.Ю.- Х.: Вид. група «Основа»,2019. – 304 с.
- 3.Федоренко В. Л. Енциклопедія інтелектуальних ігор на уроках української мови. – Х.: Вид. група «Основа», 2017. – 432 с.

Дойніца РОМАНЮК,
асистент кафедри стоматології дитячого віку
Буковинського державного медичного університету

МАЙСТЕР-КЛАС ЯК ФОРМА СУЧАСНОГО ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ НА КАФЕДРІ СТОМАТОЛОГІЇ ДИТЯЧОГО ВІКУ

Анотація. Широке коло завдань навчально-методичної діяльності, характер її постійно оновленого змісту, а також рівень компетентності педагогічних кадрів, який також зазнає змін, потребують різноманітних форм навчання. Однією з таких форм є майстер-клас, який є ефективною формою професійного навчання, підвищення фахової майстерності на основі освоєння перспективного педагогічного досвіду. Метою діяльності майстер-класу є вдосконалення професійної та науково-методичної підготовки медичних кадрів, збагачення їх технологічного потенціалу, прискорення процесу трансформації перспективного досвіду в практичну діяльність.

Ключові слова: майстер-клас, інтерактивне навчання, мотивація, практичні навички.

«Найважливіша умова успішної роботи навчального закладу, – підкреслював В.О. Сухомлинський – це багате, різностороннє інтелектуальне життя педагогічного колективу, допитливість, інтерес до нового в науці, постійний інтелектуальний ріст, удосконалення».

Першочергові завдання сучасної освіти чітко визначені Національною доктриною розвитку освіти: створення умов для розвитку особистості й творчої самореалізації кожного громадянина України, виховання покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя. Затверджена Постановою Кабінету Міністрів України Концепція розвитку освіти в Україні визначає загальну філософію сучасної освіти, її пріоритети і принципи, основні напрями, механізми та перспективи розвитку освітньої галузі.

Одним із важливих завдань підготовки високопрофесійних конкурентноспроможних спеціалістів є оволодіння ними практичних навичок та вмінь необхідних для лікаря будь-якої спеціальності. На сьогоднішній день традиційні методи викладання втрачають свою актуальність та призводять до низької якості підготовки спеціалістів в умовах сучасного ринку праці. Використання сучасних методів є особливо актуальним при викладанні стоматологічних дисциплін на клінічних кафедрах, де є можливість реального клінічного аналізу пацієнтів на конкретних прикладах.

Тому, сучасна стоматологічна освіта вимагає від викладача вищої школи не тільки володіння теоретичними знаннями, але й достатнього досвіду надання стоматологічної допомоги. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є використання в процесі навчання різноманітних майстер-класів для формування відповідних практичних навичок у студентів.

В робочих навчальних програмах чітко окреслений перелік практичних навичок та вмінь, якими повинні володіти студенти на всіх етапах навчання, на основі яких на кафедрі стоматології дитячого віку впроваджені майстер-класи.

Структура майстер-класу різної спрямованості будується за принципом, що відбиває логічність процесу пізнання: мотивація, засвоєння нових знань, рефлексія. Перша частина майстер-класу – це теоретична частина заняття. На даному етапі представляється досвід керівника майстер-класу по певному напрямку діяльності.

Друга частина майстер-класу націлена на відпрацьовування отриманих знань у процесі придбання необхідних навичок. Для цього використовується симуляційний-клас, різновидні фантоми залежно від напрямку стоматології, клінічні зали, де студенти мають можливість відпрацювати практичну навичку. Роль викладача-майстра на даному етапі полягає в тому, щоб заохотити учня до активної діяльності з набуття майстерності під контролем висококваліфікованого спеціаліста.

Третій етап майстер-класу – рефлексія. Учасники об'єднуються в групи і аналізують практичні навички в рамках отриманого досвіду. Результати роботи виносяться на обговорення. Наприкінці майстер-класу відбувається обговорення результатів і кожний учасник має можливість отримати відповіді на задані питання.

Позитивна риса майстер-класів, на нашу думку, це їх презентативність, публічність, високий ступінь мотивації учасників, практичне відпрацювання вмінь та навичок, можливість індивідуального підходу до кожного з учасників майстер-класу. Студенти зацікавлені в проведенні майстер-класів, вони ретельно відпрацьовують дану навичку та завжди жваво обговорюють отримані результати. Результати модульного контролю, також підтверджують, ефективність майстер-класів, адже студенти показують значно кращі не тільки теоретичні знання, а й достатній рівень практичної підготовки. Таким чином, кафедра стоматології дитячого віку приділяє значну увагу рівню практичної підготовки студентів.

Список використаних джерел

1. Вакуленко В. М. Види інновацій в освіті та їх класифікація. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2010. №4. С. 7–18.
2. Гасюк Н. В. Шляхи вдосконалення методичної діяльності та її значення в освітньому процесі студентів-медиків: матеріали Всеукраїнська навчально-наукова конференція з міжнародною участю, 2015 берез 26;. Полтава, 2015. С. 48-49.
3. Головка Н.В., Куроедова В.Д., Галич Л.Б. Нові освітні технології післядипломного навчання лікарів-ортодонтів України. Науково-практичний журнал «Проблеми безперервної медичної освіти та науки». 2013. №3. С. 70-72.
4. Жарких Ю.С., Лисоченко С.В, Сусь Б.Б., Третяк О.В. Комп'ютерні технології в освіті. Київський університет, 2012. С. 238.
5. Івакін С.Т. Особливості організації викладання предметів в медичних навчальних закладах .Медична освіта. 2012. № 3. С. 178-180.
6. Куроедова В.Д., Галич Л.Б., Головка Н.В. Впровадження нових технологій на кафедрі післядипломної освіти лікарів-ортодонтів. Інноваційний потенціал Європейської вищої школи у глобалізаційних трансформаціях ХХІ століття. Матеріали ХХV ювіл. міжнар. наук.-практ. конф.; 2012 лист. 27-30; Ужгород-Кошице-Мішкольц. Міжнародний науковий вісник. 2013. 6(25). С. 90-96.
7. Рекомендації щодо організації і проведення методичної роботи з педагогічними кадрами в системі післядипломної освіти. Освіта України. 2002. №54. С. 5.
8. Скрипник І.М., Давиденко Г.М., Нідзельський М.Я., Чикор В.П. Майстер-клас – провідна форма та активний метод навчання на післядипломному етапі. Вісник проблем біології і медицини. 2015. 3(123). С. 69-72.

Марія МИТЧЕНОК,
кандидат медичних наук, доцент
Буковинського державного
медичного університету

ЕТИКА ТА ДЕОНТОЛОГІЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ СТУДЕНТА-СТОМАТОЛОГА

Анотація. Майбутній стоматолог повинен розуміти соціально-гуманітарний вимір свого призначення, від професіоналізму в галузі стоматології до принципів етичного і законодавчого регулювання лікарської діяльності. І студент, який здобуває професію стоматолога, має усвідомлювати, що етико-деонтологічна культура стоматолога – це не просто властивість його особистості, яка заслуговує на повагу, а й якість, що визначає його професіоналізм.

Ключові слова: *деонтологія, етика, лікар-стоматолог.*

Глобалізаційні та інтеграційні процеси у суспільстві, динамічний розвиток медичних технологій, визнання світовою спільнотою проблеми фізичного, морального та соціального здоров'я як головного показника соціально-економічної зрілості, культури й успішності держави, соціальний запит на якість медичних послуг зумовлюють особливі вимоги до професійної діяльності медичного персоналу загалом і стоматологів зокрема [5].

Історія медицини виробила такий спосіб стосунків між лікарем і пацієнтом, який наповнений людським змістом – це лікарська етика і деонтологія. Медична етика передбачає широке коло проблем: взаємини медичних працівників із хворими, зі студентами, між собою у трудовому колективі. У цьому значенні медична етика тісно стикається з медичною деонтологією, яка передбачає переважно норми взаємин лікаря з хворим. У своєму історичному виникненні та розвитку деонтологія повністю зобов'язана моральному фактору [4].

Своє практичне втілення етика медичного працівника знаходить у конкретних моральних принципах, що зумовлює його ставлення до хворої людини під час спілкування з нею та її родичами. Увесь цей морально-етичний комплекс прийнято називати терміном «деонтологія». Таким чином, деонтологія – це практичне втілення морально-етичних принципів у діяльності лікарів та середнього медичного персоналу. Вона спрямована на створення максимально-сприятливих умов для ефективного лікування хворих [2].

У сучасних умовах хороший медик – це не тільки людина, яка отримала ґрунтовну спеціальну підготовку, але й вміє застосовувати свої знання в інтересах хворого, тобто дотримується норми медичної деонтології. Мова

йде не просто про належну поведінку медичного персоналу, а про виключення шкідливих наслідків неповноцінної діяльності медичного працівника [1].

Для сучасного лікаря найвищими мають бути загальнолюдські цінності, тому у процесі ухвалення рішення він не може не керуватися поняттями морального й іншого ціннісного характеру. Лікар виступає у ролі експерта, який на підставі клінічних даних і результатів досліджень установлює остаточний діагноз, пояснюючи хворому все, що стосується лише його захворювання, залишаючи поза увагою життєві проблеми хворого [4].

Формування етико-деонтологічних принципів і світогляду майбутнього лікаря й основ його професійних знань починається ще з моменту вступу в медичний вуз. На практичних і лекційних заняттях втілення в навчальний процес принципів медичної етики і деонтології є цілком переборними, якщо зовнішнє оформлення навчальних кімнат, наочні засоби сприяють формуванню поняття про місце лікаря в суспільстві, про його професійний обов'язок і поєднуються з вимогою постійного дотримання високих принципів етики взаємовідносин викладача і студентів, відношень студентів між собою.

У процесі навчання майбутній лікар, крім медико-біологічної та загальної підготовки, повинен засвоїти основи багатьох медичних дисциплін, навчитися правильно на високому професійному рівні обстежувати і лікувати хвору людину. У свою чергу пацієнти вимагають до себе уваги, чуйності і здатності зрозуміти їх переживання. Професійна підготовка медика вимагає від людини, яка присвятила себе медицині, самовідданості та самовдосконалення, максимальної віддачі духовних та фізичних сил і відданості справі, оскільки в руки медиків віддається найдорожче – життя і здоров'я людини. В цьому плані необхідно проводити виховну роботу зі студентами як під час навчання, так і в позаурочний час протягом всього навчання у медичному вузі.

Стосунки лікаря з колегами і медичним колективом – один із важливих розділів медичної етики, який вимагає від лікаря чимало знань та підготовки, культури поведінки й витримки, виховання та самовиховання. Грубість, нетактовність, недружелюбність між медиками недопустимі в межах медичного закладу, де завжди повинен панувати дух товариськості, доброти, співчуття, участі та взаємної підтримки. Без цього неможливо досягти ефективного психотерапевтичного впливу середовищем на психіку хворих [4, 3].

Довіра – один із наріжних каменів медицини. Хворий буде лікуватися лише у того спеціаліста, якому довіряє. Контакт лікаря з хворим – це вже лікувальний процес. Медик, який не має довіри хворого, не прагне до полегшення його моральних страждань, лікувати не може. Щоб завоювати довіру хворих, мати в нього авторитет, треба стати добрим лікарем, а щоб стати ним, треба прагнути не лише до збільшення професійних знань, а й до самовдосконалення душевних якостей (постійної відкритої доброти, любові

до людей). Це повинно стати звичкою.

Один із основних етичних і моральних принципів – збереження лікарської таємниці: лікар не має права розголошувати особисті дані про хворого, а також висловлювати сумніви щодо результату одужання. Лікарська таємниця – це інформація, яку лікар отримує під час виконання своїх обов'язків.

Отже, якщо коротко охарактеризувати вимоги до лікаря, то їх можна звести до трьох: професіоналізм, сумлінність, доброзичливість, а вимоги до пацієнта – до двох: повага і довіра.

Різні аспекти деонтології свідчать, що сучасна науково-технічна революція не повинна стати бар'єром між лікарем і пацієнтом, регресом, коли за кнопкою прибору лікар не бачить індивідуальності хворого.

Медичні працівники зобов'язані знати і постійно дотримуватися правових і моральних норм, що забезпечують професійну бездоганність у роботі, її етико-деонтологічну спрямованість. Саме це і буде запорукою успіху сучасного лікаря.

Список використаних джерел

1. Корнага С.І., Денефіль О.В., Мандзій З.П. Етика і деонтологія в навчальному процесі студента-медика. Медична освіта. 2013. № 4. С. 48-50.
2. Куроєдова В.Д., Куроєдова К.Л., Макарова О.М., Чикор Т.О. Питання професійної етики та деонтології в діяльності лікаря-ортодонта. Матеріали навч.-наук. конф. Основні напрямки удосконалення підготовки медичних кадрів у сучасних умовах (26 Бер. 2015, Полтава). Полтава: УМСА, 2015. С. 137-139.
3. Острополец С.С. Современные аспекты медицинской этики и деонтологии. Новости медицины. 2009. № 15. С. 23-24.
4. Рибалов О.В., Литовченко І.Ю., Коломієць С.В., Прочанкіна В.Л. Деонтологія і професійна етика в діяльності лікаря-стоматолога. Український стоматологічний альманах. 2018. № 2. С. 37-40.
5. Семенов О. Формування професійної етики майбутньої медичної сестри у вимірах педагогічної дії: монографія. Черкаси: Чобаненко Ю.А., 2014. 304 с.

ІНТЕГРАЦІЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМУ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ОСВІТИ

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції
(з міжнародною участю)
28 січня 2021 року**

Редактори: Т. М. Антонюк, Л. М. Авдіковська, О. В. Кульбабська,
О. С. Стрижаківська, Л. П. Українець.

Вверстка: Л.О. Храпко